

**Αναζητώντας
τη Μικρασιατική μας
Μνήμη**

40 Μαρτυρίες Έρευνας, Εμμόνης & Μεταφυσικής

Αναζητώντας τη Μικρασιατική μας Μνήμη
40 Μαρτυρίες Έρευνας, Εμμονής & Μεταφυσικής
Τάσος Κακλαμάνης

© Εκδόσεις EMBRYO

ISBN 978-618-5252-50-2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ EMBRYO

Ιερά Οδός 286, 122 43 Αιγάλεω

Τηλ./Φαξ: 210- 5315012

E- mail: support@embryopub.gr

<http://www.embryopub.gr>

[Facebook.com/EmbryoPublications](https://www.facebook.com/EmbryoPublications)

Instagram: @ekdoseis_embryo

Twitter: @EmbryoBooks

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Νόμος 2121/1993 και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

Σε περίπτωση που θέλετε να χρησιμοποιήσετε κάποιο τμήμα του συγγράμματος παρακαλούμε επικοινωνήστε με τον εκδότη. Η μη εξουσιοδοτημένη χρήση τμήματος του παρόντος διώκεται ποινικά.

Τάσος Κακλαμάνης

**Αναζητώντας
τη Μικρασιατική μας
Μνήμη**

40 Μαρτυρίες Έρευνας, Εμμονής & Μεταφυσικής

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ «ΛΥΚΙΑ»

Επιμέλεια: Βασίλης Μουσαίος

Αθήνα 2023

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΑΣΟΥ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ:

Ο Τάσος Κακλαμάνης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1973, καταγωγή από Μάκρη-Λιβίσι Μικράς Ασίας και Καρυά Λευκάδας. Μεγάλωσε στο Αιγάλεω, σπούδασε και εργάζεται ως Χημικός Μηχανικός (ΕΜΠ) και μουσικός. Είναι ιδρυτικό μέλος του Κοινωνικού Ωδείου Αιγάλεω, της Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών «ΛΥΚΙΑ», του Αρχείου Ελληνικής Μουσικής «GRECOUS» και του Αρχείου Ιστορίας για το Αιγάλεω «Α.Ι.Γ.Α». Έχει συγγράψει 5 στιχο- ποιητικές συλλογές, ένα μυθιστόρημα, μια βιογραφία και έχει εκδόσει 22 Μικρασιατικού ενδιαφέροντος βιβλία μέσω της Ε.Ι.Ε. ΛΥΚΙΑ, μαζί με τη συνδιαχειρίστρια της ΛΥΚΙΑ Ευαγγελία Αχλάδη. Παντρεμένος με την Ευαγγελία, έχει δύο γιους, το Φίλιππο και το Βασίλη.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 - ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ & ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	9
1. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΑΓΑΠΗΤΟΥ ΚΑΙ...Ο ΧΟΤΖΑΣ	10
2. ΚΤΙΣΤΕΣ, ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ ΚΑΙ...ΑΡΧΑΓΓΕΛΙΔΗΔΕΣ.....	13
3. Η ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΞΗΣ	16
4. ΤΡΙΑ ΧΑΜΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΑΡΧΕΙΑ	18
5. ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΝΤ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΤΟΥ...ΑΞΟΝΑ!.....	25
6. ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑΣ, ΕΠΑΙΤΕΙΑΣ, ΤΥΦΛΩΣΗΣ ΚΑΙ...ΚΟΝΣΟΜΑΣΙΟΝ	29
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 - ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ.....	35
7. ΞΑΝΑΒΡΙΣΚΟΝΤΑΣ ΤΑ ΣΒΗΣΜΕΝΑ ΧΝΑΡΙΑ	36
8. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ!	39
9. ΙΕΡΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΣΥΝΟΡΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ	42
10. ΠΕΡΙ ΚΗΔΕΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΜΟΥΣΑΙΟΥ.....	44
11. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΠΑΝΑΓΙΑΣ	47
12. ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΟΤΣΑΛΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	49
13. ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΣΤΗ ΛΑΣΠΗ.....	52
14. ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΕΛΛΟΟΥΣ ΣΤΟΝ ΙΜΠΡΑΗΜ (ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΕΙΑΣ)	54
15. Η ΕΛΠΙΔΑ ΠΕΘΑΙΝΕΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ – 3 ΔΥΣΕΥΡΕΤΑ ΑΡΧΕΙΑ	57
16. ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΥΠΟΠΤΟΣ...ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑΣ	60
17. ΤΟ ΧΩΡΙΟ...ΦΑΝΤΑΣΜΑ.....	62
18. ΥΨΗΛΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΩΛΗΣΗΣ ΓΑΙΔΑΡΩΝ	64
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 - ΕΜΕΙΣ ΚΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ, ΨΕΜΑΤΑ ΚΙ ΑΛΗΘΕΙΕΣ.....	67
19. ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΗΣ, ΠΟΝΤΟΥ, ΜΙΚΡΑΣΙΑΣ.....	68
20. ΟΦΘΑΛΜΟΝ ΑΝΤΙ ΟΦΘΑΛΜΟΥ	71
21. Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ...ΦΟΒΕΡΑΣ	73
22. ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ.....	80
23. ΕΛΛΗΝΕΣ Η ΤΟΥΡΚΟΙ; ΑΡΧΟΝΤΕΣ Η ΔΟΥΛΟΙ;.....	82
24. Η ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΑΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ	86
25. ΠΕΡΙ ΓΕΝ-8-ΝΙΑΣ ΚΑΙ...ΓΛΥΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΥΤΑΛΙΟΥ ΛΟΓΟΣ.....	110

26. ΓΕΦΥΡΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ	118
27. ΜΙΑ ΤΡΑΓΙΚΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ	136
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 - ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ	143
28. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΚΛΑΜΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΖΑΒΑΡΙΑΝ	144
29. ΤΗΛΕΠΑΘΗΤΙΚΕΣ ΣΥΖΕΥΞΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΚΑΙ...ΠΟΙΗΤΩΝ.....	147
30. ΠΑΛΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ.....	153
31. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ (;)	156
32. ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	158
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 - ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗΣ-ΛΙΒΙΣΙΟΥ.....	161
33. Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ.....	162
34. ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΚΡΗΝΟΛΙΒΙΣΙΑΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	164
35. ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΜΑΚΡΗΣ & ΛΙΒΙΣΙΟΥ	165
36. ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ	166
37. ΤΟ ΕΞΑΠΤΕΡΥΓΟ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ	171
38. ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	173
39. ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΙΣΤΗΣ (Στη μνήμη της Καλλιόπης Φαρμακίδη...)	177
40. (ΕΠΙΛΟΓΟΣ): ΣΜΥΡΝΗ – ΙΩΝΙΑ ΠΑΠΑΠΑΝΟΥ	205
Παραρτήματα:	207
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	208
Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ «ΛΥΚΙΑ».....	209

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο αυτό, είναι η αποτύπωση του οδοιπορικού των τελευταίων δέκα χρόνων αναζήτησης της Μικρασιατικής μας ρίζας, μιας αναζήτησης που προέκυψε ως εσωτερική ανάγκη και χρέος, στη μνήμη και την ιστορία των Μικρασιατών προγόνων μας. Στο δρόμο αυτής της αναζήτησης, είχα την τύχη (ίσως τίποτα να μην είναι τυχαίο) να γνωρίσω και να έχω φίλη και συνοδοιπόρο την πατριώτισσα Ευαγγελία Αχλάδη, με την οποία από το 2017, διαχειριζόμαστε μαζί την Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών «ΛΥΚΙΑ», καθώς και πάρα πολλούς πατριώτες μας. Από το Αιγάλεω και τη Νέα Μάκρη, η μεγάλη παρέα της «ΛΥΚΙΑ», ξεκίνησε την έρευνα στην Ελλάδα και το εξωτερικό, για να διασώσει και να εκδόσει - ψηφιοποιήσει τη μνήμη και ιστορία των Μακρηνολιβισιανών προγόνων μας.

Η παρούσα έκδοση, είναι μια κατάθεση ψυχής, και περιλαμβάνει 40 προσωπικές μαρτυρίες που με προβλημάτισαν, με εξέπληξαν, άλλαξαν τον τρόπο που βλέπω τους ανθρώπους, τη ζωή και το νόημά της και γι αυτό ένιωσα ότι όφειλα να τις καταγράψω και να τις μοιραστώ, καθώς κάθε μια από αυτές, πιστεύω ότι έχει να πει και να μοιραστεί κάτι σημαντικό.

Τι είναι όμως η αναζήτηση της Μνήμης; Τι κάνει τον άνθρωπο να ψάχνει το παρελθόν του; Είναι μια λογική ή μια ψυχική επιταγή; Μήπως κάποια ανώτερη δύναμη ή μοίρα μας σπρώχνει προς τα εκεί; Τι αναζητά τελικά κάποιος στα αληθινά και ως πού μπορεί να φτάσει αυτή η αναζήτηση;

Μια ενστικτώδης ερμηνεία, είναι η «Ευθύνη». Ένα πανανθρώπινο, πανάρχαιο αξιακό σύστημα, μας επιβάλλει, να σηκωθούμε ψηλότερα από την ύλη και τα καθημερινά και να εστιάσουμε σε πανανθρώπινες αξίες που δίνουν νόημα και αξία στην ύπαρξή μας. Στο πάνθεον αυτών των αξιών, χέρι χέρι με την αξιοπρέπεια, στέκει το χρέος μνήμης προγόνων, που επιτάσσει την αναζήτηση, τη διάσωση και την παράδοση της μνήμης αυτής, στην επόμενη γενιά.

Μια δεύτερη ερμηνεία, όχι πολύ μακριά από την πρώτη, είναι το άλυτο «Υπαρξιακό» του ανθρώπου, το προνόμιο και η τυραννία του να στοχάζεται, να ρωτά από πού προερχόμαστε, που πάμε και ποιο το νόημα της ζωής μας. Η αναζήτηση της μνήμης λοιπόν, είναι ένας άλλος τρόπος λύσης του υπαρξιακού μας, μια μορφή ψυχοθεραπείας, τόσο απαραίτητη, όσο πιο έντονο είναι το υπαρξιακό του καθενός. Η αναζήτηση αυτή, παίρνει έτσι τη θέση του νοήματος της ζωής, ακόμα κι όταν η προσπάθεια είναι ατελέσφορη ή απλά μια ουτοπία.

Μια τρίτη ερμηνεία, είναι η «Μοίρα» ή κάποια «Ανώτερη Δύναμη», που κινεί τα νήματα του πεπρωμένου των ανθρώπων, οι οποίοι μην αναγνωρίζοντας τα

Θεϊκά σημάδια, πλανώνται πως τα έργα τους είναι αποτελέσματα ίδιας βούλησης, ή τυχαίων συμβάντων, συμπτώσεων, συγχρονικοτήτων και συγκυριών. Η αναζήτηση της μνήμης και η μνημόνευση προγόνων και ιερών, γίνεται συχνά έτσι μια πορεία προς τη βίωση του θαύματος, ένα εισιτήριο σε μια θεϊκή ευλογία, γαλήνη και αρμονία.

Ίσως τελικά η αλήθεια να κρύβεται σε όλα τα παραπάνω, καθώς το ταξίδι της αναζήτησης της Μικρασιατικής μας Μνήμης, είναι το ξεπλήρωμα ενός χρέους στη μνήμη των προγόνων μας που όποιος το βιώνει, νοιώθει τη ζωή του να αποκτά ολόενα και πιο βαθύ νόημα και προορισμό και την πίστη του σε μια άγνωστη, συμπαντική, θεϊκή δύναμη να μεγαλώνει διαρκώς.

Το παρόν βιβλίο, δεν έχει καμία διάθεση επιστημονικής, φιλοσοφικής, θρησκευτικής ή μεταφυσικής ερμηνείας των γεγονότων και μαρτυριών που κατατίθενται. Αντιθέτως, γράφτηκε με την ελπίδα, η τέχνη, της λογοτεχνίας εν προκειμένω, να καταφέρει να υπερβεί σε αποτελεσματικότητα όλες τις παραπάνω οδούς, στο δρόμο προς την αναζήτηση της αλήθειας. Άλλωστε καθένας οφείλει και μπορεί να καταθέσει μόνο τη δική του αλήθεια, με την ελπίδα (ή την αυταπάτη) αυτή να είναι και η αλήθεια των πολλών.

Οι φαινομενικά ασύνδετες μαρτυρίες ιστορικής έρευνας που κατατίθενται, είναι αν μη τι άλλο άκρως ενδιαφέρουσες αφού, όπως και ο τίτλος του βιβλίου υπόσχεται, βρίθουν από περιπετειώδεις αναζητήσεις, ερευνητικές εμμονές, ανεξήγητες συμπτώσεις και...μεταφυσικά φαινόμενα, που η καταγραφή τους έχει σκοπό, να διασκεδάσει αλλά ταυτόχρονα να ψυχαγωγήσει (κατά το «ψυχή» και «άγω», δηλαδή οδηγώ) τους αναγνώστες!

Τα συμπεράσματα δικά σας και κάθε αυστηρή και καλόπιστη κριτική, καλοδεχούμενη!

Καλή απόλαυση στο ιερό ταξίδι αναζήτησης της Μικρασιατικής μας μνήμης!

Με αγάπη και εκτίμηση

Τάσος Κακλαμάνης

Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών 'ΛΥΚΙΑ'

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ & ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΑΓΑΠΗΤΟΥ ΚΑΙ...Ο ΧΟΤΖΑΣ
2. ΚΤΙΣΤΕΣ, ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ ΚΑΙ...ΑΡΧΑΓΓΕΛΙΔΗΔΕΣ
3. Η ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΞΗΣ
4. ΤΡΙΑ ΧΑΜΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΑΡΧΕΙΑ Πασχαλίδη
5. ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΝΤ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΤΟΥ...ΑΞΟΝΑ
6. ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑΣ, ΕΠΑΙΤΕΙΑΣ, ΤΥΦΛΩΣΗΣ ΚΑΙ...ΚΟΝΣΟΜΑΣΙΟΝ

1. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΑΓΑΠΗΤΟΥ ΚΑΙ...Ο ΧΟΤΖΑΣ

«Ο Χότζας είχε χάσει το κλειδί του σπιτιού του. Πήγε κάτω από μια κολώνα που έφεγγε ένας γλόμπος κι έψαχνε μέσα στη νύχτα, κάνοντας μεγάλη φασαρία. Μαζεύτηκε κόσμος κι όλοι ήθελαν να τον βοηθήσουν. Άρχισαν να ψάχνουν κι αυτοί μαζί του. - »Πες μου Χότζα», τον ρώτησε στο τέλος κάποιος, «είσαι σίγουρος πως έχασες το κλειδί εδώ, σ' αυτό το μέρος»; - »Όχι», απάντησε ο Χότζας. «Αλλά μόνον εδώ έχει φως. Εγώ θέλω πάντα να βλέπω τι κάνω.»

(Νασρεντίν Χότζας - ιεροδιδάσκαλος, Λαϊκοί μύθοι της Μέσης Ανατολής, 13^{ος} αιώνας. Μ. Ασία.)

Το παρόν βιβλίο ξεκινάει με την οικογενειακή μου ιστορία, όχι για να παινέψω το σπίτι μου, το αντίθετο μάλλον, αλλά για να παροτρύνω τους πατριώτες μας να ξεκινήσουν το συντομότερο, πριν να είναι αργά, την έρευνα για την οικογενειακή τους μνήμη, ξεκινώντας από τα προσιτά και προφανή, πριν βγουν στο δύσκολο, χρονοβόρο (και κοστοβόρο) στίβο της ευρύτερης ιστορικής έρευνας. Συχνά οι μακρυνές (αλλά και οι Μακρηνές!) αναζητήσεις ξεκινούν με τη λανθασμένη πεποίθηση ότι ο ανεκτίμητος θησαυρός της μνήμης, είναι απίθανο να βρίσκεται δίπλα μας, σε κοινή θέα. Η σκόνη λήθης του αμείλικτου χρόνου, σκεπάζει τα παλιά οικογενειακά ίχνη και ξεκινάμε να ψάχνουμε, πολλές φορές χωρίς αποτέλεσμα, την οικογενειακή μας ιστορία σε αρχαιακές πηγές και ιδρύματα, ενώ αυτή βρίσκεται εδώ και χρόνια στο πατάρι ή το υπόγειο του σπιτιού μας ή του σπιτιού της γιαγιάς.

Έτσι κι ο υποφαινόμενος, έφτασε μέσω της ΛΥΚΙΑΣ να έχει έρθει σε επικοινωνία με 900 οικογένειες Μακρηνών-Λιβισιανών και να έχει συλλέξει 500 οικογενειακά αρχεία και μαρτυρίες, χωρίς να βρει ούτε ένα ντοκουμέντο για τη δική του οικογένεια Αγαπητού. Έπρεπε να μεσολαβήσουν 7 χρόνια και μια μετακόμιση του θείου μου, για να βρεθούν τυχαία στο πατάρι του, τα πολύτιμα χαρτιά της εγκατάστασης των προσφύγων της οικογένειας Αγαπητού εκ Λιβισίου Μικράς Ασίας, στην Αθήνα.

Η οικογένεια Αγαπητού, ξεριζώθηκε από το Λιβίσι και βρέθηκε στον Πειραιά τον Οκτώβριο του '22. Η προγιαγιά μας Ευαγγελία Χατζηκωστή, χήρα Βασιλείου Αγαπητού (ή Χέστρα), είχε μαζί της πέντε παιδιά. Το 6^ο γύρισε το '23 μετά από 7 χρόνια εξορίας στο Ερζερούμ. Έμεινε δέκα χρόνια σε παράγκες στο Θησείο και στις αρχές του '30 εγκαταστάθηκε με άλλες 100 οικογένειες Μακρηνών-Λιβισιανών στην οδό Μάκρης στο Αιγάλεω. Μοναδικά της υπάρχοντα, μια εικόνα του Αη Γιώργη τυλιγμένη σε ένα λιβισιανό υφαντό για νυφικές παντόφλες και ένα βάζο ελιές με κρυφό πάτο, όπου κατάφερε να κρύψει και να γλυτώσει απ' την έρευνα και κατάσχεση στο λιμάνι της Μάκρης, μερικές χρυσές λίρες. Τα παιδιά μοιράστηκαν μερικές λίρες το καθένα και ο παππούς

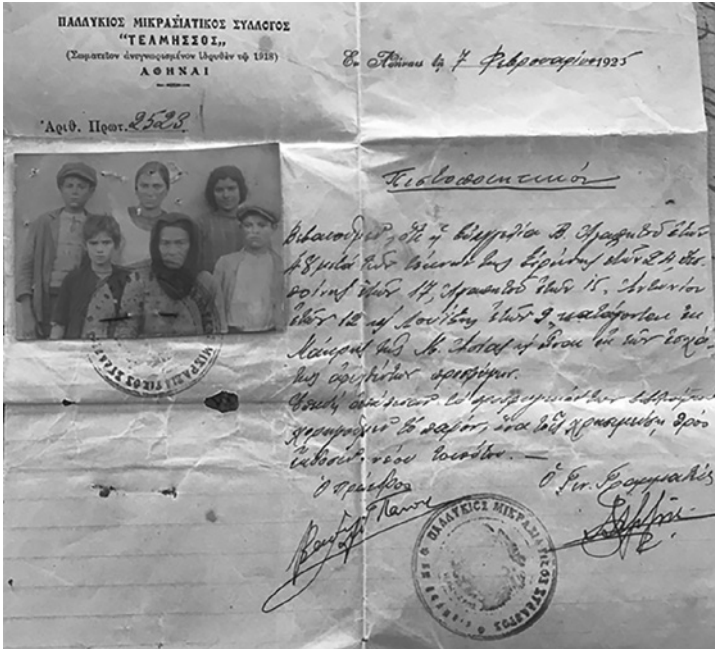
μου ο Αντώνης, έλιωσε τις δικές του για να κάνει τις βέρες που άλλαξε με τη γιαγιά Παρασκευή το '45.

Θα θυμάμαι πάντα με συγκίνηση την ώρα που όντας έφηβος πια, η συχωρεμένη η γιαγιά Παρασκευή (ο παππούς μας είχε αφήσει από καιρό) με φώναξε στο παλιό προσφυγικό ισόγειο στο Αιγάλεω, για να μου παραδώσει αυτές τις βέρες, με την ευχή της για καλή ζωή και οικογενειακή ευτυχία, καθώς ήμουν το πρώτο εγγόνι της. Να ήταν αυτή η στιγμή, που με έκανε να ταχθώ στο χρέος μνήμης με τόσο πάθος; Ποιος ξέρει... Τις βέρες αυτές, θα τις κρατάω μια ζωή σαν άγιο φυλαχτό, μέχρι να τις παραδώσω κι εγώ με τη σειρά μου στον πρωτότοκο γιο μου, μαζί με την παλιά οικογενειακή μας ιστορία, τη μνήμη της οικογένειάς μας και το χρέος. Γιατί δεν υπάρχει ιερότερη στιγμή από αυτήν!

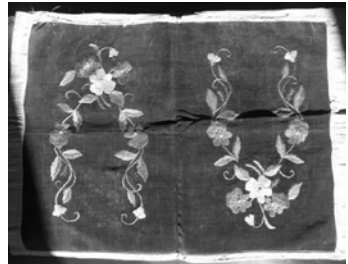
Εμπρός λοιπόν, μην το αργείτε ούτε λεπτό. Ανοίξτε ντουλάπια, σεντούκια, βιβλιοθήκες, επισκεφθείτε τους γηραιότερους και καταγράψτε με το κινητό σας μια μαρτυρία, ανεβοκατεβείτε εσείς οι νεότεροι τη σκάλα προς το υπόγειο ή το πατάρι του παππού. Έτσι, όταν με το καλό φτάσετε τα χρόνια τους, θα μπορείτε με ανακούφιση, να αφήσετε παρακαταθήκη στη νεότερη γενιά την οικογενειακή σας μνήμη, με την αγάπη και την ευχή σας. Οι καθημερινές μικρές και μεγάλες έγνοιες, οι υποχρεώσεις και οι πεζές μας προτεραιότητες, αναβάλλουν αυτές τις σημαντικές αναζητήσεις διαρκώς. Οι μικρές αναβολές όμως, κρύβουν μέσα τους το αιώνιο 'ποτέ'. Οι γηραιότεροι φεύγουν, παίρνοντας μαζί τους τις αναμνήσεις, τους πριν αυτές καταγραφούν και τα οικογενειακά κειμήλια συχνά καταλήγουν στη χωματερή. Το χρέος μνήμης, έχει απόλυτη προτεραιότητα. Αρχή της αναζήτησης είναι το...χτες!

Όρα καλή και ευλογημένη να έχετε!

Αναζητώντας τη Μικρασιατική μας Μνήμη

Βεβαίωση προσφυγικής εγκατάστασης οικ. Αγαθητού από τον Παλλύκειο Μικρασιατικό Σύλλογο «Τελμησσός». Βρέθηκε κατά τη διάρκεια μετακόμισης προ λίγων ετών.

Εικόνα - κειμήλιο του Αη Γιώργη. Η προ-γιαγιά Ευαγγελία Αγαθητού. Υφαντό για νυφικές παντόφλες.

Οι βέρες του παππού και της γιαγιάς, από τις λίρες που ήρθαν κρυφά απ' το Λιβίσι. Δεξιά, χρυσό οθωμανικό νόμισμα, βαφτιστικό του παππού Αντώνη Αγαθητού γενν. 1910 απ' το νομό του.

2. ΚΤΙΣΤΕΣ, ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ ΚΑΙ...ΑΡΧΑΓΓΕΛΙΔΗΔΕΣ

«Πρέπει να χτυπούμε, να χτυπούμε τη μοίρα μας, ως ν' ανοίξουμε πόρτα, να γλιτώσουμε!»

(Νίκος Καζαντζάκης)

Λένε ότι σε κάθε οικογένεια, κάθε γενιά και κάθε λαό, σε έναν, το πολύ σε δύο, πέφτει ο κλήρος του χρέους της διατήρησης της μνήμης. Οι «χρεωμένοι» ανά τους αιώνες και κατά οικογένεια και περιοχή, φαίνεται ωστόσο να συνδέονται με κάποιο μυστηριακό νήμα. Οι γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ τους χτίζονται κυριολεκτικά και μεταφορικά με δεσμούς αίματος και χρέους και η ιστορία που ακολουθεί περιγράφει ακριβώς αυτό.

Η ΛΥΚΙΑ από ιδρύσεώς της έβαλε στόχο να μαζέψει, να ψηφιοποιήσει και να εκδόσει, όλα τα ιστορικά και οικογενειακά αρχεία για τη Μάκρη και το Λιβίσι της Λυκίας. Η εξόρμηση στις κύριες περιοχές εγκατάστασης Μακρηνολιβισιανών ήταν επιβεβλημένη. Στο Αιγάλεω, τη Δραπετσώνα, τη Νέα Μάκρη, το Νέο Λιβίσι, την Ιτέα, την Άμφισσα, τη Θήβα, την Εύβοια, την Ιεράπετρα, τη Ρόδο. Κατά ένα μυστήριο και ευλογημένο λόγο, σε κάθε περιοχή, φιλοτιμήθηκε και ένας πατριώτης να ανακαλύψει όλες τις οικογένειες της περιοχής του και να μαζέψει μαρτυρίες και κειμήλια.

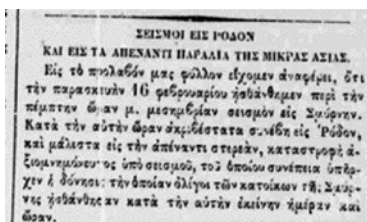
Μετά από το πρώτο «ζέσταμα» των πατριωτών, μέσα από αντίστοιχες εκδηλώσεις στο Αιγάλεω και τη Δραπετσώνα το 2017, η ΛΥΚΙΑ βρέθηκε στη Ρόδο το 2018. Έτσι γνωριστήκαμε με την Άννα Γρηγοριάδη-Γιαννίκη, την αγαπημένη και φιλότιμη πατριώτισσα που κατάφερε το ακατόρθωτο: Ενώ η ΛΥΚΙΑ έχει εντοπίσει σε Ελλάδα και εξωτερικό τις μισές (1000 περίπου) από τις 2000 οικογένειες απογόνων Μακρηνολιβισιανών, η Άννα στη Ρόδο εντόπισε από τις 80 καταγεγραμμένες οικογένειες, σχεδόν... 90! Πως όμως και γιατί «χρεώθηκε» η Άννα, αυτή την ιερή αναζήτηση; Τυχαία;

Η ιστορία ξεκινά με τον καταστροφικό σεισμό στο Λιβίσι το 1851, όταν τα περισσότερα σπίτια του Λιβισιού κατέρρευσαν. Τότε η Μάκρη ήταν ακόμα ένα ασήμαντο ψαροχώρι με λίγα σπίτια. Τα ερείπια αναστηλώθηκαν με τη βοήθεια κτιστών από τη Ρόδο, οι περισσότεροι των οποίων από την Αρχάγγελο. Έτσι αναστηλώθηκε και η εκκλησία του Ταξιάρχη. Στη Μητρόπολη Ρόδου, σώζεται και ο δίσκος που αφιέρωσαν οι κτιστάδες τότε στη μνήμη του Ταξιάρχη. Οι κτίστες έμειναν αρκετό καιρό στο Λιβίσι, φιλοξενούμενοι. Έτσι αναπτύχθηκαν φιλίες και συγγένειες με τους Λιβισιανούς. Το 1900 στο Λιβίσι έμειναν 5000 Έλληνες και λίγοι Τούρκοι στον κάμπο, ενώ στη Μάκρη 2500 Έλληνες (1000 από Ρόδο), 2000 Τούρκοι και λίγοι Εβραίοι και Αρμένιοι. Το '22, πολλοί Λιβισιανοί πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στην Αρχάγγελο Ρόδου, τη Λάρδο και τα γύρω χωριά, φιλοξενούμενοι αρχικά από τους «κουμπάρους». Η συγγένεια κράταγε από το σεισμό του 1851 και μετά.

Η οικογένεια της Άννας μετά το '22 χωρίστηκε σε δυο μέρη, την οικογένεια Μάρτη στη Ρόδο και την οικογένεια Τσαλίκη- Αρχαγγελίδη στην Ιεράπετρα Κρήτης. Τα δυο σόγια, δεν αντάμωσαν έκτοτε για σχεδόν 100 χρόνια και αυτό το χρέος έκαίγε μυστικά στην καρδιά της Άννας για καιρό. Όταν της είπα ότι η επόμενη εκδήλωση της ΛΥΚΙΑΣ θα ήταν ένα μήνα μετά τη Ρόδο στην Ιεράπετρα, με παρακάλεσε να εντοπίσω εκεί την οικ. Αρχαγγελίδη. Της το υποσχέθηκα. Κατά ευτυχή «σύμπτωση», η μοναδική φίλη μου με καταγωγή από Ιεράπετρα, είχε νονά της, την τότε πρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών Ιεράπετρας, την Κα Μαρία Δραγασάκη. Έτσι, ήρθαμε σε επικοινωνία και οργανώθηκε η εκδήλωση Εκεί εντοπίστηκε και η οικ. Αρχαγγελίδη. Η Άννα πήγε από τη Ρόδο στην Κρήτη κι έτσι η οικογένειά της ενώθηκε, μετά από 100 χρόνια. Η οικογένεια Αρχαγγελίδη, είχε χτίσει μάλιστα στην Ιεράπετρα μια εκκλησία του Αρχάγγελου Μιχαήλ για αυτό και άλλαξε το επίθετο σε «Αρχαγγελίδη».

Κτίστης που από τη Ρόδο βρέθηκε στο Λιβίσι, ήταν και ο Σταύρος Τσαλίκης, σύζυγος της Θεοδώρας Κρομμυδά και πατέρας του Αγίου μας Ιάκωβου Τσαλίκη. Όταν η Θεοδώρα με τον νεογέννητο Ιάκωβο (γεν. 1920) βρέθηκε πρόσφυγας στη Ιτέα το '22, ο Σταύρος ήταν εξόριστος στην Τουρκία. Απελπισμένη η Θεοδώρα ρωτούσε για αυτόν, μα δεν μάθαινε νέα του πουθενά. Το '23 ο Σταύρος γύρισε κι έψαχνε την οικογένειά του αλλά δεν την έβρισκε. Εγκαταστάθηκε «τυχαία» στην Άμφισσα και μια μέρα του '25 η Θεοδώρα πέρασε «τυχαία» κάτω από μια οικοδομή.

Εκεί είδε τον κτίστη Σταύρο να της γνέφει...ως αρχάγγελος εξ ουρανού!!!

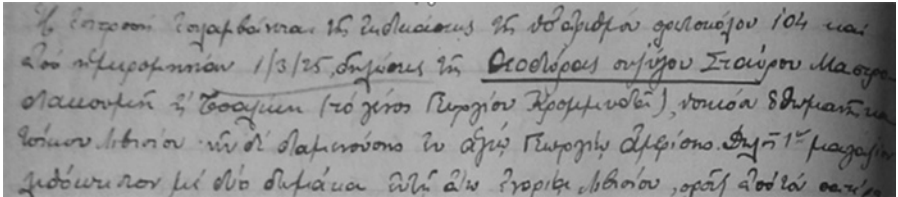

Εφημερίς της Σμύρνης, Παρασκευή, 2 Μαρτίου 1851, έτος Γ', αρ. 99 Σεισμοί σε Ρόδο και Λιβίσι Μικράς Ασίας.

...Εις την Ρόδον πολλοί οίκοι ερράγησαν, τινες δε και κατέπεσον, πολλοί δε των πύργων του φρουρίου έπαθον, και παρά τοις άλλοις ο Αράπ Κουλέ ονομαζόμενος τετράγωνος πύργος, όστις κείται επί της εισόδου του λιμένος, και έτερος ων εις την εισοδον της πόλεως.... Αλλ' εις την απέναντι παραλίαν της Μικράς Ασίας, εις την Μάκρην, υπήρξεν ο σεισμός σφοδρότερος και επέφερε ζημίας ασυγκρίτως μεγαλητέρας....Η Μάκρη ερημώθη- όλα σχεδόν τα μαγαζια εκρημνίσθησαν, τρεις άνθρωποι εθανατώθησαν, δύο άνδρες και μία γυνή- διάφοροι επληγώθησαν...Εις δεν την γαλλικήν εφημερίδα της Σμύρνης Impartial γράφουν καταστροφάς μεγαλητέρας- ότι πολλά των χωρίων πέριξ της Μάκρης, και μάλιστα η πόλις Λεβίσι εκ 1.500 οίκων, ηφανίσθη κατά κράτος και έως 600 ψυχαί ετάφησαν υπό τα ερείπια...

Αφιερωματικός δίσκος των κτιστάδων από τη Ρόδο, που εργάστηκαν στο Λιβίσι: «Δια χειρός αχδ/Μάκρη 1883 νοέμβριος και Δι ΕΞΟΔΟΥ...Μ.. ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ».

ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΕΚΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΜΑΚΡΗΣ- ΛΙΒΙΣΙΟΥ 1925: Η απογραφή περιουσίας στο Λιβίσι της Θεοδώρας Μαστροδιακουμή ή Τσαλίκη το γένος Γεωργίου Κρομμυδά, συζύγου Σταύρου Τσαλίκη και μητέρας του Αγίου Ιακώβου, πρόσφυγα εγκατεστημένης στον Άγιο Γεώργιο Αμφίσσης. (σπίτι στην άνω ενορία Λιβισιού κτλ) Η οικ. Κρομμυδά ήταν από τις πλουσιότερες στο Λιβίσι, ενώ είχε δεσμούς με το Πατριαρχείο, είχε δε πολλά μέλη ιερωμένων και όλοι διακρινόταν για την ευσέβεια και την πίστη τους.

3. Η ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΞΗΣ

«Η ευγνωμοσύνη είναι το κρασί της ψυχής. Εμπρός, μέθυσε.»
(Τζελαλαντίν Αλ Ρουμί, 1207-1273, Πέρσης ποιητής)

Το πατάρι του βιβλιοπωλείου «Ευριπίδης στο Χαλάνδρι», τόπος συνάντησης του Μιχάλη Δελησάββα με τους φίλους του συγγραφείς και ποιητές του Χαλανδρίου, απέκτησε μετά το 2016 και μια πρόσθετη σημειολογία. Έγινε η «Γιάφκα των Μακρηνολιβισιανών» όπου συναντιόμασταν μια φορά το μήνα, ο Μιχάλης, ο Βασίλης ο Μουσαίος, η Λίλυ Χαριτωνίδη και άλλοι πατριώτες, καταστρώνοντας 'συνωμοτικά' σχέδια, βιβλία και όνειρα για να δυναμιτίσουμε τη λήθη και να ανατινάξουμε τις ταφόπλακες του χρόνου, βγάζοντας τη μνήμη των προγόνων μας στο φως!

Σε μια από αυτές τις συναντήσεις, συμμετείχαν και οι καλές φίλες πατριώτισσες Κλεοπάτρα Αντωνοπούλου και Μαρίκα Φαμελιάρη, εξαδέλφες του Βασίλη Μουσαίου. Πρόγονοί τους, οι αιώνιοι δάσκαλοι της Μάκρης Δημήτρης Παπαντωνίου και Δέσποινα Παπαθανασίου, που πολλά επρόσφεραν τα δύσκολα χρόνια της θητείας τους στη Μάκρη, αλλά και ύστερα εδώ στην Ελλάδα. Ο δάσκαλος Παπαντωνίου, εξορίστηκε και επέζησε από τον 3^ο και πιο εξοντωτικό εξορισμό στην Καισάρεια, όπου οι περισσότεροι πατριώτες κατέληξαν από τις κακουχίες, γυρίζοντας στην Ελλάδα, εξαιτίας της «τύχης» του να τον αποσπάσει επί πληρωμής, από το τσούρμο των εξορισμένων Μακρηνολιβισιανών, κάποιος πλούσιος έμπορος χαλιών Τοζάκογλου, που τον κράτησε δάσκαλο για το γιο του Γερβάσιο και τελικά τον φυγάδευσε με πλαστά χαρτιά, για να γυρίσει στην Ελλάδα.

Η Κλεοπάτρα και η Μαρίκα, είχαν κι αυτές τα δικά τους χρέη μνήμης. Ένα μεγάλο τέτοιο χρέος εκπληρώθηκε με την έκδοση του συγκινητικού ιστορικού μυθιστορήματος «Όσα σάρωσε η θύελλα» από το αρχείο της θείας τους Ρένας Βελισσαρίου, που αφηγείται την ιστορία Μάκρης και Λιβισιού, μέσα στα δύσκολα χρόνια των εξορισμών πριν το '22 και της προσφυγιάς στην Ελλάδα. Υπήρχε όμως κι ένα ακόμα χρέος, που έμελλε εκείνο το πρωί να με βάλει σε έναν από τους ωραιότερους μεπελάδες της ζωής μου, όταν η Κλεοπάτρα με ρώτησε:

- Βρε Τάσο, αφού ψάχνεις και βρίσκεις τόσα και τόσα χαμένα αρχεία, τόσες οικογένειες πατριωτών, δεν κάνεις μια προσπάθεια να βρεις κάποιον απόγονο της οικογένειας Τοζάκογλου, να τον ευχαριστήσουμε, έστω μετά από 100 χρόνια, που εξαιτίας τους, η οικογένειά μας είναι ακόμα ζωντανή;

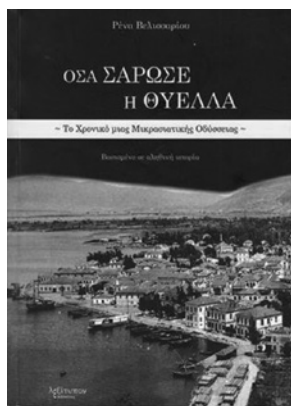
Θεωρώντας την παράκλησή της ιερή, παράτησα τα Μακρηνολιβισιανά και καταπιάστηκα με τα της Καισαρείας. Ξαναδιάβασα το βιβλίο της Ρένας Βελισσαρίου και ξεκίνησα αμέσως την έρευνα. Ερεύνησα σε όλα τα αρχεία προσφύγων από

την Καισάρεια, χωρίς να εντοπίσω κάτι. Η έρευνα έβαινε προς αδιέξοδο. Κατέφυγα στο 11880 και άρχισα να τηλεφωνώ σε όλους τους Τοζάκογλου της Ελλάδας. Δεν ήταν πάνω από δέκα. Οι εννιά στους δέκα, μου απάντησαν με συγκινητική ευγένεια (κρατάει πολλές γενιές η αλληλεγγύη των προσφύγων...), όταν άκουσαν τον παράξενο λόγο για τον οποίο τους τηλεφωνούσα. Δυστυχώς κανείς δεν είχε σχέση με την οικογένεια που έψαχνα. Πήρα το 10^ο τηλέφωνο. Τηλεφωνητής. Αποφάσισα να αφήσω μήνυμα στον αυτόματο τηλεφωνητή που έβγαινε σε 3 γλώσσες. Μέσα σε 10 λεπτά, με πήρε πίσω η ευγενέστατη Κυρία Τοζάκογλου:

- Κύριε Κακλαμάνη, είστε πολύ τυχερός. Αν δεν αναφέρατε το όνομα «Γερβάσιος» δεν θα σας έπαιρνα, δεν απαντώ σε παράξενα μηνύματα. Είμαι το τελευταίο μέλος της οικογένειας που ψάχνετε, ο Γερβάσιος ήταν θείος μου. Απ' την Καισάρεια πήγε στην Πόλη και μετά στην Αθήνα. Ήταν αρχαιοπώλης...

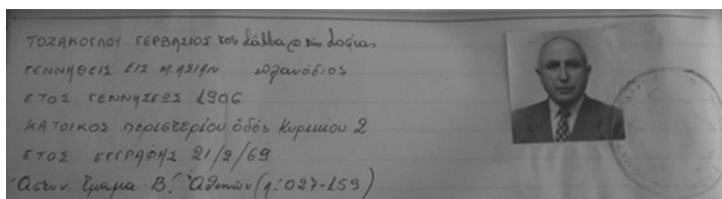
Τα πράγματα πήραν το δρόμο τους! Το χρέος μου, προς την Κλεοπάτρα και τη Μαρίκα και το χρέος τους στη μνήμη των προγόνων τους, εκπληρώθηκε μετά από μια πολύ συγκινητική συνάντηση στο σπίτι της Κας Τοζάκογλου, όπου οι ανιψιές της συγγραφέως, της παρέδωσαν το βιβλίο «Όσα σάρωσε η θύελλα» και εξέφρασαν την ευγνωμοσύνη της οικογένειάς τους, για την ευεργεσία που έκανε η οικογένεια Τοζάκογλου στη δική τους. Με τη συνείδησή μου ήσυχη, εκείνο το βράδυ κοιμήθηκα σαν πουλάκι.

Την επόμενη όμως, τα υπόλοιπα «χρέη» μου ήρθαν να με ξυπνήσουν πάλι χαράματα.

Αριστερά, το εξώφυλλο του βιβλίου της Ρένας Βελισσαρίου και δεξιά, το ζεύγος των πρωταγωνιστών της ιστορίας του βιβλίου, οι δάσκαλοι της Μάκρης Δημήτρης Παπαντωνίου και Δέσποινα Παπαθανασίου.

Απόσπασμα-καταχώρηση για το Γερβάσιο Τοζάκογλου, από το μητρώο παλαιοπωλών Μοναστηρακίου.

4. ΤΡΙΑ ΧΑΜΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΑΡΧΕΙΑ

«Όταν θελήσεις κάτι πάρα πολύ, το σύμπαν όλο θα συνωμοτήσει για να γίνει η επιθυμία σου πραγματικότητα».

(Paolo Coelio, «Ο Αλχημιστής»)

4.1 ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗ

Χειμώνας του 2018, τέσσερις μήνες πριν το 1^ο Αντάμωμα Μακρηνολιβισιανών στο Αιγάλεω. Αναζητώ εδώ και καιρό, μεταξύ άλλων, ένα απ' τα πιο σημαντικά χαμένα αρχεία προγόνων μας, το ανέκδοτο χειρόγραφο 700 σελίδων, του αείμνηστου δασκάλου Σάββα Πασχαλίδη, 'Αρχαία και Σύγχρονος ΛΥΚΙΑ', αποσπάσματα του οποίου είχαν εκδοθεί στις παλιές εφημερίδες των Μακρηνών-Λιβισιανών, αλλά ο συγγραφέας πέθανε, πριν το εκδόσει. Είναι το δεύτερο και τελευταίο ιστορικό σύγγραμμα Μακρηνού πρόσφυγα ερευνητή 1^{ης} γενιάς, μετά το «Μάκρη & Λυβήσι» του Κ. Λαμέρα.

Σε κάθε περιοδεία της ΛΥΚΙΑΣ, ρωτούσα τους πατριώτες αν έχουν κάποια σχετική πληροφορία ή συγγένεια. Στην Κήρινθο της Εύβοιας, ο πατριώτης μας Γιώργος Κούρτης, συγγενής της οικογένειας Πασχαλίδη, μου αποκάλυψε ότι ζει ο εγγονός του Σάββα Πασχαλίδη Κυριάκος Σαράφης, που είναι ορθοπεδικός και εργάζεται στο Ασκληπιείο Βούλας. Επιστρέφοντας στην Αθήνα, άρχισε η αναζήτηση, που οδήγησε στον σπάνιο αυτό άνθρωπο. Ακόμα θυμάμαι τη στιγμή της πρώτης συνάντησής μας. Ο Κος Κυριάκος, στην ερώτησή μου, αν έχει κρατήσει αρχεία του παππού του, σηκώθηκε χωρίς να απαντήσει και μετά από λίγο γύρισε με μια δερμάτινη τσάντα, βγάζοντας από μέσα το πολύτιμο χαμένο χειρόγραφο και μου είπε συγκινημένος. «Χρόνια το φύλαγα, περιμένοντας ότι θα έρθει η κατάλληλη στιγμή...» Μου το παρέδωσε και έτρεμαν τα χέρια μου...

Ακολούθησε ο... διπλός έλεγχος του γράφοντος, απόλυτα δικαιολογημένος αφού τότε ακόμα η ΛΥΚΙΑ δεν είχε δώσει δείγματα γραφής, για να της εμπιστευτεί η οικογένεια Σαράφη- Πασχαλίδη ότι πολυτιμότερο είχε. Ο πρώτος έλεγχος, έγινε μέσω ενός οικογενειακού φίλου- γείτονα της οικογένειας Σαράφη που έτυχε να γνωρίζει τον Κο Παναγιώτη Κολιομιχάλη, Πρόεδρο της Ένωσης Φίλων Αγίου Νικολάου Μύρων. Η απάντηση του φίλου Κου Παναγιώτη, με τιμά αφάνταστα:

- Εγώ θα του εμπιστευόμουν και το πορτοφόλι μου, με κλειστά μάτια! Δώστε το χειρόγραφο!

Ακολούθησε τηλεφώνημα του οικογενειακού φίλου και δικηγόρου της οικογενείας, ο οποίος ευγενικά μου εξήγησε, ότι για να προστατεύσει τα συμφέροντα των κατόχων του χειρογράφου, θα έπρεπε να συνταχθεί ένα συμφωνητικό, το οποίο όμως θα έπαιρνε χρόνο, γιατί την επόμενη θα έφευγε για εξωτερικό...Ο

χρόνος όμως, ήταν ήδη οριακός, για να μπορέσουμε να μεταγράψουμε 700 χειρόγραφες σελίδες και να προχωρήσουμε σε μια αξιοπρεπή έκδοση, προλαβαίνοντας το 1^ο μας Αντάμωμα... Στην απελπισία μου, έγραψα επί τόπου και του έστειλα στο μαϊήλ σε δυο σελίδες, ένα δικό μου υπογεγραμμένο συμφωνητικό, με όλες τις δεσμεύσεις που ήμουν διατεθειμένος να αναλάβω. Με πήρε τηλέφωνο, αμέσως μόλις το διάβασε, και με ρώτησε με απορία:

- *Είστε σίγουρος ότι θέλετε να υπογράψετε αυτό που μου στείλατε; Αν δεν τηρηθεί κάποιος όρος, θα πάτε φυλακή...*

- *Πάω φυλακή, αρκεί να εκδοθεί και να μείνει αυτό το βιβλίο.*

- *Με συγχωρείτε, τώρα καταλαβαίνω τις προθέσεις σας, πηγαίνετε με την άδειά μου και φωτογραφήστε το χειρόγραφο αμέσως, για να προλάβετε την έκδοση! Καλή επιτυχία!»*

Έγινα καπνός! Η οικογένεια Σαράφη, με πολλή προθυμία και ευγένεια, μας επέτρεψε να φωτογραφίσουμε τις 700 πυκνογραμμένες χειρόγραφες σελίδες, ώστε να προχωρήσει η έκδοση και το βιβλίο να διατεθεί στο πρώτο αντάμωμα Μακρηνών – Λιβισιανών, που είχε προγραμματιστεί για τον Ιούνιο του 2018, στο Αιγάλεω. Τα φωτογραφημένα χειρόγραφα πέρασαν για μεταγραφή, στα χέρια της Ευαγγελίας Αχλάδη, που ανέλαβε το μέρος ‘Σύγχρονος Λυκία’, και της Μαρίας Βαμβακοπούλου, που ανέλαβε το μέρος ‘Αρχαία Λυκία’. Μέσα σε δύο μήνες, εργαζόμενες σε πυρετώδεις ρυθμούς, οι δύο συμπατριώτισσες κατάφεραν να ολοκληρώσουν την μεταγραφή, του χειρογράφου, ενώ δύο ακόμα συμπατριώτες, ήρθαν αρωγοί στην προσπάθεια έκδοσης, ο φιλόλογος Δημήτρης Αλεξάνδρου, από το Πλατανάκι Θήβας, που έκανε την επιμέλεια, και ο τότε αντιδήμαρχος Αιγάλεω, πατριώτης μας Στέλιος Βασιλειάδης, που ανέλαβε την εκτύπωση στην μνήμη του πατέρα του Γεωργίου.

Το πολύτιμο ντοκουμέντο έφτασε στα χέρια των πατριωτών στο παρά...ένα, καθώς μας παραδόθηκε Σάββατο, παραμονή του Κυριακάτικου 1^{ου} Ανταμώματος, με την κόλλα ακόμα νωπή...

Τιμή και χαρά μας, που ο εγγονός του συγγραφέα, ο γιατρός και θεματοφύλακας της ιερής μας μνήμης, Κος Κυριάκος Σαράφης είναι έκτοτε επίτιμο μέλος της ΛΥΚΙΑΣ και καλός φίλος.

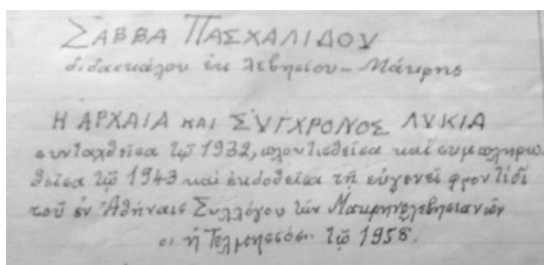
Κλείνοντας την ιστορία του πολύτιμου αυτού βιβλίου, να προσθέσω κάτι ακόμα. Όταν το διάβασε ο Μιχάλης Δελησάββας, μένοντας εκστατικός από τον πλούτο των νέων πληροφοριών για τη Μάκρη και το Λιβίσι, μου είπε χαρακτηριστικά:

- *Αγαπημένε μου μαθητή και τίποτα να μην κάνει η ΛΥΚΙΑ στο εξής, αφού διέσωσε αυτό το καταπληκτικό βιβλίο, αρκεί! Μπορείς να σταματήσεις εδώ!*

Άλλο ένα μεγάλο διπλό χρέος, του εγγονού Κυριάκου Σαράφη και της ΛΥΚΙΑΣ προς τον συγγραφέα Σάββα Πασχαλίδη και τη Μακρηνολιβισιανή μνήμη, που εκπληρώθηκε!

Ο Σάββας Πασχαλίδης και το βιβλίο του που εξέδωσε η ΛΥΚΙΑ το 2018. Κάτω, από χειρόγραφο του.

4.2. ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΠΑ-ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΑΛΑΦΑΤΗ & ΤΟΥ ΠΑΛΛΥΚΕΙΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ 'ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ'

Ο παπά Διονύσης Καλαφάτης, είναι μια από τις ηρωικότερες μορφές Μακρηνολιβισιανών και Μικρασιατών εν γένει. Η αναζήτησή του χαμένου αρχείου του, μου στοίχειωνε τον ύπνο τα τελευταία χρόνια. Όταν τελικά βρήκα το νήμα και επικοινωνήσα πρώτη φορά με την εγγονή του Παπα-Διονύση, την Κα Αντιγόνη Κοτρώζου στη Θεσσαλονίκη, η οποία είχε κληρονομήσει το ογκώδες αρχείο του, από το γιο του Παπα-Διονύση, γιατρό Άγγελο Καλαφάτη, η χαρά μου ήταν απίστευτη. Απίστευτη όμως ήταν και η απογοήτευση μου, όταν με πληροφόρησε ότι στο αρχείο, δεν υπάρχει τίποτα σχετικό με τη Μάκρη και το Λιβισί... Η ελπίδα όμως πεθαίνει τελευταία και έτσι συνέχισα να την παρακαλώ να ξαναψάξει, να εξαντλήσουμε κάθε πιθανότητα να βρεθεί. Έτσι πέρασαν μήνες με ευγενική και διακριτική πίεση.

Συγκινούμαι αφάνταστα, όταν θυμάμαι τη μέρα και τη στιγμή που έλαβα το αναπάντεχο τηλεφώνημα της από τη Θεσσαλονίκη. Μεσημέρι 11 Απριλίου 2020.

- Κύριε Κακλαμάνη, ξανάψαξα όλο το αρχείο από την αρχή και σε τρεις μεγάλους φακέλους, που είχα αρχικά παραβλέψει, βρήκα ΟΛΟ το αρχείο του Παπά Διονύση, επιστολές της Μητρόπολης Πισιδίας, γράμματα της Δημογεροντίας Μάκρης και Λιβισιού, την προσωπική του αυτοβιογραφία, σημειώματα του Χρυσόστομου Σμύρνης, επιστολές προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο, προς το Υπουργείο Εσωτερικών και τις Συμμαχικές Δυνάμεις, λίστες εξορισμένων πατριωτών, και... σας τα στέλνω φωτογραφημένα!!!

- Κυρία Αντιγόνη, της είπα, αν δεν ήμουν έγκλειστος λόγω καραντίνας, θα είχα φτάσει ήδη στα πρώτα διόδια!!!

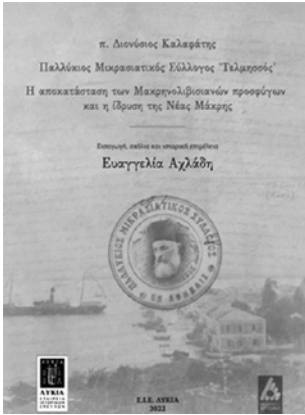
Ο ηρωικός Μακρηνολιβισιανός Παπάς & Δάσκαλος Διονύσιος Κριεζής Καλαφάτης, έδωσε όλη τη ζωή του για τη Μεγάλη Ιδέα της ένωσης της Μικρασίας με την μητέρα Ελλάδα, αγωνίστηκε για τη μεταλαμπάδευση του ιδεώδους του Ελληνισμού, στους μαθητές και τους πιστούς του, απειλήθηκε και εκδιώχθηκε για τον αγώνα του αυτό από τα πάτρια, επέστρεψε με αποστολή του Ερυθρού Σταυρού, για να βοηθήσει τους αποκλεισμένους και εξόριστους Μακρηνολιβισιανούς και συνέχισε να αγωνίζεται με κάθε τρόπο στην Ελλάδα, ως φύλακας άγγελος των πατριωτών του. Αυτός πίεσε την κυβέρνηση να στείλει τα πλοία που παρέλαβαν τους Μακρηνολιβισιανούς πρόσφυγες, από το λιμάνι της Μάκρης, αυτός ήταν ο συλοβάτης της αποκατάστασης των προσφύγων Μακρηνολιβισιανών, έχοντας απ το 1918 ιδρύσει τον Παλλυκειο Μικρασιατικό Σύλλογο «Τελμησός». Πήρε επάνω του μια ολόκληρη γενιά προσφύγων προγόνων μας και μεσολάβησε για την αποκατάστασή τους σε Πειραιά, Νέα Μάκρη, Εύβοια, Ιεράπετρα και αλλού. Είναι το φιλόστοργο πνεύμα και το πονετικό χέρι που έστειλε ο Θεός στη γη, από οίκτο για τους ξεριζωμένους Μακρηνολιβισιανούς. Η αυταπάρνηση, η τιμιότητα, η ευστροφία, το πείσμα, η επιμονή, η φιλοτιμία και η πίστη του, είναι παροιμιώδεις.

Αν οι νέες γενιές Μακρηνολιβισιανών, είμαστε σήμερα αυτό που είμαστε σαν άνθρωποι, έχοντας αναπόφευκτα κοινωνήσει από το ιερό δικοπότηρο της μοίρας των προγόνων μας, ο Δάσκαλος Μιχαήλ Μουσαίος είναι το Αίμα και ο Παπά Διονύσης το Σώμα μας. Μετά τους ήρωες του 1821, είναι καιρός πια να τιμήσουμε όπως αξίζει, τους ήρωες του 1922. Η άγνοιά μας, για τον αγώνα του Παπά Διονύση, θα ήταν ιεροσυλία.

Μακάρι η ιστορική έκδοση της ΛΥΚΙΑΣ, που συνέγραψε η Εύα Αχλάδη με το αρχείο του Παπα-Διονύση και το κείμενο αυτό, να τον δικαιώσουν, ως ένας ελάχιστος φόρος μνήμης και τιμής, ένα αργοπορημένο, μεθ' ειλικρινούς μετανοίας και συγνώμης βροντερό ΑΘΑΝΑΤΟΣ!!

Κυρία Αντιγόνη Κοτρώζου, απόγονε και θεματοφύλακα του αρχείου του Παπά Διονύση, εκ μέρους των απογόνων Μακρηνών-Λιβισιανών, σας εκφράζουμε ένα μεγάλο, θερμό, συγκινημένο και ευγνώμον: ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ!!! Και όπως θα έλεγε κι ο Παπά Διονύσης:

«Λιβίσιον Παρίσιον και Μάκρη Μακρηνών, Υπέρ των Αθηνών!!!»

Το εξώφυλλο της έκδοσης της ΛΥΚΙΑ.

Ο Παπα-Διονύσης Καλαφάτης.

Η σφραγίδα του Παλλύκειου Μικρασιατικού Συλλόγου «Τελημησός» που ίδρυσε ο Παπα-Διονύσης.

4.3. ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΑΡΧΕΙΟ & 2^ο ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΜΕΡΑ

Ο διαπρεπής γιατρός Κωνσταντίνος Λαμέρας, με οικογενειακή καταγωγή από την Τήνο, βρέθηκε «σώγαμπρος» στο Λιβίσι και η μεγάλη προσφορά του, έφτασε να γίνει...Λιβισιανή παροιμία:

«Τρία καλά 'ν του Λιβισιού! Η δάσκαλος Μουσαίους, η καμπάνα του Ταξι-άρχη κι η γιατρός Λαμέρας!» (κατά μια άλλη εκδοχή, το τρίτο καλό ήταν 'ου Χριστουφής ου βιγλιτζής')

Μεγάλη η προσφορά του Κωνσταντίνου Λαμέρα, τόσο πριν την Καταστροφή, από τη θέση του προέδρου του Μικρασιατικού Συλλόγου «Ανατολή», που κάλυπτε τα έξοδα δασκάλων, υποτροφιών και βιβλίων στη Μικρά Ασία, κρατώντας ζωντανό τον Ελληνισμό, όσο και μετά, αφού η «Ανατολή», προσέφερε μεγάλη βοήθεια, στην αποκατάσταση των προσφύγων και κυρίως, στη μόρφωση των παιδιών των προσφυγικών συνοικισμών.

Ο Λαμέρας διετέλεσε επίσης, προσωπικός σύμβουλος του Ελευθέριου Βενιζέλου, εκδίδοντας βιβλία για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας, τους Τούρκους και τους άλλους λαούς της Ανατολής. Συνέγραψε πλήθος ιατρικών και ιστορικών βιβλίων, καθώς και το μοναδικό βιβλίο- ντοκουμέντο για την ιστορία μας (ως το 2018, που η ΛΥΚΙΑ εξέδωσε την «Αρχαία και Σύγχρονο Λυκία του Σάββα Πασχαλίδη) Το έργο του «Η Μάκρη και το Λυβήσι» βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών το 1945. Η έκδοση ονομάστηκε 'Τόμος Α'. Ο Τόμος Β ανακοινώθηκε, αλλά δεν εκδόθηκε ποτέ. Ο συγγραφέας απεβίωσε στη Νέα Μάκρη και η τύχη του αρχείου και του υπόλοιπου έργου του έκτοτε αγνοείται. Η αξία του αρχείου αυτού είναι υψίστης Μακρηνολιβισιανής αλλά και Εθνικής σημασίας.

Έφαγα τα λυσσακά μου χρόνια για να το βρω...Τίποτα... προσπάθησα να ακολουθήσω το νήμα των απογόνων, εξαντλώντας κάθε νόμιμο (και παράνομο) μέσο αναζήτησης. Τίποτα...Εντόπισα και μίλησα με πάρα πολλές οικογένειες συγγενών. Τίποτα... Γνώρισα την διεγγονή του, την αγαπητή Κατερίνα Λαμέρα, επίτιμο μέλος πλέον της ΛΥΚΙΑΣ και προσπαθήσαμε με άξονα τη γενεαλογία της οικογένειας, να ανακαλύψουμε πιθανούς κατόχους του αρχείου. Τίποτα... Ως την ώρα της συγγραφής του παρόντος συγγράμματος, το φάντασμα του αρχείου του Κωνσταντίνου Λαμέρα συνεχίζει να με στοιχειώνει. Η ελπίδα όμως, πεθαίνει πάντα τελευταία και ο ανένδοτος αγώνας συνεχίζεται!

Κλείνοντας την υποενοότητα αυτή, θα ήθελα να μοιραστώ μια πολύ συγκινητική ιστορία στα πλαίσια αυτής της αναζήτησης, που το νόημά της, ίσως για να παρηγορηθώ, ίσως γιατί έτσι είναι πραγματικά, μπορεί και να έχει μεγαλύτερη αξία κι από το ίδιο το χαμένο πολύτιμο αυτό αρχείο:

Ακολουθώντας μια σειρά επαφών, έφτασα στα ίχνη της κας Ελισάβετ Λαμέρα, με μόνη πληροφορία μου, μια διεύθυνση στο κέντρο της Αθήνας, χωρίς τηλέφωνο στον κατάλογο. Βρέθηκα λοιπόν, μπροστά σε ένα δυόροφο νεοκλασικό, σε κάποιο κάθετο δρόμο της Πατησίων, να χτυπώ ένα κουδούνι χωρίς απάντηση. Μετά από λίγο, αποφάσισα τελικά να φύγω, αλλά στρίβοντας στην Πατησίων, γύρισα ρίχνοντας μια τελευταία ματιά και τότε είδα μια υπέργηρη κυρία, να ανοίγει την πόρτα για να μπει. Έτρεξα προς το μέρος της κι αυτή γύρισε και με κοίταξε με έκδηλη ανησυχία.

- Καλημέρα σας, είμαι ο ΤΚ με καταγωγή από Λιθίσι Μικράς Ασίας και ψάχνω την Κα Ελισάβετ...

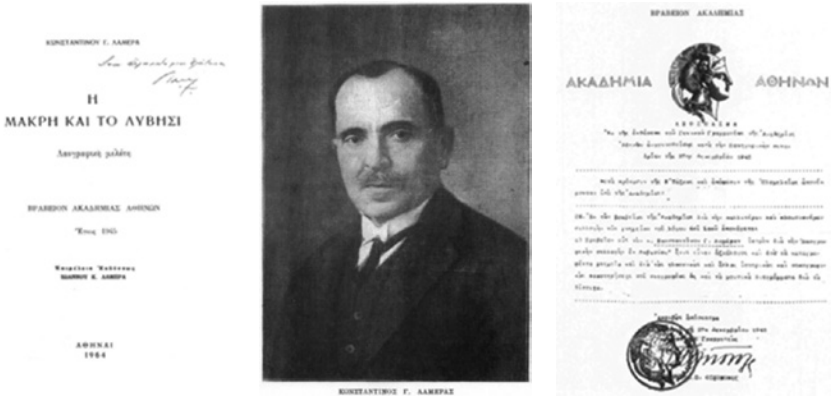
Της εξήγησα τι γύρευα και αυτή με άκουγε πλέον με ήρεμο ενδιαφέρον. Κατόπιν μου είπε:

- Δυστυχώς η κυρία Ελισάβετ δεν ζει, δεν ξέρω συγγενείς της, αγόρασα αυτό το σπίτι άδειο...

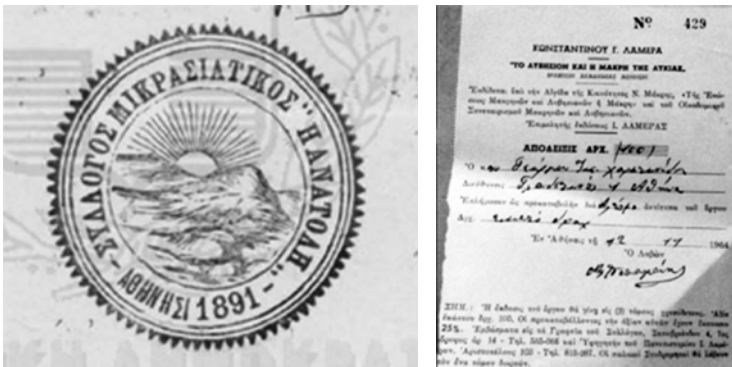
Την άκουγα απογοητευμένος...Δεν πειράζει, της είπα, πολύ κρίμα, σας ευχαριστώ πολύ, καλημέρα σας. Εκείνη τότε αποχαιρετώντας με, μου είπε κάτι που δεν πρόκειται να ξεχάσω ποτέ όσο ζω:

- Ξέρετε, εγώ είμαι από τη Σμύρνη. Αν ξαναπεράσετε από εδώ κοντά και έχετε λίγο χρόνο, θα χαρώ πολύ να ανεβείτε να σας προσφέρω έναν καφέ. Άλλωστε, πρόσφυγες είμαστε κι οι δυο. Πατριώτες!

Όσα χρόνια να περάσουν, οι απόγονοι προσφύγων νιώθουν πάντα πρόσφυγες. Και αλληλέγγυοι!

Ο Κων. Λαμέρας, το εξώφυλλο του βιβλίου και το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών.

Η Σφραγίδα του Συλλόγου «Ανατολή».

Απόδειξη προ-αγοράς του βιβλίου, τη δεκαετία του '50 (Αρχείο Ελισάβετ Χαριτωνίδη).

ΣΗΜ. : 'Η έκδοσις του έργου θά γίνη εις (2) τόμους χροσόδετους.

Αναφορά, στην απόδειξη, στο 2^ο Τόμο του 'Η Μάκρη και το Λυβίσι' που δεν εκδόθηκε ποτέ..

5. ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ANΤΑΝΤ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΤΟΥ...ΑΞΟΝΑ!

«Κερδίζεις τα προς το ζην από αυτά που παίρνεις. Κερδίζεις τη ζωή από αυτά που δίνεις.»

(Ουίνστον Τσώρτσιλ, 1874-1965, Βρετανός πρωθυπουργός, Νόμπελ 1953)

Στη Μάκρη του 19^{ου} αιώνα, υπήρχε Ελληνικό προξενείο και Έλληνα πρόξενος. Τα ολιγοσέλιδα σχετικά αρχεία στο Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, δεν πρόσθεσαν ωστόσο σημαντικές πληροφορίες στην αναζήτησή μου. Στη Μάκρη όμως, υπήρξαν επίσης Άγγλος υπο-πρόξενος και Γάλλος υπο-πρόξενος, καθώς και Ιταλική κατοχή 1919-1923. Τα σχετικά αρχεία των ξένων υπουργείων εξωτερικών, ανακάλυψα ότι αριθμούσαν χιλιάδες σελίδες με αναφορές στη Μάκρη, πράγμα που είχε εξάψει τη φαντασία μου, να τα βρω και να τα μελετήσω. Όποιος ψάχνει βρίσκει και ο επιμένων νικά, αλλά όταν φτάνεις σε αδιέξοδο, μόνο η τύχη και οι φίλοι μπορούν να σε ξελασπώσουν. Και το να έχεις φίλους είναι μεγάλη τύχη! Ή μήπως τίποτα δεν είναι τυχαίο τελικά;

Με τη βοήθεια δυο απογόνων των πάλαι ποτέ φίλων και συμμάχων Αγγλο-Γάλλων της Αντάντ και ενός φίλου απογόνου του...Άξονα (εξ Ιταλίας) αυτά τα πολύτιμα αρχεία, ήρθαν στην κατοχή της ΛΥΚΙΑΣ. Στη συνέχεια, για τη μετάφραση των Γαλλικών & Ιταλικών αρχείων, επιστρατεύτηκε η υπόλοιπη οικ. Αγαπητού, ήτοι οι αγαπημένες μου ξαδέρφες Ζωή Ευσταθιάδη, με προϋπηρεσία στη Σορβόνη, για τα γαλλικά αρχεία και η διπλωματούχος Ιταλικής, Ειρήνη Εκύζανα. Εν τη ενώσει η ισχύς! Ακολουθούν οι τρελές ιστορίες απόκτησης αντιγράφων, αυτών των αρχείων:

Αρχεία Άγγλου Υπο-προξένου Μάκρης Charles Biliotti / 1840- 1910 /Foreign Office/ Λονδίνο

Εντόπισα πρώτα τα αρχεία στο ίντερνετ και μετά βρήκα Αγγλική εταιρεία που στέλνει αντίγραφα επί πληρωμή. Το τριψήφιο κόστος τους, έκανε για λίγο το στομάχι μου να ανακατευτεί, θυμάμαι ήταν μια εβδομάδα πριν το Πάσχα, σκέφτηκα όμως ότι έκανα μια φορά κι εγώ μια φορά ένα δώρο στον εαυτό μου, έκλεισα τα μάτια και παραδόθηκα στην περιέργεια και τη μοίρα μου, πατώντας το κουμπί της παραγγελίας.

Και ήρθαν! Τι καταπληκτικά αρχεία! Τι πλούτος πληροφοριών! Κερασάκι στην ερευνητική...τούρτα, μια ντουζίνα φωτογραφίες των αρχαιοτήτων της Μάκρης περί το 1840 (ίσως οι πρώτες φωτογραφίες της Μικράς Ασίας!) σταλμένες από τον Άγγλο Υπο-πρόξενο προς τον Άγγλο ερευνητή και αρχαιολάτρη (αρχαιοκάπηλο;) Sir Charles Fellows, ώστε να έρθει ο Sir στη Λυκία, να παζαρέψει με τους Τούρκους και να τα πάρει μαζί του, πλουτίζοντας έτσι τα εκθέματα του Βρετανικού Μουσείου.

Σημειωματάρια Sir Charles Fellows / Βρετανικό Μουσείο/Λονδίνο

Δεν μου έφταναν όμως μόνο τα αρχεία του Άγγλου Υπο-προξένου. Την ιδέα μου έβαλε φίλος ερευνητής, που ανακάλυψε ότι οι αρχαιολόγοι που πήγαν στη Μικρασία, δεν κατέγραψαν (και σήκωσαν) μόνο τα αρχαία, δεν εξέδωσαν μόνο σχετικά βιβλία, δεν έβγαλαν μόνο πολύτιμες φωτογραφίες και σχέδια, αλλά άφησαν στα μουσεία και τα σημειωματάρια τους, όπου υπάρχουν πληροφορίες που μπορεί μεν να μην μπήκαν στα βιβλία τους ως δευτερεύουσες, αλλά για εμάς τους Μικρασιάτες έχουν μεγάλη σημασία. π.χ. «Ο Sir C.F νοίκιασε 5 γαϊδούρια στη Μάκρη από τον Νικόλαο Χατζη-τάδε, έναντι τόσων χρυσών τουρκικών λιρών, στο Λιβίσι φιλοξενήθηκε δυο βράδυα στο σπίτι του 'δεινά' κτλ». Πως να πάω όμως στο Λονδίνο για να τα βρω και αν καταφέρω να πάω, πως να πάρω αντίγραφα, από τα ανέκδοτα σημειωματάρια ενός Sir, τα οποία βρίσκονται κλειδωμένα στα ντουλάπια του εφόρου του Βρετανικού Μουσείου, μακριά από κοινούς θνητούς;

Για αρχή, ξεκίνησα αλληλογραφία με τον έφορο. Έπειτα από μερικούς μήνες, η πολυεθνική που εργαζόμουν, οργάνωσε ένα συνέδριο στο Καίμπρητζ! «Να η ευκαιρία», είπα! Κατάφερα να εξασφαλίσω μερικές ώρες ελεύθερες στο Λονδίνο και ένα ραντεβού με τον έφορο του Βρετανικού Μουσείου, πριν πάρω το τρένο για το Καίμπρητζ. Πρόλαβα να δω, τρέχοντας, την αίθουσα με τις Λυκιακές αρχαιότητες, συνάντησα τον έφορο και τότε ξεκίνησε το...ανατολίτικο παζάρι.

- Ξέρετε, μπορείτε να δείτε και να φωτογραφήσετε τα σχέδια και τα βιβλία του Sir Charles Fellows, αλλά τα πρωτότυπα σημειωματάρια του, φυλάσσονται σε ειδικό χώρο και χρειάζεται ειδική άδεια...

Έβαλα τότε τα μεγάλα μέσα και έπαιξα τα ρέστα μου:

- Καταλαβαίνω απόλυτα. Θα ήθελα να απλά σκεφτείτε, ότι έρχομαι από τόσο μακριά μόνο για αυτά και θα σας ήμουν υπόχρεος αν κάνατε μια εξαίρεση. Επίσης ευχαριστώντας σας εκ των προτέρων, προτίθεμαι να σας παραδώσω ένα πολύτιμο αρχείο, την αλληλογραφία του Sir Charles Fellows, με τον Άγγλο Υπο-πρόξενο Μάκρης Κο Biliotti 1840-1910, που συμπεριλαμβάνει και φώτο του 1840 των αρχαιοτήτων της ΛΥΚΙΑΣ, πριν αυτές μεταφερθούν στο Βρετανικό Μουσείο. Σας έφερα ένα στικάκι.

Στήλη άλατος ο έφορος...Του παρέδωσα το στικάκι, άνοιξε τον υπολογιστή του, είδα τις κόρες του να διαστέλλονται και σε πέντε λεπτά, είχα μπροστά μου και φωτογράφιζα τα σημειωματάρια του Sir!!

Πριν φύγω τον ευχαρίστησα και γελάσαμε πολύ όταν με ρώτησε, που είχα ανακαλύψει το αρχείο του Άγγλου Υπο-προξένου Μάκρης.

- Μα... Κύριε Έφορε, είναι εδώ δυο τετράγωνα πιο κάτω απ το Βρετανικό Μουσείο, στο αρχείο του Foreign Office!!!

Long live the Queen!

Αρχεία Γάλλου Υπο-προξένου Μάκρης Ippolyto Casilli/Αρχεία Γαλλικού ΥΠΕΞ/Nantes Γαλλία

Ένα ζευγάρι φίλους είχα στη Γαλλία, το Sylvain Adam και την Παναγιώτα Αναγνώστου (από τα Ιωάννινα) που με είχαν στο παρελθόν φιλοξενήσει στο Παρίσι, τους είχα φιλοξενήσει στην Αθήνα και έτσι πήρα το θάρρος, να ζητήσω τη βοήθειά τους. Φιλοτιμήθηκαν και με την πρώτη ευκαιρία ταξίδεψαν στη Νάντη, φωτογράφησαν σε μια μέρα 1 από τις 5 κούτες εγγράφων και βρήκαν μια ντόπια φοιτήτρια, να φωτογραφήσει τα υπόλοιπα και να μου τα στείλει επί πληρωμής.

Πέντε χιλιάδες έγγραφα στα ελληνικά-γαλλικά-ιταλικά-οθωμανικά. Κα-τα-πλη-κτι-κά ντοκουμέντα! Γράμματα δημογεροντίας του 19^{ου} αι. προς το Γάλλο Υπο-Πρόξενο (δικός μας βγήκε τελικά, όνομα Ιππόλυτος Καζίλης) με τα οποία τον καλούν στα εγκαίνια του 1^{ου} σχολείου στο Λιβίσι, στη ρίψη του σταυρού στα Θεοφάνια στη Μάκρη, επιστολές του Παυλίνου Ιωαννίδη, πρώτου δασκάλου του Λιβισιού, πριν το μεγάλο δάσκαλο Μιχαήλ Μουσαίο, σπάνιες φώτο και και και....

Vive la France!

Ιταλικά στρατιωτικά αρχεία – Ιταλική κατοχή Μάκρης 1919-1923/ Ρώμη

Για τα Ιταλικά αρχεία, ξέμεινα από..συμμάχους και έπεσα τελικά στην ανάγκη του... «εχθρού»! Έπρεπε κάποιος να με βοηθήσει στη Ρώμη, αλλά ποιος; Η αξιόλογη προϊσταμένη των ΓΑΚ Ρόδου και πλέον επίτιμο μέλος της ΛΥΚΙΑΣ Κα Ειρήνη Τόλιου, με την οποία είχαμε συν- διοργανώσει προ ετών μια συγκινητική εκδήλωση για τους πατριώτες Μακρηνολιβισιανούς της Ρόδου, μου έδωσε τελικά τη λύση. Είχε συνεργαστεί στη Ρόδο με δυο Ιταλούς ιστορικούς ερευνητές, που μελετούσαν στα ΓΑΚ Ρόδου τα αρχεία των Carabinieri (Ιταλική Αστυνομία που στα Ιταλοκρατούμενα 12-νησα είχαν φακελώσει 150.000 12-νήσιους και Μικρασιάτες). Ένας εκ των δυο ανταποκρίθηκε, συμφωνήσαμε, γύρισε στη Ρώμη και κατόπιν έρευνάς του, μου έστειλε μερικές χιλιάδες πολύτιμα έγγραφα καθώς και φωτογραφίες των ιταλικών πλοίων επί Ιταλικής Κατοχής της Μάκρης!

Τα καταφέραμε! Ας είναι καλά ο..Άξονας! Κι όπως είπε ο Ιούλιος Καίσαρ, στο φίλο του στη Ρώμη:

Veni-Vidi-Vici! (ήλθον-είδον-ενίκησα!)

Αναζητώντας τη Μικρασιατική μας Μνήμη

Λυκιακές επιγραφές, στο αρχείο του Sir Charles Fellows στο Βρετανικό μουσείο. Μια από τις φώτο του 1840, η είσοδος στο αρχαίο θέατρο της Μάρκρης (αρχείο Αγγλου Υπο-προξένου/ Foreign Office).

Σφραγίδες εγγράφων αρχείων Υπ. Εξωτερικών Γαλλίας (Nantes) και Ιταλίας (Ρώμη).

Αρχείο του Γάλλου Υπο-προξένου Μάρκρης-1903: Έλληνες και Τούρκοι στη Μάρκη, σε τελετή εγκαινίων κατασκευής δρόμου.

6. ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑΣ, ΕΠΑΙΤΕΙΑΣ, ΤΥΦΛΩΣΗΣ ΚΑΙ...ΚΟΝΣΟΜΑΣΙΟΝ

«Ο φόνος είναι παράνομος, αλλά αν τον βγάλεις φωτογραφία, μπορεί να δεις το όνομά σου σε κάποιο περιοδικό ή να κερδίσεις το βραβείο Πούλιτζερ. Το σεξ είναι νόμιμο, αλλά αν πάρεις φωτογραφία αυτής της πράξης, μπορεί να πας φυλακή.»
(Larry Flynt, 1942-2021, Αμερικανός εκδότης)

Ήρθε η ώρα να βγάλω το μαράζι του Έλληνα ερευνητή.

Τα Αγγλικά αρχεία πληρώνεις και τα παίρνεις. Τα Γαλλικά αρχεία επίσης. Οι δε Γάλλοι (τους αγαπώ!) άφησαν να φωτογραφηθούν χιλιάδες σελίδες χωρίς λογοκρισία και περιορισμό ενώ προθυμοποιήθηκαν, να χρηματοδοτήσουν μια σχετική μελλοντική μας έκδοση! Οι τέσσερις παρακάτω ιστορίες, είναι χαρακτηριστικές, των βασάνων της ιστορικής έρευνας στην Ελλάδα, σε σχέση με το εξωτερικό. Σκέφτηκα να μην αναφέρω ονόματα φορέων, αλλά τελικά το μετάνιωσα:

Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας - Αρχείο Περιφέρειας Αττικής - Γενικά Αρχεία Κράτους

Οι απογραφές περιουσίας των προσφύγων και οι αιτήσεις παραχώρησης προσφυγικών οικοπέδων, έγιναν περί το 1925 και αφού πέρασαν από την Εθνική Τράπεζα και το Υπουργείο Περιθάλψεως, ότι απέμεινε από πολέμους-πλημμύρες και σεισμούς, κατέληξε και βρίσκεται σήμερα στα Γ.Α.Κ., τις Περιφέρειες και το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας. Οι αποζημιώσεις περιουσιών, έγιναν από την Εθνική Τράπεζα και εκεί υπάρχουν οι λίστες προσφύγων, ανά περιοχή προέλευσης, καθώς και οι βεβαιώσεις/πιστοποιητικά κάθε πρόσφυγα, που είναι συγκινητικά ντοκουμέντα, αφού έχουν πάνω καρφισωμένη τη φωτογραφία του! Για να πάρει κανείς το προσφυγικό πιστοποιητικό, με τη φώτο της προ- γιαγιάς του, από το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, περνάει από την προκρούστια κλίνη των προσωπικών δεδομένων. Χρειάζεται αίτηση, υπεύθυνη δήλωση και αποδεικτικό ληξιαρχείου για 1^ο βαθμό συγγένειας. Δηλαδή δεν μπορεί να το πάρει ο εγγονός-ερευνητής, αλλά μόνο η γιαγιά του, που θα πρέπει να πάει μέχρι εκεί με το Πι!!! Τελικά παίρνεις στα χέρια σου, το πολύτιμο ντοκουμέντο σε φωτοτυπία, χέρι-χέρι κι ας υπάρχει ψηφιοποιημένο, αντί να σου σταλεί ηλεκτρονικά. Το ίδιο πιστοποιητικό όμως, υπάρχει για τους πρόσφυγες της Αττικής και στο Τμήμα Παραχωρητηρίων Προσφυγικών Οικοπέδων της Περιφέρειας Αττικής. Μια απλή αιτησούλα και σε λίγες μέρες, έχεις το αντίγραφο. Το ίδιο πιστοποιητικό, υπάρχει με λίγη τύχη και στα ΓΑΚ (ένα 10% του αρχείου του Υπ. Περιθάλψεως πήγε στα ΓΑΚ και το 90% είναι στην Περιφέρεια) όπου μπαίνεις, φωτογραφίζεις και φεύγεις, έτσι απλά. Πως είπατε; Παράνοια; Ακόμα δεν είδατε τίποτε. Διάλογος σε ένα εκ των άνω ιδρυμάτων:

- Μπορώ να φωτοτυπήσω τη λίστα προσφύγων Μάκρης & Λιβισιού; - Όχι. Γιατί; - Είναι προσωπικά δεδομένα. - Μα στα ΓΑΚ υπάρχουν τα ίδια ονοματεπώνυμα, απλά πρέπει να φωτογραφίσω όλους τους καταλόγους- μητρώα για να κάνω τη λίστα, ενώ εδώ η λίστα είναι έτοιμη. - Εδώ υπάρχουν οικονομικά στοιχεία (τα ποσά της αποζημίωσης) που είναι προσωπικά δεδομένα. - Μπορώ να φωτογραφήσω μόνο τα ονοματεπώνυμα; - Όχι. - Γιατί; - Προσωπικά δεδομένα πάλι. - Μα όλοι αυτοί οι ενήλικες το 1925, έχουν ήδη πεθάνει. - Θα περιμένετε να κλείσουν 100 χρόνια από το θάνατο ολωνών, ή να αλλάξει ο νόμος προσωπικών δεδομένων. Μπορείτε όμως να τα αντιγράψετε. - Να αντιγράψω 2000 ονοματεπώνυμα; - Μάλιστα. - Μπορώ να κάνω ένα τσιγάρο, έξω στο πεζοδρόμιο και να ξανάρθω σε λίγο; - Βεβαίως, ελεύθερα!

Μου μπήκε η ιδέα, να τα βάλω κρυφά κάτω απ' το παλτό, να τα φωτοτυπήσω και να τα επιστρέψω...Σε κάποιο σπίτι φίλου ερευνητή τα είδα, φωτοτυπημένα και τον ρώτησα πως τα πήρε κοιτάζοντάς τον περιπαιχτικά. «Ε... δεν άντεξα!» μου είπε οργισμένος. « Έλεος πια!» Είχε δίκιο το παιδί...**Κάποιος άλλος, έμαθα, ότι μάλλον υπέκλεψε τα πρωτότυπα...ανεπιστρεπτί...**

Εστία Νέας Σμύρνης- Αρχείο Μικρασιατικού Συλλόγου «Ανατολή»

Ο Μικρασιατικός Σύλλογος «Ανατολή» κάλυπτε τα έξοδα δασκάλων και βιβλίων στις Μικρασιατικές Κοινότητες, κρατώντας ζωντανό τον Ελληνισμό της Μικρασίας και μετά το '22 βοήθησε σημαντικά στην αποκατάσταση των προσφύγων και κυρίως στη μόρφωση των παιδιών των συνοικισμών!

Συγκινητικό και πολύτιμο αρχείο! Γράμματα δημογεροντίας, επιστολές δασκάλων Μάκρης και Λιβισιού, αιτήσεις υποτροφιών μαθητών κ.ά. πολλά! Δυστυχώς δεν έχει ψηφιοποιηθεί. Έκανα την αίτηση και ανυπομονούσα να πάω να φωτογραφήσω σωρηδόν. Δυστυχώς η αίτηση κόπηκε, χωρίς εξήγηση. Έβαλα τότε, το φίλο Βασίλη Μουσαίο να αιτηθεί αντίγραφα αλληλογραφίας του προπάππου του Μιχαήλ Μουσαίου, Μέγα Δασκάλου του Λιβισιού. Δυστυχώς η αίτησή του κόπηκε κι αυτή, χωρίς εξήγηση. Απευθύνθηκα τότε σε φίλο Πρόεδρο, Μικρασιατικού Συλλόγου και φίλο του Προέδρου της Εστίας Νέας Σμύρνης και έκανε αυτός αίτηση και μάλιστα πρώτα για αρχεία που αφορούσαν το δικό του χωριό στη Μικρασία. Η αίτησή του κόπηκε ομοίως, χωρίς εξήγηση. Ρώτησα φίλο συγγραφέα- ερευνητή, για κάποιον που έμαθα ότι είχε στα χέρια του υλικό του Αρχείου Ανατολή, πως τα κατάφερε; Μου είπε, ότι μάλλον τα είχε κλέψει. Αντί να ψηφιοποιηθεί το αρχείο και να παίρνει ο κόσμος αντίγραφα, κάνουν τους ερευνητές κλέφτες και χάνονται τα πρωτότυπα. Λογικό;

Έπρεπε να επιστρατεύσω τα υψηλά μέσα μου πάλι, δηλαδή να πέσω χαμηλά. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα και ο σκοπός της διάσωσης της μνήμης είναι εκ των πιο ιερών. Ντύθηκα στην πένα, κουστούμι - γραβάτα - μαντηλάκι στο πέτο - λουστρίνι - μανικετόκουμπα - δερμάτινη τσάντα και έκλεισα συνάντηση με

γυναικείο πρόσωπο το όνομα του οποίου δεν προτίθεται να αποκαλύψω για ευνοήτους λόγους. Προσέφερα αδιάντροπα, εκτός από το ρομαντικό μου χαμόγελο, άπλετες υποσχέσεις για αγαθοεργίες, δωρεές, αμισθί μουσικές βραδιές, γη και ύδωρ και ότι άλλο μπορούσα, για να εντυπωσιάσω και να πάρω την πολυπόθητη άδεια. Και την πήρα!!! **Ποιος είπε ότι η ιστορική έρευνα, χρειάζεται μόνο γνώση, τύχη, υπομονή και επιμονή; Όταν όλα αποτυγχάνουν, ίσως χρειαστεί και λίγο...κονσομασιόν!**

Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων – Ψηφιακό Αρχείο Εφημερίδων

Είναι απίστευτο, το τι πληροφορίες μπορεί να βρει κάποιος στις εφημερίδες Σμύρνης και Κωνσταντινούπολης περιόδου 1800-1922, για τη Μικρά Ασία. Το πληρέστερο σωζόμενο αρχείο βρίσκεται στο Καπνεργοστάσιο στη Λένορμαν, όπου στεγάζεται η Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων και το μεγαλύτερο μέρος, έχει ψηφιοποιηθεί και είναι προσβάσιμο μέσω ίντερνετ. Υπάρχει όμως ένα...μικρό προβληματάκι. Οι ψηφιοποιημένες εφημερίδες δεν επιτρέπουν εύρεση στο κείμενο με λέξη κλειδί (δεν είναι OCR όπως αυτές του Αμερικάνικου Κογκρέσου) οπότε, πιο εύκολα και γρήγορα θα βρεις αναφορές σε αμερικάνικες εφημερίδες του 19^{ου} αιώνα για τη Μάκρη, με αναζήτηση στο σάιτ του Κογκρέσου, παρά στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, διαβάζοντας τα τεύχη ένα ένα μέχρι...τελικής πτώσης. Και η πτώση επήλθε. Για την ακρίβεια...κατάπτωση. Μετά από τρεις μήνες ξενύχτι, ανάγνωση άπειρων τευχών και αλλαγή γυαλιών όρασης επί τω χειριστώ, αποφάσισα να τα εγκαταλείψω. Είχαμε ήδη συλλέξει με την Εύα Αχλάδη αρκετό υλικό από εφημερίδες, κυρίως της Σμύρνης, για την έκδοση «Η Λυκία στον Τύπο του 19^{ου} αι.» μαζί με αποσπάσματα από τον πολύ πιο εύκολα ερευνησίμο αμερικάνικο, αγγλικό και γαλλικό τύπο. Έτσι κι αλλιώς, είχα σταματήσει στα μισά, τη σειριακή χρονολογική έρευνα και εστίασα γύρω από συγκεκριμένες ημερομηνίες, βρίσκοντας πολύτιμες αναφορές σε ορόσημα συμβάντα για την ιστορία μας. Μαζεύτηκε ένα καταπληκτικό υλικό:

Ξένοι και Έλληνες περιηγητές περιγράφουν το λιβίσι και το λιμάνι της Μάκρης στα μισά του 19ου αιώνα, τους κατοίκους, το εμπόριο, τα караβάνια και... την ερωτευμένη κόρη του Τούρκου διοικητή να αυτοκτονεί.... Ξένοι αρχαιολόγοι εκθειάζουν τα αρχαία λυκιακά μνημεία, πολλά από τα οποία μεταφέρουν στα μουσεία των χωρών τους... Ο μεγάλος δάσκαλος Μιχαήλ Μουσαίος και οι μέτεπειτα μαθητές του, περιγράφουν την καθημερινή ζωή, την οικονομία, την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου μας, στις εφημερίδες της Σμύρνης πριν από το 1900! Αθηναία δημοσιογράφος καταγράφει τη ζωή των γυναικών της Μάκρης, τις βεγγέρες, τα ψώνια τους στη Σμύρνη.... Αεροπλάνα, υποβρύχια, και κανονιοβολισμοί ταραάζουν τη ζωή της Μάκρης στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο... Ατμόπλοια φορτώνουν τους Μακρηνολιβισιανούς πρόσφυγες, που αφήνουν για πάντα το 1922 το λιμάνι της Μάκρης... Η ιστορία των προγόνων μας ζωντανή, καρέ καρέ, σαν ταινία εποχής!

Και κάτι τελευταίο: Όταν είπα το παράπονό μου, για τις δυσκολίες της έρευνας, στο Μέγα Ευεργέτη της ΛΥΚΙΑΣ κο Γιάννη Παπαπολίτη, ο πάντα φιλότιμος πατριώτης, προθυμοποιήθηκε να κάνει μια σημαντική δωρεά, στη Βουλή των Ελλήνων, για την ψηφιοποίηση των εφημερίδων σε μορφή OCR, ώστε να μπορεί η ιστορική έρευνα να γίνει σύντομα και αποτελεσματικά. Έτρεξα στο Ίδρυμα περιχαρής, να μεταφέρω τα καλά νέα. Η απάντηση ήταν:

- Το ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, δεν δέχεται χορηγίες από ιδιώτες. Κάποια στιγμή θα το κάνουμε μόνοι μας. Δεν μπορεί, η έρευνα και η έκδοσή σας, να μας περιμένει μερικά χρόνια;

Και αναφωνώ: Βουλή μου υπερήφανη, Ελλάδα μου καημένη... (κατά παράφραση δημώδους άσματος, αφιερωμένο)

Ληξιαρχείο Αιγάλεω, Αθηνών και Πειραιώς (Οι Μορμόνοι και τα...λουκούμια)

Πήγα μια μέρα στο ληξιαρχείο του Δήμου Αιγάλεω, να ζητήσω να δω το φάκελο του παππού μου.

- Απαγορεύεται. Μόνο αν έχεις 1^{ου} βαθμού συγγένεια. Πρέπει να έρθει η μάνα σου.

- Να κουβαλήσω τη φουκαριάρα τη μάνα μου, για μια αίτηση;

- Κανονισμός. Προσωπικά δεδομένα.

- Μπορώ να δω τουλάχιστον τι υπάρχει στο φάκελο, μην τρέχω τη μανούλα μου τζάμπα;

- Αδύνατον.

- Σας παρακαλώ λυπηθείτε με, ένας φτωχός ερευνητής είμαι, κάντε το καλό και θα σας φέρω και γλυκά.

- Ούτε να το σκέφτεστε.

Φεύγω με βλαστήμιες, αλλά πριν την έξοδο, πέφτω πάνω σε μια αγαπημένη φίλη, προϊσταμένη στο Δήμο. Τι έπαθες βρε και βρίζεις; Μου λέει. Το και το... της λέω. Με παίρνει αγκαζέ και με πάει ξανά στην υπάλληλο. «Είναι φίλος μου, μπορείς να τον εξυπηρετήσεις;», της λέει. «Βρε, γιατί δε μου το 'πες απ' την αρχή»; Μου λέει. Μου φέρνει το φάκελο, περνάω μέσα από το γκισέ και πλακώνομαι στις φωτογραφίες. Πωωω...Εκεί είναι γάμος του παππού, η βάφτιση της μάνας μου, δήλωση της γιαγιάς, φωτογραφίες, πολύ συγκινητικά ντοκουμέντα!!! Φεύγοντας, για την εξυπηρέτηση, πάω απέναντι και όπως έταξα, αγοράζω ένα κουτί λουκούμια και της το πάω δώρο, για το ευχαριστώ. Για να μην ξεχνάμε ότι είμαστε και ανατολίτες, όπερ και το φίλημα (ή μπαξίσι, όπως θέτε πείτε το).

Πήγα μετά, στο ληξιαρχείο του Δήμου Αθηναίων, ζητώντας στοιχεία για πρόσφυγες συγγενείς μου. Εκεί έμαθα ότι τα μικροφίλμ του Ληξιαρχείου Αθηνών, βρίσκονται στο Ιστορικό Αρχείο του Δήμου Αθήνας. Πήγα στο Ιστορικό Αρχείο του Δήμου Αθήνας και μου είπαν ότι τα μικροφίλμ βρίσκονται στο Ληξιαρχείο

Αθηνών. Τένις...Μυστήριο...Προσπάθησα τελικά να φιλοτιμησω τον υπεύθυνο και κατόπιν δυο χρόνων (ΔΥΟ ΧΡΟΝΩΝ!) ευγενικής επικοινωνίας μας, κατάλαβα ότι στην Αθήνα, πιο εύκολο είναι να συνομιλήσεις με το πνεύμα του Περικλή ή να βγάλεις για καφέ στο Θησείο τη Θεά Αθηνά, παρά να πάρεις μια σελίδα απ το αρχείο του έγκριτου αυτού κυρίου. Δεν του πήγα πάντως λουκούμια να τον γλυκάνω. Τα έφαγα μόνος μου, να φύγει η πίκρα από το στόμα μου. Να είναι καλά ο άνθρωπος, για τη φιλοτιμία του και το χρόνο που του έφαγα άδικα.

Πήγα μια άλλη μέρα στο ληξιαρχείο Πειραιά, μήπως βρω στοιχεία Μακρηνολιβισιανών, αφιχθέντων το '22 Αδύνατον. Τα λουκούμια δεν έκαναν δουλειά. Έμαθα όμως, από έγκυρη πηγή, ότι πριν από χρόνια οι Μορμόνοι, με πολύ υψηλό «μέσον», φωτοτύπησαν ΟΛΟ το ληξιαρχείο Πειραιά και πήραν τα αντίγραφα στην Αμερική! (Οι Μορμόνοι μαζεύουν γενεαλογικά από όλη την υφήλιο πιστεύοντας ότι όταν συμπληρωθεί όλη η γενεαλογία της γης, θε έρθει η συντέλεια του κόσμου...)

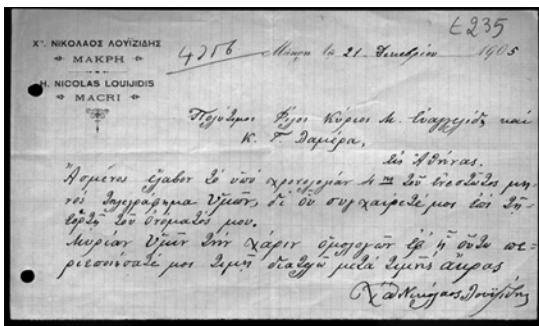
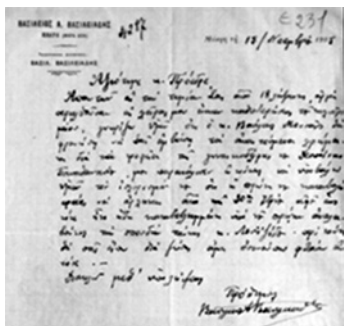
Θα ήθελα πολύ να μάθω δυο πράγματα:

1. Γιατί ένας Αμερικανός Μορμόνος, έχει προτεραιότητα έναντι ενός Έλληνα Χριστιανού Ορθόδοξου;
2. Τι σκ...τά λουκούμια τρατάρισαν οι Μορμόνοι στον Πειραιά και κατάφεραν να τους...γλυκάνουν;

II. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (εις έν κατάστημα εφόδευτο κατά την ΠΙΝ ΑΚΙΝΗΤΑ ΑΝΗΚΟΝΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΤΟΥΝΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ (1 σελίδα))				ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΟΥ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ στον/όν της οικογενείας του αιτούντος Α.Σ.Α. Μάκρης (Θύα) ΚΑΖΑΣ Μάκρης (ΑΛΕΞΑΝΤΖΑΡ) Μάκρης (Μάκρης)				
Σ	Ε.Ε.	Ε.Ε.Ε.	Ε.Ε.Ε.Ε.	ΠΡΟΣΩΠΟ	ΠΡΟΣΩΠΟ	ΠΡΟΣΩΠΟ	ΠΡΟΣΩΠΟ	ΕΣΤ.
Είδη κτιρίων (Πύλα, κενά, κτίρια, κ.τ.λ.)	Επιφάνεια (κατά μέτρον)	Είδη κτιρίων (Πύλα, κενά, κτίρια, κ.τ.λ.)	Επιφάνεια (κατά μέτρον)	Επιφάνεια (κατά μέτρον)	Επιφάνεια (κατά μέτρον)	Επιφάνεια (κατά μέτρον)	Επιφάνεια (κατά μέτρον)	Επιφάνεια (κατά μέτρον)
Μία εστία	750			κατά τον καταγραφέα	κατά τον καταγραφέα			300
Μία κωμόσπιτι	600			κατά τον καταγραφέα	κατά τον καταγραφέα			350
Ένα μαγαζί	800			κατά τον καταγραφέα	κατά τον καταγραφέα			500
Ένα γραφείο	800			κατά τον καταγραφέα	κατά τον καταγραφέα			400
								2150

Απογραφή περιουσίας πρόσφυγα εκ Μάκρης. (Αρχείο ΛΥΚΙΑΣ)

Αναζητώντας τη Μικρασιατική μας Μνήμη

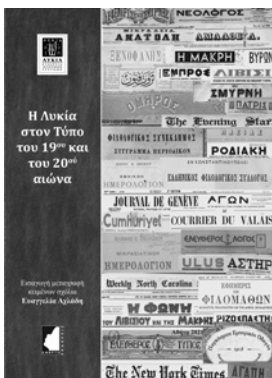
Επιστολές του 1905 από τους Μακρηνούς ευεργέτες Χατζή-Νικόλα Λουιζιδη και Βασίλειο Βασιλειάδη προς τον Μικρασιατικό Σύλλογο «Ανατολή» για υποτροφίες (Εστία Νέας Σμύρνης).

ΜΗΤΡΩΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ
ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΗ ΜΑΚΡΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ ΠΙΣΤΩΣΙΑΣ

Α/Α	Όνοματεπώνυμο	Κατάσταση	Κατάσταση	Κατάσταση	Κατάσταση	Κατάσταση	Κατάσταση	Κατάσταση	Κατάσταση	Κατάσταση
1	Κωνσταντίνος Σπυρίδης	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2	Σπυρίδης Κωνσταντίνος	100	100	100	100	100	100	100	100	100
3	Σπυρίδης Κωνσταντίνος	100	100	100	100	100	100	100	100	100
4	Σπυρίδης Κωνσταντίνος	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Μητρώο προσφύγων Μάκρης & πιστοποιητικό πρόσφυγα εκ Μάκρης (Ιστ. Αρχ. Εθν. Τράπεζας).

Ιστορική έκδοση της ΛΥΚΙΑΣ, με αποσπάσματα εφημερίδων 1800-1922 για Μάκρη & Λιβισί.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

7. ΞΑΝΑΒΡΙΣΚΟΝΤΑΣ ΤΑ ΣΒΗΣΜΕΝΑ ΧΝΑΡΙΑ
8. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ!
9. ΙΕΡΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΣΥΝΟΡΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ
10. ΠΕΡΙ ΚΗΔΕΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΜΟΥΣΑΙΟΥ
11. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΠΑΝΑΓΙΑΣ
12. ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΟΤΣΑΛΟ ΤΟΥ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ
13. ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΣΤΗ ΛΑΣΠΗ
14. ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΕΛΛΟΟΥΣ ΣΤΟΝ ΙΜΠΡΑΗΜ
15. Η ΕΛΠΙΔΑ ΠΕΘΑΙΝΕΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ - 3 ΔΥΣΕΥΡΕΤΑ ΑΡΧΕΙΑ
16. ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΥΠΟΠΤΟΣ...ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑΣ
17. ΤΟ ΧΩΡΙΟ...ΦΑΝΤΑΣΜΑ
18. ΥΨΗΛΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΩΛΗΣΗΣ ΓΑΙΔΑΡΩΝ

7. ΞΑΝΑΒΡΙΣΚΟΝΤΑΣ ΤΑ ΣΒΗΣΜΕΝΑ ΧΝΑΡΙΑ

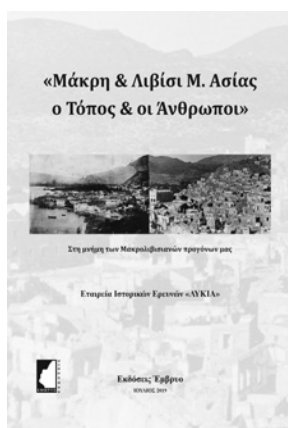
«Μητρός τε και πατρός και των άλλων προγόνων απάντων τιμώτερον εστιν η Πατρίς και σεμνότερον και αγιώτερον και εν μείζονι μοίρα και παρα θεοίς και παρ' ανθρώποις τοις νουν έχουσι.»

(Σωκράτης, 469-399 π.Χ., Φιλόσοφος)

Το Λιβίσι, είναι το μόνο χωριό της Μικρασίας, που έμεινε ακατοίκητο από το 1922 ως σήμερα. Τα σπίτια, χωρίς σκεπές, πατώματα και κουφώματα, στέκουν ακόμα όρθια, ρημαγμένα από το χρόνο, τον καιρό και τους σεισμούς. Χρόνια μετά την έξοδο του 1922, οι πατριώτες Μακρολιβισιανοί επισκέφτονται τα πάτρια, αρχής γενομένης από το 1952, για να δουν τον τόπο και τα σπίτια των προγόνων. Δυστυχώς όμως, οι παλιοί δεν μας άφησαν ένα χάρτη, ώστε να διασωθούν τα τοπωνύμια του χωριού και τα περίξ αυτού, όσα δηλαδή ήξερε από μνήμης η 1^η γενιά. Πως λέγονταν οι εκκλησίες, οι γειτονιές, οι πλατείες, τα στέκια, οι πηγές, τα πηγάδια, οι παραλίες, τα νεκροταφεία, τα γύρω χωριά, τα μονοπάτια κτλ. Επίσης, δεν υπάρχει χάρτης με τα σπίτια και τους ιδιοκτήτες των σπιτιών του Λιβισιού, για να μπορέσει να βρει σήμερα κάποιος Μακρολιβισιανός, το σπίτι των προγόνων του. Κάποιοι λίγοι πατριώτες, 2^{ης} γενιάς πρόσφυγες, πρόλαβαν και πήγαν στα πάτρια με τους ηλικιωμένους γονείς τους και μπορούν σήμερα να αναγνωρίσουν το σπίτι της οικογένειάς τους, χωρίς ωστόσο, μια επιπλέον γνώση άλλων τοπωνυμίων. Αντιθέτως για τη Μάκρη, ο Στέλιος Θεοδοσιάδης, τοπογράφος μηχανικός εκ Μάκρης, σχεδίασε, τη δεκαετία του '40, από μνήμης έναν πλήρη τοπογραφικό χάρτη, με τοπωνύμια και ιδιοκτησίες. (Εκδ. ΛΥΚΙΑ 'Ο Τόπος και οι Άνθρωποι' - 2019 & 'Το μονοπάτι της διάβας μου' - 2021) Ωστόσο, σήμερα η Μάκρη είναι μια σύγχρονη πόλη, που σε τίποτα δεν θυμίζει την παλιά πόλη και τα μόνα απομεινάρια, απείραχτα από το χρόνο, είναι τα αρχαία μνημεία (Λυκιακοί τάφοι, Σαρκοφάγοι, Θέατρο), λίγα παλιά σπίτια στο ιστορικό κέντρο και τις παρυφές της πόλης και η παλιά αποβάθρα, το «Κορδόνι», σχεδόν ίδια όπως ήταν τότε, στην έξοδο του '22. Τα σπίτια μας στο Λιβίσι, παραμένουν άγνωστα κι ανώνυμα.

Ένας από τους κύριους και πιο συγκινητικούς σκοπούς της ΛΥΚΙΑΣ είναι η ταυτοποίηση των παλιών τοπωνυμίων και η ανασύσταση του χάρτη της Μάκρης και του Λιβισιού, με τα παλιά ονόματα των τοπωνυμίων όπως ακούγονταν πριν το '22. Για να γίνει αυτό, ξεκίνησε μια χρονοβόρα και επίπονη αποδελτίωση και συνδυασμός πληροφοριών από περιγραφές που αναφέρονται σε αρχεία, μαρτυρίες, παλιές εφημερίδες και βιβλία. Η έρευνα πήρε δυο χρόνια. Χρειάστηκε επιπλέον, ένα κοπιαστικό αλλά πολύ συγκινητικό ταξίδι για επιτόπια έρευνα, που έγινε το Μάιο του '19 στα πάτρια, με ανέλπιστα ευρήματα, κάνοντας τη σχετική έκδοση της ΛΥΚΙΑΣ 'Ο Τόπος και οι Άνθρωποι' εφικτή.

Αυτό το ταξίδι, μαζί με τον αδερφό μου τον Αντώνη, θα το θυμάμαι μια ζωή. Τι συγκινητικό να παίρνεις τα βουνά, ακολουθώντας τις οδηγίες μιας παλιάς μαρτυρίας Λιβισιανού και να βρίσκεις στο πουθενά, τις κρυμμένες χαμένες εκκλησίες και τα άλλα τοπόσημα των προγόνων σου. Τι ανακούφιση και ευτυχία, να βλέπεις τις πληροφορίες σωσμένες σε βιβλίο και ψηφιακή εφαρμογή, ώστε όποιος πατριώτης πάει στο Λιβίσι, να μπορεί πια εύκολα να πλοηγηθεί, να αναγνωρίσει τους τόπους των προγόνων και να τους φωνάξει με το όνομά τους, να αναστηθούν πάλι τα αρχαία τοπωνύμια, **να ξαναγραφτούν τα σβησμένα χνάρια....**

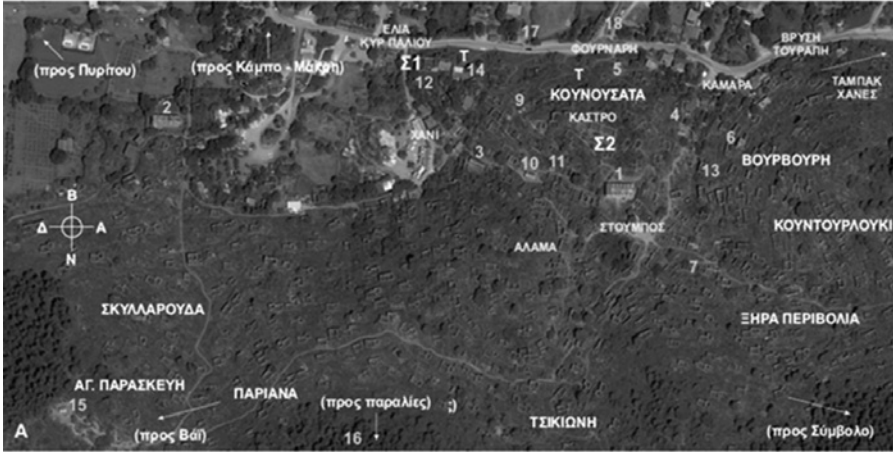

Έκδοση ΛΥΚΙΑΣ 2019.

Η έκδοση αυτή, περιέχει λίστα 2000 Μακρηνολιβισιανών προσφύγων από τα Γ.Α.Κ., χάρτες με τοπωνύμια Μάκρης και Λιβισιού, τη θέση των σπιτιών στη Μάκρη & σχετικό εκτενές φωτο-λεύκωμα. (Για την ψηφιακή αποτύπωσή των τοπωνυμίων σε δορυφορικούς χάρτες, δείτε τις εφαρμογές που δημιουργήθηκαν, με επιδότηση του ΥΠ.ΠΟ.Α, στο σάιτ της ΛΥΚΙΑΣ:

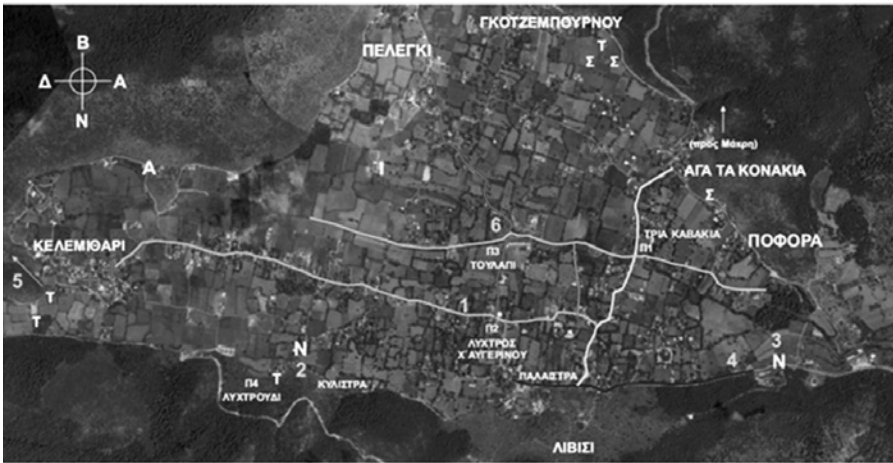
WWW.LYCIA.GR- ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΛΙΒΙΣΙΟΥ

Χάρτης με τοπωνύμια και τοπόσημα Λιβισιού (Απόσπασμα έκδοσης). Με μπλε αριθμούς, οι εκκλησίες που στην έκδοση αναφέρονται με το όνομά τους. Με άσπρο οι γειτονιές. Με κίτρινο ορόσημες τοποθεσίες.

ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΜΠΟΥ ΛΙΒΙΣΙΟΥ

Χάρτης με τοπωνύμια και τοπόσημα Λιβισιού (Απόσπασμα έκδοσης). Στο βιβλίο και την αντίστοιχη ψηφιακή μας εφαρμογή, οι κύριοι δρόμοι του κάμπου, περνούν από τα αγροκτήματα των Λιβισιανών, που αναφέρονται με τους ιδιοκτήτες τους. Οι δρόμοι του κάμπου είναι σήμερα ίδιοι. Τα οικοπέδα παραμένουν μέχρι σήμερα, «κομμένα» όπως ήταν πριν το '22.

8. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ!

«Νιώθω για σε, πατρίδα μου, στα σπλάχνα χαλασμό.»
(Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, 1829-1879, Εθνικός ποιητής)

Είναι απερίγραπτο το συναίσθημα ενός Μακρηνολιβισιανού, όταν πατάει για πρώτη φορά στο Λιβίσι, βλέπει τα γκρεμισμένα ερείπια και παίρνοντας το παλιό πέτρινο μονοπάτι, ανηφορίζει προς την κεντρική πλατεία του Στούμπου και μπαίνει στην εκκλησία του Ταξιάρχη. Χαρά, που κατάφερε να πάει, θλίψη για τη χαμένη πατρίδα, συγκίνηση που πατά και προσκυνά στα ίδια χώματα με τους προγόνους, ανακούφιση που αξιώθηκε να εκπληρώσει το τάμα, τι να πρωτοπεριγράψει κανείς. Το ηλεκτρικό ρεύμα που περνάει από το πάτριο χώμα στα εσώψυχα της ύπαρξης και μας ενώνει με τη ρίζα, φορτίζοντας τη μπαταρία της μνήμης και του χρέους μας, είναι κάτι απόλυτα.. μεταφυσικό!

Απερίγραπτα είναι και τα πρόσωπα των ανθρώπων και οι αντιδράσεις τους. Άλλος σκύβει και φιλά το χώμα, άλλος κάνει σταυρό, άλλος ανάβει και καίει λίγο λιβάνι που έφερε μαζί του, άλλος δακρύζει, άλλος βάζει ένα βότσαλο από το ψηφιδωτό του ναού ή λίγο χώμα στην τσέπη, για να τα πάρει στην Ελλάδα, άλλος γονατίζει και ψάλλει το Πάτερ Υμών, άλλος Τη Υπερμάχω, άλλος στέκεται με το βλέμμα απλανές ή με κλειστά τα μάτια, άλλος βρίζει τους Τούρκους, άλλος βρίζει το Βενιζέλο ή τον Κωνσταντίνο, άλλος ψάχνει το σπίτι του παππού του στα χαλάσματα, ακολουθώντας τα σημάδια της παλιάς προγονικής περιγραφής. Κάποιοι βρίσκουν το σπίτι τους, όπως ο Τσακυργιάννης κι ο Πετρόγλου! Εμείς βρήκαμε μόνο το μαγαζί της οικογένειάς μας στο Στούμπο.

Δυο πολύ ιδιαίτερες όμως αντιδράσεις θα ήθελα να τις μνημονεύσω ξεχωριστά, χωρίς ονόματα:

1. Πατριώτης εκπλήρωσε το τάμα και την υπόσχεση στον πατέρα του και πήγε στο Λιβίσι. Είχε ακούσει απ' τον πατέρα του, ότι ο παππούς του, όταν ήταν παιδάκι στο Λιβίσι, μάζεψε βότσαλα από το Βάι για να γίνει το ψηφιδωτό του Ταξιάρχη και είχε φτιάξει σε ένα μέρος του ψηφιδωτού, έναν αετό. Μόλις μπήκε στο προαύλιο και αντίκρουσε το ψηφιδωτό και βρήκε τον αετό, από τη συγκίνηση έπαθε ζάλη και λιποθύμησε. Ευτυχώς δεν χτύπησε και το ταξίδι του, συνεχίστηκε απρόσκοπτα.

2. Λιβισιανή γιαγιά μαυροφορούσα μπαίνει από τη δεξιά είσοδο του χωριού στο πλακόστρωτο καλντερίμι του Λιβισιού και ο φύλακας τη σταματά, ζητώντας της στα αγγλικά να πληρώσει το εισιτήριο των 5 ευρώ. Ο γιος της μεταφράζει. Ποιος είδε τη γιαγιά και δεν τη φοβήθηκε...

- *Τι λες μωρέ! Να πληρώσω για να πάω στο σπίτι μου; Πές του να κάνει πέρα, γιατί θα τον πάρει και θα τον σηκώσει. Εγώ προχωράω και όποιος θέλει, ας πάει να με σταματήσει και θα δει τι έχει να πάθει.*

Ευτυχώς ο φύλακας μυρίστηκε τι συνέβαινε και την άφησε να περάσει χωρίς εισιτήριο. Έτσι αποφεύχθη και το διπλωματικό επεισόδιο.

Και κάτι ακόμα. Πολλά πράγματα μπαίνουν στη θέση τους, με το πρώτο προσκύνημα στα πάτρια και δεν είναι μόνο το χρέος. Μια προσωπική οικογενειακή μας ιστορία:

Στο παλιό προσφυγικό ισόγειο στο Αιγάλεω, ο παππούς μου Αντώνης Αγαπητός είχε φυτέψει στη μέση της αυλής μια συκιά. Όλοι του κόλλαγαν γι αυτήν:

- *Μα χάθηκε ο κόσμος χριστιανέ μου να φυτέψεις μια μουριά, μια λεμονιά, κάτι άλλο;*

- *Μην κοιμάσαι από κάτω, Αντώνη. Είναι βαρύς ο ίσκιος της συκιάς.*

- *Κόφτην μωρέ Αντώνη, βρωμίζει ο τόπος και μαζεύονται και σφήκες. Τι τη θες;*

Ο παππούς δεν απαντούσε, ούτε έδωσε ποτέ εξηγήσεις. Θυμάμαι μόνο όταν ήμουνα παιδί, να μου περιγράφει πως πιτσιρικός στο Λιβίσι, ανέβαινε κρατώντας ένα σπάγκο με αγκίστρι στην άκρη, πάνω στη συκιά και άρπαζε τα φέσια των παππούδων, που περνάγανε από κάτω, για πλάκα.... Η απορία μου λύθηκε, όταν πήγα στο Λιβίσι πρώτη φορά. Το χωριό ήταν μόνο πέτρες, χώμα και συκιές και αφού ο παππούς, όταν ήρθε 10 χρονών το '22, δεν είχε πέτρες και χώμα από το Λιβίσι, είμαι βέβαιος ότι φύτεψε τη συκιά στο Αιγάλεω, για να του θυμίζει τα παιδικά του χρόνια και τη χαμένη του πατρίδα.

Που να το πεις παππού; Ποιος να σε καταλάβει; Εγώ όμως σε κατάλαβα. Ακούς παπούλη μου;

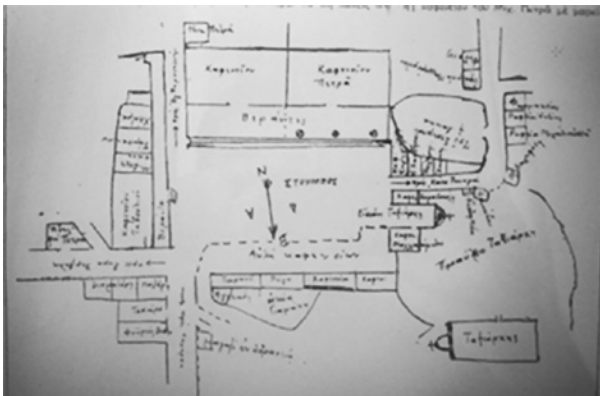
Στα πόδια του παππού μου Αντώνη, στην αυλή του προσφυγικού στο Αιγάλεω. Δεξιά η συκιά του.

Αριστερά και δεξιά, πατριώτισσες συγκινημένες, πρώτη φορά στο Λιβίσι.

Το εισιτήριο εισόδου στο Λιβίσι, που δεν δέχτηκε να πληρώσει η Λιβισιανή γιαγιά.

Ο χάρτης με τα μαγαζιά της πλατείας Στούμπου στο Λιβίσι. Δεξιά, με τον αδερφό μου, στο ερείπιο-παντοπωλείο του αδερφού του προπάππου μου στο Στούμπο, όπου ακριβώς το έδειχνε ο χάρτης.

9. ΙΕΡΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΣΥΝΟΡΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ

Η στερνή, η πιο ιερή μορφή θεωρίας είναι η πράξη.
(Νίκος Καζαντζάκης, 1883-1957, Έλληνας συγγραφέας)

Να το έχεις τάμα να προσκυνήσεις τον Ταξιάρχη και την Κάτω Παναγιά, να αξιωθείς να πας στο Λιβίσι και να βρεις λέει την είσοδο της αυλής του ναού κλειστή και κλειδωμένη με ένα «απαγορεύεται» απ' έξω...Ε λοιπόν, αν είσαι νέος και αντέχουν τα πόδια σου, δεν υπάρχει περίπτωση να μην πηδήσεις τη μάντρα.

Ναός του Ταξιάρχη

Ο ναός είναι ανοιχτός, αλλά η αυλόπορτα είναι χρόνια τώρα κλεισμένη με αλυσίδα. Ωστόσο, παρανόμως πλην δικαίως, καθώς ο ηθικός άγραφος νόμος, πάντα έστεκε ανώτερος του ποινικού κώδικα, δημιουργήθηκε προ αμνημονεύτων χρόνων, σίγουρα από σπείρα 'σσημασμένων' απογόνων Λιβισιανών, ένα ρήγμα στα δεξιά του μαντρότοιχου του Ταξιάρχη, φάρδους ικανού να διευκολύνει το πέρασμα κάθε σωματότυπου. Το προσκύνημα έκτοτε συνεχίζεται απρόσκοπτα.

Κάτω Παναγιά – Πυργιώτισα

Η αυλόπορτα είναι κλειδωμένη χρόνια, ο ναός είναι ομοίως κλειστός για επισκευή (που δεν γίνεται ποτέ) και δεν υπάρχει τρύπα στη μάντρα για να μπεις. Αν πας να καβαλήσεις τη μάντρα, από τις δυο πλευρές σε βλέπει ο φύλακας στο κιόσκι μπροστά στην είσοδο του προαυλίου και η τρίτη πλευρά δεν έχει πουθενά να πιαστείς να σκαρφαλώσεις. Η τέταρτη όμως, αν πάρεις την κατηφόρα και σκαρφαλώσεις τη μάντρα από την κάτω μεριά (προς τον κάμπο), με λίγα γδαρσίματα είσαι μέσα στο προαύλιο. Δίπλα στην είσοδο, είναι και το οστεοφυλάκιο με λίγα οστά των παλιών Λιβισιανών που φαίνονται, αν χώσεις το κεφάλι μέσα από τα κάγκελα του παραθύρου.

100 παραβιάσεις συνόρων από το 1922!!!

Κλείνω την υποενοότητα αυτή, με μια απίστευτη και πέρα ως πέρα αληθινή ιστορία, την οποία περιγράψω μόνο γενικά κι αόριστα, για ευνοήτους λόγους:

Πριν το '22, σε κάποιο μικρό παραλιακό εξωκλήσι, κάπου στις ακτές της Μικράς Ασίας, όχι πολύ μακριά από το Λιβίσι, γινόταν μια λειτουργία κάθε χρόνο, τη μέρα που γιόρταζε το όνομα του Αγίου του ναού. Μετά το '22 η λειτουργία όμως δεν σταμάτησε να γίνεται; Αν φαντάζεστε ότι κάποιοι πήγαν σαν τουρίστες μετά το '22 και έκαναν λειτουργία στα κρυφά, κάποια ή κάποιες χρονιές...έχετε

Η ξυλόγλυπτη πόρτα της Κάτω Παναγιάς, που βρίσκεται σήμερα στο αρχαιολογικό μουσείο Μάκρης.

πλάνην οικτράν. Η λειτουργία γίνεται κάθε χρόνο από το '22 και μετά, αδιαλείπτως μέχρι σήμερα, οι λειτουργώντες δεν πάνε σαν τουρίστες, δεν έχουν καμία γνώση οι...φύλακες και δεν θα προβώ σε άλλες λεπτομέρειες, γιατί όπως μου είπε και ο σεβάσμιος γέροντας που μου εκμυστηρεύτηκε την ιστορία:

Παιδί μου, υπάρχουν πράγματα που λέγονται και δεν γίνονται, καθώς και πράγματα που γίνονται και δεν λέγονται!!!

Ο ναός του Ταξιάρχη στο Στούμπο στο Λιβισι. Δεξιά η είσοδος και πιο δεξιά η...τρύπα εισόδου.

Η Κάτω Παναγιά του Λιβισιού. Δεξιά πατριώτης σε...αθλοπαιδιές, στην κλειδωμένη πόρτα του ναού.

Το εκπληκτικό τέμπλο της Κάτω Παναγιάς. Δεξιά, φώτο από το οστεοφυλάκιο, δίπλα στην είσοδο.

10. ΠΕΡΙ ΚΗΔΕΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΜΟΥΣΑΙΟΥ

**«Ανδρών επιφανών πάσα η γη τάφος»
(Θουκυδίδης, 460-394 π.Χ., Αθηναίος ιστορικός)**

Δεν θέλω να (ξανα)γράψω τη βιογραφία του Μεγάλου Δασκάλου του Λιβισιού. Θα πω μόνο ότι αν δεν ήταν ο Μουσαίος, το «Φως του Λιβισιού», να μεταλαμπαδεύσει τη φλόγα του Χρέους στο Χατζή- Νικόλα Λουιζιδη και τους άλλους πλούσιους πατριώτες ευεργέτες, η Μάρκη και το Λιβίσι θα ήταν δυο άγνωστα χωριά με αμόρφωτους κατοίκους, νυχτωμένα στο βαθύ σκοτάδι της νεότερης ιστορίας της Μικράς Ασίας. Επίσης, αν δεν ήταν «η Δάσκαλος» να εμφυσήσει το ιδανικό της παιδείας και του Ελληνισμού στους Λιβισιανούς, επαγωγικά σκεπτόμενος, όλοι εμείς οι απόγονοι σήμερα, θα ήμασταν πνευματικά πολύ φτωχότεροι.

Όταν ο δάσκαλος Μουσαίος απεβίωσε, κηδεύτηκε δημοσία δαπάνη. Η σορός του, μεταφέρθηκε 9 χιλιόμετρα δρόμο, από τη Μάρκη στο Λιβίσι, στις πλάτες των μαθητών του, με ένα χωριό 5000 Λιβισιανών να θρηνεί και να σπαράζει το χαμό του, σαν να έχει χάσει ο καθένας τον πατέρα του. Θάφτηκε στην αυλή του Ταξιάρχη.

Η μαρτυρία του Στέλιου Θεοδοσιάδη, (‘Το Μονοπάτι της Διάβας μου’ - έκδοση ΛΥΚΙΑΣ 2021) που ήταν παρών στην κηδεία είναι χαρακτηριστική:

«Την άνοιξιν του έτους τούτου απέθανε και ο μέγας διδάσκαλος της πατρίδος μας, αείμνηστος Μιχαήλ Μουσαίος, εις βαθύ γήρας, εν πλήρει επιγνώσει του επικειμένου θανάτου, εν πλήρει αισθήσει των περί αυτόν προσώπων και πραγμάτων, διδάσκων και συμβουλευών, ευχόμενος και οδηγών, παρέδωκεν εις τον Πλάστην την αθάνα και άκακον και παιδικήν αυτού αγίαν ψυχήν. Το ιερόν λείψανόν του αμφισβήτησαν οι γείτονες του Λιβισιού, ως έχοντες επ’ αυτού περισσότερα δικαιώματα, επιτροπή δ’ εξ αυτών κατελθούσα παρέλαβεν επισήμως και ευλαβώς την σορόν και εφ’ ώμων την μετέφερον εις Λιβίσιον, ένθα την ενεταφίασαν εις το προαύλιον του Ταξιάρχη. Οι επανακάμπτοντες εξ Αθηνών επιστήμονες μετέδιδον τας προσφάτους αυτών εθνικάς ιδέας εις τους εν Μάρκη συμπολίτας των. Τη εισηγήσει δ’ αυτών συνεστήθη ένας σύλλογος, όστις εστεγάσθη εις το επί της προκουμαίας άνω πάτωμα του καφενείου του Χατζή-Ν. Λουιζιδη. Ο σύλλογος ούτος, έχων τας αρχάς και τας ρίζας του από δεκαετίας και πλέον, δι’ εισφορών του συνεκρότησε και φιλαρμονικήν, ήτις με επικεφαλής Ούγγρον καθηγητήν, ονόματι Κλάζνερ, έφθασεν εις αρκετόν ύψος μουσικού επιπέδου, εξασκηθείσα θεωρητικώς και εκμαθούσα πολλά τεμάχια. Δεν λησμονώ τον σοβαρόν ρυθμόν της και το στρατιωτικόν βήμα, ότε προπορευομένης της σορού του διδασκάλου Μουσαίου, εξήγγελλε εις τους απανταχού Μακρηνούς και Λιβισιανούς την εθνικήν απώλειάν του. Η ηχώ του νεκρικού εμβατηρίου και οι φθόγγοι μένουν αποτυπωμένοι εν τη μνήμη μου. Εν τη φωτογραφία του νεκρού, ευρίσκομαι και εγώ ιστάμενος επί σενδουκίου.

Η μαρτυρία από το βιβλίο «Μάρκη και Λυβήσι» του Κων. Λαμέρα είναι ακόμα πιο συγκινητική:

Ὁ θάνατος τοῦ Μουσαίου ὑπῆρξεν θάνατος αὐτόχρομα Σωκρατικός. Μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς, ἐνουθέτει καί ἐπαρηγόρει τοὺς περὶ αὐτὸν οδυρομένους, συνιστῶν πρὸς πάντας ευσέβειαν, ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὸ Ἔθνος.

Κατ'ἐπιθυμίαν του παρήλασαν πάντες οἱ Μακραιῖοι πρὸ τῆς κλίνης του καὶ δακρύοντες κατησπάζοντο τὴν χεῖραν αὐτοῦ, ἐκείνος δ' ἀπεχαιρέτα αὐτοὺς διὰ τῆς λέξεως «**χαίρετε, χαίρετε**».

Ἄλλὰ ἡ συγκίνησις πάντων καὶ οἱ κοπετοὶ ἐφθασαν εἰς τὸ ὑψιστον, ὅταν κατήλθον οἱ μαθηταὶ πάντες τῶν σχολείων τοῦ Λυβησίου, ὑπερδιακόσιοι τον ἀριθμὸν καὶ ἐζήτησαν νὰ ἴδωσι τὸν «**δάσκαλον**» νὰ ἀσπασθῶσι τὴν χεῖραν του καὶ νὰ λάβωσι τὴν εὐλογίαν του. Οἱ μαθηταὶ περίλυποι παρετάχθησαν πρὸ τῆς οικίας τοῦ Μουσαίου, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ ἐγερθῆ, παρήγγειλεν εἰς τὸν παριστάμενον ἰατρὸν Β. Ι. Σαράφην νὰ εἰπῆ εἰς τοὺς μαθητάς τὰ εξῆς: «ὁ διδάσκαλος σὰς εὐλογεῖ καὶ σὰς εὐχεται πρόοδον καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ πράξητε εἰς τὴν ζωήν σας, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σὰς ἐδίδαξεν».

Καὶ ὅταν ἐπῆλθε τὸ τέλος, ἐν Λυβησίῳ ἐγένετο διὰ κωδωνοκρουσιῶν γενικὸς συναγερμὸς καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως κατέλθωσι πάντες, ἐν σώματι, εἰς Μάκρην καὶ μεταφέρωσι τὸν νεκρὸν εἰς Λυβήσιον.

Καὶ κατήλθον πάντες, ἑκατοντάδες πολλαὶ καὶ ἐζήτησαν τὸν νεκρὸν ἀλλ' οἱ Μακραιῖοι ἠρνήθησαν διεκδικοῦντες ὑπὲρ εαυτῶν τὴν τιμὴν νὰ θάψωσιν ἐν Μάκρῃ τὸν Μουσαίου, πρὸ τῶν ἐξαιρετικῶς ἀπειλητικῶν ὅμως διαθέσεων τῶν Λυβησιανῶν, ἠναγκάστησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀπεφασίσθη δὲ ἡ μὲν νεκρώσιμος ἀκολουθία νὰ ψαλῆ ἐν Μάκρῃ, ὁ δὲ νεκρὸς νὰ μειακομισθῆ εἰς Λυβήσιον.

Κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν παρέστησαν καὶ πάντες οἱ Τούρκοι υπάλληλοι, ὡς καὶ οἱ πρωτεύοντες τῆς Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος, διότι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν Μουσαίου ἦτο γενικὸς. Καὶ Τούρκοι καὶ Εβραῖοι καὶ ξένοι, πάντες ανεξαιρέτως, ἐτίμων τὸν Μουσαίου, ὡς ἄνθρωπον ἐντελῶς ἐξαιρετικόν. Κατετέθησαν ἑβδομήκοντα στέφανοι ἐκ μέρους οὐ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Εβραίων καὶ τῶν παρεπιδημούντων ξένων. Πένθος βαρὺ, πένθος καθολικόν.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, μετὰ τοὺς ἐπικήδειους, εἰς τῶν μαθητῶν του ἀπήγγειλε ποίημα, τοῦ ὁποῖου οἱ τελευταῖοι στίχοι ἦσαν οἱ εξῆς:

Λυβησιανοὶ καὶ Μακρηνοὶ τιμῆσατε τὸν ἄνδρα Οὐχὶ μόνον με στέφανα ἀλλὰ καὶ μ ἀνδριάντα. Καὶ γράψετε στό μνήμα τον, αὐτὰ τα λίγα λόγια. Ἐνταῦθα ἀναπαύεται τὸ τῆς πατρίδος κλέος Ὁ νοὺς ὁ ἀνεξάντλητος, ὁ Μιχαήλ Μουσαίος.

Μετὰ τὴν ἀκολουθίαν ὁ νεκρὸς μετηνέχθη εἰς Λυβήσιον.

Ὁδὸς ορεινὴ, δύσβατος, ἀνόμαλος, ἀπόστασις δύο ωρῶν. Καὶ ὅπως εἰς τὰς λιτανείας, οἱ πάντες ἐξ εὐλαβείας φιλοτιμοῦνται νὰ ὑποβα-στάσωσι τὴν περιφερομένην ἀγίαν εἰκόνα, οὕτω καὶ τότε Λυβησιανοὶ καὶ Μακραιῖοι, ἐθεώρουν ὑποχρέωσιν ἐπιτακτικὴν, καθήκον ἱερὸν, ἔργον θεάρεστον νὰ ὑποβαστάσωσι τὸ φέρετρον τοῦ Μουσαίου. Ὁ νεκρὸς κατετέθη πρῶτον εἰς τὸ Λουϊζίδιον σχολεῖον, εἰς γενικόν

προσκύνημα καί παρήλασαν πάντες, άνδρες, γυναίκες καί παιδιά, άσπαζόμενοι μετά δακρύων τήν χεΐρα του καί επαναλαμβάνωντες πάντες, ένί στόματι: «άμ πού μας άφίνεις δάσκαλί μας». Ήτο πατήρ του Λυβησίου καί ο θάνατός του άφήκε τούς Λυβησιανούς ορφανούς καί άπροστατεύτους. Άπό του Λουϊζιδείου, ο νεκρός μετηνέχθη καί έτάφη είς τό προαύλιον του Ναού των Ταξιαρχών, έν θέσει περιβλέπτω. Άπό τής στιγμής του θανάτου καί επί δυο ημέρας, οι κώδωνες πασών των εκκλησιών Λυβησίου καί Μάκρης έκρούοντο πενδΐμως από πρωίας μέχρι εσπέρας.

Ήπί ημέρας, επί μήνας, ή λύπη διά τήν απώλειαν του Μουσαίου ήτο καταφανής εις τό πρόσωπον των Λυβησιανών. Καί σήμερα δε ή άνάμνησις του Μουσαίου, προκαλεΐ ρίγη συγκινήσεως είς τας ψυχάς των συμπατριωτών αυτού.

Στην πλάκα του τάφου του Μιχαήλ Μουσαίου χαράχτηκε το επίγραμμα:

Ενταύθα αναπαύεται το της Πατρίδος κλέος, ο γηραιός διδάσκαλος ο ΜΙΧΑΗΛ ΜΟΥΣΑΙΟΣ

Δυστυχώς η φωτογραφία της κηδείας του Μουσαίου έχει χαθεί, όπως έχει χαθεί και η πλάκα του μνήματός του μαζί και ο τάφος και τα σεπτά οστά του. Χρόνια προσπαθώ να εντοπίσω το μνήμα. Έχω προσδιορίσει ακριβώς τη θέση στην αυλή του Ταξιάρχη, αλλά πού να σκάψεις χωρίς να πας φυλακή και πως να φιλοτιμήσεις Τούρκο να σε βοηθήσει σε μια τέτοια, ιδιαίτερα ιερή, αλλά και ιδιαιζόντως παράνομη πράξη... Ζήτησα από κάποιους Τούρκους, να πάμε βράδυ με ένα φτυάρι, αλλά αρνήθηκαν έντρομοι ευγενικά. Μακάρι κάποτε να ανακαλυφθεί, να έχουμε κι εμείς να προσκυνάμε...

Δεν πειράζει όμως, όπως λέει και ο αρχαίος:

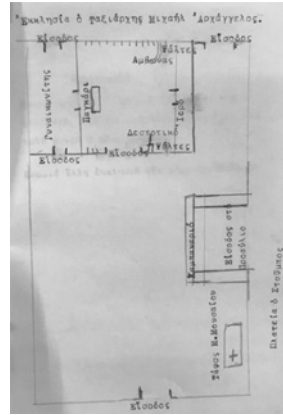
Ανδρών επιφανών πάσα γη τάφος!

Ο Μιχαήλ Μουσαίος.

Ο Ταξιάρχης Λιβισιού, στην πλατεία Στούμπου. Δεξιά της αυλής, εκεί που βρίσκεται σήμερα ένα υψωμένο παρτέρι, ήταν το μνήμα του δασκάλου Μιχαήλ Μουσαίου.

Σκαρίφημα Ταξιάρχη-τάφου Μουσαίου από το αρχείο μαρτυριών του Κ.Μ.Σ.

11. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

«Τάξε στην Παναγιά κερύ, του διάβολου λιθάνι».
(Ελληνική παροιμία)

Δεν έχει διασωθεί, ούτε ένα βιβλίο από το Λιβίσι. Κι ας υπήρχε εκεί ολόκληρη βιβλιοθήκη. Κι ας εξέδιδαν και εφημερίδα (αυτό ίσως να είναι απλή φήμη). Ο κώδικας και οι σφραγίδες της Δημογεροντίας έχουν χαθεί. Ομοίως και τα βιβλία Δημογεροντίας, σχολείων και εκκλησιών.

Ξάφνου μετά από 100 χρόνια, κάποιος Τούρκος στο Λιβίσι προσεγγίζει την Εύα Αχλάδη και της λέει ότι έχει στα χέρια του, δυο κοινοτικά βιβλία του Λιβισιού, τα οποία ο παππούς του που ήταν Χότζας, διέσωσε από την Κάτω Παναγιά και του τα κληροδότησε. Τα δωρίζει; Φυσικά και όχι. Τα πουλάει; Ούτε. Τότε τι θέλει; Να 'καθαριστεί' λέει σε αντάλλαγμα, το ποινικό μητρώο του και να βγάλει ελληνικό διαβατήριο!!! Μπέρδεψε μάλλον τη ΛΥΚΙΑ με το Υπουργείο Εξωτερικών... Τρέχα γύρευε. Η Εύα μου τον κάνει 'πάσα' για παζάρεμα. Τελικά μετά από ώρες ανατολίτικο αλισβερίσι δεν καταλήγουμε σε τιμή αγοράς, αλλά σε μια τριψήφια τιμή για να τα φωτογραφήσω. Ούτε λόγος για αγορά, αφού το αιτούμενο παράλογο ποσό ήταν τετραψήφιο. Καταπληκτικά ντοκουμέντα όμως και χαλάλι του, του μπουνταλά!!!

Το ένα βιβλίο, είναι αλφαβητικός κατάλογος χρονολογίας 1900- 1910, με όλες τις δοσοληψίες που είχαν οι Λιβισιανοί (κυρίως οι άντρες) μεταξύ τους (αγορές - πωλήσεις - δανεικά - ενέχυρα - εξωφλήσεις - εγγυήσεις). Το βιβλίο αυτό, παραπέμπει σε 8 λογιστικά βιβλία με τις δοσοληψίες αναλυτικά. Δεδομένου ότι σχεδόν κανένας από αυτούς που αναγράφονται, δεν ήρθε στην Ελλάδα, αφού οι ενήλικες άντρες του 1910 ήταν εξόριστοι το 1921 και λίγοι γύρισαν ζωντανοί, (δεν είναι απογεγραμμένοι στους αφιχθέντες πρόσφυγες) το εμπορικό αυτό βιβλίο, ισοδυναμεί με ΜΝΗΜΕΙΟ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΛΙΒΙΣΙΑΝΩΝ!

Το άλλο βιβλίο, είναι το μοναδικό σωζόμενο, εκ των 8 βιβλίων με τις δοσοληψίες Λιβισιανών αναλυτικά, που θα άξιζε μεταγραφή και θα μπορούσε να είναι ένα βιβλίο μόνο του, με την ανάλογη κοινωνιολογική ανάλυση που αρμόζει, αφού περιγράφει πληροφορίες όπως παρακάτω:

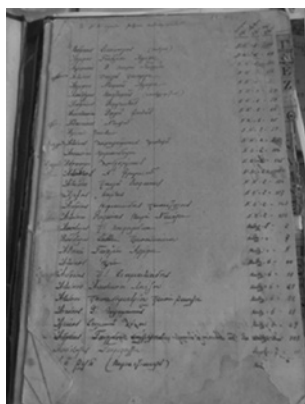
«Ο τάδε έδωσε ένα χρυσό δαχτυλίδι στον δείνα και πήρε ένα γάιδαρο.» και ούτω καθεξής.

Κάθε χρόνο που πάω στο Λιβίσι, προσπαθώ να παζαρέψω τον Τούρκο, για να αγοράσω τα δυο αυτά βιβλία αλλά η τιμή είναι σταθερά απλησίαστη, σε σχέση με την προσφορά μου, που μένει ίδια και αμετακίνητη. Αποφάσισα λοιπόν, την επόμενη φορά να ρίξω την τιμή, μπας και νομίσει ότι χρεωκοπώ και φοβηθεί ότι η προσφορά μου, μπορεί στο μέλλον να πέσει κι άλλο και αφού είμαι ο μοναδικός υποψήφιος αγοραστής, δεχτεί να λογικευτεί. Μια άλλη λύση που

σκέφτηκα, θα ήταν να γίνω Υπουργός των Εξωτερικών, κομματάκι δύσκολο. Μια τελευταία λύση, θα ήταν να χωρίσω και να παντρευτώ την κόρη του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών. Πιο εύκολο μου ακούγεται, από το να ρίξει ο Τούρκος την τιμή.

Δε βαριέσαι, ο επιμένων νικά και αν είναι γραφτό να τα φέρουμε στην Ελλάδα, θα έρθουν με την ώρα τους! Κάθε πράγμα θέλει το ρελαντί του και κάθε άνθρωπος θέλει τον τρόπο του. Υπομονή, θέλει, επιμονή και πίστη. Όπως λέει κι η λαϊκή παροιμία, εξού και ο τίτλος του κεφαλαίου:

«Τάξε στην Παναγιά κερί, του διάβολου λιβάνι.»

Το 1^ο βιβλίο - αλφαβητικό ευρετήριο Λιβισιανών.

Όνομα	Ποσό	Σύνολο
1 ^ο τσεκούρι 2 τσεκούρια	8	8
2 ^ο τσεκούρι 1 ^ο τσεκούρι	8	16
3 ^ο τσεκούρι 1 ^ο τσεκούρι	105	121
4 ^ο τσεκούρι 1 ^ο τσεκούρι	32	153
5 ^ο τσεκούρι 1 ^ο τσεκούρι	224	377
		511

Απόσπασμα από το 2^ο βιβλίο: δοσοληψίες Αλέξη Κούρτη «18 Αυγούστου 1905... 5 τσεκούρια κ.τ.λ...»

Εν τούτοις βιβλίο των πρακτικών της δημογεροντίας, επίσημα και καταχωρημένα, εν συμβόλαιο μεταξύ της Εφορείας και του ενοικιαστού του βακουφίου Κάτω Παναγιάς χρονολογίας του 1912...»

12. ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΟΤΣΑΛΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

«VIVOS VOCO, MORTUOS PLANGO, FULGURA FRAN»

**Μετάφραση: Καλώ τους ζωντανούς, πενθώ τους νεκρούς, ξορκίζω την καταιγίδα.
(Επιγραφή σε καμπάνες της Καθολικής Εκκλησίας.)**

Άιντε μπρε μπουνταλά και καλά να χαθούν τα βιβλία των Λιβισιανών. Πες τα κάνανε προσάναμμα οι φτωχοί Τούρκοι το χειμώνα. Άιντε μπρε μπατζανάκ και καλά να χαθούν και τα μάρμαρα των μνημάτων και όλες οι ταφικές επιγραφές των επιφανών Λιβισιανών (μαζί και του Μέγα δασκάλου Μιχαήλ Μουσαιίου και του Μέγα Ευεργέτη και πρώτου δήμαρχου Μάκρης Χατζη-ΝικόλαΛουιζι-δη). Πες τα κάνανε τραπέζια οι μη έχοντες. Μα να χαθεί ολόκληρη εκκλησία βρε τζάνεμ; Και καλά η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στη Μάκρη, που το 1911 γκρεμίστηκε για να κτιστούν στη θέση της τα Τουρκικά δικαστήρια. Ολόκληρος Άγιος Νικόλαος, η πιο μεγάλη εκκλησία της Μάκρης να γίνει καπνός;

Ο Άγιος Νικόλαος στη Μάκρη, όταν έφυγαν οι δικοί μας, άλλαξε χρήση διαδοχικά σε ξυλουργείο, κινηματογράφο, ξενοδοχείο, γκαλερί και καφετέρια και έχει ο...Αλλάχ για το μέλλον. Αν δεν ξέρεις να ψάξεις, δεν θα τη βρεις ποτέ κι αν ξέρεις και μπεις, λίγα πράγματα έχουν απομείνει, να θυμίζουν το παλιό της κλέος. Ενσωματωμένη πλέον σε ένα άλλο κτίριο και με την πίσω αυλή μπαζωμένη και χτισμένη, δεν υπάρχει τίποτα εξωτερικά ορατό. Παρ' όλα αυτά έχουν απομείνει κρυμμένα, καλυμμένα και σκόρπια, πάρα πολλά πράγματα και θα ήθελα εις μνήμην να καταγραφούν:

1. Αν μπεις στο κτίριο που περικλείει την παλιά εκκλησία από την είσοδο του καφέ, στον κεντρικό δρόμο της Μάκρης και παρατηρήσεις τη δεύτερη εσωτερική είσοδο στην κυρίως σάλα, θα δεις τη μαρμάρινη καμάρα με το πλατύσκαλο, που ήταν η παλιά είσοδος της εκκλησίας.
2. Αν δεις ψηλά στη σάλα την αψιδωτή οροφή, είναι το απομεινάρι της οροφής του παλιού ναού.
3. Αν πας στο υπόγειο, θα δεις στοιβαγμένα κομμάτια αγιογραφίες από το παλιό τέμπλο.
4. Αν πας από το πίσω δρομάκι και τεντωθείς, θα δεις την παλιά αυλή και με την άκρη του ματιού ίσως καταλάβεις ότι όλος ο ένας πλάγιος πέτρινος τοίχος της εκκλησίας έχει μείνει ανέπαφος, αν και μακριά από την κοινή θέα, ενώ ο υπόλοιπος ναός έχει όλος ενσωματωθεί και εγκλειστεί σε ένα νέο άλλης χρήσης μεγαλύτερο κτίριο.
5. Αν περάσεις το δρόμο απέναντι, από την μπροστινή είσοδο του κτιρίου, μπορείς να βρεις ένα από τα ορθογώνια μαρμάρινα κολωνάκια του τέμπλου, κολλημένο στην είσοδο ενός τούρκικου σπιτιού («Για να μην το κλέψουν..» μου είπαν όταν ρώτησα).

6. Αν χτυπήσεις στην καθολική εκκλησία που αγόρασε το γωνιακό κτίριο, που είναι μεσοτοιχία με αυτό που περικλείει σήμερα τον Άγιο Νικόλαο και έχει κοινή αυλή, ο πάστορας μπορεί να σου δείξει ένα μαρμάρινο σταυρό που βρήκε και κράτησε ως ενθύμιο, από τον παλιό ορθόδοξο ναό.

7. Αν πας στο αρχαιολογικό μουσείο Μάκρης θα βρεις στην αυλή, την καμπάνα του Αγίου Νικολάου και μαρμάρινα κομμάτια από το διάκοσμο του ναού. Οι καμπάνες του Ταξιάρχη και της Κάτω Παναγιάς Λιβισιού, αποσπάστηκαν και ως λάφυρα πολέμου, πήγαν σε τουρκικά πολεμικά πλοία για να σημαίνουν το... συσσίτιο, ίσως και για να ξορκίζει η καμπάνα του Αη Νικόλα την καταιγίδα....

Πριν χρόνια, τότε που η πίσω αυλή του Αγίου Νικολάου δεν είχε ακόμα κτιστεί, μπήκα με την άδεια του ιδιοκτήτη και φωτογράφησα, ότι έχει μείνει μέσα και έξω. Μετά βάλθηκα να ψάχνω και να σκαλίζω το χώμα της πίσω αυλής του ναού, σπιθαμή προς σπιθαμή. Με ρώτησε ο ιδιοκτήτης:

- Τι ψάχνεις;
- Δεν ξέρω.....

Μετά από ώρα και ψάχνοντας τα τελευταία εκατοστά χώματος, το είδα. Ήταν μικρό, άσπρο και στρογγυλό, το σήκωσα και φαντάστηκα το βοτσαλωτό ψηφιδωτό του ναού, να σηκώνει πάνω του τα σώματα των θεοσεβούμενων Μακρητών, την ώρα που ο Παπά Καλαφάτης ή ο Πάτερ Διονύσιος ή ο Παπά Αιμιλιανός Κόκκινος, τελευταίος παπάς της Μάκρης ιερούργουσαν. Έκανα το σταυρό μου και φώναξα:

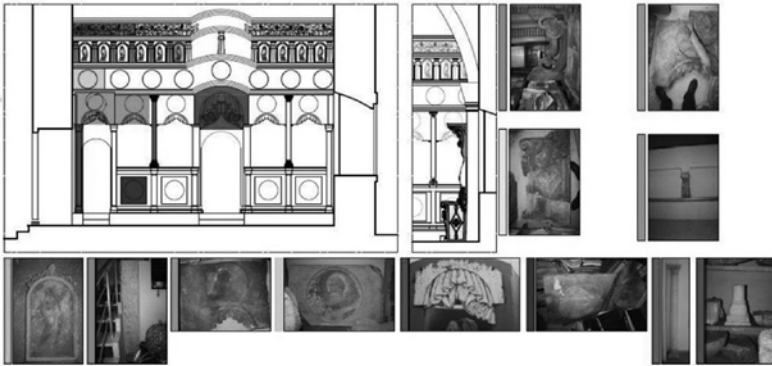
- Να το!!!
- Τι είναι αυτό;
- **Το τελευταίο βότσαλο του λευκού ψηφιδωτού του Αγίου Νικολάου! Μεγάλη η χάρη του!**

Ο ναός του Αγίου Νικολάου πριν το '22. Η είσοδος του κτιρίου σήμερα.

Η Αγ. Παρασκευή στη Μάκρη πριν το γκρεμιστεί. Το πίσω μέρος του Αγ. Νικολάου στην πίσω αυλή.

Κομμάτια από το τέμπλο και το διάκοσμο του Αγ. Νικολάου στο υπόγειο του ναού.

Η καμπάνα του Αγ. Νικολάου - μουσείο Μάκρης. Δεξιά, το τελευταίο βότσαλο του ψηφιδωτού!!!

13. ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΣΤΗ ΛΑΣΠΗ

«Ο ένας κοιτάζει το νερόλακκο και βλέπει τη λάσπη, ο άλλος βλέπει μέσα του τα άστρα που αντανακλώνται.»

(Εμμάνουελ Καντ, 1724-1804, Γερμανός φιλόσοφος)

Το νησί του Ταρσανά, είναι το μεγαλύτερο νησί του κόλπου της Μάκρης. Πρόκειται για ένα μικρό... Λιβίσι με 100 ερειπωμένα σπίτια σήμερα, όμοια με αυτά του Λιβισιού. Οι Ταρσαναλήδες, ζούσαν από την αλιεία, την κτηνοτροφία και τη γεωργία, είχαν συγγενικές και εμπορικές σχέσεις με τους Λιβισιανούς, υπάγονταν διοικητικά στη Μάκρη, εκκλησιάζονταν και πήγαιναν σχολείο στη Μάκρη. Κατά το 2^ο Παγκόσμιο πόλεμο, το νησί έγινε προπύργιο των συμμάχων με εγκατεστημένο ένοπλο σώμα ανταρτών από τα Βουρλά, με αρχηγό τον Καπετάν Μάρκο Νταλακλή. Πολλοί Λιβισιανοί, για να μην υπηρετήσουν στον Τουρκικό στρατό και για να γλυτώσουν τους εξορισμούς, φυγαδεύονταν μέσω Ταρσανά στο Καστελλόριζο και από εκεί στην Ελλάδα. Το ίδιο πέρασμα έκαναν και οι πληροφορίες των Λιβισιανών κατασκόπων των συμμάχων, προς το Γαλλικό Προξενείο Ρόδου, για να ακολουθήσουν Αγγλο-Γαλλικά πλοία και αεροπλάνα που βομβάρδιζαν Γερμανικές και Τουρκικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις, αποθήκες, πλοία και υποβρύχια στην περιοχή. Όταν ο Καπετάν Μάρκος, το καλοκαίρι του 1917 πιάστηκε σε ενέδρα Τούρκων, στην απέναντι ακτή και αποκεφαλίστηκε, οι 300 περίπου Ταρσαναλήδες, φοβήθηκαν τα αντίποινα, εγκατέλειψαν το νησί και μέσω Καστελλόριζου, με Γαλλικά πλοία βρέθηκαν τελικά στην Κρήτη και τη Μασσαλία. Ήθελα οπωσδήποτε να πάω στο νησί και με το 2^ο ταξίδι στα πάτρια το κατάφερα. Από το 1917 που ερήμωσε, δεν έμενε εκεί κανείς, πέρα από ένα Τούρκο βοσκό και τον τωρινό ιδιοκτήτη του μοναδικού καφέ-εστιατορίου στην προβλήτα, όπου δένουν τα κότερα. Να είχε μείνει τίποτε άραγε;

Λίγα ερειπωμένα σπίτια, λάσπη και πέτρες, από την εκκλησία της Παναγίας δεν έμεινε ούτε πέτρα. Το παλιό καμπαναριό της εκκλησίας Κων/νου και Ελένης, μας κοίταζε γυμνό χωρίς την καμπάνα του. Η αυλή του νεκροταφείου δίπλα, δεν είχε ούτε ίχνος μνήματος. Η εκκλησία ήταν εκεί αλλά με μια προέκταση, ώστε να χωράει μέσα καμιά 100αριά πρόβατα, που μόλις μας είδαν πήδηξαν τρομαγμένα από τα παράθυρα. Οι αμνοί του θεού... Στο εσωτερικό της εκκλησίας υπήρχε μόνο κοπριά και μουχλιασμένοι τοίχοι. Τίποτα... Ξαφνικά ο ξάδερφός μου ο Κώστας ο Αγαπητός μου φώναξε:

- Έλα να δεις!!!

Σε μια μεριά της αυλής, μέσα στην κοπριά του προαυλίου, διαφαινόταν ένα σκαλισμένο κεραμικό. Αρχίσαμε να ψάχνουμε γύρω. Να κι άλλο ένα! Κι άλλο! Συγκεντρώσαμε τα θραύσματα και τα φωτογράφησα, στέλνοντας μια φωτο, σε μια φίλη αρχαιολόγο στη Ρόδο. Μου απάντησε αμέσως:

- Θα σε πάνε μέσα! Είναι μεσοβυζαντινών χρόνων. Τα χρονολογώ κατ' εκτίμηση περί τον 11^ο αιώνα.

Η φιλότιμη αρχιτέκτων και καλή φίλη Μεράλ Ογούζ που μας συνόδευε, ανέλαβε να κάνει το διαβιβαστικό προς το αρχαιολογικό μουσείο Μάκρης, για να μεταβούν να τα παραλάβουν. Μου έστειλε και το επίσημο χαρτί. Να είναι καλά! Κοιτούσε με αυτό το γλυκό, αλλά θλιμμένο βλέμμα της μια εμένα και μια τασπασμένα κεραμικά, λες και πάλευε να μου στείλει ένα απολογητικό σημείωμα χωρίς λέξεις κι ένοιωθα σαν να την ακούω να μου το ψιθυρίζει κι εγώ να της μιλώ, χωρίς τα στόματά μας να ανοίγουν....

- Συγγνώμη....
- Για ποιο πράγμα;
- Για τους δικούς μου που δεν σεβάστηκαν...
- Δεν πειράζει Μεράλ, εσύ φιλοτιμήθηκες.
- Δεν αντέχω να το βλέπω...
- Ποιο;
- **Το...Βυζάντιο στη λάσπη.**

Το διαβιβαστικό της Μεράλ προς το Αρχαιολογικό μουσείο Μάκρης.

Η εκκλησία Κων/νου και Ελένης δίπλα στη μαρίνα που έχει γίνει...μαντρί.

Τα μεσο-βυζαντινών χρόνων κεραμικά στις λάσπες της αυλής. Το παλιό καμπαναριό στην είσοδο.

14. ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΕΛΛΟΥΖ ΣΤΟΝ ΙΜΠΡΑΗΜ (ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΕΙΑΣ)

«Είχα δύο αγάλματα περίφημα, μια γυναίκα κι ένα βασιλόπουλο, ατόφια – φαίνονταν οι φλέβες, τόση εντέλειαν είχαν. Όταν χάλασαν τον Πόρο, τα 'χαν πάρει κάτι στρατιώτες, και στ' Άργος θα τα πουλούσαν κάτι Ευρωπαίων· χίλια τάλαρα γύρευαν... Πήρα τους στρατιώτες, τους μίλησα: Αυτά, και δέκα χιλιάδες τάλαρα να σας δώσουνε, να μην το καταδεχτείτε να βγουν από την πατρίδα μας. Δι' αυτά πολεμήσαμεν»!

(Στρατηγού Μακρυγιάννη «Απομνημονεύματα»)

Είναι παροικιμώδης, η καταστροφική αδιαφορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας για τη διαφύλαξη και τη μελέτη του Ελληνικού αρχαιολογικού πλούτου της Μικράς Ασίας. Πως να ενδιαφερθεί μια απολίτιστη αυτοκρατορία, με κύριο (σχεδόν μοναδικό) μέλημα το στρατό, τον επεκτατισμό και τη φορολόγηση, για τον πολιτισμό και δη για αρχαιότητες ελληνικές που δεν μπορούν να διαβάσουν, αλλά για τις οποίες οι ξένοι πληρώνουν αδρά να αποκτήσουν; Αποτέλεσμα το... «Πάρε μπατζανάκη μπίρ παρά» που σπιλώνει τόσο τον πωλητή όσο και τον αγοραστή κι ας είναι και ο ...Sir Charles Fellows! Για να είμαστε όμως ακριβοδίκαιοι, θέλω εξ αρχής να καταθέσω τα εξής:

1. Η αγορά των αρχαιοτήτων αυτών πολλές φορές οδήγησε στη διάσωσή τους. Αντιγράφω από τη...δικογραφία του συγγραφέα και 'συνήγορου υπεράσπισης' του Sir Charles Fellows:

Περισσότερον όλων ό Άγγλος Κάρολος Φέλλουος ένδιέτριψε περί Λυκίας, διενεργήσας πρώτος ανασκαφάς εις αυτήν κατά τον 10 αιώνα... δι' ὧν ἀπεκάλυψεν τὰς Λυκιακάς πόλεις Ξάνθον καί Τλῶ...τὰ ἐρείπια δέκα τριῶν Λυκιακῶν πόλεων καί τελευταίως, ἄνευ του, τὰ ἐρείπια Πατάρων, Ὀλύμπου καί ἄλλων τοποθεσιῶν τῆς Λυκίας.

Ο Φέλλουος, ἄν καί ἀφήρεσε τὰ μνημεῖα ξένης γῆς καί μετέφερεν αὐτά εις Ἀγγλίαν, παρά ταῦτα εἶναι ἄξιος εὐγνωμοσύνης, διότι διὰ τῶν ανασκαφῶν του ἐφεῦρε καί περιέσωσεν αὐτά ἀπό τήν ἀμάθειαν καί καταστρεπτικότητα τῶν Τούρκων καί ἀπεκάλυψεν ἕναν μεγάλης ἀξίας καί ἐνδιαφέροντος πολιτισμόν, ὁ ὁποῖος ἐπαξίως φέρεται τό ὄνομα καί τόν τίτλον Λυκιακός πολιτισμός, περί οὗ ἀρκετά διαφωτιστικά ἔγραψε.

2. Δεν επιδόθηκαν μόνο οι αγράμματοι οθωμανοί, αλλά και...οι πολιτισμένοι Λιβισιανοί απόγονοι αρχαίων Λυκίων, στην προσοδοφόρα πώληση/εξαγωγή των αρχαιοτήτων της Λυκίας. Αντιγράφω από το βιβλίο του Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος ΛΥΚΙΑ»:

Νομίσματα όλων τῶν τύπων, ιδίως βυζαντινά καθώς ἀγάλματα, λίθους, κοσμήματα κ.ἄ. μεγάλης ἀξίας, ἔχουν εὐρεθῆ κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῶν ἐρειπίων, ἄροσιν ἀγρῶν, ἀποκάλυψιν κτιρίων, τάφων, ἀποχωμάτωσιν προσχωθέντων ἐδαφῶν, εἰς τίς στέρνες οἰκῶν, ρωγμὰς παλαιῶν κτιρίων, σπήλαια, ἐκβολὰς ποταμῶν κ.ἄ. κατόπιν ἐρεύνης καὶ ὄλως τυχαίως. Ταῦτα περισυνέλεξεν ὁ ἐκ Λεβησίου- Μάκρης ἀρχαιοφίλος Ἰωάννης Λουϊζίδης, τὰ ὁποῖα ἐπῶλει εἰς Εὐρώπην ἀρκετὰ πλουτήσας.

Το πιο ἀπίστευτο ωστόσο, εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαιότητες στὴν Τουρκία, συνεχίζουν νὰ εἶναι ἐκτεθειμένες μέχρι σήμερα (δες προηγούμενη υποενότητα), ἐνῶ ἀποσπώνται καὶ πουλιῶνται τόσο εὐκόλα, ὅσο το νὰ κόψεις ἓνα μῆλο, περαστικός ἀπὸ τὴ μάντρα τοῦ γείτονα.

Ἀπὸ τὸν ἓνα χρόνο στὸν ἄλλο που ἐπισκέπτομαι τὸ Λιβίσι, διαπιστώνω με λύπη νὰ ἔχει χαθεῖ, τὴ μια ὁ σταυρός στὴν πρόσοψη τῆς Ἁγίας Μαρίας, τὴν ἄλλη ἡ ἀφιερωματικὴ πλάκα τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτήρος καὶ ἄλλα πολλά. Τα βυζαντινὰ σπόλια, στὸν κάμπο τοῦ Λιβισίου, βρίσκονται σὲ κοινὴ θέα δίπλα στὴν ἀσφαλτο ἢ μέσα στὶς αὐλές.

Τούρκος ντόπιος, με τὸν ὁποῖο περπατούσαμε στὸ Λιβίσι, σήκωσε κάποτε μιὰ τεράστια πέτρα, που ἐκρῦβε ἀπὸ τὴν ἀνάποδὴ τῆς ἓνα βυζαντινὸ σταυρὸ καὶ μου εἶπε:

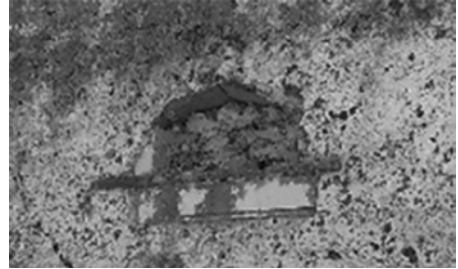
- Για νὰ μὴν τὴν πάρουνε κι αὐτὴν, τὴν ἀναποδογύρισα. Τὴ δείχνω μόνο σὲ φίλους.

Ἄλλος Τούρκος στὸ Νησί τοῦ Ἁγίου Νικολάου (Gemiler Adasi), στὸν ὁποῖο γιὰ πλάκα υποδύθηκα τὸν πλούσιο Ἀμερικανὸ ἀρχαιοκάπηλο, δὲν δίστασε νὰ μου δείξει στὸ κινητὸ του, φωτογραφία ἀπὸ ἓνα τεράστιο βυζαντινὸ σταυρὸ, που ὅπως εἶπε, εἶχε ἀποσπάσει ἀπὸ τὸ νησί καὶ τὸν κράταγε στὸ σπίτι του, πρὸς μελλοντικὴ πώληση...

Προφανῶς, **«Δι' αὐτὰ...ΔΕΝ πολεμήσανε»**

Sir Charles Fellows. Μνημεῖο Νηρηίδων καὶ Λυκιακὴ σαρκοφάγος στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.

Επιγραφή Αγίας Σωτήρας, δωρεά Σέργιου Πασχαλίδη, κάμπος Λιβισιού 2018. Το 2022 έχει χαθεί.

DESCRIPTIVE CATALOGUE
OF
THE COLLECTION OF GREEK COINS
FORGED BY
SIR HERMANN WEBER M. D.
1823-1918

LYCIA

No.	Wt.	Metal Siz.	description
7238 Pl. 119	11.5 2.82	AR 17	Lion's scalp facing. Ἐ. ΤΡΒ ΒΩΝΕΜΕ. Triskeles to l., in incuse circle. — Tetrobol. (Gian 1898 , 1907.) B. M. Cat., p. 14, n° 147; (Pl. VIII, 14.)

Πώληση αρχαίων νομισμάτων από το Γιάννη Λουιζίδη (αδερφό του Χατζή-Νικόλα) στη Μάκρη 1907.

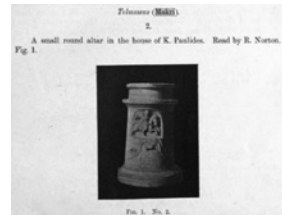
SEG 2-691. Telmessos (Makri; in domo Vasiliadis). Donarium. 🗝

(100 words)

Author(s): Hondius, J.J.E.

= Previous Browse ⚡ Next = Entry Tabula in qua effingitur deus Κακασβός. *Op. cit.* 6S, n. 74. Corr. Cr. — Τειμσόης θες Κακασ(βός) ? |εύχη. Entry metadata SEG entry SEG 2 691 Publication year 1924 Type epigraphical Inscription ISEG 2 691 Theme n...

Source: Supplementum Epigraphicum Graecum

Αρχαία, οικίες Βασιλειάδη & Παυλιδή στη Μάκρη. Journal Of Hell.Studies 1880 Vol 28 & 1885 Vol 15.

Αγία Μαρίνα- κάμπος Λιβισιού, πριν με σταυρό στην πρόσοψη και μετά χωρίς σταυρό.

15. Η ΕΛΠΙΔΑ ΠΕΘΑΙΝΕΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ – 3 ΔΥΣΕΥΡΕΤΑ ΑΡΧΕΙΑ

«Αφού έζησα όλο το μαρτύριο της ελπίδας, έφτασα στο πιο απάνθρωπο έγκλημα: να πιστέψω στους ανθρώπους.»

(Τάσος Λειβαδίτης, 1922-1988, ποιητής)

ΙΣΤΟΡΙΑ 1^η

- Ψάχνω το σπίτι του παππού μου στο Λιβίσι. Θα πάω στη Μάκρη και θα ρωτήσω τους Τούρκους.

- Δεν θα σου πούνε, φοβούνται μην το διεκδικήσεις δικαστικά...

- Μα οι περιουσίες ανταλλάχθηκαν και το θέμα διεκδικήσεων έκλεισε οριστικά...

- Για αυτούς που πήγαν πρόσφυγες στην Ελλάδα και υπήχθησαν σε αποζημίωση, ναι. Γι αυτούς που εγκαταστάθηκαν στα Ιταλοκρατούμενα 12-νησα και δεν αποζημιώθηκαν; Αυτοί πάνε δικαστικά.

Ο παραπάνω διάλογος έγινε με φίλο από τη Ρόδο. Η αλήθεια είναι ότι δεν το είχα σκεφτεί. Οι πρόσφυγες που υπήχθησαν στην απογραφή και ανταλλαγή περιουσιών, πήραν τελικά ψίχουλα έναντι της χαμένης τους περιουσίας. Κάποιοι όμως δεν πήραν τίποτα. Εδώ ξεκινάει το μπλέξιμο.

Προσπάθησα με κάθε νόμιμο (και παράνομο) τρόπο, να βρω ένα **χάρτη με τις ιδιοκτησίες στο Λιβίσι**. Στο Δήμο Μάκρης, την Περιφέρεια Μούγλων, το Κτηματολόγιο Άγκυρας, όλοι λένε δεν ότι τέτοια έγγραφα υπάρχουν. Ένας Τούρκος στο Βάι όμως, μου είχε πει κάποτε:

- Τα έχουν στο Δημαρχείο Μάκρης εδώ και 100 χρόνια. Αλλά δε σας τα δίνουν...

Τι κρίμα, να ξέρουμε τα σπίτια στη Μάκρη που δεν υπάρχουν και όχι αυτά στο Λιβίσι που είναι εκεί.

ΙΣΤΟΡΙΑ 2^η

Η Μάκρη και το Λιβίσι, μετά από πολλή προσπάθεια, έχουν τη χαρά να είναι από τα ελάχιστα Μικρασιατικά χωριά, με μεταφρασμένες **οθωμανικές απογραφές πληθυσμού του 19^{ου} αιώνα**, πηγαινόντας τη γενεαλογική έρευνα 200 χρόνια πίσω! Οι απογραφές 1830 - 1835 - 1840 - 1848 μεταφράστηκαν στα Τουρκικά, με την πολύτιμη μεσολάβηση του φίλου Κιαμήλ, που μας γλύτωσε από πολλές χιλιάδες ευρώ και μετά ανέλαβε η Εύα Αχλάδη τη μετάφραση στα Ελληνικά. Τι πλούτος: Ονοματεπώνυμα, ηλικίες, επαγγέλματα, ονόματα παιδιών, μέχρι χαρακτηριστικά εμφάνισης, όπως π.χ. ψηλός, χοντρός, με μουστάκι!!!

Αν βρισκότανε κι αυτή η ρημάδα η τελευταία απογραφή του 1880, η μόνη που συμπεριλαμβάνει τις γυναίκες (το γένος) μέσα, θα τις εκδίδαμε όλες μαζί! Είναι

όμως απόρρητη...Κάποτε άνοιξε και πέσαν πάνω τα...κοράκια να βγάλουν είδηση, ποιος Τούρκος έχει ρίζα Αρμενική, Ελληνική κτλ. Έκτοτε αγνοείται. Προσπάθησα με κάθε νόμιμο (και παράνομο) τρόπο, να βρω ένα αντίγραφο της, αλλά αδύνατον! Θα επιμείνω λοιπόν και θα ελπίζω να βρεθεί κάποτε και αυτό το ντοκουμέντο.

ΙΣΤΟΡΙΑ 3^η

Σε μια επίσκεψη στη Μάκρη, του Δημάρχου Νέας Μάκρης τη δεκαετία του '70, ο Τούρκος δήμαρχος του παρέδωσε ντοκουμέντα των Ελλήνων, από το αρχείο της κοινότητας. Πιθανόν την απογραφή ή τα στοιχεία του Ληξιαρχείου.(;) Τα πολύτιμα αυτά ντοκουμέντα χάθηκαν... στη Νέα Μάκρη!!!

Όταν ζήτησα, από τον κατά τα άλλα εξαιρετικά φιλικό και φιλόξενο Δήμο Μάκρης (Fethiye) τα αρχεία του ληξιαρχείου για τους Έλληνες, μου απάντησαν ότι...δεν υπάρχουν. Έλα όμως που τα ντοκουμέντα το διαψεύδουν. (δείτε ντοκουμέντο Θεοδοσιάδη στη διπλανή σελίδα)

Καλά βρε παιδιά, τα σπίτια στο Λιβισί δε μας τα δείχνετε, μην τυχόν και τα διεκδικήσουμε, την απογραφή του 1880 δεν την ανοίγετε, μη βρεθεί κανένας Τούρκος αξιωματούχος, με προ-γιαγιά από τη Μάκρη. Το ληξιαρχείο, με τις ημερομηνίες γέννησης αρρένων Ελλήνων 1900- 1922, τι θα σας βλάψει να το έχουμε, μπας και βγάλουμε άκρη με τη γενεαλογία μας;

Κάμε το χατίρι μπατζανάκ να σε χαρώ και δίνω και μπαξίσι! «Βουου!» που λέγαν κι οι Λιβισιανοί.

Τίτλος ιδιοκτησίας Λιβισιανού-Πωλητήριο Λιβισιανού σε Τούρκο-Εκτιμητική Επιτροπή περιουσιών .

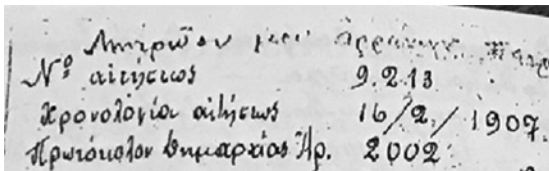
Τάσος Κακλαμάνης

1840

3153 (η ημερομηνία απογραφής (h.1256) είναι κατά προσέγγιση απογραφή πληθυσμού μουσουλμανικού Μάκρης/Mekri Kazan teva nıfus defteri)
Κωμό Εθν/Αθίου του καζά Μάκρης

Νομολογία	Όνομα	Φυσική Κατάσταση	Επάγγελμα και άλλες ιδιότητες	Άλλα χαρακτηριστικά	Ηλικία	Σχολείο
1	11 Χαχρή Αντινόριου Κοσσιτάς, γιος του Αντινόριου	Μέτρο ανώστημα, παύρο μουσουλ	γονιματός		27	T
2	2 Μιρζαζιόριου Αντινόριου γιος του Μιρζαζιού Μιρβαλί	Μέτρο ανώστημα, κριστό μουσουλ	γονιματός		39	T
3	3 Αντινόριου γιος του Μιρζαζιού	Μέτρο ανώστημα, παύρο μουσουλ	γονιματός		38	T
4	4 Ο γιος του Μιρζαζιού				6	
5	5 Ο άλλος γιος του Παναγιώτη				4	
6	6 Ανοφράζιου Βανου, γιος του Βασίλη	Μέτρο ανώστημα, κριστό μουσουλ	γονιματός		31	T
7	7 Ο γιος του Βασίλη				1	
8	8 Σελίμ Κουλιός Αχμετς γιος του Μενάλια	Μέτρο ανώστημα, παύρο μουσουλ	γονιματός		53	T
9	9 Ο γιος του Αναστάσιου	Μέτρο ανώστημα, κριστό μουσουλ			20	N
10	10 Ο άλλος γιος του Δωδ	Μέτρο ανώστημα, παύρο μουσουλ			16	N
11	11 Ο άλλος γιος του Γεωργίου				12	N
12	12 Ο άλλος γιος του Ασημάκη				7	-
13	13 Ο άλλος γιος του Βασίλη				6	-
14	14 Ο άλλος γιος του Μιρζαζιού				4	-
6	15 Κιρίμης Κεράμης γιος του Νουσί	Μέτρο ανώστημα, κριστό μουσουλ	Νουσιούρης		38	T

Απόσπασμα ανέκδοτης απογραφής του Λιβισιού 1940 (μετάφραση Ευαγγελία Αχλάδη).

Στοιχεία εγγραφής στο Ληξιαρχείο Μάκρης του Στέλιου Θεοδοσιάδη (Το Μονοπάτι της διάβας μου Έκδ. ΛΥΚΙΑ 2021).

16. ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΥΠΟΠΤΟΣ...ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑΣ

«Η προδοσία είναι θέμα ημερομηνίας.»

(Καρδινάλιος Ρισελιέ, 1585-1642, Γάλλος πρωθυπουργός)

Η συχνή επικοινωνία με τους φίλους Τούρκους, που μας βοηθούν στην έρευνα, έχει και τις συνέπειές της. Κάποτε γύρισα από ένα συγκινητικό προσκύνημα στο Λιβίσι και έλαβα ένα παράξενο τηλεφώνημα, από το Υπουργείο Εξωτερικών. Φίλη καλού φίλου, μου ζήτησε να συναντηθούμε ανεπίσημα, για ένα καφέ, ώστε να με ενημερώσει και να με...προφυλάξει.

- Ξέρω ότι προσπαθείς να σώσεις την ιστορία των προγόνων σου, αλλά πρέπει να σου πω, ότι όπου πας και με όποιον μιλάς, παρακολουθείσαι ένθεν-κείθεν. Δεν τους βλέπεις, αλλά είναι εκεί. Επίσης να σε ενημερώσω, ότι δυο από τους ανθρώπους που μίλησες πρόσφατα, έχουν 'κόκκινο φάκελο', δηλαδή είναι ύποπτοι για πράκτορες της Τουρκίας, που προωθούν τα σχέδιά της. Ειδοποίησε και την Εύα σχετικά, που μένει στην Πόλη μην μπλέξει.

Κόκκαλο ο... μικρός και ανυποψίατος ερευνητής...Την επόμενη χρονιά, έμελλε η φίλη αυτή να βγει αληθινή, καθώς μια 'παράξενη' πρόταση έπεσε στο τραπέζι, από έναν εκ των δυο 'φακελωμένων' φίλων Τούρκων και δεν είχαμε από... που να φύγουμε. Δεν θα δώσω άλλες λεπτομέρειες.

Δεν είναι όμως μόνο οι παρακολουθούντες και οι παρακολουθούμενοι, αλλά και μικρές φαινομενικά άδολες πράξεις, που αν δεν είσαι υποψιασμένος, μπορεί να σε βάλουν σε μπλέξιμο ένθεν και κείθεν και το παρακάτω 'διπλό' παράδειγμα είναι χαρακτηριστικό:

Στο 1^ο μας ταξίδι στο Λιβίσι, μας υποδέχτηκαν οι τοπικοί άρχοντες στο δημαρχείο με δώρα, καλά λόγια και αμέριστη φιλοξενία. Βγάλαμε και μια φωτογραφία όλοι μαζί με τον αντιδήμαρχο, στο γραφείο του στο δημαρχείο, την οποία περιχαρής για την Ελληνο-Τουρκική φιλία, την δημοσίευσε σε ένα άρθρο μου για το ταξίδι, σε εφημερίδα του Αιγάλεω. Ως εδώ καλά; Καλάαα!

Στα εγκαίνια της ΛΥΚΙΑΣ στο Αιγάλεω, ένα χρόνο μετά, ο εν λόγω πραγματικά ευγενής και αξιόλογος Τούρκος αντιδήμαρχος Μάκρης, μας τίμησε με την παρουσία του στο Αιγάλεω. Βγάλαμε και πολλές φωτογραφίες στα εγκαίνια, στο Δημαρχείο Αιγάλεω, στο Μουσείο Μικρασιατών Αιγάλεω και στο κοντινό Μνημείο Γενοκτονίας των Ασσυρίων (η ΛΥΚΙΑ φιλοξενείται στα γραφεία των Ασσυρίων). Στην τελευταία φώτο, λίγο πριν βγούμε, ο αντιδήμαρχος απομακρύνθηκε διακριτικά, για να μιλήσει στο τηλέφωνο και δεν πόζαρε μαζί μας. Ως εδώ πάλι καλά; Καλάαα! Αμ δε, που είναι καλά...

Ο 'ψυλλιασμένος' φίλος και Πρόεδρος της Πανελληνίας Ένωσης Ασσυρίων, που είχε δει τη φώτο μας από το Δημαρχείο Μάκρης στην εφημερίδα του Αιγάλεω

και ήταν παρών στη μετέπειτα φωτογράφιση στο μνημείο της γενοκτονίας των Ασσυρίων στο Αιγάλεω, μου άνοιξε τα μάτια:

- *Α βρε χαϊβάνια, δεν καταλάβατε ότι στην Τουρκία, σας στήσανε και βγάλατε φώτο στο δημαρχείο με φόντο πίσω ψηλά τη φωτογραφία του Κεμάλ; Σαν να δηλώνετε ότι «μπορεί να μας σφάξανε τους παππούδες μας παλιά, αλλά εμείς οι απόγονοι σήμερα δεν έχουμε κανένα πρόβλημα να φωτογραφηθούμε μαζί σας, με τη φώτο σφαγέα των προγόνων μας από πάνω μας». Είδες πόσο διακριτικά απομακρύνθηκε στο Αιγάλεω ο Τούρκος αντιδήμαρχος, από τη φωτογράφιση στο μνημείο γενοκτονίας των Ασσυρίων;*

Δεν είχα σκεφτεί ποτέ ως τότε, πως η φυσική παρουσία σε μια άλλη χώρα και οι απλές τουριστικές φωτογραφίες, θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο πολιτικής και προπαγάνδας. Μα αν κάποτε η Τουρκία αναγνωρίσει τη γενοκτονία των χριστιανών, οι φώτο αυτές, ίσως πάψουν να έχουν πολιτική ερμηνεία. Όπως ακριβώς το είπε ο Ρισελιέ: ***Η προδοσία είναι θέμα ημερομηνίας!***

Η επίμαχη φώτο των Λιβισιανών, στο Δημαρχείο της Μάκρης.

Το μνημείο γενοκτονίας των Ασσυρίων στο Αιγάλεω.

17. ΤΟ ΧΩΡΙΟ...ΦΑΝΤΑΣΜΑ

«Τα αισθήματα που δεν εκφράζονται δεν πεθαίνουν ποτέ. Θάβονται ζωντανά και θα τα ξαναβρούμε μπροστά μας σαν φαντάσματα.»
(Ζίγκμουντ Φρόυντ, 1856- 1939, Αυστριακός ψυχίατρος)

Πολλά έχουν γραφτεί για το Λιβίσι, το διάσημο πλέον «Χωριό Φάντασμα». Μια προφανής ερμηνεία του χαρακτηρισμού «Χωριό Φάντασμα» είναι η απόκοσμη όψη των ακατοίκητων σπιτιών, χωρίς κουφώματα και στέγες, όπου τα κενά πορτο-παράθυρα δίνουν την αίσθηση τραγικών προσώπων, με ανοιχτό στόμα και μάτια. Το πράγμα ωστόσο, παίρνει συχνά...μεταφυσικές διαστάσεις για να εξηγηθεί, το γιατί το χωριό, από το 1922, δεν κατοικήθηκε ποτέ:

- Οι Έλληνες πριν φύγουν άφησαν την κατάρα τους...
- Οι Έλληνες δημητηρίασαν πριν φύγουν τα πηγάδια...
- Με την ανταλλαγή εγκαταστάθηκαν μουσουλμάνοι από τη Μακεδονία αλλά το εγκατέλειψαν σύντομα, γιατί φοβήθηκαν, άγνωστο γιατί...
- Τις νύχτες, ακούς σκυλιά να αλυχτάνε στα χαλάσματα...
- Τα χαράματα, μπορεί να πέσεις πάνω σε φαντάσματα στα έρημα σοκάκια...
- Είναι οι στοιχειωμένοι Λιβισιανοί, που ζητάνε εκδίκηση για τα χαμένα σπίτια τους...
- Λένε, ότι οι Έλληνες είχαν μαντικές και μεταφυσικές δυνάμεις εκεί από τα αρχαία χρόνια. Δεν έχεις ακούσει για το διάσημο αρχαίο μάντη Αρίστανδρο τον Τελμησέα (Τελμησός=η αρχαία Μάκρη), το σύμβουλο του Μεγαλέξανδρου;

Στην πραγματικότητα, η εξήγηση της ερήμωσης και μη κατοίκησης του Λιβισιού, από τότε που εκδιώχθηκαν οι πρόγονοί μας, είναι απλούστατη και καθόλου μεταφυσική:

Οι μουσουλμάνοι της Μακεδονίας, που εγκαταστάθηκαν στο Λιβίσι με την ανταλλαγή πληθυσμών του 1923, ήταν όλοι αγρότες και εκεί δεν βρήκαν αρκετή γη για να καλλιεργήσουν. Το Λιβίσι είναι ένα πετροχώρι στην πλαγιά του βουνού, που οι κάτοικοί του ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο και τις τέχνες (βυρσοδεψία,σιδηρουργία κ.ά.). Τα λιγοστά κτήματα του Κάμπου, έμειναν στα χέρια των ντόπιων Τούρκων, όταν οι δικοί μας ξεριζώθηκαν τέλος Σεπτέμβρη του 1922 (μέσα Σεπτέμβρη με το παλιό ημερολόγιο). Γι αυτό έφυγαν οι ανταλλαγέντες από κει.

Η παρουσίαση του Λιβισιού ως «στοιχειωμένου» (ghost village) εξυπηρετεί τουριστικούς σκοπούς.

Τώρα αν υπερ-ψυχαναλύσουμε τους ντόπιους Τούρκους, μπορούμε να ισχυριστούμε, τραβώντας τη θεωρία απ τα μαλλιά, ότι οι τύψεις τους για το διωγμό των παλιών γειτόνων, στοιχειώνουν τα βράδια τους και κάθε θρόισμα αέρα στα φύλλα και τα χαλάσματα, ακούγεται σαν απόκοσμη φωνή από τον άλλο κόσμο...

Πάντως εγώ παιδιά, με κάτι τέτοια...σκιάζομαι! Ας τα αφήσουμε καλύτερα!

Η εκκλησία της Αγ. Παρασκευής στο νοτιο-δυτικό λόφο του Λιβισιού τη νύχτα.

Η εκκλησία του Σωτήρος στον κάμπο του Λιβισιού, χαράματα.

18. ΥΨΗΛΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΩΛΗΣΗΣ ΓΑΙΔΑΡΩΝ

«Καλύτερα να καθαλικάψουμε ένα γαϊδούρι που μας κουβαλάει παρά ένα άτι που μας πετάει κάτω»

(Dr. Thomas Fuller, 1654-1734, Άγγλος γιατρός & γνωμικογράφος)

Τι μπορεί να μας διδάξει η ιστορία πώλησης ενός γαϊδάρου; Τι μπορεί να μας διδάξει η ιστορία της Μάκρης και του Λιβισιού; Τι μπορεί να μας διδάξει η ιστορία μας γενικότερα;

Η Μάκρη και το Λιβίσι, ήταν ένα σπάνιο και άκρως επιτυχημένο κοινωνικό-οικονομικό πείραμα, άξιο ανάλυσης και προσοχής. Το Λιβίσι, ήταν ένα χωριό απομονωμένο και κρυμμένο σε ένα οροπέδιο, για αιώνες, με φτωχούς και αγράμματους ανθρώπους. Η Μάκρη μετά την αίγλη της αρχαίας Τελμησσού, κατάντησε στα βυζαντινά χρόνια, ένα έρημο αραιοκατοικημένο ψαροχώρι, μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Η οικονομική τους άνθιση από το 1800 και μετά, δικαιολογείται από την ανακάλυψη μεταλλείων χρωμίου και την ταυτόχρονη άνθιση της τότε εμπορικής αγοράς της ανατολικής Μεσογείου, οπότε και η Μάκρη με το απάνεμο λιμάνι της, κρίθηκε ως ιδανικός ενδιάμεσος σταθμός μεταφοράς εμπορευμάτων, ανάμεσα σε Πόλη- Σμύρνη- Αλεξάνδρεια αλλά και κόμβος εξαγωγής εμπορευμάτων από τα ενδότερα της Ανατολής. Το παρακάτω άρθρο τα λέει όλα:

*«Είπε δε η Μάκρη απλώς εμπορείον (comptoire) σχηματισθέν από συγκλύδας Ευρωπαίους, Οθωμανούς και Γραικούς, εγχωρίους ή ξένους, όλους αυτού μετοικισθέντας χάριν του Κερδώου Ερμού. Άχρι του 1840 ηγνοούντο από τους έξω τα εμπορικά προϊόντα της, άτινα και ενέμοντο ησύχως εκ τινων Λειθισιανών και Σπαρταλίδων, οίτινες έκαμον θησαυρούς. Αλλ'έκτοτε ωσφράνθησαν την φωλεάν αυτήν τα λαγωνικά του εμπορίου και ώρμησαν ακαθέκτως εις την λείαν. Ιταλοί, Γάλλοι, Άγγλοι, Αυστριακοί, Ρόδιοι, Συμαιοι, Καρπάθιοι, Καστελορρίζιοι έπηξαν τας σκηνάς των, ως εις Καλλιφορνίαν, και ο πληθυσμός της Μάκρης, όστις το 1840 εσύγκειτο εκ διακοσίων ψυχών, το 1850 ανέβη εις χιλιάς περίπου. Τώντι δε η Μάκρη είνε το πλουσιώτερον επινειόν της Μεσογείου κατά παράδοxon αντίπτωσιν το ήττον γνωστόν. **Ήκουσα Αυστριακόν έμπορον κατοικούντα εις Σμύρνην και ευρισκόμενον τότε εις Μάκρην να λέγη μετά ορεκτικωτάτου αλλά δικαίου θαυμασμού ότι «η Μάκρη είναι απόκρυφαι Ινδία.»***

(Εφημερίς της Σμύρνης, 27 Απριλίου 1851, έτος Γ, αρ. 107)

Που οφείλεται όμως η πνευματική άνθιση της Μάκρης και του Λιβισιού; Ε λοιπόν, **όλα άρχισαν με...την πώληση ενός γαϊδάρου!** Ο φτωχός Λιβισιανός πατέρας Καραγιάννης, πούλησε τη μοναδική του περιουσία (το γαϊδαρό του)

σε ένα συχωριανό, για να σπουδάσει το μικρό γιο του Μιχάλη. Ο γιος έμελλε να γυρίσει στο Λιβίσι και να γίνει ο πρώτος ουσιαστικός δάσκαλος και γιατρός, το «Φως του Λιβισιού» ο Μιχαήλ Μουσαίος (κατ' ευφημισμό). Ο Μουσαίος ενεθάρρυνε τους συχωριανούς του, να μορφώνουν τα παιδιά τους και οι πρώτοι του μαθητές σπούδασαν στα πανεπιστήμια Πόλης, Σμύρνης και Αθήνας, γυρνώντας στη συνέχεια στο Λιβίσι, για να μεταλαμπαδέσουν τη γνώση στους νεότερους, ακολουθώντας το παράδειγμα και τα μαθήματα του σεβάσμιου δασκάλου.

Παρότρυνε τους έχοντες να κάνουν δωρεές ανεγείροντας σχολεία και πληρώνοντας για δασκάλους, συγγράμματα κτλ. Ένας εκ των μαθητών του, στον οποίο ενέπνευσε τα υψηλά του ιδεώδη, ήταν ο Χατζη-Νικόλας Λουιζίδης, ιδιοκτήτης ορυχείων χρωμίου, 1^{ος} Δήμαρχος Μάκρης με τίτλο του «Πασά» και Μέγας Ευεργέτης Λιβισιού και Μάκρης. Ο Λουιζίδης μεταξύ άλλων αγαθοεργιών, έκτισε Ελληνικά και Τουρκικά σχολεία σε Μάκρη και Λιβίσι και έδωσε υποτροφίες σε πολλούς νέους. **Έτσι έφτασε η Μάκρη περί το 1900 να έχει μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών και σπουδαστών επί του πληθυσμού, σε σχέση με τη Σμύρνη!** Ένα πολιτιστικό θαύμα!

Αρκεί λοιπόν ένας γάιδαρος, για να αλλάξει μια Πόλη;

Ίσως όχι. Αρκούν όμως, ένας γονιός, ένας δάσκαλος κι ένας ευεργέτης.

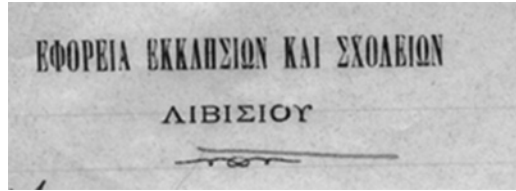
Γιατί το γαϊδουράκι της γνώσης δεν σε κλωτσάει ποτέ! Τα...κουτσά άλογα να σκιάζετε πατριώτες! Κάθε γονιός ας τα συλλογιστεί καλά, όλα τα παραπάνω.

Η Μάκρη αρχές του 1800, ένα μικρό ψαροχώρι

Η Μάκρη αρχές του 1900 μια σύγχρονη πόλη.

Επιστολόχαρτα εφορειών σχολείων και εκκλησιών Μάκρης και Λιβισιού.

Ο αείμνηστος δάσκαλος Μιχαήλ Μουσαίος, ο Μέγας ευεργέτης Χατζή-Νικόλαος Λουσιζίδης και στη μέση, ένα γαϊδουράκι στον κάμπο του Λιβισιού με φόντο το ερειπωμένο Λιβίσι.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΕΜΕΙΣ ΚΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ, ΨΕΜΑΤΑ ΚΙ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

19. ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΗΣ, ΠΟΝΤΟΥ, ΜΙΚΡΑΣΙΑΣ
20. ΟΦΘΑΛΜΟΝ ΑΝΤΙ ΟΦΘΑΛΜΟΥ
21. Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ...ΦΟΒΕΡΑΣ
22. ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ
23. ΕΛΛΗΝΕΣ Η ΤΟΥΡΚΟΙ? ΑΡΧΟΝΤΕΣ Η ΔΟΥΛΟΙ?
24. Η ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΑΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ
25. ΠΕΡΙ ΓΕΝ-8-ΝΙΑΣ ΚΑΙ ΓΛΥΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΥΤΑΛΙΟΥ ΛΟΓΟΣ
26. ΓΕΦΥΡΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ
27. ΜΙΑ ΤΡΑΓΙΚΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

19. ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΗΣ, ΠΟΝΤΟΥ, ΜΙΚΡΑΣΙΑΣ

Υπάρχουν μόνο τρία πλάσματα άξια σεβασμού: ο ιερέας, ο πολεμιστής, ο ποιητής. Να γνωρίζεις, να σκοτώνεις, να δημιουργείς.
(Σαρλ Μπωντλαίρ, 1821-1867, Γάλλος ποιητής)

Δεν θέλω να πω πολλά, η ακόλουθη μαρτυρία είναι από τις πιο συγκινητικές και μιλάει μόνη της:

Εγώ τότε άλλο τίποτε δεν σκεπτόμουνα, μονάχα τους γονείς και τα αδέρφια μου και προπαντός τον αδελφόν μου Γιάννη και κάθε μέρα κοίταζα τον δρόμο πότε θα φανερώσει και ένα απόγευμα εκεί που δούλευα στο δρόμο βλέπω κάποιον και με πλησιάζει και να με λέγει «εσύ δεν είσαι του Γιάννη του Παράσογλου;». Ο αδελφός μάλιστα του λέγω. Αύριο τέτοια ώρα έρχεται μαζί με ένα σου χωριανό. Σηκώθηκα και τον φίλησα στο στόμα. Χάρηκα βέβαια αλλά και πάλι δεν το πίστευα. Το βράδυ δεν κοιμήθηκα από την σκέψη μου. Την επομένη πήγα στην δουλειά αλλά τα μάτια μου ήτανε στο δρόμο και ακριβώς το απόγευμα τον είδα από αλάργα και τον έσεισα το χέρι μου. Τρέχει αμέσως πάνω μου, με αγκαλιάζει, φιλιόμαστε, χαρήκαμε, κλάψαμε. Αυτή ήτο μια από τις μεγαλύτερες χαρές της ζωής μου. Την άλλη μέρα φροντίσαμε και βρήκαμε ένα σπιτάκι από αυτά που εγκατάλειψαν οι αυτοί που φύγαν με την Ανταλλαγή και εκεί μείναμε περί τους επτά άτομα, που είμεθα όλοι συγγενείς. Ο αδελφός μου ο Γιάννης έκανε τον μπαλωματή και τα οικονομούσε και αυτός πολύ καλά. Οι Τούρκοι της Τραπεζούντος μας συμπαθούσαν πολύ. Ήσαν παράξενοι Τούρκοι, φορούσαν χαμαλιά στο λαιμό και είχαν πάνω τον Άγιον Γεώργιον, πίστευαν δε και την Παναγίαν. Εκεί μείναμε έξι μήνες από Σεπτέμβριον έως τον Μάρτιον.

*Τότε μας κάλεσαν η Επιτροπή, η οποία αποτελείτο από τον Σεβασιώτατον και αείμνηστον Μητροπολίτην Χρύσανθον μερικούς Έλληνες και από Αμερικανούς του Ερυθρού Σταυρού, μας δώσαν διαβατήρια στην ελληνικήν και στις 15-3-1924 ήλθε ένα ελληνικόν υπερωκεάνειον «Αρχιπέλαγος» λεγόμενον και μας παρέλαβε. Μόλις εισήλθωμεν στο πλοίο από την πολλή χαρά μας φιλούσαμε τους ναύτες και την ελληνικήν σημαία, η οποία εκυμάτιζε εις το έμπροσθεν μέρος του πλοίου. Κατόπιν μας φώναξαν, μας κατέγραψαν και μας εχορήγησαν σε κάθε ένα από δέκα κουτιά σαρδέλες, δέκα κουτιά τσιγάρα και σε κάθε 10 άτομα ένα σακί γαλέτες. Την επομένη αναχώρησε το πλοίον με οκτώ χιλιάδες επιβάτες, εκ των οποίων 6 χιλιάδες γυναικόπαιδα και δυο χιλιάδες από εμάς. Τα γυναικόπαιδα ήσαν ανταλλάξιμοι από τα ενδότερα χωριά της Τραπεζούντος. Το πλοίον πολύ μεγάλο και αντοχής και δεν εφοβείτο ούτε τρικυμίες ούτε μαύρες θάλασσες. Και έτσι το ταξίδι μας ήτο ευχάριστο. **Διήλθωμεν την επομένην εκ του λιμένος της πόλεως Σαμψούντος, όπου παραλάβαμε 4 χιλιάδες πρόσφυγες ήτοι γυναικόπαιδα μεταξύ των οποίων και 40 περίπου χωριανούς μας, οι***

οποίοι περίμεναν και αυτοί να περάσει βαπόρι να τους πάρει. Μαζί με τα γυνακόπαιδα υπήρχαν πολλοί άνδρες αντάρτες, καπεταναίοι Πόντιοι, οι οποίοι ήσαν στα βουνά και τους έδωσε αμνηστειάν η Τουρκική κυβέρνηση. Την επομένη ήτο η 25^η Μαρτίου και αναχωρήσαντος του πλοίου ετελέσθη θεία λειτουργία χωροστατούντος του αιμνήστου Αρχιεπισκόπου Χρυσάνθου και πολλών ιερέων και μοναχών ταξιδεύοντας βέβαια του πλοίου.

Συνεχίζοντας το ταξίδι μας περάσαμε τον Βόσπορον, την Κωνσταντινούπολιν, τα στενά των Δαρδανελλίων, τον Ελλήσποντο και φθάσαμε στο Μικρό Καρραμπουρνάκι της Θεσσαλονίκης. Το όλο μας ταξίδι διήρκησε 12 ημέρας. Εκεί περάσαμε από λοιμοκαθακτήριο, από κλίβανον. Αυτές τις ημέρες η Ελλάς έκανε και το δημοψήφισμα ήτοι Βασιλεία ή Δημοκρατία και εψηφήσαμε και ημείς ως Έλληνες. Μετά μας πήγαν όλους, εννοείς τους συναδέλφους, στο ΧαρμάνΚιοϊ. Εκεί είχε στρατώνες. Ξεκουραστήκαμε, κάναμε και Ανάσταση Λαμπρά και όταν από 10 μέρες μας άφησαν ελεύθερους να φροντίσει έκαστος να μάθει πού βρίσκονται οι δικοί του, να υπάγει να τους εύρει ήτο τότε πρώτη Μαΐου. Την επομένη πήγαμε στο λιμεναρχείον, βγάλαμε εισιτήρια, μπήκαμε στο πλοίον «Πηνιός» και αναχωρήσαμε, περάσαμε την Χαλκίδα τα παλίρροια και φθάσαμε στο λιμάνι του Πειραιώς. Η ώρα δέκα πρωινή. Εκεί πληροφορηθήκαμε ότι οι γονείς μας είχαν περάσει με άλλες 25 οικογένειες για την Κρήτην με προορισμόν την Ιεράπετραν προς εγκατάστασιν. Τότε πήγαμε στην συνοικίαν Καλοκαιρινών Πειραιώς και εφιλοξενηθήκαμε από τον αιμνήστον συμπολίτην μας Σταύρον Μακρυκώσταν (αιωνία του η μνήμη).

(Οικογενειακή μαρτυρία εξορισμού του πατριώτη Παύλου Παράσογλου - Ιεράπετρα)

Αναζητώντας τη Μικρασιατική μας Μνήμη

Πλήθος στην παραλία της Τραπεζούντας.

Ο Μητροπολίτης Χρυσάνθος - Αφίσα με Κ. Παλαιολόγο, Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄, Ε. Βενιζέλο.

Η Πόλη, ο Βόσπορος και η Αγία Σοφία σε παλιά καρτ ποστάλ.

20. ΟΦΘΑΛΜΟΝ ΑΝΤΙ ΟΦΘΑΛΜΟΥ

**«Ο δίκαιος θέλει ευφρανθεί
όταν ιδεί την εκδίκηση,
και τους πόδας αυτού θέλει νίψει
εν τω αίματι του ασεβούς.»
(Παλαιά Διαθήκη, Ψαλμοί 58:10)**

Με ρώτησε κάποτε μια φίλη Τουρκάλα στο Λιβίσι:

«Έχεις ακούσει να έγιναν άσχημα πράγματα στη Μάκρη και το Λιβίσι, τα τελευταία χρόνια πριν την έξοδο; Ξέρω ότι οι δικοί μας και οι δικοί σας ήτανε γείτονες και φίλοι για πολλούς αιώνες...»

Της απάντησα ότι έγιναν πολλά πολύ όμορφα και πολλά πολύ άσχημα πράγματα μεταξύ μας, αλλά προτιμώ να μιλάμε για αυτά που μας ενώνουν κι όχι για αυτά που μας χωρίζουν.

Σε επόμενη υποενοότητα που λέγεται «Γέφυρες με παλιούς γείτονες» θα μιλήσω για τα καλά, αλλά σε αυτή την ενοότητα θα ήθελα να μιλήσω για τα πολύ άσχημα, με μια μαρτυρία που θέλω να αποθέσω στο χαρτί, γιατί είναι πολύ βαριά για να την κουβαλάω μέσα μου και θα ήταν αμαρτία να χαθεί. Αναμφίβολα η πιο σκληρή και...δύσκολη μαρτυρία στο αρχείο της ΛΥΚΙΑΣ. Τυχαίνει να την γνωρίζουμε σήμερα 2- 3 άνθρωποι και είμαστε όλοι σύμφωνοι να την κρατήσουμε μυστική. Δεν έχω το δικαίωμα να αποκαλύψω τόπους, ονόματα και λεπτομέρειες για ευνοήτους λόγους. Δε μπορώ να αμφισβητήσω την αξιοπιστία του πληροφορητή και την ίδια τη μαρτυρία. Δε μπορώ όμως να μην την καταθέσω, απλά και χωρίς να επικροτώ ή να καταδικάζω. Ας την κρίνει ο καθένας μόνος του:

«Ο παππούς μου είχε τρία αγόρια. Στη Μικρά Ασία ήταν πολύ πλούσιος, γιατί είχε ένα μεγάλο αλευρόμυλο, στον οποίο δούλευαν καμιά δεκαριά Τούρκοι. Όταν του ανακοινώθηκε ότι πρέπει να εγκαταλείψει τη Μικρά Ασία, παίρνοντας μαζί του ότι μπορούσε εκτός από χρυσό, φόρτωσε όλα τα υπάρχοντα και πολλές λίρες σε ένα καΐκι, για να τα περάσει κρυφά στην απέναντι ελληνική ακτή. Οι Τούρκοι εργάτες του όμως τον πήραν είδηση, τον σκότωσαν και του έκλειψαν την περιουσία την οποία μοιράστηκαν μεταξύ τους. Τα τρία ανήλικα παιδιά μπήκαν στο καράβι, μαζί με τους άλλους πρόσφυγες και εγκαταστάθηκαν τελικά σε κάποιο νησί του Αιγαίου. Ένα από αυτά, ήταν ο πατέρας μου.

Μετά από αρκετά χρόνια, ο μεγαλύτερος από τα τρία αδέρφια που ήταν πια ενήλικος και έμαθε τον τρόπο που πέθανε ο πατέρας του, επισκέφθηκε την πατρίδα σαν τουρίστας, προσποιούμενος ότι δεν ήξερε τίποτα για τα παλιά και ότι απλά έκανε ένα προσκύνημα στα πάτρια, εντόπισε τους παλιούς εργάτες του πατέρα του και τους ζήτησε να τους κάνει ένα τραπέζι στη μνήμη του. Το τραπέζι έγινε στην εξοχή, εκεί που ήταν ο παλιός οικογενειακός αλευρόμυλος.

Τους έριξε υπνωτικό στο κρασί και όταν αποκοιμήθηκαν, τους έκοψε το λαιμό, έφυγε και γύρισε στην Ελλάδα. Η οικογένεια άλλαξε ονοματεπώνυμο και σήμερα δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα να εντοπιστεί και να συνδεθεί με τα τραγικά αυτά συμβάντα.»

Αναμφίβολα η πιο σκληρή και...δύσκολη μαρτυρία στο αρχείο της ΛΥΚΙΑΣ...
Οφθαλμόν αντί οφθαλμού...

Μακάβριες φώτο Ερυθρού Σταυρού με σφαγμένους χριστιανούς στη Σμύρνη, στην καταστροφή της.

21. Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ...ΦΟΒΕΡΑΣ

«Ο έρωτας προσθέτει στην Ιστορία μια τρίτη διάσταση.»

(Nicolás Gómez Dávila, 1913-1994, Κολομβιανός συγγραφέας)

Μετά από τη σκληρή προηγούμενη υποενοότητα, είπα να αφιερώσω την παρούσα, στο αντίπαλο δέος του θανάτου, τον έρωτα. Στον έρωτα που είναι ανίκητος, τυφλός, δεν κοιτάζει τάξεις, χρόνια, εθνικότητες και άλλες κοσμικές συμβάσεις. Στον έρωτα που ανατρέπει, συγκινεί, προκαλεί, κρίνεται, δικάζεται, στηλιτεύεται, καταδικάζεται αλλά ανθίζει, λυτρώνει και ζει! **Στον έρωτα Ελληνίδων με Τούρκους, στην παλιά Μάκρη της Μικράς Ασίας:**

Η αφορεσμένη Μοσχούλα:

Λίγο μετά τον 1^ο Παγκόσμιο, το ομορφότερο κορίτσι της Μάκρης, η μικρή Μοσχούλα ερωτεύτηκε το γιο του καϊμακάμη και μετέπειτα καϊμακάμη Οσμάν Μπέη. Κι αυτός με τη σειρά του, την ερωτεύτηκε τρελά. Τη σπίτωσε και της άφησε πλήρη ελευθερία, ακόμα και τα εικονίσματά της να έχει στο σπίτι τους και να τα προσκυνά. Ο τελευταίος παππάς της Μάκρης, ο παπα-Αιμιλιανός Κόκκινος (εγκαταστάθηκε μετά το '22 πρόσφυγας στη Φωκίδα) την αφόρισε για την πράξη της αυτή και της απαγόρευσε να κοινωνάει στον Άγιο Νικόλαο. Η Μοσχούλα, τους δύσκολους καιρούς των εξορισμών των Μακρηνών, μεσολάβησε πολλές φορές στον Οσμάν Μπέη, που δεν της χάλαγε χατίρι και κατάφερε να μειώσει/ελαφρύνει ποινές των χριστιανών και να ακυρώσει εξορισμούς και θανατικές ποινές. Η Μοσχούλα, ήρθε στην Ελλάδα το '22 μαζί με τους υπόλοιπους πρόσφυγες και από ότι λέγεται παντρεύτηκε κάποιον Πανηγύρη. Δεν μπόρεσα να εντοπίσω απογόνους της, να βρω έστω μια φωτογραφία, να αποθανατίσει την εξωτική της ομορφιά. Έμεινε όμως η ιστορία της. Και μπορεί ο παπα-Κόκκινος να την αφόρισε, αλλά από τον Παντοκράτορα σίγουρα είναι συγχωρεμένη.

Η οικογένεια Ιακώβου και τα κειμήλια του Αγ.Νικολάου:

Μια άλλη Μακρηνή, παντρεύτηκε στη Μάκρη έναν Τουρκο-Αλβανό, μετέπειτα διοικητή των ταχυδρομείων Μάκρης και έμεινε εκεί, δεν γύρισε στην Ελλάδα. **Όταν το 1924 στη Μάκρη έγινε αναγκαστικός πλειστηριασμός των αντικειμένων που άφησαν πίσω οι δικοί μας, η κοπέλα ζήτησε από το σύζυγο και αγόρασε όλες τις εικόνες του Ναού του Αγ. Νικολάου και τις έστειλε στη Μητρόπολη Ρόδου. Η τύχη των εικόνων αυτών δυστυχώς αγνοείται. Η αδερφή της, την επισκεύθηκε στη Μάκρη μετά 30 έτη, αρχές του '50 με τον επίσης Μακρηνό σύζυγό της Κων/νο Ιακώβου, τότε διευθυντή του ορφανοτροφείου Έδεσσας και έμειναν σπίτι της εκεί ένα μήνα. Ήταν η τελευταία φορά που**

την έβλεπε. Ακολούθησαν τα επεισόδια στην Πόλη και οι σχέσεις των κρατών ψυχράθηκαν, τα ταξίδια σταμάτησαν. Η παραπάνω ιστορία έγινε γνωστή και μπήκε σε άρθρο στο Μακρηνο-Λιβισιανό τύπο της εποχής. Η ιστορία όμως δεν τελειώνει εδώ. Το 2018, όταν η ΛΥΚΙΑ οργάνωσε το πρώτο μαζικό προσκύνημα στα πάτρια (100 οικογένειες συμμετείχαν), συνάντησα στη Μάκρη έναν ηλικιωμένο αξιοσέβαστο Τούρκο δικηγόρο της Σμύρνης που ήρθε με το γιο του από τη Σμύρνη να με δει (4 ώρες οδικώς!) μόνο για 30 λεπτά.' Όταν συναντηθήκαμε, ο γέρος μου είπε:

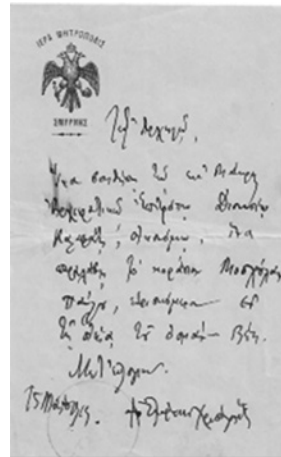
«Είμαι το μικρότερο εγγόνι της οικογένειας και η γιαγιά μου λίγο πριν πεθάνει, εξομολογήθηκε στην οικογένεια ότι δεν είναι Τουρκάλα αλλά Ελληνίδα. Ήταν η σύζυγος του Τουρκο-Αλβανού διευθυντή ταχυδρομείων της Μάκρης και η αδερφή της είχε παντρευτεί στην Ελλάδα κάποιον Ιακώβου. Θέλω να μου βρείτε την οικογένεια Ιακώβου στην Ελλάδα, να συναντήσω τους συγγενείς μου πριν πεθάνω»

Τελικά μετά από δυο χρόνια, κατάφερα και εντόπισα την κόρη του Ιακώβου στην Έδεσσα!!!

Η γιαγιά Τσακουριάννη:

Το 2021, μια οικογένεια στη Νέα Μάκρη, έλαβε ένα παράξενο τηλεφώνημα. Μια γιαγιά Τουρκάλα στη Μάκρη πριν ξεψυχήσει, αποκάλυψε στα παιδιά της ότι δεν ήταν Τουρκάλα αλλά Ελληνίδα. Το Σεπτέμβρη του 1922, ήταν ένα μικρό κοριτσάκι, που όταν οι Μακρηνολιβισιανοί εκδιώχθηκαν από τα πάτρια, για αδιευκρίνιστο λόγο έμεινε πίσω και μεγάλωσε υιοθετημένο από μια Τουρκική οικογένεια. Η Τουρκική οικογένεια βρέθηκε έτσι συγγενής με την οικογένεια στη Νέα Μάκρη και τα μέλη της σε Τουρκία και Γερμανία, επισκέφθηκαν την οικογένειά τους στη Νέα Μάκρη για να γνωριστούν.

Επιστολή του Χρυσόστομου Σμύρνης στον παπα-Διονύσιο Καλαφάτη: «**Να βοηθήσει τον εκ Μάκρης Αρχιερατικό Επίτροπο Διονύσιο Καλαφάτη, να παραλάβει το κοράσιον Μοσχούλα Παύλου, ευρισκόμενον εν τη οικία του Οσμάν-Βέη. Μετ ευλογιών Σμύρνης Χρυσόστομος.**»

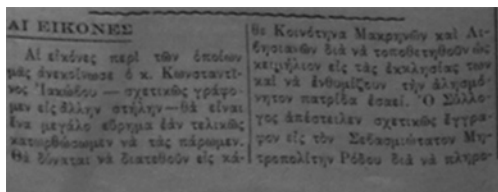
Ο εν Έδεσση συμπολίτης μας κ. Κωνσταντίνος Ιακώβου, Διευθ. τας Ε.

Θνησού Ολοκαυτώσεως Ἀρρέτων Πάλλας, μὲς ἔγραψαν:

Μά μεγάλη χαρὰ καὶ συγκίνησις ἔλασα, τὴν ἀγαπημένην ἡμερῆδα ἡ «Μάκρη» καὶ οὗς ἀγαπᾶσθε ἄσφαρτος, ἢ ἀνὴρ ἠγάπηται. Σας συγχαίρω «ἐλέγη» διὰ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκδόσεως ἡμερησίου ἡ «Μάκρη» καὶ ἡ φωτογραφία τῆς Μάκρης ἐξ δημοσιεύσθη πάντοτε εἰς τὴν πρώτην σελίδα. Καὶ εἶδη εἰς τὴν ἔδεσσα ὑπάρχουσιν ἀγκατιοποιημένοι Λαϊκοὶ καὶ Μάκρησις. Ἐπιφροσύνην δὲ νῦν οὗς ἀγαπᾶσθε καὶ ἡμερῆδα ἀποσπασθέντες.

Ἰὰς παρακαλῶ νὰ μὲ γνωρίζετε τὸς πρὸς τὸν Σάλλογον ὑπογραφήσας μὲν ἀγγραφῆς, μὲ μέλος, καθὼς καὶ πρὸς τὴν ἡμερῆδα χρός μου. Χαίρειτε ὅλους τοὺς ἀγαπητοὺς μου συμπατριώτας καὶ συγχαίρω τοὺς ἀπαρτίζοντας τὸ ἄ, Σπυριδιόλιον.

—Ο ἑλληκτικὸς συμπολίτης μας κ. Κων. Ιακώβου, Διευθ. Ὁργανογραφίαν Ἐδέσσης διέθεσε δοχ. 100 εἰς ἀνάσχιον τῆς «Μάκρης».

Αποσπάσματα εφημερίδων Μακρηνῶν τοῦ '50 σχετικά με τὴν οικ. Ιακώβου, τὰ κειμήλια κ.τ.λ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ «ΛΥΚΙΑ» - ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΜΥΡΩΝ & ΡΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΠΟΥ ΕΣΤΑΛΛΗΣΑΝ ΤΟ 1924 ἀπὸ ΤΗ ΜΑΚΡΗ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΡΟΔΟΥ ΚΑΙ ΕΚΤΟΤΕ ΑΓΝΟΟΥΝΤΑΙ:

2018-04-04 6:02

Σεβασμιώτατε καλημέρα σας!

Παρακαλῶ γιὰ τὴ μεσολάβησή σας στὴ διερεύνηση μιᾶς ευαίσθητης πληροφορίας. Πρόσφατα ἀνακάλυψα τὸ τελευταῖο τεύχος ποῦ ἔλειπε ἀπὸ τὴ σειρά των εφημερίδων ΜΑΚΡΗ/ΛΙΒΙΣΙ/ΦΩΝΗ ΛΙΒΙΣΙΟΥ Κ ΜΑΚΡΗΣ ποῦ ἐκδόθησαν ἀπὸ Μακρολιβισιανούς τὴ δεκαετία τοῦ '50 κ ἀρχές '60. Σὲ μιὰ παράγραφο, εἶχε μιὰ πληροφορία ἀποκάλυψη:

«Ο πατριώτης Κωνσταντίνος Ιακώβου ἐπεσκέφθη τὰ πάτρια τὸ 1924 καὶ φιλοξενήθη στὴ Μάκρη, στὸ σπίτι τοῦ δ/ντη ταχυδρομείου ποῦ εἶχε σύζυγο Μακρινὴ Ἑλληνίδα ἡ ὁποία παρέμεινε μαζί του στὴ Μάκρη μετὰ τὸ 1922!! Σὲ δημοπρασία τοῦ 1924, ἡ σύζυγος ἀγόρασε τὶς εἰκόνες τοῦ Ἁγίου Νικολάου Μάκρης καὶ τὶς ἀπέστειλε στὴ Μητρόπολη Ρόδου».

Καταλαβαίνετε τη σημαντικότητα της πληροφορίας και σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη μεσολάβησή σας, ώστε να διερευνηθεί η ύπαρξη των εικόνων αυτών.

Με εκτίμηση και φιλικούς χαιρετισμούς,
Τάσος Κακλαμάνης
Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών ΛΥΚΙΑ

Hrisostomo Kalayci

Προς: Tassos Kaklamanis
Κυρ 15 Απρ 2018 στις 6:52 μ.μ.

Χριστός Ανέστη σέ Σᾶς καί σ' ὄλη τή Λυκία.

Σήμερα ἐπεκονώνησα προσωπικά μέ τόν Ἅγιο Ρόδου καί τό εἶχα ὑποβάλλει συνάμα καί διά τοῦ βοηθοῦ ἐπισκόπου του ἀγίου Ὀλύμπου καί παρεκάλεσα ἐκ μέρους μου νά εἶναι εὐγενεῖς γιατί πρόκειται γιά κοινό σκοπό. Ἐλπίζω νά κατάλαβαν καί νά εἶναι εὐγενεῖς μαζί Σας. Ὅσον ἀφορᾷ στή συνάντησή Σας ἀδυνατῶ νά παρευρεθῶ, ἄς ἐλπίζουμε σέ κάτι ἄλλο. Εἶμαι πολύ πιεσμένος!!! Ἀλλά θά μοῦ πεῖς πότε δέν ἤσουν; Τέλος πάντων ἔχει γυρίσματα καί ἡ ζωή.

Καλή δύναμη μέ ιδιαίτερη ἐκτίμηση.

ὁ πάντα δικός Σας
Μύρων Χρυσόστομος

Mitropoli Rodou

Προς: Tassos Kaklamanis
Μάη 9 τις 10:54 μ.μ.

Κύριε Κακλαμάνη, Χριστός Ανέστη!

Ὅπως ενημερώθηκα ἀπό τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μύρων κ. Χρυσόστομο, αναζητάτε κάποιες εικόνες του Αγίου Νικολάου Μάκρης. Κάναμε μία έρευνα για το θέμα αυτό! Δυστυχώς όμως δεν βρήκαμε πληροφορίες για την ύπαρξη των εικόνων αυτών στην Μητρόπολη Ρόδου.

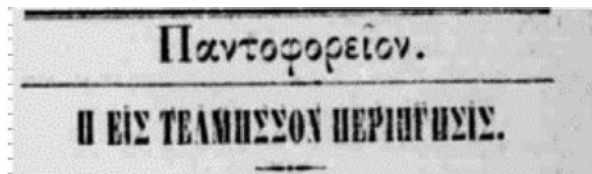
Εάν υπάρξουν μελλοντικά νέες πληροφορίες σχετικά με το θέμα, θα σας ενημερώσουμε.

Με εκτίμηση
+ Επίσκοπος Ολύμπου Κύριλλος
Ιερά Μητρόπολη Ρόδου

Ρωμαίος και Ιουλιέττα σε...Μακρηνή έκδοση:

Αντιγράφω τη μαρτυρία του Σμυρνιού δημοσιογράφου στη Μάκρη το 1845 που εκδόθηκε λίγα χρόνια μετά υπό μορφή σειράς άρθρων-αναμνήσεων.

Ερωτικό δράμα σε 2 πράξεις. Η Τουρκάλα κόρη του διοικητή ερωτεύεται το φτωχό Γιουρούκο και ο πατέρας της την τιμωρεί. Ο νέος αυτοκτονεί και η νέα ομοίως:

Εφημερίς της Σμύρνης, Παρασκευή, 4 Μαΐου 1851, έτος Γ', αρ. 108 Η εις Τελμησσόν Περιήγησις

Περιεργαζόμενος το πολύβομβον εκείνο και εύθυμον άθροισμα διέκρινον εις τα πέρατα της διπλής σειράς των εργάτιδων νέαν τινά πεπλοφορούσαν και την μορφήν κρύπτουσαν εις τας χείρας, εντός των οποίων και έκλαιε μετά σιγαλέων λυγμών. Ως εκ της λαμπρότητος της στολής της και εξαιρέτως της λευκότητος των μακρυλών και τερείνων δακτύλων της, οι όνουχες των οποίων ήσαν άκροθεν βεβαμμένοι εκ της κοκκίνης χροιάς της κάνθησ,(χέννα, κινάς) πάραυτα εσυμπέρανον ότι ανήκεν εις τάξιν υψηλοτέραν της των λοιπών εργάτιδων. Αλλά πώς μετ' αυτών; Αλλά διατί κλαίει; Αν από ένδειαν, δεν έπρεπε να ήνε ούτως εστολισμένη, διότι είξευρεν ότι έμελλε να εργασθή· δεν έπρεπε να κλαίη, διότι ο εκ της ανάγκης ωθούμενος εις τα ταπεινά σπλίζεται πρότερον διά της καρτεροψυχίας και της υπομονής. Ταύτα διασκεπτόμενος, ακούω όπισθεν μου μορμύρισμα ανθρώπου τραγωδούντος εντός των χειλεών του. Στραφείς δε είδα τον ανακρεοντικόν εκείνον εργοδιώκτην με τον βασιλικόν εις το αυτίον ερωτώντα και πάλιν εις το άσμα του τας νεάνιδας διατί κοιμώνται μόναι.

- Κ' εγώ, φίλε, τον λέγω, θα σε παρακαλέσω να μοι ειπήσ διατί αυτή η νέα κλαίει μόνη;

- «Διατί πταίειν η κεφαλήν της», κύριε, απήνητησεν έτοιμος ο εργοδιώκτης με την στρυφνήν εκείνην προφοράν των Συμαίων. Προξενουμένην εκ του συχνού ν' όπερ τίθεται εις το τέλος πάσης σχεδόν λέξεωσ προς αναπλήρωσιν βεβαίωσ της παρ' ημίν ελλείψεωσ του συμφώνου τούτου.

- Και τι έκαμε λοιπόν;

- Είνε κόρη του Αγά της Μάκρης και ηγάπησεν έναν γιουρούκην (Γιουρούκος, ορεσίβιος νομάσ Τούρκος.) του χωριού της, και δεν θέλειν να 'πάρην εκείνον που ο αυθέντης της δίδειν της. Το λοιπόν, κύριε, (το δε κύριε τούτο σημειώσατε ότι δεν έχει εις τα στόματα των ανθρώπων των μερών εκείνων την τετριμμένην σημασίαν, ην παρ' ημίν απολαύει, το κύριε τούτο προφέρεται εξ αυτών με τον υπερήφανον και στομφώδη, ως αν ήτο κανέν βαθύ ελληνικόν!) το λοιπόν, κύριε, και ο Αγάς, ο αυθέντης της έβαλέν την να κάθηταιν εδώ πέραν μαζίν με ταισ γιουρούκισσαισ αυταίσ διά να πομπεύσην την εις τον κόσμον.

- Και ο αγαπητός της πού είνε;

- Εις τα σίδερα, εις την φυλακήν του Αγά.
- Πολύ κακός αυθέντης είνε αυτός ο Αγάς! Και δεν φοβείται μήπως του φύγη απ' εδώ αφού είνε μόνη;
- Μόνη; Είπεν ο εργοδιώκτης· κυττάξτεν εκείν! Επρόσθεσε διακτυλοδεικτών κρυφίως προς τι καφενείον όπισθέν μου υπάρχον. Τέσσαρα κιζάνια94 του Αγά φυλάγουσίν την!

Ενώ εγώ εστρεφόμην προς το δεικνύμενον μέρος, ο εργοδιώκτης, παρεισφρύων ως σφηξεις τας εργατικάς τάξεις, ήλθε προς την μελανόφθαλμον εκείνην εργάτιδα και κύψας υπέρ αυτής, την επέπληξε πάλιν ότι δεν εκπληροί καλώς το χρέος της, ενώ τα τρυρά του βλέμματα έλεγον άλλα πράγματα. Αφού δε η ερμηνεία ετελείωσεν, ανέκυψεν ούτος και απεχώρησεν τραγωδών μεταπεποιημένως το αγαπητόν άσμά του.

- Αί! αι! Δεν μου λέτ' η μαυρομμάταις, πώς είσθεν φωτιάν γεμάταις;

Το τραγικό τέλος των ερωτευμένων...

Εφημερίς της Σμύρνης, Παρασκευή, 18 Μαΐου 1851, έτος Γ', αρ. 110.

Μόλις εκάμομεν είκοσι βήματα εις την αγοράν, δι' ης εξέρχεται τις εις τα ερείπια, και ηκούσαμεν βοήν και θρήνους και κλαύματα, και είδομεν ανθρώπους τρέχοντας προς τινα οδόν στενήν ήτις τους κατεβρόχιζεν όλους.

«Τί είνε; Τι τρέχει;»

Ιδού τι εξεφωνήσαμεν αμφότεροι προς τους πλησιόθεν ημών περιώντας δρομείς.

Οι άνθρωποι ως επί το πλείστον όταν τρέχωσι διά να ιδώσι, δεν αποκρίνονται ερωτώμενοι, μόνο όταν επιστρέψωσι δύνανται ν' απαντήσωσι υπερηφάνως και διά βραχέων προς τον τυχόντα ερωτητήν. Και οι προς το μέρος λοιπόν του ταράχου προστρέχοντες ύψουν τους ώμους των προς τας ερωτήσεις μου ή έστρεφον την χείρα εν είδει βαθυτάτης αγνοίας.

Εστράφημεν και ημείς εις την οδόν μας αδιαφορούντες περί του αγνώστου συμβεβηκότος εκείνου, ότε επροφθάσθημεν υπό πέντε ή δέκα ανδρών επιστρεφόντων μετά ψόφου εις τα ίδια.

Ω της ευτυχούς συναντήσεως! Μεταξύ αυτών ήτο και ο Συμαίος εκείνος εργοδιώκτης, όστις ενδυναμούμενος υπό του καλού Βάκχου, στόλιζε το ωτίον πάντοτε με τον ώκιμον 100 και λιγυρώς ηρώτα διατί αι νέαι κόραι καθεύδουσι μόναί.

- Δεν με λέγεις, φίλε μου, τον ηρώτησα, τι συνέβη;
- Ο Αγάς κάθεται και κτυπά το κεφάλιν του, κύριε! Απεκρίθη αμέσως ο ανακρεοντικώτατος Συμαίος. Ήλθαν και είπαν του ότιν η κόρην του, εκείνη από

είδεν' εχθές να κάθεται μαζίν με ταις εργάτισσας και να καλίν, έπεσεν από τον καϋμόν της απέ το παραθύριν και εσκοτώθην.

- Εσκοτώθη! Τελείως εσκοτώθη.

- Όχι, ζην ακόμην· όμως θα πεθάνην!

- Αλλά διατί να κρημνισθή ο δυστυχής;

- Ο Αγάς έστειλέν την εχθές βράδυ εις το χωρίον αφού πάλιν εφοβέρισέν την ότι θε να την σκοτώσιν αν δεν πάρην εκείνον απού ήθελεν να της δώσιν. Έπειτα βάλλειν και λέσιν του αγαπητικού της, απού είνε εις την φυλακήν εις τα σίδεραν, ότι αύριον θε να πανδρεύσιν την, την κόρην του, με εκείνον απού ειξεύρειν και θε να δώσιν του την ελευθερίαν. Ν' ακούσιν αυτά ο δυστυχής ο γιουρούκης, βάλλειν εκείναις ταις φωναίς και εκείνα τα κλάματα απού και η πέτρας ερρώγιασαν, κύριε! **Την νύκταν, φαίνεται ότι ηύρεν μαχαίριν και εσκοτώθην, και σήμεραν πρωίν πρωίν τον ηύραν σκοτωμένον!** Την ώραν εκείνην εγώ κατέβαιν' από το Λειθήσιν και είδα τον...

Κρίμα'ς τον νέον, κύριε!... ήτον ως είκοσιν χρονών! Είχε κάτι ομμάτιαν, απού εθάρρεις ότι σου ομιλούν!.. Τρεις μαχαριαίς είχεν 'ς το στήθος του το ζερβόν. Εκεί απού επήγαιναν τον σηκωτόν να τον θάψουσιν, ακούμεν, κύριε, μίαν φωνήν απ' επάνω και βλέπομεν κάτω μακρυάν πλατειάν την δυστυχισμένην κόρην του Αγάν! Πως επήρεν είδησιν, δεν ειξεύρειν κανέναν. Τώρα λοιπόν ήλθαν κ' έδωκαν είδησιν του Αγάν, ο οποίος μαδά τα γένειαν του και εμπήγειαν εκείναις ταις φωναίς απού ακούατεν.»

Έρωσ ανίκατε μάχαν...

22. ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ

**«Ένα μυστικό είναι σαν το περιστέρι. Μόλις αφήσει το χέρι μου, ανοίγει φτερά.»
(Αραβική παροιμία)**

Πολλά έχουν ειπωθεί για το θέμα αυτό και άλλα τόσα έχουν υπονοηθεί, τα περισσότερα στη σφαίρα που ο λαϊκός μύθος, συναντά την επιμελώς αποσιωπημένη πραγματικότητα. Ένα ζήτημα ταμπού κι από τις δυο πλευρές του Αιγαίου, με δύσκολα προσεγγίσιμες πηγές και μεγάλη πολυπλοκότητα.

Ας δούμε τη Μακρηνολιβισιανή εκδοχή του, μέσα από το απόσπασμα του βιβλίου «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» του Σάββα Πασχαλίδη (Εκδ. ΛΥΚΙΑ 2018):

Οί Λεβησιανοί ώλιγότευσαν από τας έκαστοτε επίδημίας και τούς έκτοπισμούς που ύφίσταντο κατά τούς ρωσσοτουρκικούς πολέμους και κατά την έλληνικήν επανάστασιν αλλά έκπληροῦντο τά κενά από τούς έποίκους. Πολλάκις έξωρίσθησαν εις τό έσωτερικόν, όπου έτύγχανον προστασίας από τούς έξωμότας συγγενείς των. "Ηκουσα Λεβησανάς γραίας νά μοί δηγώνται, ότι κατά την Έλληνικήν επανάστασιν έφύλοξενήθησαν από συγγενείς των έξισλαμισθέντας εις Όβιτζικ και άλλα Τουρκωχώρα της ύπαιθρου. Γνωρίζω επίσης οικογενείας Λεβησανάς νά διαμοιράζονται από τρίτης και τετάρτης γενεάς, Χριστιανοί μετά Τουρκισσών τά προϊόντα ελαιών, άμυγδάλων, μηλοκοκκοδιών, χαρουπιών, κ.ά. εύρισκομένων εις κτήματα τουρκικά. Τοῦτο τί άλλο διεκνύει ή ότι αί Τούρκισσαι ήσαν απόγονοι έξωμοτιδων και έλάμβανον από μητρός εις θυγατέρα την σύστασιν νά σέβονται τά κληρονομικά δικαιώματα των συγγενών των Χριστιανών;

Ο συγγραφέας ανοίγει ένα μεγάλο κεφάλαιο. Ο βίαιος εξισλαμισμός των χριστιανικών πληθυσμών του Βυζαντίου μετά την Άλωση (1453) ώθησε άλλες οικογένειες στο εξωτερικό, άλλες σε απομονωμένα μέρη της αυτοκρατορίας, όπου θα μπορούσαν να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα μακριά από τον έλεγχο της εξουσίας (η περίπτωση του οροπεδίου του Λιβισιού) και άλλες στο να αλλαξοπιστήσουν, τουλάχιστον φαινομενικά.

Για πόσες γενιές διατηρήθηκε η χριστιανική μνήμη στις οικογένειες αυτές των Κρυπτοχριστιανών; Άγνωστο. Σημειώστε ότι οι αναφερόμενοι πληροφορητές του συγγραφέα, γεννήθηκαν και έζησαν το δεύτερο μισό του 19^ο αιώνα. Να υπάρχουν Τούρκοι κρυπτοχριστιανοί σήμερα στη Λυκία; Η απάντηση είναι ναι Δεν τους γνωρίζω αλλά και να τους ήξερα, δεν θα τολμούσα να τους αναφέρω. Θα καταθέσω όμως δυο συμβάντα από τη σύγχρονη Λυκία, από μαρτυρία πατριώτη που δεν τολμώ να αμφισβητήσω, χωρίς να αναφέρω τόπους και ονόματα, για λόγους που θα καταλάβετε:

1. Μετά την κηδεία και την ταφή κάποιου Τούρκου μουσουλμάνου, μέλος της οικογένειας μετέβη στην Πόλη και γύρισε φέρνοντας χώμα από το Πατριαρχείο, το οποίο και σκορπίσθηκε στο μνήμα του.
2. Ο ίδιος φίλος μου ανέφερε ότι προ λίγων ετών, παρευρέθη ως ανάδοχος (νονός) σε χριστιανική βάφτιση ενός νεογέννητου βρέφους Τούρκικης

οικογένειας Κρυπτοχριστιανών. Το μυστήριο τελέσθηκε κεκλεισμένων των θυρών και κάτω από απόλυτη μυστικότητα.

Όπως μου είπε και ο σεβάσμιος γέροντας που μου εκμυστηρεύτηκε τις ιστορίες αυτές και ο νοών νοήτω:

- Παιδί μου, υπάρχουν πράγματα που λέγονται και δεν γίνονται, καθώς και πράγματα που γίνονται και δεν λέγονται!!!

23. ΕΛΛΗΝΕΣ Η ΤΟΥΡΚΟΙ; ΑΡΧΟΝΤΕΣ Η ΔΟΥΛΟΙ;

«Όταν ο αφέντης φτάσει στο σημείο να τα κάνει όλα μέσω ενός δούλου, ο δούλος γίνεται ο αφέντης του, επειδή δεν μπορεί να ζήσει χωρίς αυτόν.»
(Τζωρτζ Μπέρναρντ Σω, 1856-1950, Ιρλανδός συγγραφέας, Νόμπελ 1925)

Οι δυο μεγαλύτερες κοινωνικές αντιφάσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που ήταν και οι αιτίες για την προσχεδιασμένη γενοκτονία των χριστιανικών πληθυσμών, από το κίνημα των Νεοτούρκων του Κεμάλ «Ένωση και Πρόοδος», με σύνθημα «Η Τουρκία στους Τούρκους» ήταν οι παρακάτω:

ΑΝΤΙΦΑΣΗ 1^η

Ενώ οι Τούρκοι είχαν τη **Διοικητική, Θρησκευτική, Δικαστική και Στρατιωτική εξουσία**, καθώς και ενίοτε την αριθμητική υπεροχή στις κοινότητες, **ΔΕΝ είχαν εν γένει την Πνευματική και κατά συνέπεια Οικονομική δύναμη/εξουσία**, που ανήκε στους χριστιανούς της Ανατολής. Φυσικά όποιου το χρήμα και η εξυπνάδα υπερτερούν, βρίσκει τον τρόπο, να εισχωρήσει και στις υπόλοιπες εξουσίες. Έτσι ο τύποις κατακτημένος χριστιανός, γίνεται ουσιαστικά κατακτητής. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο χριστιανισμός της Ανατολής δεν υπέστη διώξεις, καταπίεση, στέρση δικαιωμάτων, εξισλαμισμούς και γενοκτονία, από την Άλωση και μετά, αλλά ότι χάριν στο «Ελληνικό Δαιμόνιο» κατάφερε παρ' αυτά να επιβιώσει και συχνά να πάρει το πάνω χέρι, τουλάχιστον ως τον 1^ο Παγκόσμιο πόλεμο και το κίνημα των Νεοτούρκων. Η Μάκρη και το Λιβίσι είναι δυο καταπληκτικά παραδείγματα επ' αυτού:

Η άνθιση της παιδείας, με την έλευση του Μεγάλου Δασκάλου Μιχαήλ Μουσαίου και η ενθάρρυνση από αυτόν, του πλούσιου ιδιοκτήτη ορυχείων χρωμίου Χατζή- Νικόλα Λουιζίδη, να προβεί σε ευεργεσίες (σχολεία- υποτροφίες- ναοί- δημόσια κτίρια για Έλληνες και Μουσουλμάνους), έφερε τους χριστιανούς της Μάκρης σε θέση να κατέχουν ή να επηρεάζουν όλα τα κέντρα και επίπεδα εξουσίας και να έχουν έτσι την υπεροχή:

Διοικητική: Ο Χατζη-Νικόλας Λουιζίδης, στο κάλεσμα του Σουλτάνου να προσφέρουν οι εύποροι δωρεές στον Οθωμανικό στρατό, προσέφερε στα τέλη του 19^{ου} αι. το αστρονομικό ποσό των 20.000 τουρκικών χρυσών λιρών. Ο Σουλτάνος με φερμάνι τον ανακήρυξε Πασά και 1^ο Δήμαρχο Μάκρης.

Θρησκευτική: Η άνοδος του Χατζή- Νικόλα στην εξουσία, έφερε αυτόματα την αναβάθμιση της θρησκευτικής εξουσίας. Κωμικοτραγική μαρτυρία: Κατά την πορεία των Θεοφανείων, αρχές 1900 προς την προκυμαία της Μάκρης, με προπομπό το Χατζή- Νικόλα, ο παπα-Διονύσιος Καλαφάτης, ράπισε μπροστά σε καφενείο, τους Τούρκους που δεν σηκώθηκαν όρθιοι να σταθούν προσοχή, δείχνοντας τον δέοντα σεβασμό.

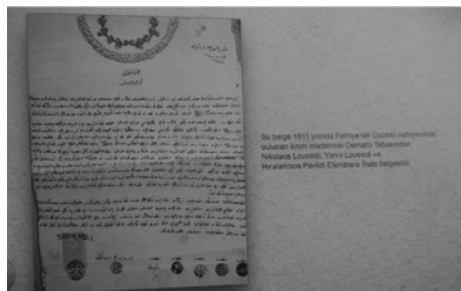
Δικαστική: Μακροβιότεροι και πιο σεβάσμιοι δικαστές της Μάκρης, ήταν οι σπουδαγμένοι χριστιανοί Χατζή- Γιάννης Κωνσταντινίδης και Γεώργιος Λαζαρίδης. Όταν η ετυμηγορία δεν περνούσε απ' το χέρι τους, το πουγγί του Χατζή-Νικόλα μπορούσε να...γείρει τη ζυγαριά της Θέτιδος.

Στρατιωτική: Στο Λιβίσι δεν υπήρχε μέχρι τον 1^ο Παγκόσμιο οθωμανικός στρατός, ούτε αστυνομία. Οι διαφορές λύνονταν από τη Δημογεροντία και σπάνια έφταναν στις Τουρκικές αρχές. Επιπλέον οι πλούσιοι χριστιανοί κυκλοφορούσαν οπλοφορούντες, ενώ οι Λιβισιανοί είχαν όπλα στο Λιβίσι, τα οποία προμηθεύονταν από Καστελλόριζο, Σύμη και άλλα νησιά.

Αριθμητική: Το Λιβίσι το 1900 είχε 5000 χριστιανούς και λίγους Τούρκους εργάτες των Λιβισιανών στα κτήματά τους στον κάμπο (όχι στο χωριό του Λιβισιού) και η Μάκρη είχε 5000, εκ των οποίων 2000 χριστιανοί, 2000 Μουσουλμάνοι, 500 Εβραίοι και υπόλοιποι Αρμένιοι, ξένοι κτλ.

ΑΝΤΙΦΑΣΗ 2^η

Ενώ οι Τούρκοι βρίσκονταν σε πόλεμο (1^{ος} Παγκόσμιος) εναντίον της Ελλάδας και των συμμάχων της, **οι χριστιανοί, ως Οθωμανοί υπήκοοι, έπρεπε να επιστρατευτούν σε ένα πόλεμο κατά του ίδιου τους του γένους.** Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, μεγάλο ποσοστό φυγόστρατων χριστιανών, κυρίως προς την Ελλάδα, οι οποίοι διώκονταν μαζί και οι οικογένειές τους, για τιμωρία. από τη μεριά των Τούρκων, με τις ευλογίες και οδηγίες των Γερμανών συμμάχων, χρησιμοποιήθηκε η λύση των επιστρατεύσεων, πορειών και βαρειών εργασιών των χριστιανών από 10-70 ετών, πράγμα που εξασφάλιζε αποχή τους από τα όπλα και απομόνωση και εξόντωση του εν δυνάμει εσωτερικού εχθρού, μέσα από εξαντλητικές αποστολές εκστρατειών και ταγμάτων εργασίας (Αμελέ Ταμπουρού).

X^η ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΥΪΖΙΔΗΣ
Μ Α Κ Ρ Η
HADJI NICOLAS LOUISIDIS
MACRI

Οθωμανικό φερμάνι. Ιδιοκτησίες ορυχείων Χαράλαμπου Παυλίδη, Χατζή-Νικόλα & Ιωάννη Λουϊζίδη. Δεξιά, σφραγίδα από επιστολόχαρτο του Χατζή-Νικόλα Λουϊζίδη.

Δυο φώτο Χατζή-Νικόλα Λουιζίδη με στολή Πασά, ο παπα-Καλαφάτης, ο Χαρ. Παυλίδης ένοπλος.

Πάνω το αρχοντικό του Χατζή-Νικόλα στο Λιβίσι πριν-μετά το '22 και κάτω ομοίως στη Μάκρη.

Τουρκοκρητικοί. Μια θλιβερή εξαίρεση από τον κανόνα:

Οι Τούρκοι που εκδιώχθηκαν από την Κρήτη, είχαν ζυμωθεί για αιώνες με τους Έλληνες και «μυημένοι» έτσι στο Ελληνικό Δαιμόνιο, είχαν αποκτήσει κοινές ικανότητες επιβίωσης, και επιχειρηματικότητας, οπότε την ώρα που ξεριζώθηκαν και εγκαταστάθηκαν στα παράλια της Μικράς Ασίας, μετά την απελευθέρωση της Κρήτης, έγιναν οι ανταγωνιστές των «ξύπνιων» χριστιανών στην εμπορική ζωή. Η αντιπαλότητα αυτή, υποδαυλιζόμενη συχνά από το μένος των Τουρκοκρητικών προς τους ελληνόφωνους χριστιανούς, επειδή οι δεύτεροι ανήκαν στο γένος που τους εξόρισε από τον τόπο τους, οδηγούσε συχνά τους χριστιανούς σε πολύ δύσκολες καταστάσεις.

Αντιγράψω πάλι από το βιβλίο του Σάββα Πασχαλίδη, Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία (Εκδ. Λυκία 2018):

Φοβερωτέρα μάστιξ ἦσαν οἱ Τουρκοκρῆτες, οἱ οποίοι ὡς μικρέμποροι καὶ ἐπαγγελματίαι ἦλθαν εἰς επαγγελματικὰ προστριβάς καὶ ἀντιζηλίαν. Οὗτοι, διὰ νὰ προκαλέσουν τὴν συμπάθειαν τῶν ὁμοφύλων των καὶ νὰ παύσουν νὰ συναλλάσσονται με Χριστιανοὺς, παρίστανον τὰ ἐν Κρήτη παθήματά των ἐπὶ τό τραγικώτερον. Πολλοὶ τῶν Τουρκοκρητῶν, κατέχοντες δημοσίας θέσεις, ἐξεδήλωναν τό μῖσος κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ἠδίκουν δέ τοὺς Λεβησιανοὺς εἰς τὰς μεταξύ τῶν Τούρκων διαφορὰς των. Κάρφος εἰς τὰ μάτια τῶν Τουρκοκρητῶν ἦσαν οἱ Χριστιανοὶ τῆς περιφέρειας Μάκρης, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐξύφαιναν ψευδεῖς κατηγορίας. Οἱ ἔμποροι των μάλιστα δὲν ἐδίσταζον μὲ σατανικά μέσα, ραδιουργίας, σκευωρίας καὶ συκοφαντίας νὰ ὑποσκελίσουν τοὺς ἡμετέρους εἰς τό ἐμπόριον. Εὐτυχῶς, ὅ,τι ἐγένοντο ἀντιληπτοὶ καὶ μισητοὶ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους Τούρκους καὶ οὕτω ἐμετριάσθη ἐν πολλοῖς ὁ κατὰ τῶν Λεβησιανομακρητῶν οἰκονομικὸς πόλεμος.

Νὰ ἐμποδίζουν τοὺς Τούρκους νὰ συναλλάσσονται μὲ τοὺς Χριστιανοὺς, τό ὁποῖον ὑπέθαλπαν μὲ φανατισμὸν οἱ Τουρκοκρῆτες. Οὗτοι, βδέλλαι τοῦ Δημοσίου καὶ μοχλοὶ πάσης ἀνθελληνικῆς κινήσεως, ἀπεμύζων τὰ καλά τῆς ἐξουσίας καὶ ὑπεδείκνυον τὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐξοντωτικὰ μέσα πρὸς ἴδιαν αὐτῶν ἐπικράτησιν. Οἱ πατριδοκάπηλοι τὰ πάντα ἐμηχανεύοντο, διὰ νὰ ὑποσκελίσουν τοὺς Ἕλληνας εἰς τό ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας. Ὅτε τέλος διὰ τό Κρητικὸν ζήτημα οἱ Νεότουρκοι ἐκήρυξαν τό περίφημον μποῦκοτάζ, 122 οἱ Τουρκοκρῆτες ἐπρωτοστάτουν εἰς αὐτό, ἐξύφαινον ψευδεῖς καὶ ἀσυστάτους κατηγορίας κατὰ τῶν πρῶτα φερόντων καὶ φερομένων ὡς Ἑλλαδικῶν, καὶ διὰ νὰ ἐξεγείρουν τοὺς Τούρκους κατὰ τῶν ξένων, ἐξιστόρουν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς των φανταστικά δεινὰ μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα. Ἐντεῦθεν διώξεις, φυλακίσεις, ἐξευτελισμοὶ τῶν ἰδικῶν μας.

Απόδειξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων των Τουρκοκρητικών, σε σχέση με τους γηγενείς Τούρκους, είναι ότι σήμερα στη Μάκρη, οι περισσότεροι Τούρκοι κατέχοντες διοικητικά αξιώματα και πλούτο, είναι απόγονοι Τουρκοκρητικών!!!

24. Η ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΑΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

«Τόσο δύσκολο, μα τόσο δύσκολο ν' αφήσεις την εποχή σου να σε σφραγίσει, χωρίς να σε παραχαράξει.»

(Οδυσσέας Ελύτης, 1911-1996, Ποιητής, Νόμπελ 1979)

Ρώτησε πριν χρόνια, ο φιλότιμος πατριώτης και δάσκαλος Λουκάς Πολίτης, τον υπέργηρο Λιβισιανό Βασίλη Βασιληά, στην Εύβοια:

«Στο Λιβίσι, η οικογένειά σου πήγε από αλλού; από πότε ζούσε η οικογένειά σου στο Λιβίσι;»

Για να πάρει την ακόλουθη φοβερή απάντηση:

«Τι με ρωτάς κυρ Δάσκαλε από πότε; Από πάντα εκεί ήταν. Από πάαααντααα!!!»

Η μεγαλύτερη παραχάραξη της ιστορικής μας αλήθεια, γίνεται από τους γείτονες με την αυθαίρετη διατύπωση, ότι δεν υπήρξε συνεχής παρουσία Ελληνισμού στην εγγύς Ανατολή, από τα αρχαία χρόνια μέχρι το '22. Ισχυρίζονται ότι μετά το Μανζικέρτ (1071 μ.Χ.) Σελτζούκοι της Ανατολίας και Έλληνες κυρίως των νησιών του Αιγαίου, αλλά και της ηπειρωτικής χώρας, εποίκισαν ταυτόχρονα και από κοινού, την τότε ακατοίκητη Ανατολή και τα παράλια,... «κλωσσώντας» τα αρχαία ελληνικά μεγαλοπρεπή μνημεία Μιλήτου και Εφέσου κ.ά., προίκα των κοινών για Τούρκους και Έλληνες αρχαίων προγόνων της περιοχής, εξού και οι σχετικές διαφημίσεις του Τουρκικού Υπ. Τουρισμού.

Αλλά δεν είναι μόνο τα αρχαία Ελληνικά μνημεία που βροντοφωνάζουν την Ελληνικότητα. Τη συνεχή παρουσία του Ελληνισμού, από τα αρχαία χρόνια ως το 1922, σε πολλά μέρη της απέναντι όχθης, αποδεικνύει μια σειρά από ιστορικά αδιαμφισβήτητα ντοκουμέντα, μνημεία, χάρτες, νομίσματα, έγγραφα κτλ και οι ίδιες οι γλωσσικές διάλεκτοι των εκεί Ελληνικών πληθυσμών. Αν όλα αυτά, μπουν σε χρονολογική και επιστημονική σειρά, αποδεικνύουν περίτρανα **τη συνεχή Ελληνική παρουσία από την αρχαιότητα ως το 1922, με την Τραπεζούντα και τον Πόντο να κυριαρχούν. Ακολουθεί η Σίλη Ικονίου (Λυκαονίας) και το Λιβίσι της Λυκίας, που ως μικρές, κλειστές και απομονωμένες κοινότητες, λειτούργησαν αδιάλειπτα ανά τους αιώνες σαν ζωντανές κιβωτοί του Ελληνισμού.** Το «Κόλπο γκρόσο» σε μια παραχάραξη, δεν είναι το χονδοειδές ψέμα, αλλά το «μπέρδεμα» της αλήθειας και εξηγούμαι: Το να ισχυριστείς ότι η Σμύρνη και η Κωνσταντινούπολη, δεν είχαν συνεχή παρουσία Ελληνισμού από τα αρχαία χρόνια, μπορεί να είναι μια ιστορική αλήθεια κοινώς αποδεκτή. Το να συμπεράνεις επαγωγικά και να υπερθέσεις αυθαίρετα την αλήθεια αυτή, σε όλο τον Ελληνισμό όλης την Εγγύς Ανατολής, αποτελεί καλά προσχεδιασμένη προπαγάνδα.

Η παρούσα υποενότητα, δεν γράφτηκε με διάθεση αλυτρωτισμού ή ματαιοδοξίας, αλλά γιατί δεν μπορούμε να αφήνουμε να καπηλεύονται και να διαστρεβλώνουν τη μνήμη και την ιστορία των προγόνων μας. Οφείλουμε να προστατεύσουμε την ιστορία μας και να φωνάξουμε την αλήθεια. Επιπλέον, πρέπει να είμαστε περήφανοι και θα ήταν ανήθικο να το κρύψουμε, ότι η αρχαία ρίζα μας που κυοφόρησε ένα σπουδαίο πολιτισμό, βρίσκεται εκεί απέναντι κι ως κόπηκε βάναυσα το 1922.

Η σειρά των αποδεικτικών στοιχείων, που ακολουθούν για το Λιβίσι, έχει την παρακάτω δομή:

24.1. Αρχιτεκτονικές αποδείξεις

24.2. Λαογραφικές αποδείξεις (ξεκινά με έθιμο που απ τα αρχαία χρόνια συνεχίστηκε & μετά το '22)

24.3. Γλωσσολογικές αποδείξεις

24.4. Αρχαιολογικές αποδείξεις (ανά 50-100 χρόνια, ένα τεκμήριο Ελληνικότητας της περιοχής μας)

24.5. Η σειρά των αποδεικτικών στοιχείων κλείνει με μια συγκινητική ιστορία.

Τα ντοκουμέντα που ακολουθούν, αφορούν τη χρονική περίοδο 500 π.Χ. ως το 1922. 2500 χρόνια συνεχούς παρουσίας Ελλήνων, στην περιοχή Μάκρη - Λιβίσι - Νησί Αγίου Νικολάου (Gemiler Island). Τα παραθέτω και καθώς δεν είμαι ιστορικός, μένω στην διάθεση και την κριτική των ειδικών. Πιστεύω ωστόσο ότι τα ντοκουμέντα είναι αδιαμφισβήτητα, μιλούν από μόνα τους και η εν λόγω «ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΑΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ» είναι μετά από αυτά πλήρως τεκμηριωμένη.

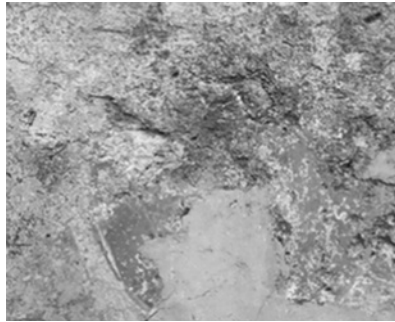
Αφιερώνω την υποενότητα αυτή στη Μικρά Ασία και τους απογόνους προσφύγων του 1922, ελπίζοντας να ερευνηθούν ομοίως και στο τέλος να φωνάξουν μαζί μου: **‘ΟΠΕΡ ΕΔΕΙ ΔΕΙΞΑΙ!’**

ΥΓ: Η υποενότητα αυτή είναι εθνικό κεφάλαιο και αξίζει να γίνει ένα βιβλίο. Κρίμα που δεν είμαι ιστορικός, να το αναλάβω. Προσπάθησα ήδη να φιλοτιμήσω κάποιους. Θα επιμείνω.

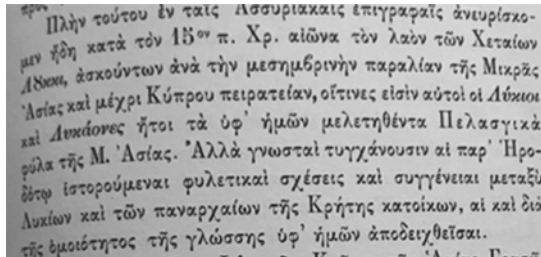
24.1. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ: ΣΠΙΤΙ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ ΜΕ ΕΝΟΙΚΟΥΣ 3000 ΕΤΩΝ

Στον Κάμπο του Λιβισιού, κατά τη διάρκεια πρόσφατης επισκευής- ανακαίνισης ενός παλιού οικήματος, αποκαλύφθηκαν τα παρακάτω ενδιαφέροντα, τα οποία και μου κοινοποιήθηκαν επίσημα:

- ΑΡΧΑΙΑ ΠΕΛΑΣΓΙΚΑ ΤΕΙΧΗ, ΣΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ
 - ΤΡΕΙΣ ΣΤΡΩΣΕΙΣ ΣΟΒΑ, ΠΟΥ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΑΣΜΑΤΟΣΚΟΠΗΣΗ, ΑΠΟΚΑΛΥΨΑΝ:
 1. ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΕΣ
 2. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΕΣ 18^{ου} - 19^{ου} ΑΙΩΝΑ
 3. ΝΕΟΤΕΡΟ ΣΟΒΑ ΛΙΒΙΣΙΑΝΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
- Η απόδειξη 3000 χρόνων παρουσίας Ελληνισμού στο Λιβίσι σε 1 μόνο κτίσμα!!!**

Πελασγικά θεμέλια και βυζαντινές τοιχογραφίες σε σπίτι στον κάμπο του Λιβισιού.

«Πελασγικά» Ιάκωβου Θωμόπουλου 1912: «οι Λύκιοι, Πελασγικά φύλα Μικράς Ασίας...».

Ἡ Καρμυλησός ἀπώκισθη ὑπὸ Πελασγῶν ἐκ Πελοποννήσου, οἱ ὅποιοι περιτείχισαν τὴν ἀκρόπολιν μὲ τείχη καὶ ἐπέδοθον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς κοιλάδος. Οὗτοι ὀρημθέντες ἐξ Καρμυλησσοῦ, ὅπου ἴδρυσαν τὰς πρῶτας αὐτῶν κόμας, ἀρχομένας ἀπὸ τὴν θέσιν Καμάρας καὶ ληγοῦσης εἰς τὰ Εὐκόλα ἐν σχήματι τόξου ἐλλειψοειδοῦς. Ὅσο ἐπλήθαιναν οἱ κάτοικοι, ἤρξαναν

Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» Εκδ. Λυκίας 2018.

ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΚΟΜΒΕΣ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ!!!

Επικουρικά αναφέρω την παλιά μαρτυρία της Χονδρογιάννη, σε δυσανάγνωστο χειρόγραφο του Κ.Μ.Σ. για «*πρωτοχριστιανικής εποχής κατακόμβη στο Λιβίσι*». Ξεκινά από μια θέση ψηλότερα του Ταξιδάρχη, στο Κάστρο του Λιβισιού, περνάει κάτω απ το Λιβίσι και βγαίνει μέσα σε ένα Τούρκικο σπίτι στην αρχή του κάμπου. Τη θέση γνωρίζουν ο ιδιοκτήτης, ένας φίλος του κι εγώ. Δεν θα αποκαλύψω περισσότερες λεπτομέρειες. Μακάρι οι Τούρκοι κάποτε να το αξιοποιήσουν.

24.2. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΟΔΕΙΞΕΙΣ:

24.2.1. ΔΑΦΝΕΣ - ΑΡΧΑΙΑ ΔΑΦΝΗΦΟΡΙΑ & ΛΙΒΙΣΙΑΝΟΣ ΓΑΜΟΣ, ΠΡΟ & ΜΕΤΑ ΤΟ '22

24.2.1.α

Ἡ δὲ Παρασκευή ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν ὄραϊαν ἀλλὰ καὶ ἀρχαιοτάτην καὶ ἀκαμφτῶς ἑλληνικὴν τελετὴν τῆς δάφνης. Ἡ εἰς τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος τελετὴ αὕτη σώζεται μόνον ἐν Λιβισίῳ, οὐδαμοῦ δ' ἄλλοθι τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον ἠδυνήθησαν νὰ πληροσθηθῶμεν.

Δύο καὶ τρεῖς δεκάδες νέων ἐφίππων, φέροντες περὶ τὸ φέρον μανθῆλιον μεταξίνων, δάρον τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐπιφανωμένοι δ' ἀνδρίων, μέβαινον μετὰ μουσικῆς, ἀσματίων καὶ πυροβολισμῶν εἰς τὸ πλεῖστον δάσος καὶ κόπτοντες μετέφερον κλάδους δάφνης πολλοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγους μὲν ἄρταν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, τὺς δὲ ἑκολούτους εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης.

Ἡ **δαφνηφορία**¹ αὕτη ἐθεοῦρετο ἀκαρπίτῃτος καὶ ἀπετέλε, οὕτως:

εἰπεῖν, μέρος τῆς θρησκευτικῆς τελετῆς τοῦ γάμου. Πολλὰ τῶν ἄλλων σονηθειῶν, τὰ «ξόλα τοῦ γάμου», τὸ «γάντωμα», τὸ «κεσκάν», τὰ «καλέσματα», ἦτο δυνατόν νὰ παραλειφθῶσαν — ἀληθῶς δὲ τινὰ τούτων παρῆ-μελήθησαν ἢ ἤτιόνσαν ἢ καὶ τελείως κατηγήθησαν, κατὰ τὰς τελεν-ταίας πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς δικαιοτίας — οὐδέποτε δμως παραλείπετο ἡ δαφ-νηφορία, οὐδὲ παρ' αὐτοῦ τοῦ πτωχοτέρου γάμου καὶ ἐτελετο μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς μετὰ πάσης ἐπισημότητος.

Διὰ τῶν κλάδων τῆς δάφνης ἐπιτάλιζοντο ἡ θύρα καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκῶν τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, μέρος δὲ τούτων ἐφυλάττετο διὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου.

Κων. Λαμέρα «*Η Μάρκη και το Λυβήσι*» 1947. Διαίωσιση των Δαφνηφορίων, με το Λιβισιανό γάμο.

24.2.1.β

«...Μένοντας πάντα κοντά στην ακτή, πήγαμε να δούμε ένα άλλο λιμάνι πιο ψηλά, σε μια...προφυλαγμένη ξηρά, όπου μείναμε δυο μέρες, κατά τη διάρκεια των οποίων, πήγαμε να δούμε όλη τη διαδρομή που ήταν γεμάτη δάφνες, ενώ δεν παρήγαγε τίποτε άλλο. Από πάνω, υπήρχε ένας πολύ αρχαίος πύργος σε σχήμα πυραμίδας, στο οποίο υπήρχε ένα ιερό των Μωαμεθανών, όπου οι Τούρκοι και οι ναυτικοί, πήγαιναν να εξασκήσουν τη λατρεία τους, προκειμένου να έχουν ευλογία...έφερα ένα στεφάνι δάφνης στο πλοίο, αλλά ένας τούρκος το είδε και με πίεσε να το πετάξω στη θάλασσα, λέγοντας ότι αυτό θα σταματούσε (συλλάμβανε) το πλοίο...»

Author Name:	_____
Palerne, Jean	_____
Title:	_____
Peregrinations du S. Jean Palerne, Foresien, secretaire de Francois de Valois Duc d' Anjou et d' Alençon &c. Où est traicté de plusieurs singularités . & antiquités remarquées ès provinces d'Egypte, Arabie deserte et pierreuse, Terre Sainte, Surie, Natoli	_____
Date:	_____
Lyon, 1606	_____

Έκδοση 1606 - ξένοι περιηγητές & δάφνες στη Μάκρη - Αρχείο Travelogues - Βιβλιοθήκη Λασκαρίδη.

24.2.1.γ

προσκεκλημένοι ήσπάζοντο τά στέφανα καί τούς νεόνυμφους εύχόμενοι τά βέλτιστα. Κατά τον Πρόκλον έχοντα υπ' όψει τά έθιμα τής πατρίδος του Λυκίας, μετά τον γάμον, άσπάζετο την νύμφην παϊς 4-6 έτών άμφιθαλής. Τό έθιμο τούτο διετηρήθη μέχρι των χρόνων ήμων έν Λεβησίω τής Λυκίας και άλλο παραπλήσιον, καθ' ό οι κρατούντες τά κάνιστρα και τάς γαμηλίους λαμπάδας παίδες πρέπει να είναι άμφιθαλείς. Επίσης άμφιθαλής ήτο και ό μικρός πού έπεκάθετο εις τον σωρόν των στρωμάτων κατά την έκθεσιν αυτών εις την αύλήν τής νύμφης πρό τής μεταφοράς εις τον οίκον του γαμβροϋ ένα μεταβή ει τον ναόν προς στέψιν.

Έξετάζων κανείς τά λυκιακά γαμήλια έθιμα και σύμβολα, δεισιδαιμονίας, προλήψεις, όρους, άσματα, τελετάς κ. λ. π βλέπει την καταπληκτικήν όμοιότητα με τά έθιμα και γαμηλίας συνθηείας των αρχαίων και βυζαντινών, όπερ δεικνύει την αδιάσπαστον διά των αιώνων συνέχειαν τής φυλής μας. Μόνον λεπτομερειακάι διαφοραί υπάρχουν μεταξύ των διαφόρων περιόδων καθώς και μεταξύ των διαφόρων έπαρχιών τής ελληνικής πατρίδος.

Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» Εκδ. Λυκίας 2018.

24.2.1.δ

Ένας γάμος Λιβισιανός ξεκινάει έτσι: από μια βδομάδα πριν, πλέναμε τα προικιά, τα σιδερώναμε, τα κάναμε γιούκα και πηγαίναμε και κερνάγαμε με τους κουραμπιέδες. τον χαλβά τον κουνιστό με τον νισεστέ, τον βάζαμε σε πιατέλες με την κανέλα και πηγαίναμε δώρα για τα προικιά. Μετά, τα μαζεύαμε, τα πηγαίναμε στο σπίτι και το Σάββατο, κάναμε γλέντι από βραδís. Η νύφη έκανε γλέντι, μάζεψε τους συγγενείς και τρώγανε, χορεύανε, αυτό το πρόλαβα κι εγώ. Μετά, την άλλη μέρα, έπρεπε να στολίσουμε δυο άλογα με δάφνες. Βάζαμε μαντηλάκια στα ζώα και σ' αυτόν που θα πήγαινε στα βουνά να φέρει δάφνες, έπρεπε να του δώσουμε και πετσέτα και μαντήλια άσπρα και γυρίζαμε με τα όργανα...

(Απομαγνητοφώνηση μαρτυρίας για Λιβισιανό γάμο στο Πλατανάκι Θήβας το 1923)

Σημείωση:

Πολύ συχνά στην ιστορία της ανθρωπότητας, η νέα θρησκεία ενσωματώνει την παλιά, καθώς και τα έθιμα της προηγούμενης. Αναφέρω ως παραδείγματα τα αρχαία ιερά του θεού Ήλιου, που έγιναν εκκλησιάκια του Προφήτη Ηλία & τη Δάφνη, ιερό φυτό του Απόλλωνα, που έγινε τα Βάγια της Κυριακής των Βαΐων (ας μην το παρατραβήξω με ομοιότητες λατρείας Απόλλωνα - Χριστού).

24.2.2 ΛΙΒΙΣΙΑΝΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

‘Ο παραλληλισμός νέων και αρχαίων παροιμιών, εκτός από το επιστημονικό ενδιαφέρον, σχετίζεται και μ’ ένα άλλο σοβαρό θέμα : Τὸν περασμένο αἰώνα εἶχε δημιουργηθεῖ ζήτημα ἂν ὁ Ἑλληνισμὸς μὲ τὴ μακρὰ ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ του ἔχει συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπη τὴν πολιτιστικὴ του ἐξέλιξη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὡς σήμερα, ἢ ἂν στὴν ἱστορικὴ του πορεία ὑπάρχουν χάσματα, ποὺ χωρίζουν τοὺς νεώτερους Ἑλληνες ἀπὸ τοὺς παλαιότερους. Ἡ ἀπορία αὐτὴ γιὰ μερικοὺς ἦταν καλοπροαίρετη, γινόταν ἀπὸ ἀγνήν ἐπιστημονικὴ πρόθεση νὰ βρεθεῖ ἡ ἀλήθεια. Ἄλλοι ὅμως εἶχαν ἀνακινήσει τὸ ζήτημα ἀπὸ φιλεπικὴ προκατάληψη καὶ μὲ σκοπὸ νὰ ἐξυπηρετήσουν ἐθνικὲς γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιδιώξεις, ποὺ ἀπέβλεπαν στὸ ν’ ἀποδείξουν τὸ νεότερο Ἑλληνισμὸ ὄχι κληρονομία καὶ συνεχιστὴ τοῦ πατρογονικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ μίγμα ἀπὸ ξένες φυλὲς καὶ χωρὶς ἀδιάσπαστη ἐθνικὴ παράδοση. Ἡ ἀποψη αὐτὴ, θεμελιωμένη μὲ ἐπιχειρήματα, εἶχε πάρει ἐπικίνδυνη διάδοση γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία καὶ ἀκεραιότητα, προπάντων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ τῶν παραδειγμάτων νεοελληνικῶν παροιμιῶν ὁμοίων μὲ τὶς ἀρχαῖες, εἶναι σημαντικὴ ἡ προσφορὰ τῆς συλλογῆς τῶν παροιμιῶν τοῦ Λιβισιοῦ καὶ τῆς Μάχρης. Μὲ τὴ συγκριτικὴ ἔρευνα ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὴ συγγραφέα, ποὺ εἶδε μερικὲς μόνο ἀπὸ τὶς μελέτες τὶς σχετικὲς μὲ τὶς ἀρχαῖες παροιμίες³, ἔχον βρεθεῖ, ἀπὸ τὶς 1510 παροιμίες τῆς συλλογῆς, οἱ 69 ὁμοίες σὲ ἐκφραση καὶ περιεχόμενο μὲ ἀρχαῖες ἑλληνικὲς, καὶ οἱ 46 ἀνάλογες στὸ περιεχόμενο⁴.

Σημειώνουμε ἐδῶ παραδείγματα :

‘Ο ἀριθμὸς τῶν παροιμιῶν τοῦ Λιβισιοῦ καὶ τῆς Μάχρης ποὺ παρουσιάζουν ὁμοιότητες ἢ ἀναλογίες μὲ ἀρχαῖες παροιμίες ἢ γνῶμες θ’ ἀἰσθηθεῖ ἀσφαλῶς ἂν ἐρευνηθοῦν καὶ ἄλλα ἀρχαῖα κείμενα. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τοὺς τελευταίους χρόνους ἀξιόλογες γίνονται ἐργασίαι γιὰ τὴν ἔρευνα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ παροιμιακοῦ θησαυροῦ, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ σχετικὸ βιβλιογραφικὸ πῖνακα τοῦ βιβλίου τούτου.

Πολύ μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των παροιμιών του Λιβισιού και της Μάκρης που έχουν ομοιότητα ή αναλογίες με παροιμίες ή γνωμικά συγγραφέων των βυζαντινών χρόνων. Από τις παροιμίες και παροιμιακές εκφράσεις της συλλογής, οι 405 άπαντούν σε βυζαντινά κείμενα που έχουν ερευνηθεί από μελετητές των παροιμιών, καθώς φαίνεται στις σχετικές παραπομπές¹. Η ομοιότητα σε μεγάλο βαθμό των νέων και βυζαντινών παροιμιών εξηγείται από τις ιδιαίτερες συνθήκες ζωής που δημιουργήθηκαν και επικρατούν ως σήμερα με την επίδραση του χριστιανισμού και τη διάδοση της Κοινης γλώσσας από τους Αλεξανδρινούς ακόμα χρόνους. Εκτός από την ταυτότητα της έννοιας, βρίσκουμε συχνά την ίδια σχεδόν διατύπωση. Το βυζαντινό π.χ. : Πριν του ποταμού τ'αμάτιά σου σήκωνε, στη συλλογή του Λιβισιού (αρ. 1014) λέγεται :

Από τις προηγούμενες σποραδικές παρατηρήσεις δεν μπορούμε να φτάσουμε στη διατύπωση συμπερασμάτων με γενικότερη εφαρμογή, γιατί δεν έχει ερευνηθεί όλος ο βυζαντινός και αρχαίος παροιμιακός θησαυρός, για να ολοκληρωθούν και τα συμπεράσματα. Πάντως δεν μένει αμφιβολία ότι αξιόλογος αριθμός σημερινών παροιμιών έχει μακρότατη παράδοση, που φτάνει ως τους βυζαντινούς και τους αρχαίους ελληνικούς χρόνους. Είναι τούτο θετική απόδειξη ότι η πνευματική ζωή του ελληνικού λαού έχει μακροχρόνια συνέχεια παρά τις εκάστοτε πολιτικές και κοινωνικές αναταραχές.

(Καλλιόπη Μουσαίου - Μπουγιούκου «Παροιμίες του Λιβισιού και της Μάκρης» 1961)

24.2.3 ΑΡΧΑΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ - ΧΟΡΟΙ- ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ- ΑΘΛΗΜΑΤΑ & ΑΛΛΑ ΕΘΙΜΑ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ

Αντιφάτης

Ο Αντιφάτης ήταν υιός του Σαρπηδόνας και διάδοχος αυτού. Το όνομα τούτου εις τόν πληθυντικόν έφερε μία των αρχαιότερων συνοικιών της πόλεως του Λεβησιού της οποίας οι κάτοικοι ήσαν πολύ καθυστερημένοι και αφιλόμουσοι. Τούτων ένεκα οι Αντιφάντηδες του Λεβησιού δέν έχαιρον εκτιμήσεως παρά των συμπατριωτών των και κατήντησε τό όνομα αυτών να δηλοϊ τόν όπισθοδρομικόν και τόν βάρβαρον. Τούτους διεκομώδησεν ο διάσκαλος της πόλεως Λεβησιού Μουσαϊός. Τό όνομα τούτων άπηχον τούς ήρωας του Τρωϊκού πολέμου Σαρπηδόνα και Αντίφαντου, διαπιστώνει ότι τό Λεβήσιον ήτο από των μυθικών χρόνων κατοικημένον και ότι ή ανατολική του πλευρά Αντιφατιά ή Βάλβουρα είναι ή τό πρώτον οικισθείσα και ότι ή πόλις της Καρμυλησσοϋ ύπήγετο υπό τόν Σαρπηδόνα.

Είς Λεβήσιον κατέφυγον κατά διαφόρους εποχάς προεπαναστατικάς Πελοποννήσιοι, φυγοντες τάς διώξεις των Τούρκων ή φυγοδικούντες. Η μεγαλυτέρα προσφυγή Πελοποννησίων έσημειώθη κατά την επανάστασιν των Όρλώφ,⁶⁷ όποτε ή Ύψηλη Πύλη διά να καταστείη την επανάστασιν άπέστειλε σμήνη Τουρκαλβανών, οι όποιοι επί μίαν δεκαετίαν 1769-1779 ύπήρξαν

Έλαβον δε οι άποικοι τό παρωνύμιον Αντιφάτηδες από τό όνομα του Αντιφάτου, βασιλέως Λαιστρυγώνων, άγρίων άνθρωποφάγων γιγάντων κατά τούς χρόνους των περιπετειών του Όδυσσέως, χαρακτηριστικόν του κατωτέρου πολιτισμού των μέχρι βαρβαρότητος και του μορφωτικού επέδου των Λεβισιανών, οι όποιοι μετεχειρίζοντο τά κατάλληλα άρχαϊκά όνόματα εις τούς έπιτυχείς χαρακτηρισμούς των. Εκτός αν θεωρηθί ως άπήχησις του όνόματος Αντιφάτου, υιού του Σαρπηδόνας του Λυκίου, ήρωος του Τρωϊκού πολέμου θεοποιηθέντος. Ο συνοικισμός ούτος άνένεωσε τούς δεσμούς που συνήλωσεν την άρχαϊαν πόλιν με τούς Πελασγούς της Άρκαδίας.

Βέλεισις

Ο Βέλεισις ή Βαλάσις ήκασε κατά τά πρώτα έτη τής Περσοκρατίας. Τό όνομα τούτο άπαντῆ και σήμερα παρά τοίς Λυκίοις-Βαλάσις-Χατζή Παλάσις- τό οποίοον, ύποστηρίζουν τινές ότι προήλθεν από τό Βλάσιος, ενώ αντίθέτως τό Βλάσις προήλθε κατά συγκοπήν από τό Βαλάσις. Ούτος ήτο όνομαστός μάντις σπουδάσας μαντείαν εις Βαβυλώνα, τό πνευματικό κέντρον και έστιαν τής μαντικής εις τήν όποιαν ώς γνωστόν έπειδίδοντο και οι Λύκιοι. Καταστάς ό Βέλεισις

Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» Εκδ. Λυκίας 2018.

Σημείωση: Τα Λιβισιανά επώνυμα Βαλάσις και Παλάσις, υπάρχουν μέχρι σήμερα.

ΑΡΧΑΙΟΣ ΛΙΒΙΣΙΑΝΟΣ ΧΟΡΟΣ

2. "Η σούστα, φρονοϋμεν ότι, είναι άπομίμησις του άρχαίου δρμου «δ δέ δρμος δρχησίς έστι κοινή εφήβων και παρθένων παρ' ένα χορευόντων και ώς άληθώς δρμω εοικότων και ήγειται μὲν δ εφηβος, ή παρθένος δ' έπειτα κοσμίως... ώς είναι τόν δρμον εκ σωφροσύνης και άνδρείας πλεκόμενον» (Λουκ. περί όρχήσεως, 12) Οχι όρθρως δέ, έκλαμβάνουσι τινες τόν δρμον, ώς τόν συρτόν, διότι κατά τόν συρτόν χορεύουσι κρατοϋντες τās άκρας χείρας άλλήλων ώς σαφώς λέγει ό Όμηρος «δρχεϋντ' άλλήλων επί καρπώ χείρας έχοντες» δέν συμπλέκουσι δέ τās χείρας ώς έν τῷ δρμω τών άρχαίων και έν τῇ σούστα τῶν Λυβισιανῶν.

Αρχαίος χορός σούστας στο Λιβισί - Κων. Λαμέρα «Η Μάκρη και το Λυβήσι» 1947.

ΛΙΒΙΣΙΑΝΟΣ ΓΑΜΗΛΙΟΣ ΣΚΟΠΟΣ, ΜΕ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΘΕΑ ΑΡΤΕΜΙΣ

«Στον Ουρανό η Άρτεμις, Στη Γη 'ναι η Περσεφόνη

Στη Θάλασσα ν' ο Ποσειδών, Στη γην εσύ 'σαι μόνη

(Χειρόγραφο 3463, Σελ. 31 - Κέντρο Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας Κ.Ε.Ε.Λ. από τις ελάχιστες αναφορές της θεάς Αρτέμιδος, γεννημένης και λατρευόμενης στη Λυκία, σε δημοτικό τραγούδι)

ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΕΥΚΟΛΑ (ΑΦΚΟΥΛΑ) ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ

Εύκολα. Τά Εύκολα είναι μονή επί άπορρωγος έκτισμένη βράχου και πρό τής όποιας, εις όλίγων λεπτόν απόστασιν, εξαπλοϋται έκτεταμένον πεδίοον επί του όποίου κατασκηνούσιν από πρωίας εργόμενοι. Έκει οι ήγοι τών τυμπάνων, αι μολπαί τών τετραχόρδων μετά τών άσμάτων και τών κηρυγμάτων τών μεταπρατών ενούμενοι αποτελοϋσι τόν εϋθυμόν θόρυβον τής διασκεδάσεως και τής χαράς. Αύτόθι δέ κατ' άπομίμησιν τών άρχαίων εθίμων λαμβάνουσι χώραν και πολλοί γυμναστικοί άγώνες. Πάλη, ίπποδρόμιον, δίσκος, άρσις βαρών και λοιπά παρόμοια διεκτυλίσσονται καθ' όλην τήν ήμέραν υπό τής φιλοτίμου τής χώρας νεολαίας.

Περιοδ. Πλειάς - 1900 - Άρθρο Λιβισιανού Σταματιάδη «... κατ' άπομίμηση αρχαίων εθίμων λαμβάνουσι χώρα και πολλοί γυμναστικοί άγώνες...» - Ελληνικό Ιστορικό Λογοτεχνικό Αρχείο ΕΛΙΑ.

ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΛΕΤΕΣ ΤΟΥ ΚΡΟΝΟΥ, ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΕΥΚΟΛΑ (ΑΦΚΟΥΛΑ) ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ:

θυσίας, διότι ναούς ιδιαίτερους και ζώανα δέν είχαν. Ο κρημνώδης ούτος βράχος τών Ευκόλων Πετραχός ως έκαλεῖτο, ένθα ελατρεύετο ο Κρόνος και έλαζεύετο τό ιερόν του, ή προσωνομία τών καλογήρων τής μονής τούς όποιους προσεφόνουν μέ τήν προσωνομίαν των-ό Πατραχός καλόγηρος- και ή θέσις του σπηλαίου του βράχου έναντι τής Ρόδου, ένθα έωρτάζοντο τά Κρόνια, άγουν ήμάς εις τήν γνώμην, ότι τό σπήλαιον επί βράχου ήτο εις προελληνικήν εποχήν ιερόν του Κρόνου τής περί αυτό Πελασγικής κόμης και ότι εις χριστιανικούς χρόνους φιλερμημίται μετέτρεψαν αυτό εις λαξευτόν εκκλησάκι, τήν δε θέσιν εις μονύδριον ή σκήτην.

Περιοδ. Πλειάς - 1900 - Άρθρο Λιβισιανού Σταματιάδη «...κατ' απομίμηση αρχαίων εθίμων λαμβάνουσι χώρα και πολλοί γυμναστικοί αγώνες...» - Ελληνικό Ιστορικό Λογοτεχνικό Αρχείο ΕΛΙΑ.

ΑΡΧΑΙΑ ΚΗΡΥΚΕΙΑ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ

Κηρύκεια. Είς Λεβήσι ύπήρχε τό άρχαίον εθμιον τών κηρύκων, οι όποιοι επί τών λόφων «Πύργος» και «Βουνάριν» έκοινοποιούν κάθε τί, εκάλουν προς άγοράν ή τούς ευρόντας ζέον τή νά τό παρουσιάσουν. Ίδού τύποι τινές προσκλήσεων: 1) «'Ακούσιτι, μικροί μεγάλοι. Ήλθεν ό Μαλ-Μιτούρης³⁰ και να τρέξητι όλοι να πληρώσητι τά χρεή σας, για να μην παραπονήσι.» 2) «'Ακούσιτι καλά. 'Από τά ένές τό βράδυν έχάθη έναν άνοιχτήριν. Όποιος τού' βρε να μου τό φέρη καιθά πάρη έναν κατουστάριν συγχαρηατήκια.» 3) «'Αλέκου, γιατρέ όπου είσι έλα στού

Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» Εκδ. Λυκίας 2018.

24.3 ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

ΤΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΟΥ ΛΙΒΙΣΟΥ

καταγωγής τών Μικρασιατών Έλλήνων. Ό άκμαίος έλληνισμός τών δύο σχεδόν εκατομμυρίων, που επέζησε σ' όλόκληρη τήν έκταση του Μικρασιατικού χώρου ως τό 1922-24, μπορεί να διακριθί ως προς τίς ρίζες τής καταγωγής του σε δυό κατηγορίες : α) Οι Έλληνες του Πόντου και τής Καππαδοκίας — και μερικών άλλων σκόρπιων περιοχών σάν τής Σίλλης και του Λειβισίου — είναι άπόγονοι τών παλιών Βυζαντινών Έλλήνων τής Μικράς Ασίας που έπεβίωσαν στις περιοχές αυτές εξ αιτίας τής γεωγραφικής τους άπομόνωσης και τής

Μικρασιατικά Χρονικά Τ.16 – Ένωση Συμρναίων «Έλληνες του Πόντου, τής Καππαδοκίας, τής Σίλλης και του Λειβισίου, είναι άπόγονοι των παλιών Βυζαντινών Έλλήνων τής Μ. Ασίας...».

ΜΗΤΡΩΝΥΜΙΚΑ ΛΥΚΙΑΣ- ΛΙΒΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟ ΜΗΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ο Σκ. άμμορος μάξ πληροφορεί πως και οι Έλληνες τής Λυκίας ψαλαξαν τη συνθηεια αυτη, και μαλιστα απο την αρχαιοτητα, και οτι συνθηξουν " κλειστα οσα οικογενειακα ονοματα μητροθεν και οχι πατροθεν λαμβανομενα" στο Κατσελοριζο και στο Λιβισι, οπως τον

«Οι Έλληνες τής Λυκίας, φύλαξαν τη συνθηεια αυτη, από την αρχαιότητα...»

Ως υπολείμματα των Λυκιακών θεωρεί ο Σ. Λάμπρος νεοελληνικά μητρωνυμικά που συγκέντρωσε στο Λιβίσι της Λυκίας και στο Καστελλόριζο και πιστεύει ότι τα μητρωνυμικά αυτά, μαρτυρούν την επίδραση του αρχαίου μητριαρχικού δικαίου των Λυκίων, στους Έλληνες της Λυκίας

(Ο **Σπυρίδωνας Π. Λάμπρος**, διαπρεπής ιστορικός, μεσαιωνολόγος και βυζαντινολόγος, πανεπιστημιακός και πολιτικός που διατέλεσε πρωθυπουργός, γεννήθηκε στις 8 Απριλίου 1851 στην Κέρκυρα και πέθανε στις 23 Ιουλίου 1919. Το σύνολο του έργου του αποτελείται από 479 έργα, που αρκετά δημοσιοποιήθηκαν μετά το θάνατο του. Θεωρείται συνεχιστής του έργου των ιστορικών Σπυρίδωνα Ζαμπέλιου και Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου, ανήκει δηλαδή στους θεμελιωτές της ιστορικής επιστήμης στην Ελλάδα και υπήρξε ο διαμορφωτής του ελληνικού ιστορισμού. - <https://el.metapedia.org>)

Το μητριαρχικό δίκαιο των Λυκίων, φαίνεται να συνεχίζεται και στα μεσαιωνικά χρόνια, γιατί ο Νικόλαος Δαμασκηνός (C.MULLER, ό.π. 3,416, CXXIX) αναφέρει ότι:

Λύκιοι τας γυναίκας μάλλον ή τους άνδρας τιμώσι και καλούνται μητρόθεν, τας τε κληρονομίας ταις λείπουσι, ου τοίς υιοίς.

24.4 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ 500 π.Χ. - 1900 μ.Χ./ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΜΕ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

1300 π.Χ. ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΑΜΦΟΡΕΑΣ - ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ (ΠΗΓΗ: ΑΡΧΑΙΟΛ. ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΕΤΗΥΕ)

these ceramics. Acquired by the British Museum from W. M. Ramsay in 1884, a Mycenaean stirrup jar dated to LH IIIA or IIIB is stated to have been found in Telmessos, but its original findspot is still controversial (Momigliano – Aksoy 2014: 522 with references) (Fig. 3). D. French reported that

5^ο αι. π.Χ. ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ

SEG 53-1711. Telmessos. Bilingual Greek-Lycian epitaph of Ἀπολλωνίδης and Λαπάρας, late 4th cent. B.C.

(275 words)

Author(s): Chaniotis, A. | Corsten, T. | Stroud, R.S. | Tybout, R.A.

= Previous Browse † Next => Entry ΤΗΜΙ 6. W.Tietz, *op.cit* (SEG 53 1670) 110/111, comments on the inscription and argues that the tomb owners (father and son) were Greeks or hellenized Anatolians since the Greek name Ἀπολλωνίδης was mispe...

Source: Supplementum Epigraphicum Graecum

4^ο αι. π.Χ. (425 - 400 π.Χ.) ΕΛΛΗΝΟ - ΠΕΡΣΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΕΛΜΗΣΣΟΥ

Coin ID #1340

Telmessos (BC 425-400) Stater - Kherei

Kherei, Dynast, ca 425-400 BC, AR Stater (8.50g). Telmessos mint. Helmeted head of Athena right, wearing crested Attic helmet decorated with four olive leaves and spiral // Head of Herakles right, wearing lion's skin headdress, within incuse square. EF, exceptional portrait of Herakles, finely detailed.

Δεξιά, η θεά Αθηνά και αριστερά ο Ηρακλής

4^ο αι. π.Χ. ΛΥΚΙΑΚΟΙ ΤΑΦΟΙ Κ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ ΜΑΚΡΗ Κ ΛΙΒΙΣΙ (ΠΗΓΗ: ΑΡΧΑΙΟΛ. ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΕΤΗΙΥΕ)

300 - 200 π.Χ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ 'ΤΕΛΜΗΣΣΕΩΝ' ΜΕ ΤΟ ΘΕΟ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Lycia, Telmessos Circa 3rd-2nd Century BC Obverse: Draped bust of Helios facing Reverse: ΤΕΜΠΕΤΝ ΑΠΟΛΛΟ seated left on omphalos, holding bow in left hand and arrow in right References: BMC 1. SNG von Aulock 451 Rare Size: 16mm, 3.15g Professional Numismatic Notes: Good-fine and rare

4^ο- 2^ο αι. π.Χ. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ (<https://epigraphy.packhum.org>)

Regions : Asia Minor : Lycia
 TAM I 6 ← TAM I 5 TAM I 7 →
 Lycia, W. — Telmessos (Fethiye–Makri); Gjöködscheburun [Kaya(köy)]–Levisi Plain = area of anc. Karmylesson? — late 4th c. BC

τοῦτο τὸ μνημα ἔργασαντο Ἀπολλωνίδης Μολλίσιος καὶ Λαπάρας
 Ἀπολλ[ω]νίδου Πυριμάτιος οἰκείῳ ἐπὶ ταῖς γυναῖξιν ταῖς ἑαστῶν
 κ[α]ὶ τοῖς ἐγγόνιοις καὶ ἄν τις ἀδικήσῃ τὸ μνημα τοῦτο
 ἐξώλεα καὶ πανῶλεα εἴη ἀοῖτι πάντων.

Regions : Asia Minor : Lycia
 TAM II 122 ← TAM II 121 TAM II 123 →
 Lycia, W. — Karmylesson? — 2nd/3rd c. AD

1 ἡ σωματοθήκη ἦδε προγονική Αὐρηλ[ί]ου Ἐρμοῦ-
 κου τοῦ Εὐτυχίου Τελεμισσί[ο]ς ἧς ὑπέ[ρ] τῆς ἀσ-
 φα[λ]είας [τ]οῦ θεμι[λο]υ [ε]πι[τ]ῆ] ἐπι[σκου]ῆ] π[ρο]-
 ν[ο]ή[σ]ασθαι ὁ Ἐρμόλυκος κα[ὶ] ὁ ἀ[δ]ελ[φ]ός α[ὐ]-
 5 τοῦ Αὐρ[η]λ[ί]ου Σ[τ]ρ[ι]φ[αν]ος πα[ρ]ὰ ἀνθ[υ]πέ[μ]ατο[υ]
 Μ[α]ρκου? · Ἰουλιανοῦ Σούρα Μ[α]γ[ν]υ[ο]υ ἠτήσαν[τ]ο δ[ὲ] β[ι]-
 βλίου(?) καὶ συνεχώ[ρ]σι[ν] αὐτοῖς ἰς ἦ]ν ἴ[ν]τ[α]φ[η]-
 σεται ὁ τε [Ἐρμό]λυ[κος] καὶ Φ[ι]λ[ιστ]η? Πιν[α]ρ[ι]ς
 [καὶ] τέκνα [αὐτῶ]ν [κα]ὶ [μ]ή[τ]η[ρ]ο Ἀρ[τε]μ[εί]σι[ο]ν
 10 [δ]ς δ' ἄν [μ]ετὰ [τ]ῆν [ἡ]με[τ]ή[ρ]αν τελευτή]ν
 [ἔ]τερός [τις] ἐπι[χρ]ῆ[σ]η [ἐ]νθά[ψαι] τ[ι]ν[ά], ἀπο-
 τίσι τῆ [γε]ρουσί[α] τῶν? [τ]ελεμισσί[ω]ν τ[ὸ] ἀναντ[ο]ν? α'
 [καὶ] ὁ ἐγ[δ]ι[κ]ή[σ]ας [λ]ήνεται τὸ τρίτον.

3^ο αι. π.Χ. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΣΤΗΝ ΤΕΛΜΗΣΣΟ (ΜΑΚΡΗ) (<https://epigraphy.packhum.org>)

Regions : Asia Minor : Lycia
 TAM II 41a ← TAM II 40 TAM II 41b →
 Lycia, W. — Telmessos — 3rd c. BC

Αἴχμιονος
 τοῦ Λυκία.

2^ο αι. π.Χ. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ - ΘΥΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΤΕΛΜΗΣΣΟ

Magnesia bade all citizens to attend. One community, Hellenistic Telmessos, even bade all its citizens to attend a sacrifice in honor of a Macedonian overlord, a sacrifice *hyper tinos*.⁵⁹ Sparta bade every person to attend, even noncitizens. This

59. Herald: *LSAM* 33a.43, second half of the second century BCE. Telmessos: TAM II 1.28, 2.40 BCE.

SEG 44-1217. Telmessos (area of Kardakon kome). Letter of Eumenes II to Artemidoros, 181 B.C.

(202 words)

Author(s): Pleket, H.W. | Stroud, R.S. | Strubbe, J.H.M.

« Previous Browse » Next » Entry F.Maier, *Griechische Mauerbauinschriften I* (Heidelberg 1959) 76. R.H.J.Ashton, *ZPE* 104 (1994) 57-60, wonders why the Attalid poll-tax is expressed in the precise sum of 4 Rhodian dra...

Source: Supplementum Epigraphicum Graecum

50 - 200 μ.Χ. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΜΑΚΡΗ (<https://epigraphy.packhum.org>)

<p>Regions : Asia Minor : Lycia TAM II 21 ← TAM II 20 TAM II 22 → Lycia, W. — Edessaion — 80/81 AD</p> <p>1 Πτων Αἰρή[λων Κυήτων Κυήτου?] υἱός, τόν πατέρα Πτων Αἰρή- λίου Κυή[ου ἀγοτάτου Σκα]- οδότου, Τ[α]μειοσίων ἢ βουλή και]</p> <p>5 ὁ θε[μ]ος ἐτείμησεν.</p>	<p>Regions : Asia Minor : Phrygia MAMA IV 85 ← MAMA IV 84[2] MAMA IV 86a → Phryg. — Synnada (Sibwa) — 1st-2nd c. AD</p> <p>1 Ἰασην Ἐπιπέτηρου Τολμ[η]σίου ἢ καὶ Συνασθίτης κατασκευάσας τὸ φρ[ο]νιστήριον καὶ τὸ ἐν αὐτῷ εἰσέρχεται καὶ τὰς ἀποκατάσεις ἀφ[ε]ρασάσας [α]πὸ παντὶ τῷ περὶ αὐτῶν κ[ε]ντρῶν [ε]πιπέτη καὶ τοῖς τέκν[ο]σ[ι]ν.</p>	<p>Regions : Asia Minor : Lycia TAM II 139 ← TAM II 138 TAM II 140 → Lycia, W. — Iprai — 2nd c. AD</p> <p>1 Δημητρίων Λοφόντου Λυδίων καὶ Τελμηρσίτου ἄριστων ἐτη τετρασφάκτου σφραγῆς καὶ φελεγγόδωτος Γάιος Ἰούλιος Λοφόντου υἱός Βουλκταῖος Ἰαλιδαῖος Ρωμαῖος καὶ Λυδίας καὶ ἄλλων πόλεων [[ἐκλήτου?]] πολιτείας τῆν ἐκαστοῦ ἀδελφῶν</p> <p>[-----]</p> <p>[-----]</p>
--	---	---

200 μ.Χ. ΑΓΑΛΜΑ ΕΚΣΚΑΦΗΣ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟΥ ΤΕΛΜΗΣΣΟΥ (ΠΗΓΗ: ΑΡΧΑΙΟΛ. ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΕΤΗΙΥΕ)

4^{ος} αι. μ.Χ. ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΛΜΗΣΣΟΥ (ΠΗΓΗ: ΑΡΧΑΙΟΛ. ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΕΤΗΙΥΕ)

500 μ.Χ. ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΣΠΟΛΙΑ (ΠΗΓΗ: ΑΡΧΑΙΟΛ. ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΕΤΗΙΥΕ)

700 μ.Χ. ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΑΚΡΗΣ ΣΕ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥΠΟΛΗ/ΟΧΥΡΩΣΗ ΓΙΑ ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ ΑΡΑΒΩΝ

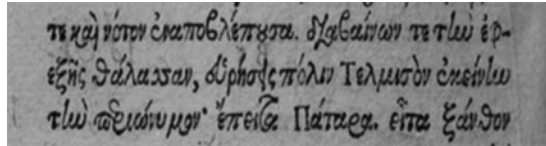
Clive Foss, 'Lycian Coast In the Byzantinae Age'.

Of all the cities in Lycia, Telmessus is the only one which has remained an important center, but history records little about it.⁹ Not mentioned in late antiquity, it appears as a bishopric in *notitiae* of the seventh through the ninth century.¹⁰ In one of them, composed at the end of the eighth century, it is called Anastasiopolis, apparently in honor of Anastasius II, whose short reign (713–715) saw extensive military preparation against the Arabs.¹¹ He rebuilt the walls of Constantinople and planned measures against the Arab fleet that was coming to Phoenix in Lycia to cut timber. Although that effort failed when a revolt deposed the emperor, it is possible that Telmessus with its convenient harbor was the scene of some military activity which justified its change of name. The new name, like the emperor, was ephemeral; "Telmessus" appears again in later *notitiae* and in Constantine Porphyrogenitus, who refers to it as a "famous city."¹²

By the tenth century, however, the city changed its name once again, and came to be called Macre, as it still was in modern times.¹³ Macre or Macris was the name of the large island that controlled the entrance to the harbor. It was an important settlement by the fifth century when the bishop of "Telmessus and Macre" attended the Council of Chalcedon, but is not heard of again until its name usurps that of Telmessus.¹⁴

The change may merely reflect the ninth-century reorganization of the Lycian church, but more probably indicated a present reality in which the islands, no longer secure, were abandoned and their populations moved to the better defended city. Macre appears once again, in the description of the pilgrim Daniel who visited it in 1106. He was struck by the incense which grew there and along the coast as far as Myra. He mentions two kinds, one from a tree, the other from a shrub (storax), and describes its method of production.¹⁵ Such a luxury probably played a significant role in the local economy.

900 μ.Χ. ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ- ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ 'ΘΕΜΑ' - ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΙΒΥΡΡΑΙΩΤΩΝ - 'DE THEMATIBUS' ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ

700 - 1100 μ.Χ. ΝΟΤΑΡΙΑΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ/ΕΠΙΣΚΟΠΕΣ ΜΑΚΡΗΣ Κ ΛΙΒΙΣΙΟΥ

les *Notitiae* et qui montre la coexistence dans les mêmes listes de ces deux sites qui sont donc distincts:

NOTITIAE	TELMESSOS	MARKIANĒ	LEVISI	MAKRĒ
1 (VIIe: Héraclius)	[248]*	[265]	[273]	
2 (700-825)	[310]	[327]	[336]	
3 (IXe)	[360] Anastasioupolis	[377]	[386] Λεμῆσου	
4 (v. 850)	[265] Τε(l)messos	[282]	[291]	
7 (900-910)		[338]	[360] Λυβισσοῦ	[342]
9 (v. 850)		[220]	[242]	[224]
10 (Xc)	[259] Telmessos	[269]	[291]	[373]
13 (1000-1120)		[272]	[295]	[277]

* entre crochets, le rang dans la *Notitia*.

Texte der Notitiae Episcopatum- Heinrich Gelzer.

1000 μ.Χ. ΙΩΑΝΝΗΣ, ΑΝΗΨΙΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΡΗΣ & ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΤΟΥ (<https://www.doaks.org>)

+KĒR,
ΙΩΤΩΑ
ΝΕΨΙΟΤΘ
ΜΑΚΡΗ
-C-

1106 - 7 μ.Χ. (ΡΩΣΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ ΔΑΝΙΗΛ- ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΥΡΟΥ ΣΤΗ ΜΑΚΡΗ).

incenses, as the Russian abbot Daniel noted in his account of his pilgrimages to the Holy Land in 1106. 'The town of Makri and all the surrounding country, as far as Myra,' he wrote, 'produces black incense and *gomphytis*; it exudes from the tree in a viscous state and is collected with a sharp-edged piece of iron . . . Another shrub, resembling the aspen, is called *raha*.' This shrub, according to Daniel, attracted worms which reduced the bark to a powder. This powder was collected and mixed with the resin from the first tree, before being boiled in a copper cauldron to produce the incense which was sold to merchants in leather bottles.

ΠΗΓΗ: ΒΙΒΛΙΟ 'PILGRIMAGE OF RUSSIAN ABBOT DANIEL IN THE HOLY LAND'

1200 μ.Χ. ΙΠΠΟΤΕΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ ΣΤΗ ΜΑΚΡΗ - ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΕΙΧΩΝ ΜΑΚΡΗΣ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΤΩΝ (SOVALYE ADASI), ΕΝΑΝΤΙ ΜΑΚΡΗΣ

Fotografialı yazıt Ertan Bizans dönermine aittir. Çevirisi şöyledir:
"Ey Mesh İsul Yardım et, bu yılın pek mübarek ve dinbülün piskoposı Klearchos döneminde yaptırılmıştır."

Afceder
kavimler
pekçok evde
bulunmaktadır
görülebilir.

1278 μ.Χ. ΛΗΣΤΕΙΑ ΠΛΟΙΟΥ ΜΕ ΚΡΑΣΙ ΜΑΚΡΗ- ΕΥΒΟΙΑ

ραξής και πειρατικής δραστηριότητας εκατέρωθεν. Βενετικό έγγραφο του 1278 που τιτλοφορείται *Judicium Venetorum in causis piraticis contra Graecos decisiones* μας γνωστοποιεί ότι Λατίνοι κουρσάροι εξουσιοδοτημένοι από το Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο με συνεχείς επιθέσεις προκάλεσαν στο διάστημα 1269-1277 εκτενείς ζημιές σε βενετικά εμπορικά πλοία στο θαλάσσιο εμπορικό δρόμο που ένωσε το λιμάνι της Μάκρης στη Μικρά Ασία με την Εύβοια.¹⁵ Οι Μονεμβασιώτες έδρασαν επίσης ως πειρατές για λογαριασμό του βυζαντινού αυτοκράτορα στη διάρκεια του β' μισού του 13ου αιώνα και μέχρι το 1325. Γνωστοί στα έγγραφα ως *homines domini Imperatoris*, οι Μονεμβασιώτες με ορμητήριο την πόλη τους ενίσχυαν τον αυτοκρατορικό στόλο στις επιθέσεις του κατά των

12. Birute Katele, *Captains and Corsairs*, σ. 19 και σημ. 56.

13. Ευτυχία Η. Παπαδοπούλου, «Πειρατές και κουρσάροι στο Αιγαίο τον 13ο αιώνα», *Δίπτυχα* 6 (1994-1995), σ. 89.

14. Βλ. σχεπικά Μαρία Ντούρου-Ηλιοπούλου, «Η πειρατεία στις ανδραγαδικές κτήσεις της Ρωμανίας το δεύτερο μισό του 13ου αι.», στο: Καλλιγιά, *Μάλλιμαρης* (επιμ.), *Πειρατές και κουρσάροι*, σ. 56-65, και κυρίως σ. 60.

15. G. Morgan, «The Venetian Claims Commission of 1278», *Byzantinische Zeitschrift* 69 (1976), σ. 411-438; Zachariadou, *Trade and Crusade*, σ. 3; Παπαδοπούλου, «Πειρατές και κουρσάροι», σ. 97-98; Charanis, «Piracy in the Aegean», σ. 133.

Σημείωση: Καθώς οι μουσουλμάνοι δεν πίνουν αλκοόλ, το άνω βεβαιώνει την Ελληνική παρουσία.

1320 μ.Χ. ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΡΑΣΙΟΥ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ ΤΗΣ ΜΑΚΡΗΣ

As well as exporting grapes, Anatolia also produced and exported wine. Much of the wine production was probably in the hands of Christians, for Timurtas appears to have forbidden Christians from selling wine when he was Mongol governor in the 1320s.¹⁴ Both Fethiye (Makre, Meğri) and Ania (Kadı Kalesi, south of Theologos) were wine-producing areas in the thirteenth century, and the Venetians exported wine from there¹⁵ while the Byzantines taxed the export of wine from Ania.¹⁶ Wine came from Trilias,

1316 μ.Χ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ- ΜΑΚΡΗ ΛΙΒΙΣΙ

XXXII. (6824—1316) maio ind. XV.
 Hymodus electionem episcopi Macrae et Libyae irritam facit.
 † Επειδ' ἔγνωσαν ἡ μετρούσης ἡμῶν, ὡς ὁ ὑποψήφιος· θε
 εῦρσκαται κρατῶν τὴν ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν Μάκρης καὶ Λιβυαίου,
 ἧτις εῦρσκαται ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Μύρων, οὐδὲν κρῆ-

**Δταν. 2. 102. Μάκρη καὶ Λιβύσιον me-
 trop. Myrorum I. 32.**

- (30) ὁ ὑποψήφιος δε εῦρσκαται κρατῶν τὴν ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν Μάκρης καὶ Λιβύσιου, ἧτις εῦρσκαται ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Μύρων, οὐδὲν πράττει κανονικῶς καὶ χριστιανικῶς (Hunger/Kresten 1981: 294, d. 1316)
 'The candidate who holds the most holy bishopric of Makri and Livysion, which comes under the jurisdiction of the most holy metropolis of Myra, does not act according to canon and christian law'.

1610 μ.Χ. ΑΛΥΚΑΡΙΟΙ & ΙΕΡΑΚΑΡΙΟΙ ΣΤΗ ΜΑΚΡΗ (Οθωμανικό - Αρχείο Πρωθυπουργίας - Κων/πολη)

Mad_15169_mekri_tuzlucilar ve Doganclar (hier1 1050)

Αλυκάριοι και Ιερακάριοι (1600)

Από την κοινότητα ζυμεί του χωριού Λιβίζι, του καζά Μόκης, του λαβί Μεντεσί
Καπίσχηρο ιεροκάριον που είναι εκτός κατοικήτου ταξιάφ και καταγράφονταν τάμα με αυτό
το έγγραφο

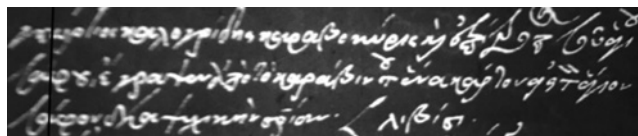
Ιεροκάριοι

an emaat-ı zımmiyan-ı İbhis tabi kaza-yı Meki der liva-yı Menteşe
Mevharlar Doganclar olar hatır es-daherdir!

1. Νικόλας γιος του Κασιδάδη?
2. Βεγίβ Βεσίβ ντεν-ί Δαδέα
3. Λαζέβ ντεν-ί Μίκε
4. Γιώνης γιος του Γιώργου
5. Σταμάτης γιος του Ο²
6. Υακί βιράν-ι Ο³
7. Σταμάτης γιος του Κωσταντή
8. Γιώνης αδελφός του Ο
9. Γιώνης γιος του Νικόλα
10. Λευτέρης αδελφός του Ο
11. Σταμάτης αδελφός του Ο
12. Βασίλης γιος του Σταμάτη
13. Νικόλας γιος του Ο
14. Σταμάτης γιος του Γιώργου
15. Νικόλας αδελφός του Ο

1620 μ.Χ. ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΕΣ ΜΟΝΑΧΟΙ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΔΩΡΕΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΟ ΤΑΦΟ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ

(ιστορικό & Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού. Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης)

1730 μ.Χ. ΛΙΒΙΣΙ 88 ΑΝΤΡΕΣ ΥΠΟΓΡΑΦΟΥΝ ΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΜΕ ΔΑΚΤΥΛΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ (ΜΤΦΡ Οθωμανικών - Αρχ. Πρωθυπουργίας - Κων/πολη, Εύα Αχλάδη)

Cevdet Adlîne 620738, tarih: 3. E.1143/ 11 Nisan 1731

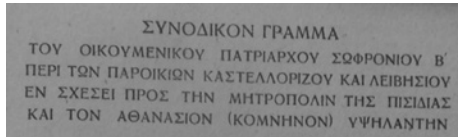
1. Παπά Βασίλης γιος του Τριαντάφυλλου (Α)
2. Παπά Παύλος γιος του Κωνσταντίνου (Α)
3. Παπά Κωνσταντής γιος του Αλέξη (Α)
4. Δημητράκης γιος του Γιάννη (Β)
5. Σπυρίδης γιος του Κώστα (Β)
6. Σταμάτης γιος του Σωτήρη (Β)
7. Χαρίτης γιος του Γεώργιου (Β)
8. Γεώργιος γιος του Σωτήρη (Β)
9. Τυλιανθέοφορος γιος του Αντώνη (Β)
10. Σταμάτης γιος του Πέτρου (Β)
11. Αντώνης γιος του Γεωργίου (Β)
12. Παύλος γιος του Παπά (C)
13. Γεώργιος γιος του Σταμάτη (C)
14. Κωσταντής γιος του Χαρίτη Πέτρου (C)
15. Ρόφης Υακίβ γιος του Γιάννη (C)
16. Γεώργιος γιος του Θωμά (C)
17. Παναγιώτης (Παναγιώτης) γιος του Αντρέα (C)
18. Μανώλης γιος του Καραγιάννη/Κωφ Γιάννη (C)
19. Παύλος γιος του γεωργίου (D)
20. Βασίλης γιος του Χαρίτη Κωσταντή
21. Γεώργιος γιος του γαβριήλ/Γεωργίου
22. Γεώργιος γιος του Ιάκωβ
23. Αθανάσιος γιος του Φίλιππου
24. Κωνσταντής γιος του Χαρίτη?
25. Γεώργιος γιος του Κωσταντή
26. Μόσχος γιος του Αγαπητού abbat?
27. ... γιος του Ιάκωβ? (D)
28. Δαμασκός γιος του Παπά
29. Αντώνης γιος του Αντώνη
30. Γεώργιος γιος του Ουσού
31. Νικόλας γιος του Γιάννη
32. Μόσχος γιος του Σωτήρη
33. Παναγιώτης γιος του Δωροντή
34. Παναγιώτης γιος του Tekeli/tekeli? Netule
35. Βασίλης γιος του Μανθίου? Manho
36. Ιάκωβος γιος του Σταμάτη (E)
37. Παύλος γιος του Παναγιώτη (E)

Δεξιά το πρωτότυπο έγγραφο - Αριστερά η μετάφραση των 40 πρώτων ονομάτων Λιβισιανών.

1741 μ.Χ. ΑΙΤΗΣΗ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΤΑΞΙΑΡΧΗ ΛΙΒΙΣΙΟΥ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΤΗΣΗΣ από ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΑΛΩΣΗΣ!!! (ΜΤΦΡ Οθωμανικών- Αρχ.Πρωθυπουργίας- Κων/πολη)

Την 1η Ιανουαρίου 1741 (13 Ξενναί 1153) ο θρησκευτικός ηγέτης της Μάκρης Mehmed Ξενκί καταθέτει αίτηση άδειας για επισκευαστικά έργα της εκκλησίας του Ταξιάρχη. «Ο ιερέας και άλλοι υπήκοοι από τους κατοίκους του χωριού Λιβίσι, που υπάγεται στην πόλη της Μάκρης, ήρθαν στο θρησκευτικό συμβούλιο και δήλωσαν ότι η στέγη και ο τοίχος της εκκλησίας του Ταξιάρχη στη γειτονιά Dibektaşι του χωριού, η οποία ήταν μια παλαιά εκκλησία που χρονολογείται από την εποχή της Άλωσης», είχαν κατεστραφεί εξαιτίας του καιρού και των επισκεπτών με αποτέλεσμα να είναι αδύνατο να εκτελέσουν μια χριστιανική τελετή ή να διαβάσουν την Βίβλο, και ότι η εκκλησία χρειαζόταν να επισκευαστεί σύμφωνα με/σ την παλαιά της μορφή: 30 zirâ' σε μήκος, 20 zirâ' σε πλάτος, 15 zirâ' σε ύψος, οι τέσσερις πλευρές του τοίχου της αυλής όντας 200 zirâ', και το ύψος αυτού του τοίχου 12 zirâ', ένα κελλί ιερέα με μήκος of 7 zirâ', και πλάτος 5 zirâ', και 12 παράθυρα στις τέσσερις πλευρές της εκκλησίας ... Η επισκευή της εκκλησίας θα έπρεπε να γίνει σύμφωνα με την παλαιά της μορφή χωρίς να αφαιρεθούν/αλλοιωθούν στοιχεία της

1785 μ.Χ. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΛΙΒΙΣΙΑΝΩΝ- ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΙΩΝ (Πατριαρχική αλληλογραφία Αθ. Υψηλάντου)

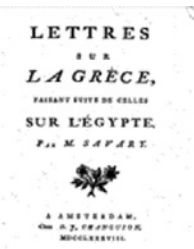

Μικρασιατικά Χρονικά Τόμος 4.

νοους ἀδιακόπως τέλος πάντων με ἐστειλαν ἀναφορὰν με ὑπογραφὰς καὶ σφραγίδας ὑπὲρ τὰς 100, λαϊκῶν τε καὶ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου ἐκκλησιαστικῶν, ἐκλιπαροῦντες καὶ δεόμενοι τὴν λύτρωσιν τῶν κακῶν καὶ τὴν ἐξῶσιν τοῦ Πισσιδεΐας· ἔφερον δὲ τὰ ἔγγραφα ἄνθρωποι 14 αὐτόχθονες Καστελλορρίζου τε καὶ Λιβυσίου. Ἐπαρρησιάσθησαν τῇ συνόδῳ· εἶχαν προσκλαυ-

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ «ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ (1453- 1789)», 1785, Σελ. 643- 4

1788 μ.Χ. ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΜΑΚΡΗΣ (LETTRES SUR LA GRECE, M.SAVARY)

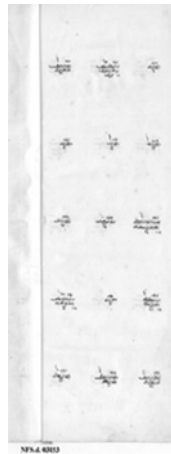
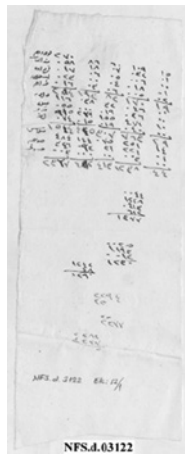
Οι έλληνες που κατοικούν σ' αυτήν την κοιλάδα την αφήνουν ακαλλιέργητη. Δεν βρίσκεται εδώ ούτε ένα καλλιεργητικό εργαλείο. Ό,τι κάνουν είναι χωρίς κουράγιο και ενέργεια. Και γιατί να επιχειρήσουν τέτοια εργασία. Εάν το έκαναν, εάν καλλιεργούσαν θα τους θεωρούσαν πλούσιους και ο αγάς θα ερχόταν να καταβροχθίσει την περιουσία τους. Ο αγρότης καλλιεργεί τη γη των προγόνων του για την παραγωγή. Εάν του λείπει η ελπίδα, αποθαρρύνεται. Τέτοια είναι η κατάσταση των ελλήνων κάτω από την εξουσία της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

1810: 200 ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΜΑΚΡΗΣ - ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ 'ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ' ΤΟ 1851

"Άχρι του 1810 ήσαν μόνο από τους έθνη τα εμπορικά προϊόντα της, όστινα και ένεμοντο ήσυχως εκ τινων Αιθιοπικών και Σπαρταλίδων, οίτινες έκαμον θησαυρούς. Άλλ' εκτετα εωρεώθησαν την φρεσάν αυτήν τά λαγωνικά του εμπορίου και έωρεσαν άκαθάρτως εις την Λαίαν. Ίταλοί, Γάλλοι, Άγγλοι, Αυστριακοί, Ρώμοι, Σωμαίοι, Κερπάρηοι, Κασσιωφόροι έπληξαν αύτου τά σκευά των, ώς εις Καλλιφρονίαν, και ο πλέρυσμος τής Μακρής, όστις, τό 1810 έσέγατο εκ διακοσίων ψυχών, τό 1830 άπέδη εις χιλιάς περίπου. Τήντοι δέ ή Μακρή είνε τό πλείσιμον έπιπλεον τή. Μεσογείου κατά παράδοτον άντίπασιν το κειτον γινώσκω. Ήκουσα Αυστριακών έμπορων κατοικούντα εις Σμύρνην και περιηκομένον τότε εις Μακρην να λέγη μετα όρακτικότητας αλλά δικαίου θαυμασμού ότι «ή Μακρή είνε άπόκρυφαι Ίνδία.»

1830 - 35 - 40 - 48 (- 80) μ.Χ. ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΕΣ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΑΚΡΗ ΛΙΒΙΣΙ

	NFS d.				
1	3122	1247	1831	Makri (orta ve aṣaḥ mahallesi) ve Livisi/Elvis	500 kayıt
2	3151	1251	1835	(sadece Livisi /Elvis) ?	700 kişi
3	3153	1256	1840	Makri ve Livisi	120 (300)+124 (297)+104 (240) 348 hane (837 kişi)
4	3184	1264	1847	Makri (orta ve aṣaḥ mahalle) Livisi	157+146+130= 433 hane
5	3189	1308	1890 (istatistik (Aydın vilayeti nüfus istatistik cetvelleri)		
6	3148			(misafir/ticaret olarak gelen reaya)	

Πάνω, αποσπάσματα από δυο διαφορετικές οθωμανικές απογραφές πληθυσμού του 19^{ου} αι. Μάκρης-Λιβισιού. Κάτω ο κατάλογος των 5 απογραφών με τα χαρακτηριστικά τους (Ευαγγελία Αχλάδη).

24.5. ΜΙΑ ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗ ΜΑΚΡΗ ΤΟΥ 1811:

*«Το χωριό Μάκρη, ή όπως το λένε οι ντόπιοι Μέγρη, στέκεται στα βάθη του εσωτερικού κόλπου, πάνω στα ερείπια της αρχαίας Τελμησσού...Μικρό, ασήμαντο και άθλιο από μόνο του, παισιώνεται και από τις δυο πλευρές από τα ερείπια προηγούμενης εγκατάστασης, από σαρκοφάγους και βράχους από τη μια πλευρά...Ο πιο όμορφος και μεγαλύτερος από αυτούς τους τάφους, είναι λαξευμένος στην κορυφή του βουνού και εξακολουθεί να είναι αρκετά άθικτος από το χρόνο και τον καιρό. **Πριν από μερικά χρόνια, οι πυλώνες του κατεδαφίστηκαν από το πλήρωμα ενός ευρωπαϊκού πλοίου, στην προσπάθεια να τους δουν και να τους αποσπάσουν. Οι κάτοικοι του χωριού Μάκρη αντιστάθηκαν βίαια και οι ευεργέτες ακρωτηρίασαν αυτό που δεν μπορούσαν να ληστέψουν...***

ΣΧΟΛΙΟ:

Author Name:	_____
Hammer-Purgstall, Joseph von	
Title:	_____
Topographische Ansichten gesammelt auf einer Reise in die Levante von Joseph von Hammer. Mit Kupfern und Karten. Wien bey Carl Schaumburg und Comp. 1811.	
Date:	_____
Wien, 1811	

Η ανάγνωση και η γραφή στο Λιβύσι, έφτασαν στα μέσα του 19^{ου} αιώνα το 1850 περίπου, με τον 1^ο και μεγάλο μας φωτισμένο Δάσκαλο Μιχαήλ Μουσαίο. Παρόλα αυτά, οι φτωχοί, παντελώς αγράμματοι κάτοικοι της Μάκρης, ξεσηκώθηκαν, όταν το 1800 Άγγλοι τάχα φιλέλληνες αρχαιολάτρες, έριχναν με το κανόνι να γκρεμίσουν τη μαρμαρίνη πόρτα του Αρχαίου Λαξευτού Τάφου του Βασιλιά Αμύντα στη Μάκρη, για να συλλήσουν τον τάφο. Διαμαρτυρήθηκαν οι Έλληνες τότε για την ιεροσυλία, τη σύλληση των ιερών για αυτούς μνημείων. Οι αγράμματοι πρόγονοί μας εκεί, δεν είχαν είχαν γνώση, αλλά είχαν επίγνωση και συναίσθηση της αρχαίας τους καταγωγής.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ ΥΠΟ-ΕΝΟΤΗΤΑΣ: ΑΡΧΑΙΟ ΛΥΚΙΑΚΟ ΠΟΙΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ 3000 π.Χ.

*«Μη στεναχωριέσαι αν δεν μπορείς να με βρεις.
Θα βρεις τα πράγματα μου,
τις πέτρες που έκοψα, τους δρόμους που άνοιξα,
θα βρεις τα γλυπτά που έχω κεντημένα,
και θα δεις χιλιάδες χρόνια μακριά,
τα δακτυλικά μας αποτυπώματα θα αγγίζουν το ένα το άλλο.»*

Γραμμένο 3000 π.Χ. στη μια πλευρά δίσκου που ανακαλύφθηκε στην Ξάνθο της Λυκίας. Συμβολίζει την ανεξαρτησία των Ξανθοσιτών και την ατελείωτη αντίστασή τους εναντίον εισβολέων και λεηλατών...

25. ΠΕΡΙ ΓΕΝ-8-ΝΙΑΣ ΚΑΙ...ΓΛΥΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΥΤΑΛΙΟΥ ΛΟΓΟΣ

«Όποτε μαθαίνουμε για μια σφαγή Αρμενίων στη Μικρά Ασία, όλοι υποθέτουν ότι έγινε μετά από διαταγές του ενός ή του άλλου. Κανένας δεν φαίνεται να αντιλαμβάνεται ότι απλά μπορεί να υπάρχουν άνθρωποι που κάπου- κάπου τους αρέσει να σκοτώνουν τους γείτονές τους.»

(Hector Hugh Munro (Saki), 1870-1916, Βρετανός διηγηματογράφος)

Θέλω εξ' αρχής να ξεκαθαρίσω κάποια πράγματα, για να μην παρεξηγηθώ:

Μεγάλωσα στο Αιγάλεω κοντά στον Άγιο Σπυρίδωνα, μια γειτονία που τη δεκαετία του '20 δέχτηκε Μικρασιάτες, Πόντιους, Ασσύριους πρόσφυγες και δεν έπαψε να δέχεται πρόσφυγες ποτέ, μέχρι και σήμερα. Τα γραφεία της ΛΥΚΙΑΣ, φιλοξενούνται στο κτίριο της Πανελληνίας Ένωσης Ασυριών (δίπλα σε αυτό της Ένωσης Ποντίων) και δεν υπάρχει εκδήλωση που να μην τους μνημονεύουμε αφού τους είμαστε ευγνώμονες γι αυτό. Η προγιαγιά μου, από τη μεριά της μητέρας μου, ήρθε στην Ελλάδα διωγμένη από τη Μάκρη και το Λιβίσι της ΝΔ Μικράς Ασίας, το Σεπτέμβριο του '22 με 5 παιδιά. Το 6^ο παιδί ήταν εξόριστο στα τάγματα εργασίας και ήρθε το '23. Η γενιά του πατέρα μου κρατά από Λευκάδα, με ρίζες στην Αρμενία πίσω στο 15^ο- 16^ο αιώνα. Σας διαβεβαιώνω επίσης, ότι στη Μάκρη και το Λιβίσι δεν έγιναν μαζικές σφαγές, ούτε το '22 ούτε πριν. Έγιναν ωστόσο προμελετημένες επιστρατεύσεις - εκτοπισμοί - εξορισμοί, κατά τη διάρκεια των οποίων, εξολοθρεύτηκε το μεγαλύτερο μέρος των ανδρών από 10- 70 ετών και αρκετά γυκαικόπαιδα. Επίσης πάλι εκ προμελέτης, θεσπίστηκε σκόπιμα βαρύτατος φόρος αποφυγής στράτευσης των χριστιανών, που πληρώθηκε 2 και 3 φορές χωρίς να αποφευχθεί εν τέλει ο εξορισμός, στα πλαίσια ενός γενικότερου σχεδίου έμμεσης υφαρπαγής των περιουσιών τους. Αντιθέτως, όπως μαρτυρούν πολλές μαρτυρίες 1^η γενιάς από το αρχείο της ΛΥΚΙΑΣ, πολλοί μουσουλμάνοι γείτονες των Μακρηνολιβισιανών, βοήθησαν τους προγόνους μας όπως μπορούσαν τα δύσκολα χρόνια πριν την έξοδο, αλλά και μετά, μέχρι και με κίνδυνο φυλάκισής τους, φέρνοντάς τους στην Ελλάδα μετά το '22 τα τιμαλφή που οι δικοί μας άφησαν πίσω, καθώς δεν επιτρεπόταν να τα πάρουν μαζί τους, για να ξεκινήσουν μια νέα ζωή και κρατώντας για χρόνια τα κλειδιά των εγκατελιγμένων σπιτιών τους, με την ελπίδα να ξαναγυρίσουν. Μια τρανή απόδειξη ανθρώπινης αλληλεγγύης, σε πείσμα και υπεράνω της επίσημης γραμμής εξόντωσης των χριστιανών, από τους τότε (και τώρα ίσως) κυβερνώντες νεό-τουρκους νεο-οθωμανούς. Έχω πολλούς φίλους Τούρκους. Θα ρωτήσουν τώρα εύλογα μετά τα παραπάνω, οι φίλοι Πόντιοι, Ασσύριοι και Αρμένιοι που γενοκτονήθηκαν:

«Και τι δουλειά έχεις τότε εσύ να μιλάς για τη γενοκτονία; Γιατί οργανώνεις προσκυνήματα στα πάτρια, ακόμα και σε περιόδους εθνικής κρίσης και θερμών επεισοδίων, βοηθώντας την Τουρκική οικονομία με τον τουριστικό σου

οβολό; Τα φιλοτουρκικά σου λόγια προσβάλλουν τη μνήμη των προγόνων μας! Άσε να τα πούμε καλύτερα εμείς, που οι πρόγονοί μας ζήσανε το μίσος το μαχαίρι και τη σφαγή».

Ευχαριστώ προκαταβολικά για την υπομονή σας, να ακούσετε ένα Μικρασιάτη, να σας μιλά για τη δική του αλήθεια, που όπως ελπίζω ότι θα δείτε στη συνέχεια, δεν διαφέρει από την αλήθεια σας, την αλήθεια κάθε απόγονου προσφύγων. Σε τελική ανάλυση, άκουσον μεν, πάταξον δε! Δεν είμαι ιστορικός. Ωστόσο, από τα χρόνια της ενασχόλησής μου με το Μικρασιατικό ζήτημα, έχω καταλήξει ότι όλοι μας (και θα ήθελα σε αυτό να συμπεριλάβω κάτω από κοινή μοίρα Μικρασιάτες, Πόντιους, Ασύριους, Αρμένιους και Ανατολικο-Θρακιώτες) γενοκτονηθήκαμε όχι μια, αλλά 8 φορές στη σειρά, πράγμα που θέλω να πιστεύω ότι αποτελεί ιστορικά, μια λυπηρή και αναξιοπρεπή παγκόσμια πρώτη. Όλοι οι άνθρωποι ζουν και πεθαίνουν μια φορά. Οι δικοί μας πρόγονοι, έζησαν μια, αλλά πέθαναν πολλές. Παραθέτω παρακάτω τις 8 γενοκτονίες μας πολύ συνοπτικά, στην κρίση του καθενός. Έτσι πάντως σκοπεύω να μεταδώσω τη δική μου αλήθεια στα παιδιά μου και θέτω τον εαυτό μου στη διάθεση του κάθε ιστορικού ή μη, να μου αποδείξει το αντίθετο και να μειώσω τις 8 γενοκτονίες σε 7,5,3,η και 1, πράγμα αδύνατο, αλλά και έτσι να είναι, μια μόνο γενοκτονία είναι τόσο βαριά όσο και οι οκτώ. Αν καταδικαστείς εις θάνατον, τι διαφορά έχει το δις, τρις ή οκτάκις;

ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ 1^η (ΑΜΕΣΗ): ΣΦΑΓΕΣ - ΕΚΤΟΠΙΣΜΟΙ - ΤΑΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εκ προμελέτης άμεση (μέσω σφαγών) ή έμμεση (μέσω επιστράτευσης, εξοντωτικών εκτοπισμών και θανατηφόρων ταγμάτων εργασίας) φυσική εξόντωση των χριστιανικών πληθυσμών της Ανατολής, **από τους Τούρκους με την καθοδήγηση των Γερμανών**, τότε συμμάχων τους και την ακούσια ή εκούσια συναίνεση των Δυτικών μας συμμάχων. Εξού και ο Χίτλερ, ιθύνων νους της γενοκτονίας των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, θεωρείται μαθητής του Κεμάλ, διδαχόμενος από τη γενοκτονία των χριστιανών στα Αμελέ Ταμπουρού ή τάγματα καταναγκαστικής εργασίας.

2^η (ΕΜΜΕΣΗ): Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

Η πολεμική ενίσχυση των Νεοτούρκων στρατιωτικών του Κεμάλ και των Τσετών μισθοφόρων τους με πολεμοφόδια, όπλα και βαρύ πολεμικό εξοπλισμό, **από τους δυτικούς μας...συμμάχους του 1^{ου} Παγκοσμίου πολέμου Άγγλους, Γάλλους, Ιταλούς**, επικουρούμενη από τη στρατιωτική βοήθεια και των Ρώσων προς τον Κεμάλ, συνέβαλε σημαντικά στην κατάρρευση του μετώπου, με όλα τα επερχόμενα έκτροπα της Καταστροφής.

3^η (ΕΜΜΕΣΗ): ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η παρεμπόδιση ή/και άρνηση έγκαιρης εκκένωση περιοχών, των προγραμμαμένων χριστιανικών πληθυσμών, **από την Ελληνική Κυβέρνηση και τους Συμμάχους**. Τρανά παραδείγματα: η καταστροφή της Σμύρνης με τα συμμαχικά και

ελληνικά πλοία να παρακολουθούν αρόδου τη σφαγή καθώς και η εκκένωση της Αρμενικής Κιλικίας, μετά την αποχώρηση των Γάλλων κ.ά. πολλά όμοια.

Οι προσφυγικοί συνοικισμοί και οι άθλιες συνθήκες στέγασης, θέρμανσης, σίτισης, οδήγησαν σε πολλές χιλιάδες νεκρών, που πρέπει να προσθέσουμε στα θύματα της Μικρασιατικής καταστροφής.

4^η (ΕΜΜΕΣΗ) Η ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ & ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ

Η ανταλλαγή πληθυσμών, συνοδεύτηκε από την άνιση εξίσωση περιουσιών 1.500.000 εν γένει εύρωστων χριστιανών της Ανατολής, με αυτές 400.000 αγροτών μουσουλμάνων της Ελλάδας. Οι πρόσφυγες του '22 δεν αποζημιώθηκαν για την πραγματική περιουσία που απώλεσαν, αλλά πρακτικά πήραν κάποια πενιχρά ποσά 'έναντι'. Ακόμα και τα προσφυγικά οικόπεδα, τους δόθηκαν με δάνειο, που έκαναν δεκαετίες να αποπληρώσουν. Ας μην μιλήσουμε για τους προσφυγικούς πληθυσμούς, σε δυσμενέστερη μοίρα από τους Πόντιους και τους Μικρασιάτες, όπως οι Αρμένιοι, για τους οποίους το Ελληνικό κράτος για χρόνια έριζε, εάν πρέπει ή όχι να θεωρηθούν ανταλλάξιμοι και δεν πήραν ποτέ, ούτε την πενιχρή αποζημίωση, ούτε προσφυγικά οικόπεδα. Η πρακτική απώλεια περιουσίας των προσφύγων, πέρα από την αδικία της άνισης εξίσωσης περιουσιών, σε συνδυασμό με την οθωμανική απαγόρευση στους πρόσφυγες να μεταφέρουν μαζί τους λίρες και τιμαλφή, μαζί με τις κακουχίες των προσφύγων και τις δυσκολίες αποκατάστασης στην Ελλάδα, οδήγησαν σε μερικές επιπλέον εκατοντάδες χιλιάδες θανάτων, που πρέπει να προστεθούν στον αριθμό των γενοκτονημένων, για την....τάξη του ηθικού μας ταμείου, αν δεν έχει κι αυτό πια χρεωκοπήσει.

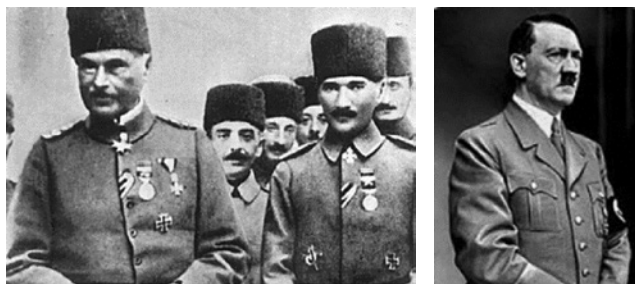
Μιλώντας για ταμεία: Για το **χρυσό των Ελλήνων που εξανεμίστηκε από την Τράπεζα της Ανατολής** και έκτοτε αγνοείται η τύχη του, θα έπρεπε κάποτε να ερευνηθεί το διεθνές δικαστήριο, η διεθνής δίωξη οικονομικού εγκλήματος, ή κάποιος άλλος αρμόδιος διεθνής φορέας. Προσεκτικά όμως παλικάρια, καθότι οι τότε ιδρυτές είναι και νυν πρωταγωνιστές του παγκόσμιου τραπεζικού λόμπυ και.....έχετε και παιδιά!

5^η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΜΝΗΜΗΣ ΑΓ' ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Η αποσιώπηση/άρνηση αναγνώρισης των προαναφερόμενων γενοκτονιών **από το Τουρκικό κράτος**, που παραχαράσσοντας την ιστορική αλήθεια, αποκρύπτει οτιδήποτε έχει σχέση με ωμότητες πριν το 1922, διατυμπανίζοντας την Ανταλλαγή Πληθυσμών του 1923 και τα έκτροπα του Ελληνικού στρατού κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία. Ο ξεριζωμός των μουσουλμάνων της Ελλάδος, από τις προγονικές εστίες τους, ήταν όντως ένα πικρό βίωμα, όμοιο με αυτό του ξεριζωμού των χριστιανών της Ανατολής, αλλά δεν ήταν γενοκτονία. Άλλο η αναίμακτη ανταλλαγή του 1923 και άλλο η προσχεδιασμένη γενοκτονία 1912-1922. Τα όποια τυχόν έκτροπα του Ελληνικού στρατού, κατά τη

Μικρασιατική Εκστρατεία επίσης, σε καμία περίπτωση δεν είχαν τάσεις και διαστάσεις γενοκτονίας.

Το παραπάνω, είναι η 2^η μεγαλύτερη παραχάραξη της ιστορίας από τους γείτονες μετά την αυθαίρετη διατύπωση ότι δεν υπήρξε συνεχής παρουσία Ελληνισμού από τα αρχαία χρόνια στην εγγύς Ανατολή. (Δες προηγούμενη υποενότητα: «Η απόδειξη της αρχαίας μας καταγωγής») Η αλήθεια δεν κρύβεται και τόσο ο ψεύτης, όσο και αρνητής και ο πολέμιος της αλήθειας, είναι το ίδιο εκτεθειμένοι. Η άγνοια από την άλλη, έχει τα αίτια και τα ελαφρυντικά της και γι αυτό θα πω δυο λόγια παρακάτω.

Ο Γερμανός στρατηγός Λίμαν Φον Σάντρεις και ο ‘μαθητής’ του, Κεμάλ Αταττούρκ - Αδόλφος Χίτλερ.

Πορείες εξόντωσης – Τάγματα εργασίας.

Βάρκα με πρόσφυγες φτάνει στον Πειραιά - Άθλιες παράγκες προσφυγικών συνοικισμών.

6^η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΜΝΗΜΗΣ ΑΠ' ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Από το επίσημο Ελληνικό κράτος αποσιωπήθηκε η γενοκτονία, από το 1922 ως την επίσημη αναγνώρισή της, το 1994 για τους Πόντιους και το 1998 για τους Μικρασιάτες. Αρχικά, αυτό συνέβη για λόγους διεθνών πολιτικών συσχετισμών και πιέσεων (ας μην ξεχνάμε την πρόταση του Κεμάλ για νόμιπη ειρήνης, από τον Ελευθέριο Βενιζέλο) και στη συνέχεια λόγω της εισόδου της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ, τη δεκαετία του '50, για λόγους αγαστής συνεργασίας των εταιρών συμμάχων του ΝΑΤΟ Ελλάδας- Τουρκίας, πράγμα φυσικό, αφού μετά το 2^ο Παγκόσμιο, η Ελλάδα έφυγε από την προ 20^{ου} αιώνα εξάρτηση των Άγγλων και με τη νέα μοιρασιά, έγινε επίσημα Αμερικάνικο 'τσιφλικί' και σφαίρα επιρροής των ΗΠΑ. Ο εμφύλιος '45- '49 είναι η ζωντανή απόδειξη εφαρμογής της νέας τάξης πραγμάτων κι ας τσακώνονται οι δικοί μας για ευθύνες της δεξιάς και της αριστεράς, για φασίστες, πατριώτες, ανθέλληνες και διεθμιστές.

Η παραχάραξη της ιστορικής αλήθειας, δεν έτυχε ως τώρα σοβαρής αντίκρουσης **από τους Έλληνες Ακαδημαϊκούς και τα Ιστορικά τμήματα των Ελληνικών Πανεπιστημίων**. Την ώρα που η Τουρκική Ακαδημαϊκή Κοινότητα συστηματικά και μαζικά παράγει και εξάγει στοχευμένες σε αυτή την παραχάραξη έρευνες και μελέτες, η απουσία Ελληνικών Πανεπιστημιακών τμημάτων μελέτης της Μικρασιατικής ιστορίας (τα πράγματα σταματούν στα Ρωμαϊκά, αν όχι Βυζαντινά χρόνια, με λίγο...γαρνίρισμα 1821) και η επόμενη απουσία σχετικής εμπειριστωμένης ύλης, στα σχολικά εγχειρίδια όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, συνεχίζει την...παραγωγή μακάριων, παιδευτων πολιτών, χωρίς γνώση της νεότερης ιστορίας μας και ως εκ τούτου, με μειωμένη αντίληψη και κρίση επί της σημερινής ιστορικής πραγματικότητας. Τα άκριτα, άβουλα, απολίτικα ανθρώπινα όντα, ήταν εξάλλου παγκοσμίως και αιωνίως, ο διακαής πόθος όλων των εξουσιών. Η χειραγώγηση προϋποθέτει τέτοιου τύπου λαούς και αν το επίσημο κράτος είναι ετερόφωτο και εξαρτημένο, η Ακαδημαϊκή κοινότητα ποιώντας την νήσσαν, φέρει ατόφια την ευθύνη μιας τέτοιας κατηφόρας. Μπράβο στους Τούρκους Ακαδημαϊκούς και Πολιτικούς και καλά να πάθουμε.

7^η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΜΝΗΜΗΣ ΑΠΟ ΟΣΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΟΝΟ ΜΕ ΤΗ...ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.

Για να μην παρεξηγηθώ, δεν αναφέρομαι στο σύνολο των προσφυγικών συλλόγων και δεν καταφέρομαι ενάντια στο έργο κανενός προσφυγικού συλλόγου. Μεγάλο το έργο των μικρασιατικών συλλόγων, κυρίως στη διάσωση του

πολιτισμού των λαογραφικών, των ηθών και εθίμων μας και σε αρκετές περιπτώσεις, στη συλλογή μαρτυριών 1^{ης} γενιάς για τη διάσωση της μνήμης. Μικρό όμως το έργο αρκετών Μικρασιατικών συλλόγων, στην ιστορική έρευνα και την ερμηνεία των γεγονότων που οδήγησαν στην Μικρασιατική Καταστροφή. Στον αντίποδα, βρίσκονται σχεδόν όλοι οι σύλλογοι Ποντίων- Αρμενίων- Ασσυρίων, για τους οποίους το ζήτημα της γενοκτονίας έγινε αιτία και ζήτημα μελέτης, συσπείρωσης, αποκατάστασης της μνήμης και εν τέλει αξιοπρέπειας. Πατριώτες φίλοι εκπρόσωποι Μικρασιατικών Συλλόγων, το έργο σας είναι αξιωματικόν. Ωστόσο πιστεύω πως είναι πολύ πιο δύσκολη αλλά και ασύγκριτα πιο σημαντική, η διάσωση της ιστορικής αλήθειας. Από τη διάσωση της... συνταγής του γλυκού του κουταλιού.

Το ιδανικό θα ήταν, κάθε Σύλλογος, να έχει και ένα τμήμα ιστορικής έρευνας, και όλες αυτές οι κατακερματισμένες προσπάθειες, να μπορέσουν κάποτε να ενωθούν σε ένα ενιαίο αρχείο, προς μελέτη και ερμηνεία, από Πανεπιστημιακούς φορείς και ιστορικά ιδρύματα.

Δεν θα ήθελα εδώ, να μιλήσω για την ατομική και συλλογική αρχαία φαγωμάρα μας, τις ίντριγκες για τα προεδριλίκια, την ανάμειξη με τα Μικρασιατικά για λόγους ματαιοδοξίας και αναρρίχησης σε κοινωνικούς και θεσμικούς θώκους κτλ, ούτε για μεμονωμένες πληρωμένες συμπεριφορές, πρακτοριλίκια και προδότες, εξαιρέσεις που άλλωστε γνωσιακά με ξεπερνούν. Ας είμαστε ενωτικοί και 'ουδείς ένοχος μέχρι αποδείξεως του εναντίου'. Άλλωστε το ξεκαθάρισα και στην αρχή, αναφέρομαι σε ένα μόνο μικρό μέρος του εν συνόλω αξιέπαινων προσφυγικών συλλόγων.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ο.Π.Σ.Ε (Οργάνωση Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος) ΕΠΙΣΤΟΛΗ:

Φίλοι και πατριώτες, κατά την ταπεινή μου γνώμη, έχουμε ήδη αργήσει τραγικά. Πέρασαν εκατό χρόνια από την Καταστροφή και έφτασε το 2021, για να ερωτηθούν οι σύλλογοι από την ΟΠΣΕ, τι θα μπορούσαν να οργανώσουν συνεργατικά και μαζικά το 2022, ενώ έπρεπε ένα προ- συνέδριο να έχει οργανωθεί πολύ καιρό πριν, για να κάνει το 2022 επιστημονικές ανακοινώσεις συμπερασμάτων και όχι να συνεχίσει να συζητά για το τι έγινε, γιατί έγινε και να τρωγόμαστε μετά από 100 χρόνια για το αν ο Βενιζέλος ήταν εθνάρχης ή προδότης ή αν αυτό που συνέβη ήταν γενοκτονία ή εθνοκάθαρση. Οι σύλλογοι πρέπει να κινητοποιηθούν και να καθοδηγηθούν σωστά υπό την ΟΠΣΕ, να ενώσουν δυνάμεις. Η 1^η γενιά μας έφυγε, η 2^η πιθανόν έδωσε ότι είχε, η 3^η γενιά πρέπει να πάρει τη σκυτάλη της μνήμης από τους παλαιότερους, με όρεξη, όραμα, σύγχρονα ψηφιακά μέσα, πανεπιστημιακή εκπαίδευση, με εστίαση στην ιστορική έρευνα και στην προσπάθεια ερμηνείας των γεγονότων. Όσο με το χρόνο τα αρχεία πλουτίζουν και ψηφιοποιούνται, τόσο το ενδιαφέρον για τη μελέτη τους από γενιά σε γενιά ατονεί. Το Υπ. Παιδείας- Πολιτισμού και η Ακαδημαϊκή κοινότητα πρέπει κάποτε να πάρουν φωτιά, με πίεση από κάτω προς τα πάνω. Γιατί η μνήμη είναι μια άλλη μορφή αξιοπρέπειας.

8^η ΓΕΝΟ(ΜΝΗΜΟ)ΚΤΟΝΙΑ 1922 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ - ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΜΝΗΜΗΣ ΑΠΟ ΕΜΑΣ

Πόσες φορές δεν διάβασα μαρτυρίες 1^{ης} γενιάς και πόσες φορές δεν πήρα μαρτυρίες από 2^{ης} γενιάς πρόσφυγες, οι οποίοι στην ερώτηση «ήρθε ο παππούς σου το '22 στην Ελλάδα;», απαντούσαν «όχι, έμεινε στην Τουρκία». Καλέ μου πατριώτη, απόγονε προσφύγων, μήπως πιστεύεις ότι ο παππούς έμεινε πίσω για δουλειές ή για διακοπές; Εξήγησε σε παρακαλώ στα παιδιά σου, ότι 7 στους 10 προγόνους μας που «έμειναν πίσω», αν την περίοδο 1915- 1922 ήταν μεταξύ 10- 70 χρονών, επιστρατεύθηκαν και οδηγήθηκαν σε εξοντωτικές πορείες και τάγματα εργασίας (Αμελέ Ταμπουρού) με σκοπό τη φυσική τους εξόντωση, ώστε να μειωθεί ο δυνητικά εσωτερικός εχθρός, φίλα προσκείμενος στην Διεθνή Συμμαχία (ΑΝΤΑΝΤ) αλλά και να μείνει ο πλούτος των Χριστιανών και η Τουρκία (που τότε δεν υπήρχε ως κράτος) στους Τούρκους, όπως πρόσβευε ανεπίσημα το κίνημα των Νεοτούρκων, την ώρα που επίσημα ονομαζόταν κόμμα 'Ενωση & Πρόοδος'.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Όσο δεν ψάχνουμε τη ρίζα και την ιστορία μας, τόσο πιο δεκτικοί θα είμαστε σε 'εύπεπτα' αφηγήματα, όπως αυτό της Ιλιάδας, ότι ο Τρωικός Πόλεμος δεν έγινε για ιμπεριαλιστικούς λόγους, αλλά για τα μάτια και την τιμή κάποιας ωραίας Ελένης. Σκεφτόμενος ότι άρχισα να ερευνώ το Μικρασιατικό ζήτημα σοβαρά από 40 ετών, σήμερα στα 50 μου, νιώθω πολύ περήφανος γι αυτό. Ταυτόχρονα όμως σκέφτομαι ότι άρχισα να ερευνώ σοβαρά το Μικρασιατικό ζήτημα, μόνο αφού έφτασα 40 ετών και σήμερα στα 50 μου, ειλικρινά ντρέπομαι γι αυτή μου την καθυστέρηση. Αυτά καταθέτω από καρδιάς, συνείδησης και ιστορικής έρευνας. Κάθε καλόπιστη κριτική καλοδεχούμενη.

Είσοδος της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ το 1952, ίδια μέρα με την Τουρκία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΟΜΟΙ

2191. Κύρωση Συμφωνίας μεταξύ των Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τσεχικής και Σλοβακικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας για τη συνεργασία και την αμοιβαία συνδρομή των Τελεματεχνικών Διοικήσεων των δύο Κρατών 1

2192. Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ των Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Κράτους του Κοράλ για συνεργασία στο γεωργικό τομέα 2

2193. Η 19η Μαΐου καθιερώνεται ως ημέρα μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου 3

ΝΟΜΟΙ

213

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2193 (3)

Η 19η Μαΐου καθιερώνεται ως ημέρα μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδωμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Ορίζεται η 19η Μαΐου ως ημέρα μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Εφημερίς της Κυβερνήσεως 1994, αναγνώριση γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2645

Καθιέρωση της 14ης Σεπτεμβρίου ως ημέρας εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το Τουρκικό Κράτος.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδωμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Ορίζεται η 14η Σεπτεμβρίου κάθε έτους ως ημέρα εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το Τουρκικό Κράτος.

Άρθρο δεύτερο

Ο χαρακτήρας, το περιεχόμενο, ο φορέας και ο τρόπος οργάνωσης των εκδηλώσεων εθνικής μνήμης καθορίζονται με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη της Ομοσπονδίας Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος.

Άρθρο τρίτο

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Παραγγέλλω τη δημοσίευσή του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την απόλασή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 9 Οκτωβρίου 1998

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜ. ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΠΟΝΤΙΣΜΟΥ
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ **Ε. ΒΕΝΙΣΣΕΛΟΣ**

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 9 Οκτωβρίου 1998

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΚΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΥΑΓ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Εφημερίς της Κυβερνήσεως 1998, αναγνώριση γενοκτονίας των Ελλήνων Μικράς Ασίας.

Η συνταγή της γιαγιάς Σωσώς για σουτζουκάκια σμυρνέικα light – Κι όμως γίνεται!

26. ΓΕΦΥΡΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ

**«Μπορούμε να ζήσουμε χωρίς φίλους, αλλά όχι χωρίς γείτονες.»
(Dr. Thomas Fuller, 1654-1734, Άγγλος γιατρός & γνωμικογράφος)**

Χρωστάω αυτό κείμενο, στη μνήμη των παλαιών Τούρκων γειτόνων και φίλων των προγόνων μας. Ξεχωρίζοντας τους λαούς από τις κυβερνήσεις και θέλοντας να μείνει στο τέλος του κεφαλαίου «ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ», ένα μήνυμα πανανθρώπινης αλληλεγγύης, ως παρακαταθήκη για τα παιδιά μας, παραθέτω χρονολογικά, δέκα συγκινητικές ιστορίες, όπου οι γείτονες λαοί ξεπέρασαν προκαταλήψεις και εθνικές γραμμές, υψώνοντας την πεζή ύπαρξή τους, σε μια ανώτερη αξιακή σφαίρα:

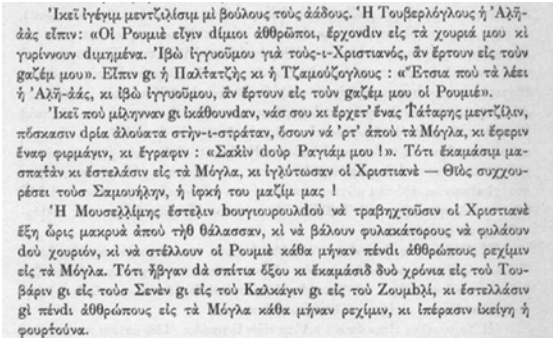
ΙΣΤΟΡΙΑ 1^η: Πως οι Τούρκοι σώσανε τους Λιβισιανούς γείτονές τους από σφαγή το 1822 (Μαρτυρία ανώνυμου Λιβισιανού, στο δάσκαλο Μιχαήλ Μουσαίο 1855):

«Το 1821, λέει ο ανώνυμος αφηγητής, ξεσηκώθηκαν οι Μωραΐτες σε επανάσταση ενάντια στο σουλτάνο. Τότε ο Σουλτάν Μαχμούτης, ο σουλτάνος, κρέμασε τον πατριάρχη Γρηγόριο, και τους δεσποτάδες στην Πόλη, και οι Τουρκαλάδες αγρίεψαν και πήραν φόρα να ξεκάνουν και να λεηλατήσουν όλους τους χριστιανούς. Όταν κρέμασαν τον πατριάρχη Γρηγόριο, έγινε πατριάρχης ο δικός μας, ο Ευγένιος, μητροπολίτης Πισιδίας μέχρι τότε, ποιμένας άγιος και άφοβος. Στα 1822 που οι Έλληνες έκαψαν την τούρκικη αρμάδα, ξεσηκώθηκαν και οι δικοί μας Τουρκαλάδες εδώ, κατά πάνω στους χριστιανούς. Και πήγαν τότε στον Οσμάν αγά, που ήταν αγάς εδώ και του λένε: «Εμείς αφέντη μας φοβόμαστε του ρωμιούς, γιατί έρχονται καΐκια κουρσάρικα των γκιαούρηδων στο Βαϊ (λιμανάκι του Λιβισιού) και τους δίνουν οι γκιαούρηδες τροφή, και φοβόμαστε μη μας χαλάσουν». Ο Οσμάν αγάς αντί να τους καταπραΰνει, σηκώθηκε και ήρθε στο Λιβίσι με μια ομάδα αρματωμένους, για να σκοτώσουν τους χριστιανούς και να κάνουν το χωριό γιάγμα. Τότε είδαν και οι χριστιανοί τους Τουρκαλάδες με τις μαχαίρες και μαζεύονταν και ακόνιζαν και αυτοί τις μαχαίρες τους. Και τότε πήγανε στον μητροπολίτη Σαμουήλ, που έτυχε να είναι εκεί στα μέρη εκείνες τις μέρες, ήταν Μάιος μήνας. Τότε έτρεξαν πολλές γυναίκες στο Βαϊ κι άλλες έπιασαν τα βουνά για να κρυφτούν κι ο κόσμος ήρθε τα πάνω κάτω. Ο δεσπότης ο Σαμουήλης -η ευχή του μαζί μας- (πού είναι τώρα τέτοιοι δεσποτάδες!) έχοντας κρεμασμένο το φερμάνι στο στήθος του, στάθηκε στη μέση του Στούμπου (της κεντρικής πλατείας του Λιβισιού), και λέει στον Οσμάν- αγά: «Για όνομα του Θεού, πού τους πας όλους αυτούς τους λεβέντες και έφερες τον κόσμο τα πάνω- κάτω; Έχεις καμιά προσταγή από τον σουλτάνο να σφάξεις τους ραγιάδες; Αυτοί πληρώνουν τιμημένα το χαράτσι και το φόρου τους στον βασιλέα, όπλα δεν έχουν και είναι στις δουλειές τους άνθρωποι ήσυχοι, προσκυνημένοι. Τι πράματα είναι αυτά; Κι έφερες αυτούς

τους αρματωμένους στο ρωμαϊκό το χωριό και φοβέρισες τον κόσμο»; Στη συνέχεια ο δεσπότης, έχει το σθένος να απειλήσει τον Οσμάν –αγά, άμεσα και με βαριά απειλή. «Πρόσεξε του λέει γιατί θα φροντίσω να αποβούν όλα αυτά εις βάρος σου»... «Άνοιξε τα μάτια σου, κι αν θέλετε να διαφεντέψετε το δοβλέτι, να πάτε στο Μωριά, που έχει τους αντάρτες, να τους πολεμήσετε»... Η απειλή του δεσπότη έπιασε τόπο. «Εγώ του λέει, ήρθα εδώ γιατί έχω πληροφορίες πως έρχονται καϊκία των γκιαούρηδων στο Βαί και κάνουν ανεφοδιασμό»... Του λέει τότε ο Σαμουήλ, βάλε ανθρώπους σου να δούνε και μην τα βάζεις με τιμημένους ανθρώπους. Ο ραγιάς είναι το λουλούδι της βασιλείας... Τότε έφερε μια γαρουφαλλιά στη γλάστρα και ήταν φουντωτή, την έδειξε στον Οσμάν- αγά και του είπε: «Τη βλέπεις αυτή τη γαρουφαλλιά, τι όμορφη που είναι; Κόψε τώρα τα λουλούδια της». Ο αγάς τα έκοψε και τότε του λέει ο Σαμουήλ: «Πώς σου φαίνεται τώρα;» κι αυτός απάντησε «δεν είναι καλή». Είπε και ο Σαμουήλ: «Έτσι είναι και το βασίλειο δίχως τον ραγιά». Το σκέφτηκε καλά ο Οσμάν- αγάς και λέει: «Τότε θα στείλω είδηση ναρθούνε όλοι οι αγάδες γύρω να αποφασίσουμε και νάρθεις και του λόγου σου μαζί»... Μαζεύτηκαν όλοι οι αγάδες στη Μάκρη κι έστειλαν ένα καβαλλάρη να πάει να φέρει τον Σαμουήλ. Ο πρωτοπρεσβύτερος είχε αντιρρήσεις. «Μην πας στη Μάκρη δέσποτά μου, τον συμβούλευε, αυτοί θα βάλουν ανθρώπους να σε σκοτώσουν στο δρόμο». Ο Σαμουήλ δεν έκανε πίσω. «Εσύ παπά μου έχεις την παπαδιά και τα παιδιά σου, εγώ δεν έχω, είμαι καλόγερος, ούτε παιδιά έχω, ούτε σκυλιά. Κι αν με σκοτώσουν, ας φύγει ένας καλόγερος ακόμα για το γένος»... Γίνθηκε η συνάντηση στη Μάκρη και τότε οι άλλοι αγάδες το σκέφτηκαν καλύτερα, πως δεν είχαν συμφέρον να «χαλάσουν» τους χριστιανούς. **Ο Τουβερλόγλου ή Αλήαγας είπε: «Οι Ρωμιοί είναι τίμιοι άνθρωποι, έρχονται στα χωριά μου και γυρίζουν τιμημένα. Εγώ εγγυώμαι για τους Χριστιανούς, ας έρθουν στα μέρη μου. Είπαν κι ο Πατατζής κι ο Τζαμούζογλου: «Έτσι είναι όπως τα λέει ο Αλήαγας κι εγώ εγγυώμαι, ας έρθουν στα μέρη μου οι Ρωμιοί. Ένας μάλιστα από αυτούς, ο ανώτερος, έστειλε διαταγή να τραβηχτούν (να εξοριστούν δηλαδή) οι χριστιανοί έξι ώρες μακριά από τη θάλασσα, να βάλουν φρουρούς να φυλάνε το χωριό (το Λιβίσι), καθώς και να στέλνουν κάθε μήνα πέντε νοικοκυραίους, ομήρους, για ασφάλεια της συνθήκης, στα Μούγλα («ήταν πέντε κεφάλια Ρουμέϊκα στον τουρβάν») κι επέρασε κι εκείνη η φουρτούνα.»**

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πώς ισηκώστηκάσιν οι Τουρκαλλάδοι να σβάξουν τοδς-ι-Χριστιανός
εις τοδ Λιβίσιν, εις τιν ηιρίστασιν, εις τὰ 1822*

Απόσπασμα της πρωτότυπης μαρτυρίας του 1855 στα Λιβισιανά, όπου αναφέρονται οι ντόπιοι Τούρκοι ως εγγυητές, για το ήθος των Λιβισιανών, ώστε να αποφευχθεί η σφαγή τους. Η μεταγραφή της αυτή, από το χειρόγραφο του Μιχαήλ Μουσαίου, βρίσκεται στο βιβλίο του Ν. Π. Ανδριώτη: 'Το Λιβισιανό Ιδίωμα'.

ΙΣΤΟΡΙΑ 2^η: Ο ΧΑΤΖΗ ΧΑΛΙΛ Ο ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ ΚΑΙ Ο ΦΑΤΙΧ (Μαρτυρία του Φατίχ, εγγονού του Χατζή Χαλίλ το 2017, επιβεβαιωμένη από το βιβλίο του Κωνσταντίνου Λαμέρα «Η Μάκρη και το Λυβήσι, 1946)

Το 2017, στο δεύτερο ταξίδι μου στα πάτρια (το βάπτισμα του πυρός, το 2016 το χρωστάω στον Κώστα Κατσιγιάννη και τις κυρίες Γεωργία και Αλίκη Θεοδοσιάδη και τους ευγνωμωνώ) ο Κύριος Κατσιγιάννης, με παρότρυνε να έρθω σε επαφή με τον φίλο του τον Κο Φατίχ, αρχιτέκτονα, αξιοσέβαστο, πολύ εύπορο και φιλέλληνα Τούρκο, για να με βοηθήσει στις έρευνες. Ο Φατίχ, είχε πριν Ελληνική υπηκοότητα, είχε καταγωγή από Ρόδο και είχε φιλοξενήσει παλαιότερα τους Έλληνες και Τούρκους αρχιτέκτονες της επιτροπής «Σώστε το Λιβήσι». Είχα σκοπό να του τηλεφωνήσω τη 2^η μέρα που θα ήμουν εκεί. Δεν χρειάστηκε. Την 1^η μέρα που πήγα στο Λιβήσι, στο κιόσκι που υπάρχει στη δεξιά είσοδο του χωριού, δίπλα στην Κάτω Παναγιά, κάποιος με ρώτησε σε σπαστά Ελληνικά: «Συγγνώμη, είστε Έλληνες;» Ήταν ο Φατίχ!!!

Στο ξενοδοχείο του, στο Hisaronu, όπου μας κάλεσε για δείπνο, μου άνοιξε την καρδιά του:

«Ψάχνω να βρω στοιχεία για τον παππού μου, το Χατζή Χαλίλ Φαράλιαλι. Ήταν πολύ φίλος με τους Λιβισιανούς προγόνους σας. Αν έγινε πάμπλουτος και αν εγώ σήμερα έχω την οικονομική άνεση που έχω, το οφείλουμε σε εσάς. Ο παππούς μου, ζήτησε από τον Κρομμυδά δανεικά για να κάνει μια επιχείρηση εξαγωγής ξυλείας. από Μάκρη προς Αλεξάνδρεια. Ο Κρομμυδάς τον πήγε στο σεντούκι με τις λίρες και του έβαλε μερικές φτυαριές λίρες σε ένα πουγγί. Ο παππούς μου είπε τότε στον Κρομμυδά:

- Να τις μετρήσεις.
- Έχω εμπιστοσύνη, του απάντησε ο Κρομμυδάς

Όταν ο παππούς μου έγινε πάμπλουτος, πήγε στον Κρεμμυδά, για να του επιστρέψει τα δανεικά και του είπε:

- Να τις μετρήσεις.

Ο Κρομμυδάς πήρε το πουγγί και άδειασε τις λίρες στο σεντούκι, χωρίς να τις μετρήσει λέγοντας

- Έχω εμπιστοσύνη.

Την ώρα που ο Φατίχ μου έλεγε την παλιά αυτή ιστορία, το όνομα του παππού του γύριζε στο μυαλό μου...κάπου το είχα διαβάσει...αλλά που...Ξαφνικά το μυαλό μου άστραψε!

- Φατίχ, φέρε το κομπιοπούτερ σου, έχω στο στικάκι μου στοιχεία για τον παππού σου.

Στο βιβλίο «Μάρκη και Λυβήσι» του Κων/νου Λαμέρα, υπάρχει αναφορά στη Στάση του 1878 όταν Τούρκοι και Έλληνες, επαναστάτησαν ενάντια στο σκληρό Καϊμακάμη και τον 'φόρτωσαν' σε ένα καϊκι για τη Σμύρνη. Προσωρινός διοικητής ανακηρύχθηκε τότε, ο μόνος κάτοικος Μάρκης- Λιβισιού που έχαιρε κοινής αποδοχής και εκτίμησης από χριστιανούς και μουσουλμάνους. Ο Χατζή Χαλίλ, ο παππούς του Φατίχ!!! Οι επαναστάτες συνελλήφθησαν και πήγαν φυλακή, αλλά ελευθερώθηκαν, μετά από παρέμβαση του Γάλλου υποπροξένου Μάρκης.

Η συνάντησή με το Φατίχ στο κιόσκι της Κάτω Παναγιάς. Εμμανουήλ Κρομμυδάς και Χατζή Χαλίλ.

“Η ένδειξη 1878 στάσης του πληθους κατά του Καϊμακέρη τής Μάκρης

“Ο κατά τὴν ἔτη 1877 καὶ 1878 Διοικητὴς (καϊμακέρη) τῆς Μάκρης ἦτο ἀνδραγαθὸς βίαιος, βέναισος, ἄριστος καὶ τυραννικός, πενταστράτης καὶ ἄλλων τῶν κατώτερων καὶ ἀνωτέρων, παρὰ πᾶσαν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν ἐπέβη καὶ θύρανεύματι. Εἰς ἐπιμετρον δὲ, διετέλει εἰς συνεννόησιν μετὰ τῶν κατωτέρων στοιχείων τῆς ἐπαίδου καὶ μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν ὁρίων ληρῶν, οἷτινες συνέλαβον καὶ ἀπεκρίνονεν, ἐκ τοῦ ὄρατος, τοὺς εἰς τὸ ἰσχυραῖον, χίρον ἔμποριον ἢ πρὸς Ἑβραίων τοῦ ἰσχυραῖου, αὐτῶν μεταβάνοντας κατώτερους, παραγγέλωντες οὕτως εἰς νέκρωσιν πᾶσαν ἔμπορικὴν τοῦ τόπου κίνησιν. Ἐνεκεν δὲ τῆς μετὰ τοῦ Διοικητοῦ συνεννόησεως αὐτῶν, τὰ στοιχεῖα ταῦτα λαμβάνον ἀπαθῆματα, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποδραστηροῦντα, οὕτως ὥστε τῆς ληρῆος αὐτῶν πρῆξις ἐνήργησεν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μάκρῃ.

X...Ἄνστατος Βασλευδὴς
“Ο ἄρχηγός τῆς στάσεως τοῦ 1878

Εἰς τῆς κατ’ ἐπαύριον καὶ ὁμαδικῆς διαμαρτυρίας τῶν κατοίκων ὁ Διοικητὴς ἐξώκεινε πίνοντες, οὐδὲν ἐνεργῶν πρὸς ἀποστολὴν τοῦ κακού.

Οἱ πρόγονοις κίπτοις, Ἕλληες καὶ Τούρκοι, ἀπελίσσαντες προῖβησαν τῇ ἑμάνεσι καὶ ἐπὶ τὴν ἀρχήν καὶ ἐκ τῶν προκίτων Ἄνωστατος Βασλευδὴς εἰς συνεννόησιν, ἔμεινον δὲ τῆς, μεταβάντες ἐν ὄρατι εἰς

τὸ Διοικητικόν καθήκον ἐν ὄρατι τοῦ Σουλτανοῦ τὸν Διοικητὴν καὶ ἀντ’ αὐτοῦ ἀνήγγελλουσαν προσωμῶν Διοικητὴν τὸν ἐκ τῶν Τούρκων στασιαστῶν Χατζὴ Χαλὴλ ἐφέτην.

Παραλαμβάνετε εἴτα τὸν Καϊμακέρην ἐκβίβασαν εἰς ἀπόδεικτον, ἀποκλίον εἰς Σμύρνην, καθ’ ἣν χρόνον ὁ λαὸς συναδραμοῦθες εἰς τὴν προσημαίαν ἐκατόμην: **ἀφελ καϊμακέρη ἰσμεμλι**, ἦτοι: τὸν ἀφελ καϊμακέρη δὲν τὸν θέλομεν.

Ἐκ τηλεγραφημάτων, γενομένων γνωστῶν τῶν γεγονότων τούτων, πρωτοφανῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ μοναδικῶν, ἀπεστάλην πολεμικὸν πλοῖον ἐκ Ρόδου, δι’ οὗ οἱ συλληφθέντες στασιασταί, ἀπεστάλησαν οὐδροῦδοι εἰς τὴν Σμύρνην. Ἦσαν δὲ οἱ ἀκαχθέντες οἱ ἑξῆς:

Απόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Λαμέρα «Ἡ Μάκρη καὶ τὸ Λυβήσι».

Σπάνια φωτογραφία τῶν συλληφθέντων στασιαστῶν, σε τουρκικὴ ἐγκυκλοπαίδεια.

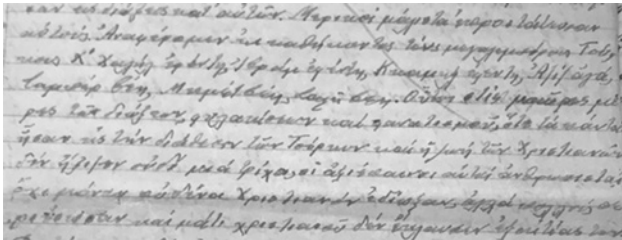
ΙΣΤΟΡΙΑ 3^η: Τούρκοι ευεργέτες στα δύσκολα χρόνια 1914- 1922
Απόσπασμα βιβλίου Σάββα Πασχαλίδη ‘Αρχαία & Σύγχρονος Λυκία» Εκδ. ΛΥΚΙΑ 2018:

Τὴν Μάκρην ἐπώκησαν, πλὴν τῶν Λεβησιανῶν ἀνερχομένων περὶ τας δύο χιλιάδας, καὶ Τοῦρκοι ἐκ τῆς ὑπαίθρου καὶ τῆς νήσου Ρόδου περὶ τοὺς 1.000 καὶ

Έβραϊοι πλέον τῶν 500 καί οὕτω ὁ πληθυσμός τῆς πόλεως ἀνήρχετο, πρό τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, εἰς 4.500. Ἡ Μάκρη ὡς ἐκ τοῦ λιμένος καί τοῦ παραγωγικοῦ τῆς ἐνδοχώρας της ἐξελίχθη εἰς μίαν τῶν ἐμπορικωτέρων πόλεων τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρασίας, ὅπου προσήγγιζον καθημερινά ἀτμόπλοια τῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιρειῶν Πανταλέοντος καί Χατζή- Δαούτ- Φαρκούχ, φορτηγά μεγάλα πρὸς μεταφοράν μεταλλευμάτων, ἐξαγομένων ἀπὸ τα πλούσια ὄρυχεῖα, ἀνήκοντα εἰς τοὺς ὁμογενεῖς Χ. Νικόλαο Λουϊζίδη καί τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην, Ἱταλικά χάριν πολιτικῶν σκοπῶν, τριστῖα καράβια Καστελλοριζίων πρὸς ἐμπορίαν ξυλείας, καρβούνων, φελλοῦ, βαλανιδίου καί ἄλλα ἱστιοφόρα τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου πρὸς ἀγοράν σιτηρῶν καί ἄλλων ἐκλεκτῶν καί ποικίλων προϊόντων. Ὅλη αὐτή ἡ ἐμπορική κίνησις εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν οἰκῶν Βασιλειάδου, **Κρεμμυδά**, Γαβριηλίδου, Ἀντωνιάδου, **Χ. Χαλήλ ἐφέντη**, Ἰβραχὴμ ἐφέντη, Μεεμέτ ἐφέντη καί τοῦ Ἑβραίου Τσαλήκογλου. Τό δέ μικρεμπόριον διεξήγετο ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς καί Ἑβραίους, τῶν πλείστων παπουτσήδων καὶ τεχνιτῶν ὄντων Χριστιανῶν.

Μεταγραφή ἀνέκδοτου ἀποσπάσματος χειρογράφου βιβλίου Πασχαλίδη (ἀρχεῖο Βασίλη & Καλλιόπης Μουσαίου):

*Αναφερόμεν ἐκ καθήκοντος τοὺς μεγαλεμπόρους Τούρκους Χατζή- Χαλήλ ἐφέντη, Ἰβράμ ἐφέντη, Κιαμήλ ἐφέντη, Αζίζ ἀγά Ταμπάρ βέη, Μεεμέτ βέη, Σαλή βέη. Οὗτοι στίς μαύρες μέρες τῶν διώξεων, φυλακίσεων καὶ φανατισμοῦ, ὅτε τα πάντα ἦταν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τούρκων καὶ ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν δὲν ἀξίζε οὔτε μίαν τρίχα, **οὐ ἀξιάπαινοι αὐτοὶ ἀνθρωπισταί, ὄχι μόνον οὐδένα Χριστιανόν ἐδίωξαν, ἀλλὰ πολλοὺς περιέσωσαν καὶ μάτι Χριστιανοῦ δὲν ἐκλαυσεν ἐξαιτίας τῶν.***

Το πρωτότυπο χειρόγραφο ἀπόσπασμα τοῦ Σάββα Πασχαλίδη, γιὰ τοῦ λόγου το ἀληθές.

ΙΣΤΟΡΙΑ 4^η: Η ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΙ Ο ΣΑΛΗ ΒΕΗΣ

Υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες γιὰ Τούρκους γείτονες Μακρηνολιβισιανῶν, που μετὰ τὸ 1922 καὶ τὸν ξεριζωμὸ τους, πῆγαν νὰ τους βρουν καὶ νὰ τους παραδώσουν τὰ χρυσά που τους εἶχαν ἐμπιστευτεῖ, γιὰ νὰ ξεκινήσουν μίαν νέα ζωὴ. Πολλοὶ Τούρκοι πέρασαν γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἀπέναντι στὴ Ρόδο καὶ βρῆκαν τοὺς Λιβισιανούς, με κίνδυνον νὰ συλληφθῶν γιὰ τὴν πράξη τους. Ενδεικτικὰ, ἀναφέρω δυο ἀπὸ αὐτὲς τὶς συγκινητικὲς μαρτυρίες παρακάτω:

Λιβιασιανή γιαγιά από τη Νέα Μάκρη, επικοινωνήσε με τον Τούρκο πρώην γείτονά της και του είπε ότι πίσω από ένα τούβλο, στο τζάκι του σπιτιού της στο Λιβίσι, έχει κρύψει ένα πουγγί με χρυσές λίρες. (δεν επιτρεπόταν οι πρόσφυγες το 1922 να πάρουν μαζί τους χρυσό και υπήρχε αυστηρός έλεγχος στο λιμάνι). Τον παρακάλεσε να ανοίξει το πουγγί, να κρατήσει τις μισές και να βρει τρόπο να της στείλει τις άλλες μισές. Ο Τούρκος πήγε στη Νέα Μάκρη, τη συνάντησε, αγκαλιάστηκαν και κλάψανε μαζί. **Της παρέδωσε το πουγγί της σφραγισμένο, με όλες τις λίρες μέσα. Δεν δέχτηκε να πάρει ούτε μια, για τα έξοδα του ταξιδιού του και τον κόπο του!** Τίμησε έτσι την παλιά φιλία τους με το παραπάνω. Άνθρωπος και Φίλος με Α και Φ κεφαλαίο!!!!

Η Καλλιόπη Μουσαίου Μπουγιούκου καταγράφει μια όμοια μαρτυρία, σε ομιλία της στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Έχει ήδη μεσολαβήσει το ταξίδι της στη Μάκρη το 1952, το 1^ο ταξίδι Μακρηνολιβιασιανών στα πάτρια μετά την Καταστροφή. Παραθέτω το πρωτότυπο της ομιλίας της Κ. Μουσαίου, από το αρχείο του Βασιλή Μουσαίου:

κάποιος γέρος στο Λιβίσι, στα Βερὰ Περιβόλια. "Έτσι τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1922 ὅταν ἀναγκάζονται οἱ Μακρηνολιβιασιανοὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ σπιτία τους, μόνες οἱ γυναῖκες σήκωσαν ὅλο τὸ βάρος τοῦ ἐκπατριμοῦ. Φεύγουν χωρὶς νὰ ξέρουν πὼς δὲν πρόκειται νὰ ξαναγυρῶσιν· θάβουν ἢ ἐμπιστεύονται σὲ ὄρισμένους Τούρκους τὰ χρυσὰ καὶ τιμαλφῆ τους. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θεωρῶ ὀχλοκρῆσῆ μου νὰ ἀναφέρω σὲν ἀπότιση φόρου τιμῆς ὅτι νομίσματα καὶ κοσμήματα ἄξις δεκάδων χιλιάδων ~~λερῶν~~ χρυσῶν λιρῶν παραδόθησαν στὸ Σαλὴ ἐφένη, τὸν πράγματι ἔκτακτον αὐτὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος, μετὰ 3 χρόνια, κινδυνεύοντας προσωπικὰ, ἐφρόντισε καὶ τὰ ἔφερε στὴ Ρόδο καὶ τὰ παρέδωσε ἀνέκαφα στοὺς οὐκιοῦχους. Ἐπίσης στὶς δύσκολες αὐτὲς στιγμὲς τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ τουρκικοῦ στοιχείου ἔδειξε κατανόηση καὶ καλωσύνη. Ἄνεξάρτητα ἀπὸ αὐτὰ δὴμος οἱ

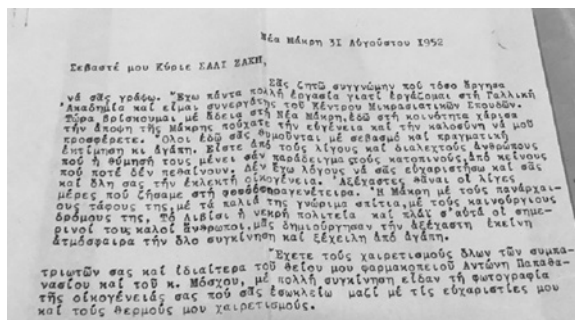

ΙΣΤΟΡΙΑ 5^η: 1^η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΑ ΠΑΤΡΙΑ ΤΟ 1952 - ΟΙ ΚΑΛΟΙ ΠΑΛΙΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ
Ομιλία της Καλλιόπης στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και παρουσίαση φώτο του 1952:

Μιά τέτοια συγκίνηση, μοναδική σε σκαραμυό και ἀγάπιασ
δοκιμάσαμε πρὶν ἀπὸ τέσσαρα χρόνια, ὅταν ὁ Σύλλογος τῶν Ἀτταλειωτῶν
δργάνωσε ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Ἀττάλεια, καὶ μᾶς κάλεσαν νὰ πάρουμε μέρος
μιὰ καὶ θὰ περνοῦσαν κι ἀπὸ τὴ δική μας πατρίδα· δυστυχῶς εἴχαμε
μαζευτῆ μόνο ἑννιά πρόσωπα : ὁ ἀδελφός μου μὲ τὴ γυναῖκα του,
ὁ Θεοφάνης Ἐμμανουήλ μὲ τὴ γυναῖκα του, ὁ Ἀνδρέας Λαζαρόδης,
ὁ Δημήτρης Πολίτης, ἡ Ζιρῆνη Σούκα, τὸ γένος Καραβασίλη,
ἡ Ἑλλη Κρανιώτη, τὸ γένος Χαριτωνίδη. Στὴν ἐκδρομὴ ἐκεῖνη
ἄφειλονται οἱ εἰκόδες ποὺ μπορούμε σήμερα νὰ σᾶς παρουσιάσουμε·
ἄς ξανακάμουμε μαζί τὸ ἱερὸ αὐτὸ ταξίδι ποὺ μᾶς τὸ ζωντανεῖει
ὁ φωτογραφικὸς φακός.

Συγκινητικό ευχαριστήριο γράμμα Καλλιόπης Μουσαίου στο Σαλή βέη, μετά το ταξίδι της στη Μάκρη το 1952: «...Ὅλοι ἐδῶ σας θυμούνται με σεβασμὸ και πραγματικὴ ἐκτίμηση κι ἀγάπη. Εἶστε ἀπὸ τους λίγους και διαλεχτοὺς ἀνθρώπους που ἡ θύμισή τους μένει σαν παράδειγμα στους κατοπινοὺς, ἀπὸ κείνους που ποτέ δεν πεθαίνουν...Ἐχετε τους χαιρετισμοὺς ὄλων των συμπατριωτῶν σας...»

(ἡ Καλλιόπη ἐννοεῖ ἐδῶ, ως «συμπατριώτες» του Σαλή Βέη, τους Μακρηνο-λιβισιανούς πρόσφυγες τῆς Νέας Μάκρης!)

Ἡ Καλλιόπη Μουσαίου.

Οἱ 9 Μακρηνοὶ φτάνουν στη Μάκρη το 1952.

Μακρηνοί και Τούρκοι παλιοί γείτονες και φίλοι ξανασιμίζουν για καφέ στην προκουμιά.

Άρθρο Πλάτωνα Μουσαίου στην εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ μετά το ταξίδι του στη Μάκρη 8.8.1952, που περιγράφει τη συγκινητική συνάντηση των παλιών φίλων και γειτόνων στη Μάκρη, χριστιανών και μουσουλμάνων, μετά από 30 χρόνια:

«ΓΚΙΟΥΛΈ - ΓΚΙΟΥΛΈ»

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΝΑΠΟΛΟΥΝ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Στή Μάκρη - Φετχιέ της Μ. Ασίας

«Έλλην Μικρασιάτης, δ κ. Π. Μουσαίου, έλαβε τελευταίως μέρος σέ μία έκδρομή στην γενέτειρά του πόλη της Τουρκίας. Και επιστρέφοντας έγραψε τις έντυπώσεις του τις όποιες δημοσιεύομεν κατωτέρω:

ΣΤΗ ΦΕΤΧΙΕ

Φαίνεται πως ή επίσκεψή μας ή-
ταν αναπάντεχη γιά τον πολύ λαό.
Μάς κοιτάζουν ζαφνιασμένοι, με μά-
τια που δεν προδίνουν τίποτα. Δεν
πρόλαβαν να συνειδητοποιήσουν το
γεγονός ότι είμαστε Έλληνες που
ερχόμασταν να δούμε τα χώματα που
μας γέννησαν. Σαστίζομε και μεις.
Μά εύτυχώς στο υπαίθριο καφενείο
μάς περιμένει ένα άνοιχτό γέλιο
γαυρό και κάτι μάτια γιομάτα
συγκίνηση. Είναι ο Σαλή Ζακή υπέ-
νης. Προηγώντας του τόπου, αγαπη-
τός φίλος του πατέρα, από τον ό-
ποιον οι Έλληνες έχουν τις καλύτε-
ρες αναμνήσεις. Ξακονίζει τα έλ-
ληνικά του και μάς κατακτά όλοε.
Μάς έχουν περιτριγυρίσει, καιμιά
πεντηταριά Τούρκοι. Το ανέφραστο
των ματιών τους αρχίζει να ύπο-
χωρεί. Το ενδιαφέρον ζωντανεύει τό
πρόσωπό τους. Ένας ένας ξεμα-
κραινούν από τους θεατές, διάφοροι
μασήλικες και κωτέρωροι. Έρχονται
κοντά μας και μάς ρωτούν γιά πα-
λιές γνωριμιές τους, γιά τον λόγο

Όμως την μεγαλύτερη συγκίνηση
την κάσαμε από την υποδοχή του
λαού της Μάκρης - Φετχιέ και του
Λιθίου - Κογιά. Γέροι δεν διατά-
ζαν να σερφολάσουν στα κατωτέρω
για που διακοκώσανταν γιά να μάς
γνωρίσουν και με μεγάλη συγκίνηση
να μάς στήσαν γιά τους γονιούς
μας και άλλες παλιές γνωριμιές.
Και όταν περνούσαμε από το πατρι-
κό μας σπίτι ή περάβι, έβγαλαν οι
γυναίκες και μάς παρακαλούσαν να
κατίσουμε μέσα, να μάς φιλοξενή-
σουν, να μάς κρατήσουν, ή να μπο-
με στο περιβάλλι να κάσουμε φρούτα
να τα δώμετα έμωρα. «Μάκ σας»
είναι, μάς λέγανε. Και προέλασε να
τους πείσουμε ότι ήταν δικά τους
και ότι το «μάκ» άηκε στο ποικα-
βία.
Δύο μόνο παράπονα διατυπώθηκαν
έπί της αού πλευρές. Το δικό μας,
ότι δεν φροντίσαν να διατεθούν
τις έοκλησιές μας σαν μουσεία. Έ-
χουν καταστραφή και άπονημιώδη.
Μιά έγινε κτηματογράφος, μία άλλη
σταυλός. Τούρκοι παλιί πολιτες μάς
παρασημάθηκαν ότι Έλληνες, φαρ-
δες πάνε και είχανον ένομιμιά στα
κερά τους και χαλούν τα φρούτα.
Άλλα δύο από έσοφωαν μερά στην
εγκάρδια άμφοσάσε που ήνε άμνη-
σική. Και όταν ο συμπεσπαστός
φίλος μας και δημάρχος της Φετχιέ
Γαοκ Μάρο, μάς κάλεσε σε άπετα-
ρετιστήριο γένοα μαζί με τον Κα-
μιαλί. Με πολύ κέρ άγωνιστήκαμε
να φώμε τα κατσοπού με μόνο όλο
τό άφροον, (γιατί μαχαίρια έίν χρη-
σιμιστούν έκεί) και με πολύ έφρ-
σος επιστράτωμας τα σπασμένα
τουρκικά μας γιά να κάνομε... φιλο-
σοφική σύζηση με τον φιλομα-
Καμιαλί.

ΙΣΤΟΡΙΑ 6^η: Ο ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΣ ΣΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΜΑΚΡΗ ΤΟ 1957

Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, που άρχισε η Μάκρη να αποικείται, ήταν γεμάτη έλη. Οι κάτοικοι υπέφεραν από τα κουνούπια και την ελονοσία και έκαναν αναγκαστικές...καλοκαιρινές διακοπές στο υγιεινό οροπέδιο του Λιβισιού. Το 1956 η Μάκρη ισοπεδώθηκε από δυνατό σεισμό. Το σαθρό έδαφος, στο οποίο η Μάκρη ήταν χτισμένη εν τη γενέσει της, δεν άντεξε. Οι Τούρκοι εγκατέλειψαν τα ερείπια και διέμεναν στην ύπαιθρο. Τα περισσότερα από τα σπίτια, ήταν τα παλιά σπίτια των χριστιανών, που πλέον ζούσαν από το 1922 ως πρόσφυγες στην Ελλάδα. Η αλληλεγγύη των Μακρητών στην Ελλάδα, για το δράμα των παλιών τους γειτόνων, όπως αποτυπώνεται στο Μακρηνολιβισιανό τύπο της εποχής, είναι πολύ συγκινητική:

«Με μεγάλην θλίψην αγγέλλομεν εις τους συμπολίτας μας ότι φοβεροί σεισμοί με επίκεντρον την Μάκρην (Φετιγιέ όπως την ονομάζουν οι Τούρκοι) κατέστρεψαν κυριολεκτικώς τας χαμένες πατρίδας του Λιβησιού και της Μάκρης. Κατά τας πληροφορίας του τύπου τα 4/5 των οικιών κατεστράφησαν, οι δε νεκροί ανέρχονται εις 20 και πλέον και υπάρχουν σοβαρώς τραυματισμένοι 80. Ως φαίνεται οι γενόμενοι αισθητοί εις Ρόδον και τα λοιπά Δωδεκάνησα σεισμοί είχαν επίκεντρον την Μάκρην, η οποία ήτο ανέκαθεν σεισμογενής περιοχή. Παρά το γεγονός ότι οι Τούρκοι τελευταίως υπήρξαν σφοδροί πολέμοι μας εις το Κυπριακόν και η Κυβέρνησις των επέδειξε τόνον εχθρικήν λύσσαν εναντίον μας, εν τούτοις είναι αδύνατον να μην συγκινηθώμεν από το δράμα των σεισμοπλήκτων. Πλέον όμως της συμπαθείας μας αυτής υπάρχει ο πόνος μας διά την τύχην των αψύχων οικιών, εκκλησιών και σχολείων, τα οποία αφίσαμε εκεί. Θα ηθέλαμε οι χαμένες πατρίδες μας να ευημερούσαν και ας χαίροντο οι Τούρκοι τας εγκαταλελειμμένας εκεί περιουσίας μας.» (Εφημερίδα Η Μάκρη, Μάιος 1957, τεύχος 1.)

Το πρωτότυπο άρθρο του 1957. Πηγή: ΜΑΚΡΗΝΟΛΙΒΙΣΙΑΝΟΣ ΤΥΠΟΣ 1950-60: WWW.LYCIA.GR - >ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΡΧΕΙΟ - > ΥΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Φωτογραφίες της γκρεμισμένης Μάρκρης του 1957, από ντοκιμαντέρ της Γαλλικής Pathe.

ΙΣΤΟΡΙΑ 7^η: Η ΦΩΤΙΑ ΣΤΟ ΜΑΤΙ ΤΟ '18 & Ο ΕΡΑΝΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΤΟ ΛΙΒΙΣΙ

Εκατό χρόνια μετά, η φιλία των παλιών γειτόνων, μέσα από τις ιστορίες των παππούδων και των γονιών, έχει περάσει στα παιδιά της επόμενης γενιάς, που αν και δεν έχουν γνωρίσει την Καταστροφή και την προσφυγιά, ούτε έχουν ζήσει τη φιλία των προγόνων τους Ελλήνων και Τούρκων, τιμούν τη φιλία αυτή και τότε η ανθρώπινη αλληλεγγύη εκδηλώνεται ακόμα πιο συγκινητικά:

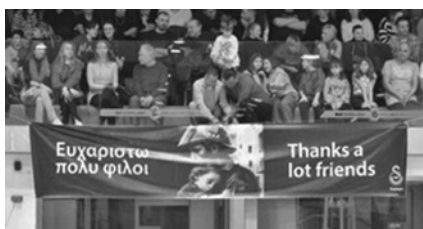
Το βράδυ της καταστροφικής φωτιάς στο Μάτι το 2018 και ενώ η φωτιά πήγαινε με το δυνατό αέρα προς τη Νέα Μάρκη, πολλοί Τούρκοι φίλοι, με έπαιρναν τηλέφωνο από ενδιαφέρον να μάθουν τι γίνεται με τη Νέα Μάρκη και τους πατριώτες μας.

Την επόμενη μέρα, έγινε ένας συγκινητικός έρανος στο Λιβίσι, τον οποίο οργάνωσε ο Δήμος Μάρκρης (Fethiye) και οι Τούρκοι μάζεψαν χρήματα και τα έστειλαν στο Δήμο Μαραθώνα, για ενίσχυση στους πυρόπληκτους Έλληνες, απογόνους των παλιών γειτόνων των προγόνων τους.

Το πανό της εκδήλωσής τους, ραγίζει καρδιές: «**Συμμεριζόμαστε τον πόνο σας**»

Μια εικόνα χίλιες λέξεις.....

Το πανό που ανάρτησαν οι Τούρκοι φίλαθλοι της Γαλατά Σαράι, στον αγώνα πόλο με τον Απόλλωνα Σμύρνης το Φλεβάρη του 2023, ευχαριστώντας τους Έλληνες και τα σωστικά συνεργεία που πήγαν άμεσα στη γείτονα χώρα, για να βοηθήσουν τους πληγέντες από το μεγάλο σεισμό. Στο κέντρο του πανό, ο Έλληνας διασώστης κρατάει αγκαλιά το κοριτσάκι που μόλις έχει διασωθεί από τα ερείπια...

ΙΣΤΟΡΙΑ 8^η: Η ΥΠΟΔΟΧΗ 2018-2019 ΣΤΗ ΜΑΚΡΗ & ΤΟ ΛΙΒΙΣΙ

Το φθινόπωρο του 2018, μετά το 1^ο Αντάμωμα Απανταχού Μακρηνών-Λιβισιανών, πάνω από 100 απόγονοι Μακρηνολιβισιανών 2^{ης} και 3^{ης} γενιάς, συνόδευσαν την προσκυνηματική αποστολή της ΛΥΚΙΑΣ, στα πάτρια Μάκρης και Λιβισιού Μικράς Ασίας. Ήταν ουσιαστικά η 1^η μαζική επιστροφή μας («απόβαση» τη χαρακτήρισε κάποιος πατριώτης) μετά το '22. Μας συνόδευσε η Δημοτική αρχή του Δήμου Αιγάλεω (Δήμαρχος και επικεφαλής παρατάξεων), που ήταν επίσημα προσκεκλημένοι από το Δήμο Μάκρης (Fethiye)

Οι περισσότεροι πατριώτες, επισκέφτονταν την Τουρκία για πρώτη φορά και δικαιολογημένα είχαν ανάμεικτα συναισθήματα φόβου και συγκίνησης μαζί. Ο φόβος όμως έμελλε να διαλυθεί σύντομα και να δώσει τη θέση του σε διπλή συγκίνηση, τόσο για την εκπλήρωση του τάματος να δουν τη γη των προγόνων, όσο και από την εγκάρδια υποδοχή των Τούρκων επισήμων, αλλά ακόμα περισσότερο του απλού κόσμου εκεί. Ζήσαμε απεριγράπτη φιλοξενία και περιποιήσεις, σε σημείο στο τέλος, η στερεότυπη έκφραση «Ελληνική φιλοξενία» να χωριά σε ουσία και σημασία.

Μας περίμεναν στο λιμάνι, όπου φτάσαμε μέσω Ρόδου με λουλούδια. Μας τίμησαν με δώρα στο Δημαρχείο της Μάκρης. Ο Περιφερειάρχης είχε δώσει εντολή να μην πληρώσουμε εισιτήριο πουθενά, ούτε σε αρχαιολογικούς χώρους, ούτε σε μουσεία, ούτε φυσικά στο Λιβίσι. Στο αρχαιολογικό μουσείο Μάκρης, είχαν ερευνήσει για χάρη μας, πριν την άφιξή μας, τα αταξινόμητα-ανέκθετα ευρήματα και είχαν βάλει σε περίοπτη θέση στην είσοδο, τη μαρμάρινη επιγραφή του 1^{ου} Σχολείου του Λιβισιού, δωρεά Χατζη-Νικόλα Λουιζίδη το 1865. Στην πλατεία του Κάμπου του Λιβισιού, ο κόσμος μας περίμενε με λουλούδια, φρούτα, γλυκά, καφέ, αναψυκτικά και παραδοσιακά προϊόντα. Ο Κοινοτάρχης του Λιβισιού, μας πήρε όλους σπίτι του για κέρασμα. Το αποκορύφωμα ήταν η τελετή που διοργανώθηκε προς τιμήν μας, την παραμονή της αναχώρησής μας, όπου σε αίθουσα δεξιώσεων στη Μάκρη, έγιναν ομιλίες για την Ελληνο-Τουρκική φιλία και τους παλιούς γείτονες της περιοχής που χώρισε η Καταστροφή. Είχαν ετοιμάσει και μια συγκινητική ταινία μικρού μήκους για το Λιβίσι, που έδειχνε παιδιά να παίζουν στον ηλιόλουστο Κάμπο και μετά τους Έλληνες γειτόνους να φεύγουν και τους Τούρκους να μένουν πίσω θλιμμένοι, κάτω από ένα συννεφιασμένο πένθιμο ουρανό....Οι δικοί μας είδανε την ταινία και κλαίγανε...

Θα πει τώρα κάποιος κακοπροαίρετος, ότι οι Τούρκοι το έκαναν για να δείξουν πόσο φιλόξενοι και πολιτισμένοι είναι ή και από τύψεις για τη χαμένη πατρίδα μας ή και για λόγους ανάπτυξης του τουρισμού ή και για όλα αυτά μαζί. Θα μου επιτρέψετε να μην το πιστεύω. Δεν το πιστέψαν, ούτε οι 100 συμπατριώτες μου που έφυγαν κατασυγκινημένοι.

Την επόμενη χρονιά ξαναπήγαμε. Η υποδοχή και η φιλοξενία ήταν το ίδιο συγκινητικές.

Αν και το Λιβίσι έχει χαρακτηριστεί ΜΝΗΜΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ από την UNESCO, ΜΝΗΜΕΙΟ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ και ΧΩΡΙΟ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ φιλίας, προτιμώ το τελευταίο. Το προτιμώ από το χαρακτηρισμό ΧΩΡΙΟ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ. Γιατί η μνήμη ζει και μεταφέρεται ζωντανή από γενιά σε γενιά. Το ίδιο και η φιλία, η συμπόνια και η αλληλεγγύη.

Μόνο η αγάπη και η συγνώμη μπορεί να ξε-στοιχειώσει τα φαντάσματα του παρελθόντος και αγάπη μεταξύ των λαών μας υπάρχει άφθονη. Την είδαμε με τα μάτια μας, τη νιώσαμε με την καρδιά μας.

Η συγνώμη πάλι, είναι πολύ πιο δύσκολη υπόθεση....

Απόγονοι Λιβισιανών και Τούρκοι με τους Δημάρχους Μάκρης και Αιγάλεω στο Λιβίσι το 2018

Δείπνο αποστολής Λυκίας- Δήμου Αιγάλεω- Δήμου Μάκρης.

Δήμαρχοι και αρχηγοί παρατάξεων Αιγάλεω Δ. Μπίρμπας, Γ. Γκίκας και Λ. Σκλαβούνος στον Ταξιάρχη στο Λιβίσι. Δεξιά, η αποστολή μας στον τάφο του Αμύντα στη Μάκρη.

Αρχαιολογικό μουσείο Fethiye, επιγραφή 1^{ου} Σχολείου Λιβισιού, δωρεά Χατζή- Νικόλα

ΙΣΤΟΡΙΑ 9^η: ΤΟ ΛΥΧΤΡΟΥΔΙ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΠΡΙΝ & ΜΕΤΑ ΤΟ '22

Ήθελα να ακολουθήσω τα παλιά χνάρια. Να περπατήσω όπως ακριβώς περιέγραφε η παλιά μαρτυρία του Μακρηνού 1^{ης} γενιάς, που είχα διαβάσει στη Μακρηνολιβισιανή εφημερίδα του '50, να περιγράψει μια μέρα σχολικής εκδρομής στο Λιβίσι, πριν το 1922:

«Από το Κάτω Σχολείο παίρνουμε το μονοπάτι και κατηφορίζουμε προς την Κάτω Παναγιά.

Παίρνουμε το δρομάκι πίσω απ την Κάτω Παναγιά προς τα δυτικά και μετά από 15 λεπτά βρίσκουμε στα δεξιά μας την Κυλίστρα, μια μεγάλη επικλινή πέτρα που κάνουμε τσουλήθρα.

Στα δεξιά μας είναι η Παναγιά του Πυρίτου (Πυρετού) με το δυτικό νεκροταφείο του Λιβισιού.

Μετά από λίγο, στη διχάλα παίρνουμε το μονοπάτι στα αριστερά και φτάνουμε στο Λυκιακό Τάφο.

Συνεχίζουμε τον ανήφορο και μπαίνουμε στο ξέφωτο με τον παλιό ευκάλυπτο.

Εκεί βρίσκεται το Λυχτρούδι (Λυχτρος=πηγή/πηγάδι), η δυτική κρήνη ύδρευσης του Λιβισιού (η ανατολική ήταν η βρύση του Τουραπή ή Τσεσμές), δωρέα του Χατζηαντωνίου.

Κάνουμε στάση για νερό κολατσιό και ξεκούραση πριν πάρουμε το δρόμο της επιστροφής...»

Έτσι ακριβώς φτάσαμε στο Λυχτρούδι, ακολουθώντας την παλιά μαρτυρία.

Υπήρχαν όμως δίπλα μου δυο πρόσωπα που έκαναν αυτή τη μικρή εξόρμηση, μια βαθειά μυσταγωγία:

Ο πρώτος ήταν ο Έλληνας πατριώτης Μιχάλης Χατζηαντωνίου, δισέγγονος του ευεργέτη Χατζηαντωνίου που έχτισε το Λυχτρούδι. Ανέβηκε στο Λυχτρούδι με κόπο και πόνο, ζορίζοντας το πρόσφατα εγχειρισμένο πόδι του, για να δει τη βρύση του παππού του. Συγκινήθηκε πολύ. Κι εμείς μαζί του. Ήταν όμως γλυκός ο πόνος. Άξιος, φίλε Μιχάλη!

Ο δεύτερος ήταν ο πενηντάχρονος Τούρκος Χουσεΐν, αδερφός του Κοινοτάρχη του Λιβισιού που μας συνόδευε όλη μέρα, βοηθώντας μας στην επιτόπια έρευνα, αφού είχε μεγαλώσει μέσα στα χαλάσματα του Λιβισιού, στα παιδικά του χρόνια. Δεν του είχα πει τίποτα για την παλιά μαρτυρία. Όταν φτάσαμε στο Λυχτρούδι μου είπε απορημένος:

«Τι παράξενο, αυτήν ακριβώς τη διαδρομή κάναμε παιδιά, όταν ο δάσκαλος μας πήγαινε εκδρομή!!!»

Του απάντησα διασκεδάζοντας με την απορία που διαγράφηκε στο πρόσωπό του:

«Κι εμείς φίλε Χουσεΐν...»

Μετά του εξήγησα και στο πρόσωπό του απλώθηκε ένα πλατύ θλιμμένο χαμόγελο.

Και στο δικό μου επίσης....

Υπάρχουν στιγμές που δεν ξέρεις τι να πεις...

Απλά κοιτάζεις με τον άλλον στα μάτια...

Τα λόγια είναι περιττά...

Τα συναισθήματα όμως είναι πάντα...άρτια!!!

Η κυλίστρα που παίζουν τα παιδιά το 1952 (αρχείο Καλλιόπης Μουσαίου) και το 2018.

Η Παναγιά Πυρίτου το 1952 και το 2018

Αριστερά ο Λυκιακός Τάφος. Δεξιά, δυο φώτο από το Λυχτρούδι, την πηγή του Λιβισιού το 2018.

ΙΣΤΟΡΙΑ 10^η: Geçmiş olsun

Μέσα από τα χρόνια της αναζήτησης της Μικρασιατικής μας μνήμης, είχα την τύχη να γνωρίσω πολλούς αξιόλογους Τούρκους και την τιμή να γίνουμε φίλοι. Αυτά που μας ένωναν ήταν πολύ δυνατά, αλλά υπήρχαν πάντα θέματα 'ταμπού' (π.χ. τη γενοκτονία) που ενστικτωδώς αποφεύγαμε να συζητήσουμε, προτιμώντας να μείνουμε σε αυτά που έχουμε κοινά και μας ενώνουν, θέματα που δεν έχουν σύνορα, και διέπονται από πανανθρώπινες αξίες, όπως ο έρωτας, η φιλία, η ειρήνη, η αλληλεγγύη, η αξιοπρέπεια, η τέχνη κ.ά. Για τον κοινό μουσικό πολιτισμό της ανατολικής Μεσογείου, φτάσαμε δε να σκεφτόμαστε, πως να οργανώνουμε μια συναυλία με συνεργασία ενός Ελληνικού και ενός Τουρκικού μουσικού σχήματος, με παραδοσιακά τραγούδια που έχουν ίδια μελωδία, αλλά κάθε λαός, ένθεν-κείθεν, τα τραγουδάει στη γλώσσα του, θεωρώντας τα δικά του.

Κατά καιρούς, μας στεναχωρούν συμπεριφορές, και στις δυο μεριές του Αιγαίου, που θέλουν να εργαλειοποιήσουν την αλληλεγγύη και τη φιλία των λαών, θυσιάζοντας πανανθρώπινες αξίες, στο βωμό της εξυπηρέτησης ιδεολογιών, εθνικών συμφερόντων και στρατηγικών. Θα μιλήσω για την πλευρά μας, με κάποια αληθινά παραδείγματα τέτοιων συμπεριφορών, για να γίνω πιο σαφής:

Μας κατηγορήσε κάποιος Ποντιακός Σύλλογος:

«Γιατί οργανώνετε ταξίδια στα πάτρια, όταν οι Τούρκοι κρατούν φυλακισμένους άδικα δυο Έλληνες αξιωματικούς στον Έβρο; Να μην πατήσει κανείς Έλληνας στην Τουρκία»

Μάς κατηγορήσε ένας φίλος μικρασιάτης:

«Γιατί πάτε με τους Δημάρχους σας από το Αιγάλεω, να συναντήσετε τους Δημάρχους της Μάκρης, όσο η Γενοκτονία δεν είναι παραδεκτή από το επίσημο Τουρκικό κράτος, συνοδευόμενη από επίσημη συγγνώμη; Μήπως θα αδελφοποιηθεί στο τέλος το Αιγάλεω με τη Μάκρη; Ντροπή σας»

Μας κατηγορήσε ο Πρόεδρος ενός άλλου προσφυγικού συλλόγου:

«Γιατί να διοργανώσετε κοινή συναυλία; Κι αν ακόμα έχουμε κοινό μουσικό πολιτισμό, μήπως η ανάδειξη αυτού, βοηθάει την προπαγάνδα των Τούρκων, ότι έχουμε εν γένει κοινό πολιτισμό και ότι οι αρχαίοι Ελληνικοί Ναοί στη Μικρά Ασία, είναι κοινή πολιτιστική κληρονομιά και ιστορία;»

Η απάντησή μου είναι απλή (ίσως δύσπεπτη για μερικούς). Κάθε καλόπιστη κριτική καλοδεχούμενη:

1. Οι πανανθρώπινες αξίες δεν μπορούν και δεν πρέπει να στρατεύονται, με τον ένα η τον άλλο τρόπο, σε ιδεολογίες, πολιτικά άρματα και στρατηγικές, ακόμα κι αν αυτό φαίνεται θεμιτό και είναι ζήτημα εθνικού συμφέροντος, σε συγκεκριμένες ιστορικές στιγμές διακρατικής έντασης.

2. Η φιλία και η αλληλεγγύη των λαών, δεν απενοχοποιεί το έγκλημα της Τουρκικής γενοκτονίας.

3. Η αληθινή φιλία και αλληλεγγύη των λαών ωστόσο, δεν σταματά στη συμπαράσταση στον κατατρεγμένο και αδικημένο, αλλά πρέπει να επεκτείνεται στην συστράτευση στην αλήθεια, ακόμα και ενάντια στους κυβερνώντες σου. Εννοώ, ότι μόνο όταν ο Τούρκικος λαός πιέσει την Τουρκική κυβέρνηση, να ζητήσει συγνώμη για τη γενοκτονία των χριστιανών, όπως αντίστοιχα οι Γερμανοί ζήτησαν συγνώμη από τους Εβραίους για το Ολοκαύτωμά τους, μπορούν οι δυο λαοί μας να πορευτούν με αγάπη και ειρήνη, στο ανέφελο μονοπάτι της αξιοπρέπειας, της καλής γειτονίας. Μέχρι τότε, οι σχέσεις μας με φίλους Τούρκους, όσο αγαπημένες και να είναι σε διαπροσωπικό, δια-κοινωνικό ή διακρατικό επίπεδο, θα σκιάζονται πάντα κάτω από ένα σύννεφο πίκρας, τύψης, απογοήτευσης, αμφισβολίας και αμφισβήτησης.

4. Η αλήθεια σώζει, η αλληλεγγύη εξυψώνει και η ηθική λυτρώνει και αυτό το ανέδειξαν στη διδασκαλία τους, όλοι οι σοφοί και όλοι οι προφήτες του κόσμου, από τους Έλληνες Αριστοτέλη και Σωκράτη ως τους μουσουλμάνους Αβερρόη και Ιμπν Σινά και από το Χριστό ως τον Αλλάχ.

Περαστικά μας! Ή όπως λένε οι φίλοι γείτονες: Geçmiş olsun!

27. ΜΙΑ ΤΡΑΓΙΚΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

«Αυτό που δε θέλει κανείς να ξέρει για τον εαυτό του καταλήγει να επέρχεται σαν πεπρωμένο.»

(Καρλ Γιούνγκ, 1875-1961, Ελβετός ψυχίατρος)

Καμιά φορά, νομίζουμε ότι είμαστε οι καλύτεροι, οι πιο τίμιοι δίκαιοι και αναμάρτητοι και για όλα τα δεινά μας, φτάνει ο γείτονας και η κακιά μας μοίρα. Είναι όμως έτσι; Συχνά πέφτουμε σε πλάνη, είτε από άγνοια, ή από εγωισμό και δεν μπορούμε να δούμε τη δική μας τη ζωή αποστασιοποιημένοι από αυτήν, για να κάνουμε την αυτοκριτική μας. Μπορούμε όμως να διαβάσουμε την ιστορία της φυλής μας και να εξετάσουμε αν ο δικός μας βίος, συνεχίζει να κουβαλά τα ίδια αμαρτήματα με αυτά των προγόνων μας και αν έχουμε φιλότιμο, να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε και να τα εξαλείψουμε.

Μελετώντας την Ελληνική ιστορία, από τα αρχαία χρόνια ως σήμερα, μπορούμε να εντοπίσουμε πολλά αξιοθαύμαστα χαρακτηριστικά του Έλληνα, στα οποία οφείλεται αυτή καθ' αυτή η επιβίωσή μας ανά τους αιώνες: **οξυδέρκεια** (μπορείτε να το πείτε και ευστροφία, καπατσοσύνη, πονηριά και πολλά άλλα), το **φιλότιμο**, (ευαισθησία ή μπέσα εναλλακτικά) η **γενναιότητα**, (αλλιώς ηρωισμός, αυτοθυσία, φιλοπατρία κ.ά.).

Υπάρχει όμως και ένα μεγάλο κουσούρι της φυλής μας: Η **φαγωμάρα**. Αχαιοί και Τρώες, Σπαρτιάτες και Αθηναίοι, Πράσινοι και Βένετοι, Κολοκοτρωναίοι και Κωλέτηδες, Βενιζελικοί και Βασιλόφρονες. Η φαγωμάρα που κρύβει πίσω της τη ζήλια, την απληστία, τη ματαιοδοξία και τον ομορτοτισμό. Η ανάγκη για χρήμα και δόξα, που οδηγεί σε πράξεις ενάντια στο κοινό καλό και την προκοπή της φυλής, της τοπικής κοινότητας, του συλλόγου, του έθνους μας εν γένει.

Ακόμα και στον σημερινό δύσκολο αγώνα διάσωσης της Μικρασιατικής μας μνήμης, πόσοι δρουν από αγνά κίνητρα και πόσοι από ανάγκη προβολής και κοινωνικο-πολιτικού αρριβισμού; Λες και οι συλλογικότητες πολιτιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα είναι το τέλει κόλπο μιας ευρύτατα αποδεκτής «Μασονίας», για την άμεμπτη και απρόσκοπτη ταχεία ανέλιξη μερικών, από Πρόεδροι Συλλόγων σε Δημοτικοί Σύμβουλοι και πάει λέγοντας η ανηφόρα και ο... κατήφορος. Δεν κατηγορώ τους πολυπράγμονες και πολυσχιδείς άξιους πατριώτες, που είναι ικανοί να προσφέρουν στο έθνος και τις τοπικές κοινότητες από πολλαπλά πόστα, σπηλιτεύω μόνο τους ανυπόληπτους κεκαλυμμένους παραπόντηδες.

Η Μάκρη και το Λιβίσι, δεν ξέφυγαν ιστορικά από τον κανόνα. Δυο φατρίες-δημογεροντίες τρώγονταν στο Λιβίσι μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Δυο ευεργέτες ανταγωνίζονταν στις αρχές του 20ου. Δυο σύλλογοι Μακρηνολιβισιανών σκοτώνονταν τη δεκαετία του '50. Η ιστορία συνεχίζεται ως τις μέρες μας και ο νοών νοείτω.

1885: Κατηγορία του Μέγα Δασκάλου του Λιθίου Μιχαήλ Μουσαίου από τρείς μαθητές του για «ΕΥΥΒΡΙΣΗ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ & ΔΙΑΔΟΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΡΟΝΗΜΑΤΩΝ» και αθώωση του αγνού πατριώτη και ευεργέτη μας, (από τον Αλβανό Ιεροδικαστή Μάκρη. (άρθρο Καλλιόπης Μουσαίου στο Μακρονηολιβισιανό Τύπο 1950-60)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗ 'ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΛΥΚΙΑ' ΠΕΡΙ... ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΩΝ

(Εκδοση ΛΥΚΙΑ 2018)

Κοινοτικοί ἄρχοντες Λεβησίου.

Ἐφοροδοημογέροντες καί Προεστοί Λεβησίου ἀνεδεικνύοντο συνήθως ἀπὸ τὰς οἰκογενεῖας Παπαδουλῆ, Χ.Δημήτρη, Πετρᾶ, Πασχαλίδου, Χ. Ἀντωνίου, Καραβασίλη, Σπανοῦ, Τσακίρη, Βαϊρακτάρη, Πανηγύρη, Καμπούρη, Ἰακώβου, Αὐγουστή, Παπαβασιλείου κ. ἄ. Πρὸ τοῦ 1880 διεξεδίκουν τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ὁ Ἀπόστολος Βασιλειάδης καὶ ὁ Χ. Σάββας Παυλίδης, ἔχοντες περὶ ἑαυτοῦ ἀρκετούς ὄπαδούς. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ των ἦσαν ἀφιλοκερδεῖς καὶ εἰς αὐτούς τὸ συμφέρον τῆς κοινότητος ἐπρυτάνευεν. Ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι τοῦ 1900 διώκει τὰ κοινοτικά πράγματα ἄνευ σχεδόν ἀντιπολιτεύσεως ὁ ἰατρός Βασίλ. Ἰωάν. Σαράφης δεξιότατα καὶ καρποφορώτατα. Καὶ ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἀντεπιοιοῦντο τὴν ἀρχὴν ὁ Χριστόδ. Θεοφ. Παπαδουλῆς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Κυρ. Τσακίρης, ἰατροί, ἔχοντες ἀμφότεροι ἰσχυράς μερίδας μὲ ἀνθρώπους ἐμφορούμενους ἀπὸ ευγενῆ φιλοδοξίαν, αὐτὴν καὶ μόνην, νὰ ἐξυπηρετήσουν καὶ προαγάγουν τὰ κοινά. Διὰ τοῦτο ὁ Λεβησιανός λαὸς τούς περιέβαλλε μὲ τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΛΑΦΑΤΗ 'Δ.ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ & ΠΑΛΛΥΚΕΙΟΣ...' ΠΕΡΙ... ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΩΝ

(Εκδοση ΛΥΚΙΑ 2022)

Δι' αλληλογραφίας εξ' Αθηνών υπέδειξα εις τον εν Μάκρη έμπορον Βασίλ. Α. Βασιλειάδην αντίπαλον του Χατζή Νικολ. Λουιζίδου να οικοδομήση ιδιαίτερον Παρθεναγωγείον εν Μάκρη και εγώ εντεύθεν να επιδιώξω την παρασημοφορίαν του, όπερ και επέτυχον διά του τότε Υπουργού των Εξωτερικών Αλεξ. Σκουζέ.

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ 'ΦΑΓΩΜΑΡΑΣ' ΔΥΟ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΜΑΚΡΗΝΟΛΙΒΙΣΙΑΝΩΝ 1950- 60 & Η ΣΥΝΕΝΩΣΗ ΤΟΥΣ

Το 1954 ιδρύθηκε ο σύλλογος 'Γλαύκος' με έδρα τη Δραπετσώνα και παραρτήματα στην Αθήνα και τον Πειραιά, ο οποίος κυκλοφόρησε την εφημερίδα Φωνή του Λιβησίου και της Μάκρης, με εκδότη τον Αντ. Τζιζή.

Στις 5 Νοεμβρίου 1957 ιδρύθηκε στον Πειραιά ο 'Σύλλογος των Απανταχού Μακρηνών και Λιβησιανών 'Η Τελημσός' αποσκοπώντας στη συσπείρωση των απανταχού της Ελλάδας Μακρηνολιβισιανών. Ο σύλλογος με πρόεδρο τον γιατρό Νίκο Καραβασίλη και γραμματέα τη δικηγόρο Δέσποινα Πετρόγλου εξέδωσε την εφημερίδα Μάκρη.

Οι μικροανταγωνισμοί ανάμεσα στους δύο συλλόγους είχαν συνέπειες στην οργάνωση του έργου τους και πολλοί Μακρηνολιβισιανοί πατριώτες εξέφρασαν τη σκέψη ενώσεως των δύο συλλόγων. Ο πρόεδρος του 'Τελημσού' Μιχ. Σαράφης παραιτήθηκε και οι δύο σύλλογοι συγχωνεύθηκαν πρακτικά το 1959 (04.11.1959) και νομικά το 1960 ιδρύοντας το σύλλογο «Ένωση Μακρηνών και Λιβησιανών 'Η Μάκρη'» με εφημερίδα το «Λιβίσι». Πρόεδρος του νέου συλλόγου ήταν ο Μιχ. Σαράφης, αντιπρόεδρος ο Μιχ. Χατζηκωνσταντίνου, γεν. γραμματέας ο Αντ. Γεωργαλίδης, ταμίας ο Μιχ. Θεοδοσιάδης και μέλη οι Μιχ. Βασιλειάδης, Παντελ. Χατζηπαναγιώτου, Ρένα Βελισαρίου, Μιχ. Πανηγύρης, Δέσπ. Ζαμπάκη, Χρυσούλα Βράτσου και Παν. Δουλής.

Ακολουθούν αποσπάσματα εφημερίδων Μακρηνολιβισιανού Τύπου 1950-1960 για τη «διχόνοια» των δυο συλλόγων, τις ζυμώσεις και εν τέλει την πολυπόθητη συγχώνευσή τους σε έναν νέο.

(ΓΙΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ & ΤΟ ΜΑΚΡΗΝΟΛΙΒΙΣΙΑΝΟ ΤΥΠΟ 1950-60:

WWW.LYCIA.GR -> ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΡΧΕΙΟ -> ΥΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ)

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ

- 28. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΚΛΑΜΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΖΑΒΑΡΙΑΝ
- 29. ΤΗΛΕΠΑΘΗΤΙΚΕΣ ΣΥΖΕΥΞΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΚΑΙ...ΠΟΙΗΤΩΝ
- 30. ΠΑΛΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ
- 31. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ
- 32. ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

28. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΚΛΑΜΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΖΑΒΑΡΙΑΝ

«Ίσως να ψάχνεις στα κλαδιά του δέντρου αυτό που υπάρχει μόνο στις ρίζες.»
(Τζελαλαντίν Αλ Ρουμί, 1207-1273, Πέρσης ποιητής)

Η 1^η ενότητα του βιβλίου, ξεκίνησε με την ιστορία της οικογένειας Αγαπητού από Λιβίσι Μικράς Ασίας, που είναι η ρίζα της μητέρας μου. Οδεύοντας προς την τελευταία ενότητα, νιώθω ότι οφείλω να αναφέρω και την ιστορία της οικογένειας Κακλαμάνη από Λευκάδα (Αρμενία), που είναι η ρίζα του πατέρα μου. Η σχέση με το μεταφυσικό θα φανεί πιο κάτω:

1998: Όταν ήμουν 25 χρονών και υπηρετούσα στη Θεσσαλονίκη δόκιμος, ένα ξημέρωμα σε κάποιο μαγαζί, όπου άκουγα το αγαπημένο μου συγκρότημα και είχαμε μείνει μόνο εγώ και ένα ζευγάρι, σηκώθηκα και χόρεψα ένα ζεμπέκικο. Ο άντρας του ζευγαριού, σηκώθηκε αμέσως μετά και με ρώτησε:

«Συγγνώμη φίλε, μήπως είσαι από τον Καύκασο; Το ζεμπέκικο που χόρεψες, το χόρευε έτσι ακριβώς μόνο ο παππούς μου, που ήταν από τον Καύκασο...»

Του απάντησα ότι είμαι από Λευκάδα και Μικρασία και λέγομαι Κακλαμάνης. Μου είπε: *«Από Λευκάδα είναι η γυναίκα μου και λέγεται Κακλαμάνη κι αυτή! Έλα να σε γνωρίσω»*

Δε μπορέσαμε να βρούμε πως συνδέονται τα γενεαλογικά μας. Η άγνωστη μακρυνή συγγενής μου όμως με πληροφόρησε τότε, ότι **οι Κακλαμάνηδες, πολλούς αιώνες πριν, ήταν Αρμένιοι με επίθετο Κακλαμάν, φύγανε από Καύκασο, περνώντας από την Πόλη μετά την Άλωση, και κατέληξαν στη Λευκάδα.** Κράτησα αυτή την περίεργη παλιά ιστορία.

2009: Έντεκα χρόνια μετά, αποφάσισα να ερευνήσω τη Λευκαδίτικη καταγωγή μου και να κάνω ένα μικρό ιστορικό λεύκωμα για την οικογένειά μου. Πήρα μαρτυρίες από το σόι σε Αθήνα και Λευκάδα και άρχισα να ψάχνω τα αρχεία. Ένα βράδυ, ένας καλός φίλος, που ήξερε τι έψαχνα, μου είπε ότι ο Λευκαδίτης φίλος του Κώστας Κοψιδάς, είχε πληροφορίες για την καταγωγή μου και μου έδωσε το τηλέφωνό του. Όταν άκουσα όσα είχε να μου πει, έμεινα στήλη άλατος και θυμήθηκα την παράξενη συνάντηση στη Θεσσαλονίκη, προ ετών:

«Ένα βράδυ πριν κανένα χρόνο, ένας γέρος θησαυρός προφορικής μνήμης, που θυμόταν απ' έξω την ιστορία έλευσης των πιο παλιών οικογενειών της Λευκάδας μας είχε πει ότι οι Κακλαμάνηδες ήταν Κακλαμάν, Αρμένιοι από Καύκασο. Τρία αδέρφια Κακλαμάν μετά την Άλωση πέρασαν από την Πόλη, στη Μακεδονία σκότωσαν ένα Τούρκο αξιωματικό, ο ένας χάθηκε και οι δυο κατέληξαν στη Λευκάδα. Ο ένας έμεινε άτεκνος στο Νυδρί και ο άλλος στην Εγκλουβή, από όπου και ξεκινάει το Κακαλαμαναίικο της Λευκάδας!!!»

Επειδή το επίθετο 'Κακλαμ-άνης-άνος' συναντιέται κυρίως σε Λευκάδα και Άνδρο, είπα να ρωτήσω και με το φίλο δάσκαλο Πέτρο Κακλαμάνο στο

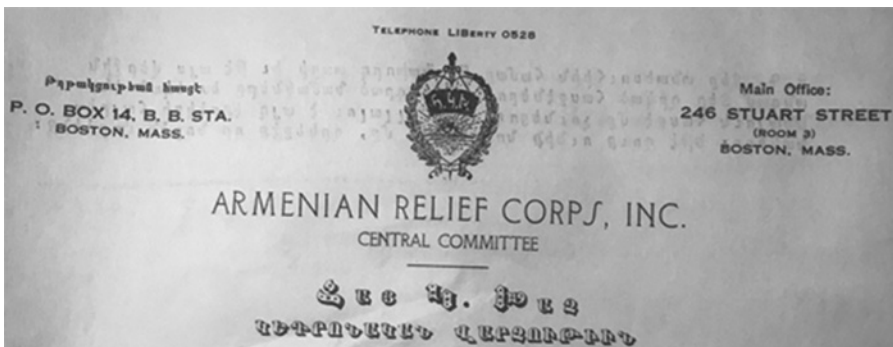
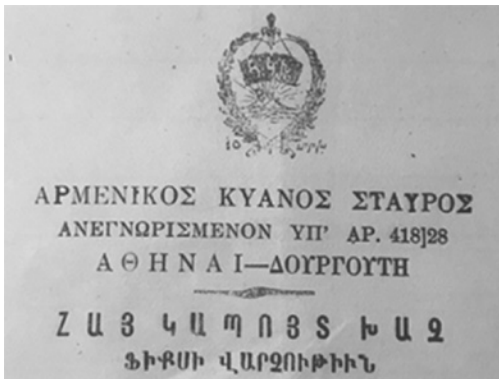
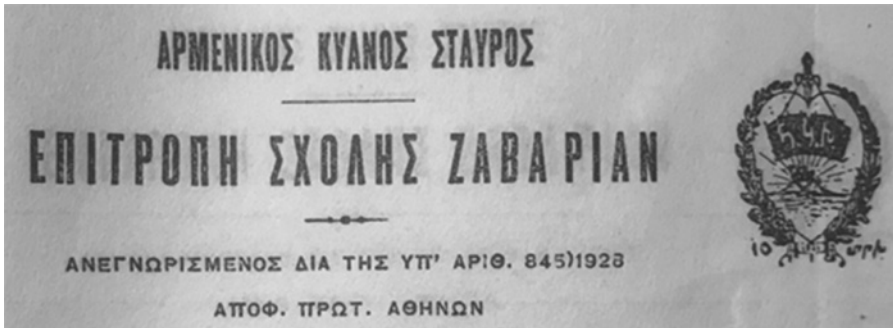
Αιγάλεω, με καταγωγή από την Άνδρο. Ξαφνιάστηκα ευχάριστα, με όσα μου αποκάλυψε:

«Πριν πολλά χρόνια που έψαχνα όπως κι εσύ τη ρίζα μου, έμαθα την ίδια ακριβώς ιστορία για τα τρία αδέρφια Κακλαμάν, με τη διαφορά ότι στην Άνδρο, ξέραν ότι οι δυο χάθηκαν και ο τρίτος βρέθηκε στην Άνδρο, όπου είχε το παρατσούκλι: «Κακλαμάνος ο Ρώσος»!!!»

2020: Η μοίρα (;) το έφερε μετά από άλλα 11 χρόνια, γράφοντας ένα βιβλίο για τη Μαρίκα Νίνου (Ευαγγελία Αταμιάν), να βοηθηθώ πολύ από τους Αρμένιους της Κοκκινιάς. Ξεκίνησα την έρευνα από την Κα Μινασιάν, διευθύντρια του Αρμένικου σχολείου «Ζαβαριάν», της Κοκκινιάς που ήταν απέναντι από το πατρικό της Νίνου. Η διευθύντρια, ξεσήκωσε όλη την Αρμενική κοινότητα, να μου βρει μαρτυρίες πληροφορίες και ντοκουμέντα! Την ίδια βδομάδα, στην καθιερωμένη Κυριακάτικη βόλτα μου στο Μοναστηράκι, βρήκα το χαμένο αρχείο του σχολείου Ζαβαριάν, το αγόρασα και τους το δώρισα, ως ένδειξη ευγνωμοσύνης. **Ίσως τελικά, όλα να είναι γραφτό να συμβούν στον καθένα μας, όταν και όπως πρέπει.**

Το σχολείο Ζαβαριάν της Κοκκινιάς (σήμερα στην οδό Μπελογιάννη Νίκαιας) παλιά & τώρα.

Αποσπάσματα ντοκουμέντων από το χαμένο αρχείο του σχολείου Ζαβαριάν.

29. ΤΗΛΕΠΑΘΗΤΙΚΕΣ ΣΥΖΕΥΞΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΚΑΙ...ΠΟΙΗΤΩΝ

«Συνειδητοποιώ το μυστήριο που μας περιβάλλει, έτσι γράφω για συμπτώσεις, κακά προαισθήματα, αισθήματα, όνειρα, τη δύναμη της φύσης, τη μαγεία.»
(Ιζαμπέλ Αλιέντε, 1942-, Χιλιανή συγγραφέας)

Είμαι πλέον πεπεισμένος, ότι όταν η φλόγα του πνεύματος ενός ανθρώπου τεντώνεται σαν χορδή τόξου έτοιμη να σπάσει, από την ένταση και το εμμο- νικό πάθος μιας αναζήτησης, τη στιγμή ακριβώς που η ελπίδα είναι έτοιμη να παραχωρήσει τη θέση της στην απελπισία, με μια μικρή συμπαντική έκρηξη, ανοίγει μια μικρή ρωγμή στους νόμους της φυσικής που επιτρέπει τη σύζευξη της επιθυμίας σου με το ανεπίδοτο. Τη στιγμή εκείνη, το τυχαίο γίνεται μεθο- δευμένο, το αδύνατο δυνατό και οι απίθανες συμπτώσεις και συγχρονικότη- τες, σε φέρνουν αγκαλιά με το μεταφυσικό, το Θεό και τη μοίρα σου. Τη μαγική αυτή στιγμή, το αντικείμενο του πάθους και οι παθιασμένοι με αυτό, φαίνε- ται ότι βρίσκονται σε συνεχή τηλεπαθητική επικοινωνία. Καταθέτω τέσσερεις προσωπικές μαρτυρίες:

ΙΣΤΟΡΙΑ 1^η - Ο ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ

Στο πρώτο μας ταξίδι στα πάτρια το 2016, λίγοι συγγενείς και φίλοι φτάσαμε αεροπορικώς στη Ρόδο και κάναμε στάση για καφέ στην παλιά πόλη, πριν πά- ρουμε το δελφίνι για τη Μάκρη. Κατά «σύμπτωση», κάτσαμε εντελώς τυχαία στο εστιατόριο του Σαρρή, ο οποίος απεδείχθη Λιβισιανός και είχαμε μαζί του, μια πολύ συγκινητική συνομιλία. Κατά «σύμπτωση» πάλι, ένας ξεναγός, πέρα- σε και μας καλημέρισε. Συστηθήκαμε. Του είπα ότι ερευνώ για τη Μάκρη, μου είπε ότι ερευνά για την Αλικαρνασό (Bodrum), από όπου και η καταγωγή του. Κρατούσα στα χέρια μου ένα αντίγραφο από τον παλιό χάρτη της Μάκρης, του Στέλιου Θεοδοσιάδη. Με ρώτησε τι χάρτης είναι και αν μπορεί να τον δει. Ο χάρτης ήταν διπλωμένος στο 1/16^ο και από τη μεριά που του τον έδωσα, φαινόταν ένα κτήμα στην παλιά Μάκρη με το επίθετο Καϊσαρλής γραμμένο πάνω. Με κοίταξε ξαφνιασμένος και μου είπε τότε κάτι, που έμελλε να φέρει το ξεκίνημα μιας ωραίας φιλίας.

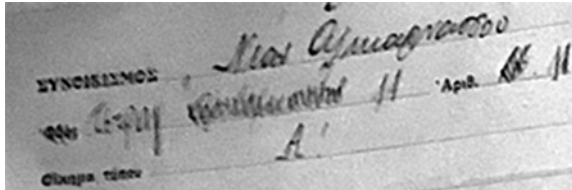
«Καϊσαρλή ήταν το επίθετο της γιαγιάς μου!»

Γυρνώντας από το ταξίδι αυτό, και σε μια από τις Κυριακάτικες αναζητήσεις μου στο Μοναστηράκι, όπου ρωτούσα τακτικά όλους τους παλιατζήδες αν έχουν βρει κάτι σχετικό με Μάκρη και Λιβίσι Μικράς Ασίας, ο Μιχάλης με πήρε τηλέφωνο και μου ζήτησε στο εξής να ψάχνω, μήπως βρω κάτι για την Αλικαρ- νασό. Μετά από λίγο, ρώτησα κάποιο παλιατζή, αν έχει κάτι για Μάκρη μου είπε:

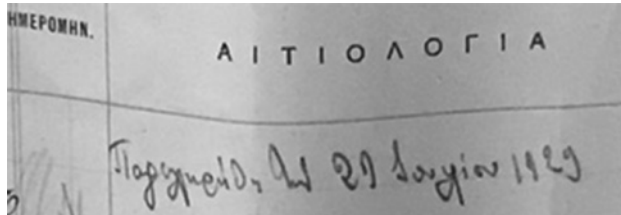
«Δεν έχω κάτι για Μάκρη, αλλά έχω αυτό αν σε ενδιαφέρει»

Άνοιξα τον τεράστιο πάκο με τα κιτρινισμένα χαρτόνια και ανατρίχιασα. Ήταν το χαμένο αρχείο εγκατάστασης προσφύγων, στη Νέα Αλικαρνασσό της Κρήτης!!! Το παζάρεψα σχετικά φτηνά, προσποιούμενος τον αδιάφορο, το αγόρασα και το έστειλα στον περιχαρή φίλο Μιχάλη, Δευτέρα πρωί πρωί ταχυδρομικώς.

Είπατε κάτι;

Αποσπάσματα από το χαμένο αρχείο της Νέας Αλικαρνασσού.

ΙΣΤΟΡΙΑ 2^η - Η ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΛΕΩ

Το Αιγάλεω είναι ένας προσφυγικός Δήμος. Παλαιότερα, πριν γίνει Δήμος, λεγόταν Συνοικισμός Νέες Κυδωνίες, Συνοικισμός Αγίου Σάββα & Συνοικισμός Πυριτιδοποιείου. Αρχές του 20^{ου} Αιώνα, οι λιγστοί κάτοικοι ήταν καλλιεργητές και εργάτες του Πυριτιδοποιείου του Μποδοσάκη (Μπαρουτάδικο). Αρχές του '30, εγκαταστάθηκαν σε προσφυγικά οικόπεδα, πρόσφυγες που πριν διέμεναν, από το 1922 και για δέκα χρόνια, σε πρόχειρες παράγκες κοντινών προσφυγικών συνοικισμών (Θησείο - Γκάζι - Πετράλωνα κ.ά.). Τα παλιά προσφυγικά σπίτια του Αιγάλεω, πάντα μου δημιουργούσαν μια γλυκόπικρη νοσταλγία. Όλο σκεφτόμουν να τα φωτογραφήσω πριν γκρεμιστούν, αλλά όλο το ανέβαλα.

Ένα πρωί του 2019, εγκλωβισμένος λόγω καραντίνας κορωνοϊού και lockdown, μου μπήκε η ιδέα να πάω από τα ξημερώματα στο Αιγάλεω και να φωτογραφήσω τα λίγα εναπομείναντα παλιά προσφυγικά σπίτια, που σε λίγα χρόνια θα γίνονταν σίγουρα πολυκατοικίες. Έγραψα το απαιτούμενο πλαστό εξοδό-χαρτο, με αιτιολόγηση «βοήθεια ατόμου σε ανάγκη», βάζοντας τη διεύθυνση της μητέρας μου στο Αιγάλεω και πήρα σβάρνα με τη φωτογραφική μου μηχανή, τα παλιά στενά με τα μισογκρεμισμένα ισόγεια προσφυγικά, που ακόμα αντέχανε στο χρόνο, φωνάζοντας μνήμες του παλιού προσφυγικού Αιγάλεω.

Μετά από δυο χρόνια, ψάχνοντας για εκδόσεις σχετικές με το Αιγάλεω, ανακάλυψα στη λίστα της Εθνικής Βιβλιοθήκης, μια μικρή αλλά πολύτιμη έκδοση της καλής φίλης και φιλότιμης κοινωνιολόγου και ερευνήτριας Αθηνάς Δασκαλάκη από το Αιγάλεω, με περιεχόμενο, φωτογραφίες από τα παλιά προσφυγικά του Αιγάλεω. Της τηλεφώνησα αμέσως:

«Βρε Αθηνούλα, δεν το είχα πάρει χαμπάρι το βιβλίο σου και το θέλω! Πότε το παρουσίασες, Πότε τα φωτογράφησες;»

Μου απάντησε:

«Δεν το παρουσίασα, γιατί σκέφτομαι να το εκδώσω ξανά, πιο πλούσιο και ολοκληρωμένο. Τα φωτογράφησα μέσα στο lockdown, δεν άντεξα ένα πρωί και βγήκα με πλαστό χαρτί εξόδο,υ καθάλα στο ποδήλατο και πήρα σβάρνα τα στενά...»

«Καλά που δεν...τρακάραμε Αθηνά μου! Ζήτω η τηλεπαθητική επικοινωνία των ερευνητών!!!»

ΙΣΤΟΡΙΑ 3^η - Η...ΚΕΡΑΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΩΤΗΡΑΣ

Το 2019 ήταν το 4^ο ταξίδι στα πάτρια Μάκρης και Λιβισιού και η επιτόπια έρευνα προχωρούσε ακάθεκτη, με πολύ ενθουσιασμό. Ένα πρωί, σκαρφαλώσαμε με μερικούς φίλους όλο το βουνό του Λιβισιού με σκοπό να ανέβουμε στην ψηλότερη κορυφή, στο σημείο όπου ήταν κτισμένο το μικρό εκκλησάκι του Σωτήρος Χρηστού, παλαιά δωρεά του Σέργιου Πασχαλίδη.

Όταν φτάσαμε λαχανιασμένοι στο ερειπωμένο εκκλησάκι, ανεβήκαμε πάνω στη σκεπή του και ξαπλώσαμε ανάσκελα, κοιτώντας δεξιά αριστερά. Η θεά ήταν μαγευτική: από τη μια όλο το Λιβίσι και ο κάμπος του ξεδιπλωνόταν στα πόδια μας και από την άλλη οι παραλίες των Λιβισιανών, διαγράφονταν σαν παλιό κέντημα: το Βαί, τα Αλίκυντα, οι 5 πέτρες και στο βάθος το Σύμβολο.

Έκλεισα τα μάτια μου και άρχισα να αναπνέω αργά και βαθειά, μια ανάκατη μυρωδιά αρμύρας και λιβισιανής γης, που με ταξίδευε σε μνήμες, ιστορίες και πρόσωπα του παρελθόντος.

Ήμουν σε πραγματική έκσταση όταν ξαφνικά...χτύπησε το κινητό μου και με έβγαλε από το γλυκό όνειρο. Πετάχτηκα ενοχλημένος, να δω ποιος είναι ο ενοχλητικός και όταν είδα, απλώθηκε στα χείλη μου ένα πλατύ χαμόγελο. Ήταν ο αγαπημένος μου δάσκαλος Μιχάλης Δελησάββας:

«Δάσκαλε, τι κάνεις; Ξέρεις που με βρίσκεις; Στο πιο ψηλό σημείο του Λιβισιού. Είμαι στη σκεπή του Σωτήρος Χριστού και κοιτάω το Λιβίσι τον Κάμπο και το Βάι!!»

«Χάααα!!! Τάσο μου, αγαπημένε μου μαθητή, δεν το θυμόμουν ότι θα πηγαίνατε στο Λιβίσι αυτές τις μέρες, έτσι πήρα να δω τι κάνεις. Πάρε με με την επιστροφή για να βρεθούμε, άντε με την ευχή μου!»

Ο Μιχάλης Δελησάββας, γιατρός, συγγραφέας, λαογράφος, ποιητής και ο γηραιότερος ερευνητής της ιστορίας και λαογραφίας Μάκρης και Λιβισιού, είχε κάνει τάμα να ΜΗΝ πάει πότε στο Λιβίσι. Δεν ήθελε να το δει ρημαγμένο και νεκρό, αλλά να κρατήσει τη ζωντανή εικόνα, που είχε από τις μαρτυρίες των προγόνων του, τότε που ευημερούσε.

Δεν ξέρω αν ήταν καθαρή σύμπτωση που μου τηλεφώνησε εκείνη τη μοναδική στιγμή. Θέλω να πιστεύω ότι δεν ήταν.

Ο Μιχάλης δεν ζει πια, αλλά το έργο και η μνήμη του, θα ζουν για πάντα. Αν υπάρχει μετά θάνατον ζωή, ίσως η αγνή ψυχή του να μας παρακολουθεί. Ίσως έτσι ο Δάσκαλος και ο Μαθητής, να επικοινωνήσουνε ξανά κάποια στιγμή. Ίσως όμως για να γίνει αυτό, να πρέπει να ξαναλάβω το βουνό του Λιβισιού, γιατί κατά πως φαίνεται, για τους Λιβισιανούς, **δεν υπάρχει...κεραία με δυνατότερο σήμα, από αυτήν της Αγίας Σωτήρας!!!**

Στη σκεπή του ναού, στο ψηλότερο σημείο του Λιβισιού. Η φοβερή Θέα! Ο αγαπημένος Δάσκαλος!

ΙΣΤΟΡΙΑ 4^η - ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΥΣΣΗΣ

Κάποιοι εδώ, θα με κατηγορήσουν για φαντασιόπληκτο, δεν πειράζει, δεν με νοιάζει, ας είναι καλά. Κάποιοι θα πουν ότι το αρχείο της Νέας Αλικαρνασσού το βρήκα τυχαία, τυχαία φωτογραφήσαμε την ίδια περίοδο τα παλιά σπίτια του Αιγάλεω με την Αθηνά και τυχαία μου τηλεφώνησε ο Μιχάλης ο Δελησάββας, όταν ήμουν ξαπλωμένος στο πιο ψηλό σημείο του Λιβισιού. Η επόμενη όμως μαρτυρία, είμαι σίγουρος ότι θα ανατρέψει κάθε δυσφήμισή μου και θα προβληματίσει (αν δεν πείσει) και τους πιο δύσπιστους:

Με τον αδερφικό φίλο και κουμπάρο δικηγόρο Γιώργο Μιχελάκο, έχουμε εκδόσει στο παρόν από κοινού πέντε στιχο-ποιητικές συλλογές. Με το Γιώργο, είχαμε πάντα μια βαθειά πνευματική επικοινωνία, με κοινές ταυτόχρονες ιδέες, προαισθήματα και άλλα χαριτωμένα. Αυτό όμως που θα περιγράψω παρακάτω, είναι πραγματικά εξωφρενικό:

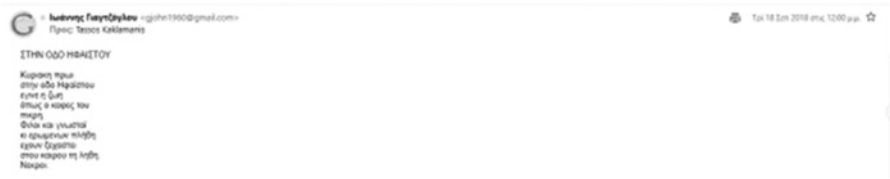
Στις 18.09.2018 είχα στο Κολωνάκι, με τη μεσολάβηση φίλου από το Υπουργείο Εξωτερικών, ένα σημαντικό ραντεβού με τον Μητροπολίτη **Αδριανουπόλεως** Αμφιλόχιο, εκπρόσωπο του Πατριαρχείου, για να με βοηθήσει στην ιστορική έρευνα για τη ΛΥΚΙΑ. Η συνάντηση ξεκίνησε στις 11.30 και τελείωσε στις 12.30. Έχει σημασία αυτό. Αφού μιλήσαμε κάνα μισάωρο για τη ΛΥΚΙΑ και τα ερευνητικά μου σχέδια και υποσχέθηκε να με βοηθήσει, με ρώτησε για άλλα ενδιαφέροντά μου και μου μίλησε για τα δικά του, τις συλλογές του, κάποια παλιά βυζαντινά, που έψαχνε κατά καιρούς στην **Ηφαίστου στο Μοναστηράκι**, κάποιες αγορές του στην **Προύσα** και άλλα. Ως εδώ καλά.

Βγαίνοντας από το ραντεβού, άνοιξα το μαίηλ μου από το κινητό μου και έμεινα άναυδος...Ο κουμπάρος μου ο Γιώργος, μου έχει στείλει στις 12.00 και 12.22 αντίστοιχα, δυο στιχοποιημένα με τίτλους **‘ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΗΦΑΙΣΤΟΥ’** και **‘ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΥΣΣΗΣ’**!!! Τα ποιήματα, τα έγραψε ακριβώς την ώρα που συζητάγαμε με τον Μητροπολίτη για αυτά τα θέματα, λες κι ήταν κι αυτός παρών ή με κάποιο μυστηριακό τρόπο, να μπορούσε να ακούει την επικοινωνία μας. Τον πήρα να του το πω και δεν απάντησε. Στις 12.34 του έστειλα το παρακάτω μαίηλ:

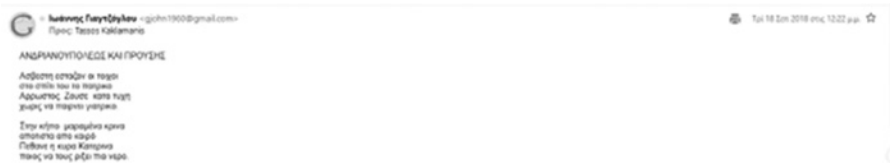
Τρί 18 Σεπ 2018 στις 12:34 μ.μ.

Ρε φίλε, είναι πολύ δυνατά! Μη σταματάς.

Να σου πω και το απίστευτο; Είμαι σε ταξί, μόλις βγήκα από συνάντηση με τον επιτετραμμένο του Πατριάρχη Αδριανουπόλεως Αμφιλόχιο. Ζήτησα αρχεία από το πατριαρχείο. Είναι και συλλέκτης. Ξέρεις τι συζητάγαμε πριν 20 λεπτά; Για Μοναστηράκι παζάρια και αγορές που έκανε πρόσφατα στην Προύσα. Ο Αδριανουπόλεως - Προύσας - Μοναστηράκι. Και μετά παίρνω τους στίχους σου. Αν είναι δυνατόν. Τι ζούμε ρε φίλε; Ποιος κινεί αυτά τα νήματα στη ζωή μας; Θέλω απαντήσεις, κουβέντα και τσίπουρο. Αν είναι δυνατόν.....!!!!!!!;

Το 1^ο μαίηλ του Γιώργου, με το ποίημα 'ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΗΦΑΙΣΤΟΥ', έφτασε στο μαίηλ μου την 18.9.18 ώρα 12.00, για του λόγου το αληθές

Το 2^ο μαίηλ του Γιώργου, με το ποίημα 'ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΥΣΗΣ', έφτασε στο μαίηλ μου την 18.9.18 ώρα 12.22, ομοίως.

Το απαντητικό μαίηλ μου στο Γιώργο στις 12.34. Παρακάτω το ένα από τα δυο ποιήματα του Γιώργου:

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΥΣΗΣ

Ασβέστη έσταζαν οι τοίχοι
στο σπίτι του το πατρικό.
Αρωματικές Ζούσε κατά τύχη
χωρίς να παίρνει γιατρικό.

Στην κήπο μαραμμένα κρίνα
απότισα από καιρό.
Πέθανε η κυρά Κατερίνα
ποιός να τους ρίξει πια νερό.

Αδριανουπόλεως και Προύσης
τα όμι του που γιναν να
τα Σαββατόβραδα θ ακούσεις
με κλαίει με κάποιον αμανέ.

Στα κάδρα οι παλιές εικόνες
απ τη ζωή στο Αιβαλί.
Γέμισε η ζωή κειμώνες
κατ' εντολή ενός Βαλιή.

Τα πεθαμένα τα γεράνια
κάθεται ώρες και κοιτά.
Ίσως του ανθρώπου την ορφάνια
να τήνε νιώθουν τα φυτά.

Και όταν αρχίζουν παρακρούσεις
σαν γέρνει ο ήλιος χαμηλά,
Αδριανουπόλεως και Προύσης
με τα φαντάσματα μιλά.

30. ΠΑΛΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ

«Κάθε απελπισία είναι ένα τελεσίγραφο στον Θεό.»
(Emile M. Cioran, 1911-1995, Γαλλορουμάνος φιλόσοφος)

Ξημέρωμα Παρασκευής 1^{ης} Οκτώβρη 2021. Παραμονή 3^{ου} Ανταμώματος Απανταχού Μακρηνών Λιβισιανών στο Αιγάλεω. Ήμουν αδειούχος από την πρωινή μου δουλειά, για να παραλάβω το διαφημιστικό υλικό του Ανταμώματος, τα υλικά της διοργάνωσης, τα βιβλία της ΛΥΚΙΑΣ και μετά, να πάρω τηλέφωνα και να στείλω εκατοντάδες μηνύματα υπενθύμισης στους πατριώτες. Ήμουν επίσης τελείως άφραγκος. Είχα ‘σηκώσει’ ως και τις τελευταίες οικονομίες της οικογένειας. Για αυτό βέβαια φταίνε πολλοί λόγοι:

1^{ον} - Το ότι ποτέ δεν πήρα βοήθεια από τους ευεργέτες της ΛΥΚΙΑΣ, πριν δείξω έργο.

2^{ον} - Το ότι από το 2019, που έγινε το 2^ο Αντάμωμα, μέχρι το 3^ο Αντάμωμα που άργησε 2,5 χρόνια, λόγω κορωνοϊού, έβαζα από την τσέπη μου, για να πληρώσω τα έξοδα της ΛΥΚΙΑΣ (εφορεία - λογίστρια - διατήρηση ιστοχώρου-αρχεία κ.τ.λ.) και κυρίως για να μην σταματήσει η έρευνα, η ψηφιοποίηση η συγγραφή & έκδοση της μνήμης, της ιστορίας και του πολιτισμού των προγόνων μας.

3^{ον} - Το ότι η ΛΥΚΙΑ το 2021, πήρε τη μεγαλύτερη επιδότηση φορέα για ‘δράσεις σχετικές με τη Μικρασιατική Καταστροφή’, αλλά τα χρήματα, παραμονή Ανταμώματος, δεν είχαν ακόμα πιστωθεί.

4^{ον} - Το ότι οι φιλότιμοι πατριώτες ευεργέτες, είχαν βοηθήσει όσο μπορούσαν, αλλά ο Μέγας Ευεργέτης της ΛΥΚΙΑΣ, φίλος και πατριώτης Γιάννης Παπαπολίτης, στη βοήθεια του οποίου στηριζόταν κατά κύριο λόγο η διοργάνωση, δεν είχε καταφέρει μέχρι την παραμονή του Ανταμώματος να με συναντήσει.

5^{ον} - Το ότι ήταν 1^η του μήνα και είχα καθυστερήσει να πληρωθώ από την πρωινή μου δουλειά.

Για την ακρίβεια, δεν ήμουν ακριβώς άφραγκος, είχα στο λογαριασμό μου...30 λεπτά! Είναι στιγμές που η πίστη του ανθρώπου κλονίζεται και αναρωτιέται, αν αξίζει να θυσιάζει τόσα πολλά, για έναν ανώτερο σκοπό, στον οποίο πιστεύει και έχει ταχθεί απόλυτα. Να αναρωτιέται, ποιες είναι οι προτεραιότητες και αν έχει δικαίωμα να ρισκάρει, ακόμα και την οικονομική ασφάλεια της οικογένειάς του για μια ιδέα...Είναι όμως οι ίδιες στιγμές που κάτι μαγικό συμβαίνει, ένας από μηχανής θεός παρουσιάζεται και το πρόβλημα λύνεται, ως εκ θαύματος. Νιώθεις τότε τόσο μικρός που λιποψύχησες απέναντι στο μεγάλο Σκοπό, σαν άλλος άπιστος Θωμάς...Έτσι ακριβώς μου συνέβη εκείνο το πρωί.

Φτιάχνω καφέ, γράφω μια λίστα με τα χρέη του Ανταμώματος που πρέπει να αποπληρώσω και ανοίγω τον υπολογιστή μου. Βλέπω το μαϊήλ φίλου πατριώτη

από Αμερική, από τον οποίο είχα ζητήσει αν μπορεί να βοηθήσει τη ΛΥΚΙΑ, αλλά δεν μου είχε απαντήσει:

«Καλησπέρα/ Καλημέρα Τάσο,

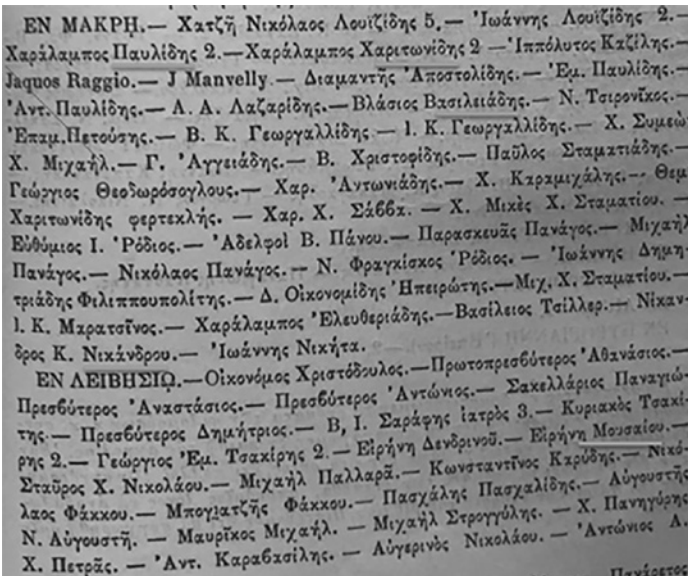
Έχω επιστρέψει στην Αμερική και δεν θα μπορέσω να έλθω στο 3^ο Αντάμωμα! Αντί παρουσίας θα ήθελα να συμβάλω στις επιδιώξεις της «Λυκίας» με μια μικρή τραπεζική χορήγηση. Για να ξέρετε - έχω ήδη κάνει την μεταβίβαση στο λογαριασμό της Λυκίας. Ευχαριστώ πολύ και καλή επιτυχία το Σάββατο! νΦιλικά, Γιάννης Γιαμάνης»

Ανοίγω το λογαριασμό της ΛΥΚΙΑΣ. Τα χρήματα είναι εκεί. Με παίρνουν τα κλάματα...Ε λοιπόν, υπάρχει και Θεός! Τρέχω να προλάβω να αλλάξω πανό, αφίσες και διαφημιστικό υλικό του Ανταμώματος, προσθέτοντας τον τελευταίο ευεργέτη μας! Η ιστορία δεν σταματά εδώ. Καθ' οδόν για την παραλαβή των πρώτων υλικών, μου τηλεφωνεί ο Μέγας Ευεργέτης της ΛΥΚΙΑΣ Γιάννης Παπαπολίτης και μου λέει:

«Τάσο, σου στέλνω τώρα αμέσως, τη βοήθεια που σου υποσχέθηκα, για να μην την έχω έννοια για αύριο στο Αντάμωμα»

Ο Γιάννης την επόμενη αρρώστησε και δεν μπόρεσε να έρθει στο Αντάμωμα. Σαν να το είχε διαισθανθεί μια μέρα πριν. Το Αντάμωμα μπήκε μέσα οικονομικά.

Έμειναν όμως τα βιβλία, η ικανοποίηση για τη εκπλήρωση του Χρέους και ο...άπιστος Θωμάς να συλλογιέται τη μοίρα του και να αναρρωτιέται αν υπάρχει Θεός...

Συνδρομητές (χορηγοί) έκδοσης ιστορικού βιβλίου Μακρηνού συγγραφέα το 1887. Συγκρίνετε τα παραπάνω υπογραμμισμένα επίθετα του 1887 με τα υπογραμμισμένα επίθετα των χορηγών της ΛΥΚΙΑΣ παρακάτω.

Οι ίδιες οικογένειες ευεργετούν και διασώζουν τη μνήμη και το πνεύμα των Μακρηνολιβισιανών, τα τελευταία 130 χρόνια.

Φαίνεται πως το γονίδιο της φιλοτιμίας, κρατά πάνω από πέντε γενιές!!!!!!

ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ 2018 - 2022:

**Μέγας Ευεργέτης: Γιάννης Νικ. Παπαπολίτης (το γένος Παυλίδη),
Βασίλης Πλ. Μουσαίος, Στέλιος Γεωρ. Βασιλειάδης,
Ιωσήφ & Ελισάβετ Χαριτωνίδη, Βασίλειος Α. Αγαπητός,
Αλίκη Θεοδοσιάδη & Γεωργία Κατσιγιάννη - Θεοδοσιάδη,
Ελευθέριος Σωτηρίου, Γιάννης Γιαμάνης - Η.Π.Α, οικ. Ι. Νικάνδρου,
οικ. Παρασκευόπουλου (γένος Παπαχαστά - Παπαδημητρίου) - Ξάνθη,
οικ. Αγαπητού - Αιγάλεω**

31. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ (;)

*«Κάποτε, από μια σύμπτωση, βρίσκουν οι λέξεις
το άλλο νόημά τους.»*
(Γιάννης Ρίτσος, 1909- 1990, Έλληνας ποιητής)

Τριάντα χρόνια μετά τον ξεριζωμό τους, (το Σεπτέμβρη του 1922), εννιά Μακρηνολιβισιανοί, γύρισαν πρώτη φορά στα πάτρια το 1952, σε μια πολύ συγκινητική συνάντηση με το χρέος μνήμης τους, τον τόπο των προγόνων τους και τους παλιούς τους γείτονες. Οι παλιοί γείτονες, τους υποδέχτηκαν με πολλή συγκίνηση και μεγάλες περιποιήσεις. Το τελευταίο βράδυ, ο Δήμαρχος τους έκανε το τραπέζι. Τα ξημερώματα όμως, όπως καταγράφει στο άρθρο του, στην εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» ο Πλάτωνας Μουσαίος, συνέβη ένα πολύ δυσάρεστο γεγονός. Πέθανε ο Δήμαρχος της Μάκρης (Fethiye) από συγκοπή.

Ένα αιώνα περίπου μετά το 1922, το 2018 διοργανώθηκε από τη ΛΥΚΙΑ το πρώτο μαζικό προσκύνημα Μακρηνολιβισιανών στα πάτρια, με τη συμμετοχή 100 πατριωτών, οι περισσότεροι εκ των οποίων, πήγαιναν για πρώτη φορά στην προγονική γη. Οι παλιοί μας γείτονες μας υποδέχτηκαν με πολλή συγκίνηση και μεγάλες περιποιήσεις. Το τελευταίο βράδυ, ο Δήμαρχος Μάκρης, μας έκανε το τραπέζι. Την προηγούμενη, είχε συμβεί ωστόσο ένα πολύ δυσάρεστο γεγονός. Πέθανε ο Κοινοτάρχης του Λιβισιού.

Οι μόνοι Μακρηνολιβισιανοί παρόντες που ξέραμε την ιστορία του 1952, είμασταν ο Βασίλης Μουσαίος κι εγώ, που μόλις μας ανακοίνωσαν τα θλιβερά νέα, κοιταχτήκαμε έχοντας σκεφτεί ταυτόχρονα το ίδιο πράγμα.

«Σαν κατάρα ακούγεται...Λες και κάθε φορά που επιστρέφουμε στα πάτρια, πεθαίνει και ένας Τούρκος άρχοντας της Μάκρης ή του Λιβισιού...Που να το πεις και πως να το εξηγήσεις, άστο καλύτερα...»

Δεν υπαινίσσομαι ότι για κάποιο λόγο η ιστορία επαναλαμβάνεται. Δεν υπαινίσσομαι τίποτα, απλά καταθέτω το συμβάν, χωρίς να προσπαθώ να δώσω εξηγήσεις. Άλλωστε η ζωή μας είναι γεμάτη συμπτώσεις και ανεξήγητα συμβάντα...

Ας δώσει ο καθένας το δικό του νόημα στις λέξεις μου.

«ΓΚΙΟΥΛΈ - ΓΚΙΟΥΛΈ»

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΝΑΠΡΟΛΟΥΝ ΤΟ
ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Στή Μάκρη - Φετχιέ τής Μ. 'Ασίας

Ἕλλην Μικρασιάτην, ὁ κ. Π. Μουσαῖος, ἔλαβε τελευταίως μέρος ἀπὸ μιᾶς ἐκδρομῆς ἐπὶ τὴν γενέτειρά του πόλιν τῆς Τουρκίας. Καὶ ἐπιστρέφοντας ἔγραψε τὶς ἐντυπώσεις του τὶς ὁποῖες δημοσιεύομεν κατωτέρω:

Τελευταῖο βράδυν πού πάμε νὰ κοιμηθούμε στὸ ξενοδοχεῖο καὶ στ' αὐτιά μας ἀντηχεῖ ἀκόμα ὁ γλυκύτατος τούρκικος χαιρετισμὸς : «Γκιουλέ - γκιουλέ» (Χαρούμενα - χαρούμενα). Ἡ εἰλικρίνεια τῆς ἐκφράσεως, ἡ μουσικότητα τῆς φράσεως καὶ ἡ ἐννοιά τῆς, μᾶς γέμισε ἀγαλλίαση. Μιὰ εὐχὴ φούσκωσε τὰ στήθια μας. Ἄς ἀγκαλιάσουν οἱ κυβερνήσεις τὴν ψυχικὴ διάθεσιν τῶν λαῶν τους, καὶ ἐγκιουλέ - γκιουλέ ἄς βαδίσουν χέρι με χέρι γιὰ τὴν κατάρκτησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς προκοπῆς.

Μὰ ἕνα δυστύχημα ἦθε νὰ χαλάσει τὴ διάθεσίν μας. Ὁ καλὸς μας δήμαρχος πέθανε ἀπὸ συγκοπή λίγες ὥρες μετὰ τὸ γεῦμα. Ἐθλιμμένους μᾶς παίρνει ἡ μπενζίνα στὸ βαπόρι μαζί με τὸν φίλον μας τὸν λιμενάρχη. τὸν ἰατρὸν καὶ τοὺς λιμενικοὺς. Ἀποχωρίζομαστε λυπημένοι. Ὅπως ἀντικρούσαμε γιὰ τελευταία φορὰ τὴν Φετχιέ, μιὰ βάρκα πλησιάζει τὸ καράβι. Εἶναι ἡ καλὴ μας φίλη, ἡ γυναίκα τοῦ λιμενάρχη. Κι' ἀπὸ τὸ χαριτωμένο τῆς στόμα ἀκούμε γιὰ τελευταία φορὰ, τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης «Γκιουλέ - Γκιουλέ».

ΠΛΑΤΩΝ ΜΟΥΣΑΙΟΣ

ουρηθῆ. Καὶ ὅταν ὁ συμπαθεστάτος φίλος μας καὶ δήμαρχος τῆς Φετχιέ Ταρίκ Μαρό, μᾶς κάλεσε σὲ ἀποχαιρετιστήριον γεῦμα μαζί με τὸν Καϊμακάμη. Με πολὺ κέφι ἀγωνιστήκαμε νὰ φάμε τὸ κοτόπουλο με μόνον ὄπλο τὸ πηροῦνι, (γιατὶ μαχαίρια δὲν χρησιμοποιοῦν ἐκεῖ) καὶ με πολὺ θράσος ἐπιστρατέψαμε τὰ σπασμένα τούρκικὰ μας γιὰ νὰ κάνουμε... φιλοσοφικὴ συζήτησιν με τὸν φιλομαῆ Καϊμακάμη.

ΑΡΘΡΟ ΠΛΑΤΩΝΑ ΜΟΥΣΑΙΟΥ 8.8.52 ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ ΣΤΑ ΠΑΤΡΙΑ, ΜΕ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΜΑΚΡΗΣ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΡΑΔΥ.

32. ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Κι αν εξεράθη το κλαρί, πάντα χλωρή είν' η ρίζα.

(Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, 1829-1879, Εθνικός ποιητής)

Παρακαλώ για λίγη υπομονή, στο παρακάτω σύντομο μάθημα Λυκιακής ιστορίας και θα καταλάβετε:

1. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο και τον Πausανία, **οι Λύκιοι ήταν Κρήτες** που μετανάστευσαν στη Μικρά Ασία. Η μυθολογία λέει ότι ο Σαρπηδόνας με τον Μίνωα φιλονίκησαν για το ποίος θα γίνει βασιλιάς, και επικράτησε ο Μίνωας διώχνοντας από την Κρήτη τον Σαρπηδόνα. Ο Σαρπηδόνας παίρνοντας μαζί του και αυτούς που τον υποστήριζαν, πήγε στη Μικρά Ασία, σε μια περιοχή που ονομαζόταν Μιλυάδα. Ο Σαρπηδόνας εγκαταστάθηκε εκεί μαζί με τον λαό του, οι ίδιοι οι Λύκιοι ονόμαζαν τον λαό τους **Τερμίλοι μέχρι που ήρθε στην περιοχή ο Αθηναίος Λύκος**, γιος του Πανδίονα και αδελφός του Αιγέα. Ο Λύκος πήρε την εξουσία όταν πέθανε ο Σαρπηδόνας στον Τρωικό πόλεμο και από αυτόν ονομάστηκε Λυκία η χώρα και Λύκιοι ο λαός.

2. Σύμφωνα με την αρχαία Ελληνική μυθολογία, ο Απόλλωνας κι η Άρτεμις ήταν τα δίδυμα της Λητούς, που καταγόταν πιθανότατα από τη Λυκία, όπου μια παρεμφερής με το όνομα της λέξη, σήμαινε «γυναίκα». Ο ίδιος ο Απόλλωνας ονομαζόταν Λύκιος και οι Δήλιοι πίστευαν πως περνούσε τους χειμερινούς μήνες του χρόνου στη Λυκία. Κατ' αντιστοιχία, λειτουργούσαν τα δυο μεγαλύτερα μαντεία της αρχαιότητας και τα δυο αφιερωμένα στον Απόλλωνα, των Δελφών στον Παρνασσό Φωκίδας και των Πατάρων στη Λυκία. Οι Λύκιοι λάτρευαν ιδιαίτερα τον **Απόλλωνα**, θεό της μουσικής και του φωτός, που πιθανότατα **υποκατέστησε το Θεό Ήλιο**, (Λυκ = φως (Lux στα λατινικά)) όταν ο Δωδεκαθεϊσμός επικράτησε του Παγανισμού.

3. *Η Λητώ και ο Απόλλων εθεωρούντο και ελατρεύοντο παρά των Λυκίων ως πατρώοι θεοί. Και οι μὲν Ξάνθιοι ανήγειραν τη Λητοίανόν (Λητών), ούτινος τα ερείπια κείνται περί τα τέσσαρα χιλιόμετρα νοτιοδυτικώς της πόλεως, και ἄλλος παρά την πόλιν αυτών από του ονόματος της Λητούς απεκάλεσαν Λητών (Στραβ. ΧΙΩ, 651). Ο δε Απόλλων ελατρεύετο εν Λυκία, κοινώς μὲν Λύκιος και Λυκηγενής καλούμενος, ἰδία δε Παταρεύς (Delius et Patareus Apollo Horat. III,*

4. *Το δε εν Πατάροις χρηστήριον αυτού, καθ' α λέγει ο Ηρόδοτος, ουδόλως υπελείπετο του των Δελφών κατά την πίστην και δόξαν.*

(Εν Μεγίστη (Καστελλορίζω) 25 Ιουλίου 1896, Αχιλλεύς Σ. Διαμαντάρας.))

Τρεις χιλιάδες χρόνια μετά, οι Μακρηνολιβισιανοί, τελευταίοι απόγονοι των αρχαίων Λυκίων, διώχονται από την πατρώα γη και το 1922 σκορπίζονται στην Ελλάδα (κυρίως Αττική, Ιτέα, Εύβοια, Θήβα, Ρόδο, Κρήτη, και λίγοι στο

Εξωτερικό (κυρίως έξω από τη Μασσαλία και στην Αδελαΐδα της Αυστραλίας). Η διασπορά τους φαίνεται τυχαία. Ίσως όμως και να μην είναι έτσι...

Υπαινίσσομαι ότι ίσως οι Μακρηνολιβισιανοί πρόσφυγες, εγκαταστάθηκαν σε μέρη που είτε ήταν ο τόπος προέλευσης των πρώτων αρχαίων αποίκων της Λυκίας (Αττική και Κρήτη), γυρνώντας έτσι στα αρχαία πάτρια εδάφη των προγόνων τους, είτε σε μέρη όπου εκεί κοντά, υπήρχαν σημαντικά αρχαία ιερά των αρχαίων θεών Απόλλωνα και Αρτέμιδος.

Για να μην γίνω γραφικός, παραθέτω συνοπτικά παρακάτω λίγα αποδεικτικά στοιχεία, της φαινομενικά παντελώς ανυπόστατης θεωρίας μου:

ΚΥΡΙΟΙ ΤΟΠΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΑΚΡΗΝΟΛΙΒΙΣΑΝΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ 1922:

Αττική (από όπου ο αρχαίος άποικος της Λυκίας Λύκος)

Νέα Μάκρη (όπου πολύ κοντά το ιερό του Πυθίου Απόλλωνα)

Ιτέα (όπου πολύ κοντά το μαντείο των Δελφών)

Εύβοια (όπου το ιερό του Δαφνηφόρου Απόλλωνα)

Θήβα - Πλατανάκι (όπου πολύ κοντά το ιερό του Απόλλωνα Πτώ, στο Ακραιφνιο)

Ρόδος (νησί αφιερωμένο στον Απόλλωνα. Ο Κολοσσός της Ρόδου, άγαλμα θεού Ήλιου - Απόλλωνα)

Κρήτη-Ιεράπετρα (από όπου ο αρχαίος άποικος της Λυκίας Σαρπηδόνας)

Ο θάνατος του Σαρπηδόνα στον Τρωικό πόλεμο. Ο Υπατος κι ο Ύπνος μετέφεραν το σώμα του να ταφεί στη Λυκία.

Ο Κολοσσός της Ρόδου, ομοίωμα του θεού Ήλιου- Απόλλωνα, ένα από τα 7 θαύματα

Αναζητώντας τη Μικρασιατική μας Μνήμη

Ιτέα Φωκίδας και Μάκρη Μικράς Ασίας αρχές 20^{ου} αιώνα. Η ομοιότητα είναι χαρακτηριστική!

Πρόσφυγες σε σκηνές στο Θησείο, μπροστά στην Ακρόπολη. Στο Θησείο εγκαταστάθηκαν και 100 οικογένειες Μακρηνών που στις αρχές του '30, εγκαταστάθηκαν στην οδό Μάκρης στο Αιγάλεω.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗΣ-ΛΙΒΙΣΙΟΥ

- 33. Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ
- 34. ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΚΡΗΝΟΛΙΒΙΣΙΑΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ
- 36. ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ
- 37. ΤΟ ΕΞΑΠΤΕΡΥΓΟ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ
- 38. ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
- 39. ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΙΣΤΗΣ

33. Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ

«Στην πραγματικότητα, η πίστη δεν πηγάζει από το θαύμα, αλλά το θαύμα από την πίστη.»

(Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, 1821-1881, Ρώσος συγγραφέας)

Γιατί αναζητούμε τα κειμήλια των προγόνων μας; Αντί απάντησης, προτιμώ να παραθέσω την ιστορία του Αινεία, όπως την αποτύπωσε στην Ιλιάδα, ο πατέρας των Ελληνικών γραμμάτων, ο αρχαίος Όμηρος και ο νοών νοήτω:

*Στην ελληνική και τη ρωμαϊκή μυθολογία ο **Αινείας** ήταν γιος του Αγχίση και της θεάς Αφροδίτης, αδελφός του Λύρου και συγγενής του βασιλιά της Τροίας Πριάμου. Ο Αινείας έλαβε μέρος στον Τρωικό Πόλεμο επικεφαλής των Δαρδάνων, ως σύμμαχος των Τρώων, και ήταν ο γενναιότερος ήρωας στην πλευρά τους μετά τον Έκτορα. Μετά την άλωση και τη λεηλασία της Τροίας, ο Αινείας με μερικούς Τρώες (που έγιναν γνωστοί ως «Αινειάδες») εξακολούθησαν να αμύνονται σε κάποια συνοικία της πόλης, ώσπου οι Αχαιοί τους διεμήνυσαν ότι τους δέχονται «υποσπόνδους», δηλαδή ύστερα από συμφωνία να αποχωρήσουν ανενόχλητοι, με την άδεια να πάρουν ο καθένας τους ό,τι μπορούσε να σηκώσει στα χέρια του από την περιουσία του. Και ενώ όλοι οι άλλοι γέμισαν και πήραν σακιά με χρυσάφι, ασήμι, κοσμήματα, χρήματα, κλπ., ο **Αινείας σήκωσε στους ώμους του τον γέροντα και ανήμπορο πατέρα του, τον Αγχίση, και τον μετέφερε έξω από την πόλη. Τότε οι Αχαιοί, θαυμάζοντας την πράξη του αυτή, του επέτρεψαν να πάρει ελεύθερα και ό,τι άλλο ήθελε από το σπίτι τους. Αλλά εκείνος και πάλι δεν προτίμησε τίποτα άλλο, από τα ιερά ξόανα των θεών και τα οικογενειακά κειμήλια, που τα θεωρούσε ανώτερα από κάθε άλλο θησαυρό. Πολλές φορές κινδύνευσε για χάρη των γονέων του και για την ευσέβειά του προς τους θεούς. Μετά από αυτό, οι Αχαιοί του είπαν ότι ήταν διατεθειμένοι να του εκχωρήσουν όποιο μέρος της Τροίας ήθελε, για να ζήσει εκεί με απόλυτη ασφάλεια.***

Πατριώτες, η Λυκία είναι η δική μας Τροία!

Πίνακας με τον Αινεία να κουβαλά τον πατέρα του και τα ιερά κειμήλια φεύγοντας από την Τροία.

Ως εκκλησιαστικά κειμήλια των Μικρασιατών προγόνων μας εννοούμε τα παρακάτω:

- Εικόνες οικογενειών
- Εικόνες εκκλησιών
- Θαυματουργές εικόνες (μια ξεχωριστή κατηγορία)
- Λείψανα αγίων (Τα λείψανα του Αγίου Νικολάου)
- Ιερά σκεύη των εκκλησιών (Εξαπτέρυγα- Σταυροί- Δισκοπότηρα- Ευαγγέλια).

Θα αφιερώσουμε στη συνέχεια μια υποενότητα σε κάθε μια από τις κατηγορίες αυτές.

34. ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΚΡΗΝΟΛΙΒΙΣΙΑΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Η ΛΥΚΙΑ, βρίσκεται σε επικοινωνία με περίπου 1000 οικογένειες πατριωτών σε Ελλάδα και εξωτερικό, καταγράφοντας ταυτόχρονα με τις μαρτυρίες και οικογενειακά ντοκουμέντα (έγγραφα, φωτογραφίες, λαογραφικά αντικείμενα κτλ), μεταξύ των οποίων και οι εικόνες που έφεραν οι πρόγονοι από τη Μάκρη και το Λιβίσι το 1922. Κάθε σπίτι στη Μάκρη και το Λιβίσι, είχε παραπάνω από μια εικόνα, οπότε ο συνολικός αριθμός για 2000 οικογένειες εκτιμάται περίπου σε 2000- 5000 εικόνες. Ενδεικτικά παρακάτω, παραθέτουμε κάποιες από αυτές:

Εικόνες οικ. Αλίκης Θεοδοσιάδη (Άγιος Γεώργιος- Παναγία- Άγιος Στυλιανός- Άγιος Νικόλαος).

Εικόνες οικ. Ελισάβετ Χαριτωνίδη (Αγία Μαρίνα, Ταξιάρχης Μιχαήλ ο Πανορμίτης).

Δεξιά & αριστερά, Εικόνες οικ. Φιλίας Καλλιμπούλου (γέννηση Χριστού και Παναγία με το Χριστό Στη μέση, εικόνα οικ. Δημήτρη Αλεξάνδρου (Ταξιάρχης).

35. ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΜΑΚΡΗΣ & ΛΙΒΙΣΙΟΥ

Οι μεγάλοι μεγέθους εικόνες, που δεν μπορούσαν να μεταφερθούν, έμειναν πίσω. Στην υποενοότητα 21, είδαμε την αγορά όλων των εικόνων του Αγ. Νικολάου Μάκρης σε πλειστηριασμό το 1923, από μια Μακρηνή που παρέμεινε στη Μάκρη, παντρεμένη με Τουρκαλβανό και τη αποστολή τους στη Μητρόπολη Ρόδου, όπου και...χάθηκαν. Η τύχη τους έκτοτε αγνοείται.

Το 2018, ακολουθώντας μια μαρτυρία του πατριώτη Νικηφόρου Μπατζέ, από τη Νέα Μάκρη, που υπηρέτησε τη θητεία του στη Χάλκη Δωδεκανήσου και θυμόταν την ύπαρξη δυο μεγάλων εικόνων από το Λιβίσι, στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου Χάλκης, με τη βοήθεια της φιλότιμης Ροδίτισας πατριώτισσας Άννας Γρηγοριάδη-Γιαννίκη, καταφέραμε να τις εντοπίσουμε.

Ίσως πρόκειται για δυο από τις εικόνες του Αγίου Νικολάου Μάκρης, που εστάλησαν στη Μητρόπολη Ρόδου το 1924. Ίσως τότε η Μητρόπολη Ρόδου, μοίρασε και έστειλε τις εικόνες του Αγίου Νικολάου Μάκρης σε διάφορες εκκλησίες, στη Ρόδο και τα γύρω νησιά. Μακάρι κάποτε εντοπιστούν και οι υπόλοιπες.

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΚΡΗΣ ΚΑΙ ΛΙΒΙΣΙΟΥ

Οι παρακάτω εικόνες αναφέρονται απ' τους προγόνους μας ως θαυματουργές:

- Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΥΚΟΛΩΝ
- Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΑ
- Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΙΚΚΟΥ ΣΤΗ ΜΟΝΗ ΚΙΚΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
- Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ ΤΟΥ ΛΙΒΙΣΙΑΝΟΥ
- Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Η Παναγία και ο Ταξίαρχης ο Λιβισιανός (με το σπαθί προς τα κάτω!!! Από το Λιβίσι στη Χάλκη.

36. ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΥΚΟΛΩΝ

Μαρτυρία Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» Εκδ. ΛΥΚΙΑ 2018

Είς τήν ἐκκλησίαν τῶν Εἰσοδίων φυλάσσεται θαυματουργός εἰκών, ἡ ὁποία εὐρέθη ὄλως τυχαίως ὑπό Τούρκων ποιμένων παρά τήν θέσιν ἀρχαίας ἡρειπωμένης ἐκκλησίας κατακρυφθέντος και πλησίον τῶν Εὐκόλων. Οἱ βοσκοὶ ἐχρησιμοποιοῦν τήν εἰκόνα διὰ νά σκεπάζουν τά γαλακτοδόχα καζάνια των, ἠναγκάσθησαν ὅμως κατόπιν φανερωθέντων αὐτοῖς σημείων νά γνωρίσουν τό εὔρημα εἰς τοὺς ἱερεῖς Λεβησίου. Οὗτοι, ἀφοῦ ἔψαλαν λιτανεῖαν εἰς τόν τόπον τοῦ εὐρήματος, παρέλαβον τήν εἰκόνα ἀπό τοὺς βοσκούς καί μέ ψαλμωδίας λαμπαδηφοροῦντος τοῦ λαοῦ μετέφερον και ἐτοποιήθησαν τήν εἰκόνα εἰς τόν ἀνεγειρόμενον ναόν τῆς Θεοτόκου. Κατ' ἔτος εἰς μνήμην της κατά ἑορτήν τῶν Εἰσοδίων 21 Νοεμβρίου ἐτελεῖτο πανήγυρις, τοῦ λαοῦ λαμπαδηφοροῦντος, και ἐσημειώνοντο πότε θεραπεῖαι παραλύτων και ἀλάλων. Ἡ εἰκών ἐπιστεύετο ὡς ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ, εἶναι ὅμως ἀπό τά καλλιτεχνήματα τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς

Μαρτυρία Καλλιόπης Μουσαίου- ταξιίδι στη Λυκία 1952:

Ἡ Κάτω Παναγιά ἀρχισε νά κτίζεται γύρω στα 1856 και τέλειωσε το 1870. Τη θαυματουργή εἰκόνα της τη βρήκαν Τούρκοι βοσκοὶ στο Μοναστήρι στ' Α ἕκουλα. Πήραν μπαλτά για να τη σχίσουν και να την κάψουν. Με την πρώτη μπαλταδιά ἔτρεξε αἷμα, φοβήθηκαν και φώναξαν τον Παπακωνσταντή που την πήρε και την ἔφερε στον Ταξιάρχη. Κάθε βράδυ η εἰκόνα ἔφευγε και ερχόταν πάνω σε μια ελιά. Τότε ἔκαμαν ἔρανο και στη θέση που ἦταν η ελιά ἔχτισαν την Κάτω Παναγιά. Στην περίοδο της ανομβρίας μεταξύ 20 Ἀπριλίου και 20 Μαΐου ἔκαναν λιτανεῖες με περιφορά της εἰκόνας σε ὅλο τον κάμπο. Πριν γυρίσουν στην ἐκκλησία και την βάλουν στη θέση της ἀρχιζε να βρέχει. Ἐπαιρναν μέρος και οι Τούρκοι που πίστευαν στην παναγιά και τη θεϊκή της δύναμη. Ἐφερναν κερί, λάδι, λιβάνι στη χάρη της και ἔλεγαν: «Μεγρέμ ανναγιά γκετίριν» - φέρτε στη Μαρία μάννα. **Σήμερα οι Τούρκοι τη διατηροῦν σε καλή κατάσταση. Ἐχουν βέβαια ξύσει τις εἰκόνες ἀλλά εἶναι πάντα καθαρὴ και κλειδωμένη. Φαίνεται πως ἐδῶ προσεύχονται γιατί το Λιβίσι δεν ἔχει τζαμί.**

Την εἰκόνα την ψάχνω ἀκόμα, περιμένοντας νέα ἀπό φίλους Τούρκους. Στο ἀρχαιολογικό μουσεῖο της Μάκρης ἔψαξαν ἀλλά δεν τη βρήκαν. Μπορεῖ η εἰκόνα να εἶναι κλειδωμένη ἀκόμα μέσα στην Κάτω Παναγιά... Στην πορεία ἀναζήτησης μιας ἄλλης θαυματουργῆς εἰκόνας (του Ἀγ. Παντελεήμονα που ἀναφέρεται παρακάτω, ἐντόπισα στον ναό του Ἀγίου Παντελεήμονα Κερασινοῦ και την ἀκόλουθη εἰκόνα της Παναγίας με ἐπιγραφή «**Κάτω Παναγία Εὐκόλων-Λιβίσι Μικρὰς Ἀσίας**». Πρόκειται για νεότερη ἀγιογραφία, παραγγελία

και δωρεά, κατά την επιγραφή οικογένειας πατριωτών «Αφιέρωμα οικογένειας Γεωργίου Σοφίας Δρακούλη, Αντωνίου Χατζηκωστή 1949(?):

Ίσως η παλιά εικόνα να...γύρισε στα Άφκουλα περιμένοντάς μας, όπως παλιά, πάνω σε μια ελιά.

ΤΟ ΛΙΒΙΣΙ

Ἡ ἐκκλησία τῆς «Κάτω Παναγίας» ἦταν στὸ ἴδιο σχῆμα τοῦ ταξιδιοῦ μετὰ τὴν διαφοράν διὰ τὸ κέντρον τῆς ἀρχῆς τῆς εἰχίνης τὸ σχῆμα θόλου ὁ ὁποῖος ἐκταλαμνισθῆναι ἀλάκρητος ἀπὸ μιά πρόσφατη ἀπεκκόπη τῆς Παναγίας μετὰ γύρω — γύρω τῆς λέξις «Η ΠΛΑΤΥΤΕΡΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ».

Μέσα στὴν ἐκκλησία φυλασσόταν καὶ μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο παναγιωτική. Τὴν ἀνοίχῃ δὲν ἦταν μεγάλης ἀνομιρίας καὶ κινδυνεύανε τὰ σπαρτὰ νὰ ληρασθῶν καὶ ἡ γῆ «ἔβρω» καὶ δὲν μπορούσε νὰ ὄργασθῃ τότε γίνοντο Αἰτανεῖς μετὰ ἐπιφραγῆς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ ὅλους τοὺς σπαρτὰς τοῦ Λιβισίου, μετὰ τὰ ἱερά τους ἄμφια καὶ ἀπὸ πίσω πλῆθι κόσμου ποὺ ἀκολουθοῦσαν ἐπιλαβικά. Ἡ πομπὴ διασχίει τὸ δυτικὸ μέρος τοῦ Κάμπου τοῦ Λιβισίου κἀμνοῦσα κάθε τόσῳ, στὰ σταυροδρόμια, στάσεις γιὰ δεξιούς. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε εἶναι ὅτι τῆς Αἰτανεῖς αὐτὲς τίς περισσότερες φορές τίς ζητοῦσαν νὰ γίνων οἱ Τούρκοι ποὺ ἦσαν στὰ γύρω χωριά, στὸ Πιλάγι καὶ στὸ Κέλιμθαρ, γιὰ αὐτοὺς κωρύες εἶχαν σπαρτὰ (σταυροκίθια), ποὺ κινδυνεύανε περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀνομιρία καὶ παρακολούσαν νὰ περάγῃ ἡ εἰκόνα καὶ στὰ κτήματα τους. Πήγαν δὲ οἱ (Τούρκοι) στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας, τῆς «Μεχρῶσας» ἢ «Μεχρῆμας» καθὼς τὴν λέγαν, τόματα, κυρίως λάδι καὶ κέρι. Τὸ πρῆγερόν εἶναι διὰ μετὰ τὴ Λιτανεία μετὰ κενῶν ἔβρωξε καὶ μάλιστα ἀρμενιστὲς ποῖες ἡ ἀρχὴ ἀρχὴ διαρκούσης τῆς Αἰτανείας.

Στὸ τέμπλον τῆς Κάτω Παναγίας ἔπηρχε εἰκόνα τῆς Παναγίας κρατούσης στὴν ἀγκάλην τὸν μικρὸν Ἰησοῦν.

Γιὰ τὴν εἰκόνα αὐτὴν ἔπηρχε ἡ ἔξη; παράδοξις :

Κάποιος Τούρκος βοσκὸς ἔβρωξε νὰ γίδια τοῦ γύρω στὸ μοναστήρι τῶν Εὐκόλων. Τὴν νύχτα τὰ ὄδηγούσε στὴ σηλιά, ποὺ ἦταν στὸ βόρειο μέρος τῆς Μονῆς.

Καλόγεροι δὲν ὑπῆρχαν τότε.

Ἐκεῖ μέσα φαίνονταν καὶ τὰ τοιχώματα τάφου. Κάποιος πρῶτὸ ὁ τσοπάνος παρετίησε διὰ τὰ γίδια σκαλίζοντας μετὰ τὰ πόδια τους στὸ μνημεῖα ἐσεκέπασαν μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας.

(Σημ. Ἀσφαλῶς οἱ καλόγεροι φεύγοντες τίς οἶδες διὰ τοῖους λόγους ἔθαψαν ἐκεῖ τὴν εἰκόνα).

Ὁ τσοπάνος θεώρησε καλὸ νὰ τὴν χρησιμοποίησῃ γιὰ νὰ τοκοθετῇ ἀπέναντι τοὺς κειδέες ποὺ ἔπηξε τὸ γαιοῦρι. Ἀλλὰ τὸ πρῶτὸ τοὺς εὗρεκε χέμω. Αὐτὸ ἐπανέληθη διῶν-τρεις φορές συνεχῶς. Θύμισσε ὁ τσοπάνος καὶ πήγε τὸ τακούρι νὰ σχίσῃ τὸ ξύλο ἀλλὰ στὸ πρῶτο χτύπημα στὸ μάγουλο τοῦ φάνηκε πῶς

σκοῦν σὲ μιὰ ἐλῆνὰ στὰ «χωροφάνια τῶν Εὐκόλων». Μετὰ παρακλήσεις τὴν ἐπανάφεραν καὶ τὴν ἐτοποθέτησαν μέσα στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγ. Ἄννης.

Κατάλαβαν διὰ ἤθελε δική της κατοικία καὶ ἀποφάσισαν καὶ ἔγτισαν τὴν Ἐκκλησία «Κάτω Παναγία» ὅπου καὶ τὴν ἐτοποθέτησαν.

Γιὰτὶ τώρα τὴν ἀνόμισαν **Πατριωτισσῆς**; ἴσως ἀπὸ ἄλλη σχετικὴ παράδοξις :

Οἱ Τούρκοι σὲ κάποια περίστασι, ἴσως στὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἢ τοῦ 1770 ἤρχοντο ἀπὸ τὰ χωριά στὸ Λιβισί γιὰ νὰ κἀνον σφαγῆς τῶν Χριστιανῶν. Μὰ ἡ Παναγία ἐφραξε τὸ δρόμο τους πρὸς τὸ χωριὸ μετὰ ἕνα πύθιο παραπέτασμα καὶ εἶται ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν πίσω χωρὶς νὰ μπορέσουν νὰ ἐκτελέσουν τοὺς κακούργους σκοποὺς των.

Καὶ ἡ μὲν ἀνακάλυψι τῆς εἰκόνης ἀποτελεῖ πραγματικότητι, ὁ δὲ θρόλος περὶ τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῆς φανερώσῃ τὴν πρὸς τὰ ἱερά τῆς Θεοσκείας ἐβλάβαιν καὶ πίσυν τῶν πατρῶν μας ἐκίνων, οἱ ὁποῖοι χωρὶς καμμίαν ἔξωθεν βοήθειαν, ἀλλὰ μόνον μετὰ ἐξῆς των δυνάμεις ἀνίγειραν τὰς τοῖς ἐκείνας ἐνομοκαλῆς ἐκκλησίας, ἐκτός των πολλῶν παρεκκλησιῶν καὶ ἐξωκκλησιῶν.

Αριστερά - Εφ. Φωνὴ τοῦ Λιβισίου καὶ τῆς Μάκρης 1950-1960 - Μαρτυρία γιὰ εἰκόνα Παναγίας. Δεξιά - Εφ. Ἡ Μάκρη 1950-1960 - Μαρτυρία γιὰ εἰκόνα Παναγίας, ἄρθρο Αὐγερινοῦ Πανηγύρη.

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ

Μαρτυρία Σάββα Πασχαλίδη «Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία» Εκδ. ΛΥΚΙΑ 2018

Κατέφυγον έτι εις Λεβήσι πρό τοῦ Ἐλῆ πασαῖ καί κατά τήν ἐποχὴν του Ἡπειρωῶται, φεύγοντες τάς πιέσεις τῶν Τουρκαλβανῶν. Οὗτοι κατώκησαν ἐπίσης εἰς τήν συνοικίαν τοῦ Λεβησίου «Βούρβουρη» καί προσωνομάζοντο ὑπό τῶν ἐντοπιῶν «Ἄντιφάτηδες», διότι δέν εἶχον σχέσεις πολλάς μέ αὐτούς καί δέν ἤρχοντο εἰς ἐπιγαμίαν. Ἐκ τῶν καταφυγόντων εἰς Λεβήσι ἦτο καί μέλος τῆς γνωστῆς Ἡπειρωτικῆς οἰκογενείας Ἀφάρα. Οἱ αὐτάδελφοι Νεκτάριος καί Θεοφάνης Ἀφάραδες ἔκτισαν ἐν τῇ νησίδι τῶν Ἰωαννίνων τό μονύδριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐν ἐκ τῶν ἐξ σωζομένων μέχρι σήμερον μοναστηρίων. Μέλος τῆς οἰκογενείας Ἀφάρα, φεῦγον τάς διώξεις τῶν Ἀλβανῶν κατέφυγεν εἰς Λεβήσι συναποκομίζον ὡς ἄλλος Αἰνείας ὠραίας τέχνης εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος. Ταύτην ἐτίμων πανδήμως οἱ Λεβησιανοί καί τήν ἔφερον ἐπί τῆς κλίνης κατά τάς ἀσθενείας των. Ἀπό τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς Ἁγ. Παντελεήμονος τῇ 27ῃ Ἰουλίου, ἡ εἰκὼν ἐτοποιεῖτο εἰς τόν ναόν τῶν Ταξιαρχῶν πρός προσκύνημα. Μετά τήν θείαν λειτουργίαν τό ἐκκλησίασμα προέπεμπε τήν εἰκόνα ἀπό τήν ἐκκλησίαν εἰς τήν οἰκίαν τοῦ κατόχου, ἐν ἧ ἔψάλλετο παράκλησις καί προσεφέρετο ἄρτοκλασία. **Τήν εἰκόνα κατεῖχε θῆλυ μέλος τῆς οἰκογενείας Ἀφάρα, ὁ δέ υἱός κατώκησεν εἰς τήν γειτονική νησίδα «Ταρσανᾶς», πρωτοστατήσας εἰς κάθε κοινοτική κίνησιν τοῦ νησιοῦ.**

Μαρτυρία Χρυσῆς Χονδρογιάννη – χειρόγραφο Κ.Μ.Σ

Ἐξω ἀπ' το χωριό μας εἶχαμε τα νεκροταφεία, δύο ἡ Παναγία του Κύκου καὶ ὁ Ἅγιος Παντελεήμονας (ανατολικό νεκροταφείο Λιβισιού) θαυματουργός

Ἡ οἰκογένεια Ἀφάρα, ἐζῆσε στο Λιβίσι καὶ στον Ταρσανά καὶ ἐν τέλει ἐγκαταστάθηκε στα προσφυγικά της Δραπετσώνας. Ὁ Γεώργιος Ἀφάρας ἦταν ὁ 1ος Κοινοτάρχης της Δραπετσώνας. Γνώρισα τὴν κόρη του, τὴν ἐξαιρετικὴ Κυρία Ευαγγελία Χλωρού, ἡ ὁποία ὡστόσο δὲν γνῶριζε κάτι για τὴ εἰκόνα. Σκέφτηκα ὅτι ἴσως ἡ εἰκόνα δωρίστηκε στὴν ἐκκλησία του Ἁγίου Παντελεήμονα Δραπετσώνας καὶ πῆγα για ἐπιτόπια ἐρευνα. Δὲ βρήκα κάτι. Μὲ ἐνημέρωσε ὁμῶς κάποιος πατριώτης, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐκκλησία του Ἁγ. Παντελεήμονα πολὺ κοντὰ στὴν πρώτη, στο Κερατσίνι. Εκεί ὁ ἱερέας δὲν γνῶριζε τὴν προέλευση των εἰκόνων, ἀλλὰ μου ἔδειξε δυο παλαιές εἰκόνες του Ἁγίου Παντελεήμονα τοποθετημένες στὴν εἴσοδο του ναοῦ μπαίνοντας καὶ στα ἀριστερά, μαζί με μια του Πανορμίτη (ἀπὸ τὴ Σύμη). Θέλω να πιστεύω, ὅτι ἐπειδὴ οἱ Ταρσαναλήδες εἶχαν ἰδιαίτερη σχέση με τὴ Σύμη, **μια ἐκ των δυο αὐτῶν εἰκόνων, εἶναι ἡ θαυματουργή εἰκόνα του Ἁγίου Παντελεήμονα, που ἦρθε ἀπὸ το Λιβίσι!!!**

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΙΚΚΟΥ ΣΤΗ ΜΟΝΗ ΚΙΚΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Οι Λιβισιανοί που πήγαιναν να προσκυνήσουν στους Άγιους Τόπους και να πάρουν την ευλογία το χρίσμα του «Χατζή» (δηλαδή προσκυνητή, π.χ. Χατζη-Νικόλας Λουϊζίδης), έκαναν υποχρεωτικά στάση στην Κύπρο, για να προσκυνήσουν την Παναγία της Κίκκου.

Η σχέση Κυπριών και Λιβισιανών, πάει πολλούς αιώνες πίσω, με μεταναστευτικά ρεύματα από και προς τις δυο περιοχές, λόγω ιστορικών γεγονότων που δεν είναι του παρόντος βιβλίου. Πολλές οικογένειες Λιβισιανών έχουν Κυπριακή ρίζα, μεταξύ των οποίων οι οικ Κυπραίου, Κυπριώτη κ.ά.

Στον Κάμπο του Λιβισιού, υπάρχει και εκκλησάκι στο όνομα Παναγία της Κίκκου.

Αριστερά- Παναγία της Κίκκου με τον Άγιο Λουκά - 18 αι., Μουσείο Μπενάκη.
Δεξιά- Η Παναγία της Κίκκου στην Κύπρο.

ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ Ο ΛΙΒΙΣΙΑΝΟΣ

Ο κος Νίκος Πανηγύρης στη Ρόδο, έχει την εικόνα του Ταξιάρχη του Λιβισιανού, από το Λιβίσι. Αυτή την εικόνα τη βρήκε ο θείος του κ. Πανηγύρη το 1912, ο Μανόλης Φούντας, μέσα σε μια σπηλιά. Από τότε, βρίσκεται στα χέρια της οικογένειας και η νύφη του κ. Πανηγύρη, έχει φτιάξει ένα μικρό ναό του Ταξιάρχη, εντός της αυλής της οικίας τους, όπου και βρίσκεται η εικόνα.

Ταξιάρχης ο Λιβισιανός, με το σπαθί προς τα κάτω, όπως και στην εικόνα του στη Χάλκη!!

Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΤΗ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΣΤΗ ΝΕΑ ΜΑΚΡΗ

Υπάρχουν 2 εικόνες της Αγίας Παρασκευής εκεί, η μια λένε ήρθε από το Λιβίσι, αλλά ποια;

Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΤΟ ΠΛΑΤΑΝΑΚΙ

Τὴν παραμονὴν ὁμοῦ τῆς ἀναχωρήσεως μιᾶς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου διὰ Πλατανάκι πρὸς διανομὴν τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν, ἐλήφθη τηλεγράφημα πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τοῦ ὁποῦ οἱ κάτοικοι Πλατανακίου μᾶς πληροφόρησαν ὅτι ἐκάη καθ' ὄλοκληριαν ὁ Ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ ζητοῦσαν τὴν βοήθειάν μας.

Η εικόνα και η είδηση στο Μακρηνολιβισιανό τύπο, εφημερίδα «Λιβίσι» Νοε. 1965. Ο Ναός κάηκε, η εικόνα πάλι όχι. Οι παλιοί Πλατανακιώτες Λιβισιανοί, λένε ότι ήρθε από το Λιβίσι και είναι θαυματουργή.

37. ΤΟ ΕΞΑΠΤΕΡΥΓΟ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ

Το ακόλουθο κείμενο, προέρχεται από το Σωματείο Παναγία Γάλαξα, με την ευγενική άδεια του Προέδρου Λουκά Γκούλτα:

Η πρωτότυπη και θαυμαστή αυτή Εικόνα περιέχει το ξυλόγλυπτο εξαπτέρυγο του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, ένα ανεκτίμητο θησαυρό και μοναδικό κειμήλιο από τον Ιερό Ναό της «Επάνω Ενορίας» του Ταξιάρχη, στο θρυλικό Λιβίσι της Λυκίας. Τραγική μορφή με τα δύο θλιμμένα μάτια του, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ στο εξαπτέρυγο αυτό ενσαρκώνει όλο τον πόνο και την απόγνωση των ανθρώπων εκείνης της εποχής, που αναγκάστηκαν να φύγουν βίαια από τις πατρογονικές τους εστίες και να πάρουν τον δρόμο της σκληρής προσφυγιάς.

*Το περίτεχνο αυτό εξαπτέρυγο του Ταξιάρχη Μιχαήλ, μετέφεραν με κίνδυνο της ζωής τους οι πρόσφυγες από το Λιβίσι της Λυκίας στον Πειραιά το 1922 και από εκεί στην Ιτέα της Φωκίδας. Μαζί τους ήταν και ένα μικρό προσφυγόπουλο, δύο ετών, στην αγκαλιά της μητέρας του, ο μετέπειτα Άγιος των ημερών μας Πατήρ Ιάκωβος Τσαλίκης, ο Μακαριστός Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Οσίου Δαυίδ του Γέροντος, στη Λίμνη Ευβοίας. Το σπίτι του Πατρός Ιακώβου βρισκόταν δίπλα στον Ταξιάρχη, ο οποίος ήταν και η Ενορία της οικογένειάς του. Μαζί με τον Πατέρα Ιάκωβο ήλθε και παρέμεινε στην Άμφισσα και ο Θεός του ο Παπα-Αιμηλιανός ο Κόκκινος, ο τελευταίος Ιερέας του Λιβισίου, από την «Κάτω Ενορία» του Ιερού Ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου (Κάτω Παναγιά). Μια ομάδα από **180 περίπου Λιβισινοὺς πρόσφυγες** εγκαταστάθηκε μόνιμα στο γραφικό Γαλαξείδι. Το εξαπτέρυγο βρέθηκε στο σπίτι του Γαλαξειδιώτη καρaboκύρη Παρασκευά Ζαγορά, τυλιγμένο σε ένα πανί, με ένα χαρτί που έγραφε «Ταξιάρχης - Λεβίσι». Ο καπτα - Παρασκευάς, μετέφερε συνεχώς με το καράβι του Μικρασιάτες Πρόσφυγες από το 1920 έως το 1924. Βλέποντας όμως την μεγάλη απόγνωση και θλίψη στα πρόσωπά τους, δεν τολμούσε να ζητήσει τα κόμιστρα για το ταξίδι. Και αυτοί οι τόσο πληγωμένοι άνθρωποι του πρόσφεραν, ότι μπορούσαν από αυτά που κουβαλούσαν, Εικόνες, κειμήλια, κεντήματα κλπ. Ο Παρασκευάς τα μετέφερε με πολύ ευλάβεια στο σπίτι του στο Γαλαξείδι. Κατόπιν ξενιτεύτηκε στην Αμερική, όπου πέθανε νέος, αφήνοντας πίσω στο Γαλαξείδι την γυναίκα του Ευσταθία χωρίς παιδιά. Οι κληρονόμοι της Ευσταθίας χάρισαν στο Σωματείο μας, το μοναδικό αυτό Ιερό Εξαπτέρυγο του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, για να το αξιοποιήσει, διοργανώνοντας έτσι διάφορες θρησκευτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις ιστορικής μνήμης για το θρυλικό Λιβίσι και τους τραγικούς κατοίκους του. Το Σωματείο μας, τιμώντας τους Λιβισινοὺς Πρόσφυγες για την ανεκτίμητη κοινωνική, θρησκευτική και πολιτιστική προσφορά τους στο Γαλαξείδι, την Ιτέα, την Άμφισσα και την ευρύτερη περιοχή της Φωκίδας, διοργάνωσε για τους απογόνους των Προσφύγων δύο μεγάλα προσκυνήματα στην Μάκρη και το Λιβίσι το 2003 και το 2006. Εκεί μετά το συγκινητικό προσκύνημα στα ερείπια των Εκκλησιών και Σπιτιών, του μοναδικού*

αυτού χωριού «Φάντασμα», ειδικοί επιστήμονες αποτύπωσαν ένα παραδοσιακό σπίτι για την μελλοντική στέγαση ενός Λιβισινού Λαογραφικού Μουσείου. Μεγάλη ευλογία υπήρξε επίσης η παραμονή της Εικόνας αυτής επάνω στο κρεβάτι του Οσίου Πατρός Ιακώβου Τσαλίκη στο Μοναστήρι του Οσίου Δαυίδ του Γέροντος, επί ένα εξάμηνο εντός του έτους 2014.

Στο εσωτερικό της Εικόνας, και κάτω ακριβώς από τη βάση του εξαπτέρυγου υπάρχει ένα μικρό τεμάχιο μαρμάρου, από την κόγχη του Ιερού του Ναού του Ταξιάρχη στο Λιβίσι, που έφερε ο κ. Λουκάς Γκούλτας από το Λιβίσι το 2006. Δεξιά από το εξαπτέρυγο υπάρχει τεμάχιο από το υποκάμισο του Αγίου Ιακώβου Τσαλίκη, το οποίο προσέφερε, ως ευλογία, ο Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Οσίου Δαυίδ του Γέροντος. π. Γαβριήλ Εμμανουηλίδης και το οποίο τεμάχιο κρέμεται σε κομποσχοίνι που έπλεξε το Πνευματικό παιδί του Πατρός Ιακώβου, ο Ιερομόναχος Δαυίδ από την ίδια Ιερά Μονή. Αριστερά από το εξαπτέρυγο κρέμεται το κομπολόι του τελευταίου Ιερέα του Λιβισίου, του θρυλικού Παπα-Αιμηλιανού, που το κατασκεύασε ο ίδιος με μωβ φούντα από το πετραχήλι του και το έφερε μαζί του στην Ελλάδα το 1923. Το κομπολόι αυτό προσέφερε στο Σωματείο μας ο κ. Αιμηλιανός Κόκκινος, εγγονός του Παπα-Αιμιλιανού.

Η εικόνα με το εξαπτέρυγο του Ταξιάρχη Λιβισιού.

Ο Άγιος Ιάκωβος Τσαλίκης.

Ο παπα-Αιμιλιανός Κόκκινος.

38. ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ο Άγιος Νικόλαος γεννήθηκε στις 15 Μαρτίου του 270 μ.Χ. στα Πάταρα της Λυκίας.

Ήταν επίσκοπος στα Μύρα της Λυκίας (Μικρά Ασία), γι' αυτό και αναφέρεται και ως *Νικόλαος Μύρων*, ενώ στο Δυτικό Χριστιανισμό αναφέρεται και ως «*Νικόλαος του Μπάρι*», καθώς στο Μπάρι βρίσκονται τα λείψανά του. Ο Άγιος Νικόλαος αποδήμησε ειρηνικά στις 6 Δεκεμβρίου του 343 μ.Χ. Μετά τον θάνατό του, ονομάστηκε «Μυροβλύτης», καθώς σύμφωνα με την παράδοση της χριστιανικής θρησκείας, τα λείψανά του άρχισαν να αναβλύζουν Άγιο μύρο, όπως και άλλων αγίων.

Η μνήμη του γιορτάζεται στις 6 Δεκεμβρίου, τόσο από την Ορθόδοξη, όσο και από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Ο Άγιος Νικόλαος θεωρείται ο κατ' εξοχήν προστάτης άγιος των Ναυτικών, του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού και του Λιμενικού Σώματος, γιατί στον βίο του αναφέρονται θαύματα που έχουν σχέση με τη θάλασσα. Για τον λόγο αυτό, όλα τα πλοία του πολεμικού ναυτικού, καθώς και όλα τα εμπορικά, φέρουν την εικόνα του.

Στην εκκλησία στα Μύρα της Λυκίας, το σημερινό Ντέμρε (τουρκικά: Demre), εκεί όπου έζησε μεγάλος μέρος της ζωής του, τιμάται τα τελευταία χρόνια η μνήμη του Αγίου Νικολάου ανήμερα της γιορτής του. Το υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού της Τουρκίας δίνει την άδεια στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και έτσι τελείται η Θεία Λειτουργία από τον Μητροπολίτη Μύρων Χρυσόστομο (επίτιμο μέλος της Ε.Ι.Ε. ΛΥΚΙΑ). Μαζί του πάντα, ο καλός φίλος και Πρόεδρος της Ένωσης Αγίου Νικολάου Μύρων ο γιατρός Παναγιώτης Κολιομιχάλης (επίσης επίτιμο μέλος της Ε.Ι.Ε. ΛΥΚΙΑ). Δεκάδες χριστιανοί, ελληνικής και ρωσικής καταγωγής, καθώς και κληρικοί, προσεύχονται στο χώρο που σήμερα ονομάζεται «Μουσείο Αγίου Νικολάου», εκεί που λίγα χρόνια πριν Τούρκοι αρχαιολόγοι, βρήκαν τάφο που θεωρούν ότι είναι του Αγίου. Εκτός από την εικόνα του Αγίου, οι πιστοί προσκυνούν και ένα θραύσμα οστού, που πιστεύεται ότι ανήκει στον Άγιο, και παραδόθηκε στον μητροπολίτη Μύρων από τον καρδινάλιο της Βιέννης.

Τα λείψανά του διατηρήθηκαν στα Μύρα της Λυκίας έως και τον ενδέκατο αιώνα, όπου το 1087, κάποιοι ναύτες αφαίρεσαν τα περισσότερα και τα μετέφεραν στην Ιταλία, στην πόλη Μπάρι, όπου τοποθετήθηκαν στην Βασιλική του Αγίου Νικολάου, που θεμελιώθηκε εκεί το 1087, ακριβώς για να στεγάσει τα λείψανα του Αγίου. Οι Βυζαντινοί κατηγορήσαν τους Λατίνους για «ιερή κλοπή» και τους προειδοποίησαν ότι θα βρεθούν αντιμέτωποι εκτός από τον νόμο και με την οργή του ίδιου του Αγίου. Οι Σελτζούκοι είχαν κατακτήσει την περιοχή όμως μετά τη Μάχη του Μαντζικέρτ (1071), και οι ναυτικοί ισχυρίστηκαν ότι πήραν τα οστά για να τα προστατεύσουν από τους Τούρκους, που είχαν στην κατοχή τους τα Μύρα. Λέγεται ότι κατά την τέλεση της θείας λειτουργίας,

άρχιζε να αναβλύζει τόσο πολύ μύρο από τα ιερά λείψανα, που οι πιστοί το μάζευαν σε δοχεία για θεραπεία από διάφορες αρρώστιες, ενώ αρκετοί λιποθυμούσαν από την ευωδία του μύρου αυτού. Οι Βενετοί που συμμετείχαν στην Α΄ Σταυροφορία πέρασαν από τα Μύρα, αφαίρεσαν τα υπόλοιπα οστά και τα μετέφεραν στην επιστροφή τους στη Βενετία (6 Δεκεμβρίου 1100). Ο επίσκοπος Ενρίκο Κονταρίνι, αρχηγός των Σταυροφόρων Βενετών, διεκδικούσε τον Άγιο Νικόλαο σαν Άγιο προστάτη της Βενετίας και αντίπαλο του Ευαγγελιστή Μάρκου. Αυτό ήταν αδύνατο, επειδή τα περισσότερα οστά βρίσκονταν στο Μπάρι. Τα οστά του Αγίου Νικολάου τοποθετήθηκαν στον ναό Σαν Νικολό ντι Λίντο, στο μακρόστενο νησάκι του Λίντο μήκους 15 χιλιομέτρων που χώριζε τη Λιμνοθάλασσα της Βενετίας από την Αδριατική Θάλασσα.

Ένα άγνωστο γεγονός που δεν γνωρίζουν πολλοί σήμερα, είναι ότι **κατά τη διακομιδή των λειψάνων του Αγίου από τα Μύρα στο Μπάρι, το πλοίο μπήκε στον κόλπο της Μάκρης και έκανε στάση στο νησί του Ταρσανά (αναφέρεται ως Τζερασάνου) ίσως και στη νήσο Μάκρη (Νησί Ιπποτών ή Sovalyer Adasi) έναντι της Μάκρης ή και στην ίδια τη Μάκρη!!!** (οι ιστορικοί ερευνητές ερίζουν περί των ακριβών τοποθεσιών, καθώς επικρατεί μια σύγχυση μεταξύ των ονομάτων και θέσεων των Tersane- Tzerasanu- Telandria- Melanoscope-Markiani) Δεν μπορεί να αποδειχθεί η συσχέτιση του άγνωστου αυτού συμβάντος, με την ονομασία της κύριας εκκλησίας της Μάκρης, ούτε με την ονομασία του νησιού πίσω από το Λιβίσι με τις παμπάλαιες βυζαντινές εκκλησίες (Νησί Αγίου Νικολάου- Gemiler Adasi) με το όνομα του Αγίου, ωστόσο η πιθανότητα αυτή είναι ισχυρή, καθώς όπου έκανε στάση το λείψανό του, ιδρύθηκαν ναοί και μοναστήρια στο όνομά του.

Η διαδρομή του λειψάνου (ΜΤΦ “TRANSLATIO BARIM GRAECE”):

ΚΑΚΑΒΑ - ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ - ΠΑΤΑΡΑ - ΚΟΛΠΟΣ ΠΕΡΔΙΚΙΑΣ - ΚΟΛΠΟΣ ΜΑΡΚΙΑΝΗΣ - (ΜΑΚΡΗ?) - ΝΗΣΙ ΤΑΡΣΑΝΑ (ΤΖΕΡΣΑΝΟΥ) - ΜΥΛΟ - ΝΗΣΟ ΣΤΑΦΝΟ (ΛΙΜΑΝΙ ΓΕΡΑΚΑ - ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ (ΜΕΘΩΝΗ) - ΝΗΣΟΣ ΣΥΚΕΑ.....ΜΠΑΡΙ ΙΤΑΛΙΑΣ

16 Μετά δὲ τὸ γενέσθαι τοῦτο, καὶ τῶν ἀνέμων τελείως πανσάντων 12 Wetter-
fahrt. Nik
verheißt
Glück
τῆς θαλάσσης τε γαληνιώσης, αὐτοὶ, τὸν αἰγιαλὸν καταλείποντες, μετὰ
χαρᾶς καὶ αἴφνης ἠδίστης ἀπέπλευσαν μέχρι τοῦ Μαρριανοῦ Λιμένος. δια-
περάσαντες τοίνυν τὸν Τραχία κόλπον, ἔδοξεν ἐνὶ τῶν ναυτῶν, Δισίγῳ
τοῦνομα, ὕπνῳ βαθυτάτῳ κατενεχθέντι, ὀφθῆναι τε τὸν ἄγιον καὶ λέ-
20 γοντα αὐτῷ· ‘Μὴ ἐκθροεῖσθε ἐν τινι ὑποθέσει· ἐγὼ γὰρ μεθ’ ὑμῶν εἰμι.
γινῶτε οὖν, ὅτι μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν εἴκοσι ἡμερῶν ὁμοῦ ἐσόμεθα
ἐν τῇ πόλει Βάρης.’ ὁ δὲ Δισίγιος, ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἀναστὰς, διηγήσατο
τὰ ὁραθέντα αὐτῷ τοῖς συμπλέουσιν. οἱ δὲ, ταῦτα ἀκούσαντες καὶ χαρᾶς
ἄρρητον πλησθέντες, κατήλθον μέχρι τῆς νήσου Τζερασάνου. ἐκεῖ οὖν
25 μεταλαβόντες τροφῆς καὶ ἐκ τοῦ παρατυχόντος τῷ τόπῳ γλυκντάτου ὕδα-
τος πιόντες καὶ ἐπὶ τοῖς πλοίοις ἐπιτιθέντες, ἐκείθεν ἀπέπλευσαν ἐν δυσί

Ο κόλπος της Μάκρης και στο βάθος του κόλπου δεξιά η Μάκρη.
Το μεγαλύτερο νησί στα αριστερά, είναι ο Ταρσανάς (με βελάκι)

Ο Ναός του Αγίου Νικολάου στα Μύρα της Λυκίας εξωτερικά και εσωτερικά.

Μαρμάρινη πλάκα με τον Άγιο Νικόλαο, που βρέθηκε στον ναό του Αγίου Νικολάου της Μάκρης Μικράς Ασίας. Δεξιά η αποτύπωσή της πλάκας στο χαρτί.

Ψηφιακή ανάπλαση του προσώπου του Αγ. Νικολάου - Ναός Αγίου Νικολάου στα Μύρα της Λυκίας.

39. ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΙΣΤΗΣ (Στη μνήμη της Καλλιόπης Φαρμακίδη...)

Κράτησα αυτή την ιστορία για τελευταία, γιατί η αναζήτηση των κειμηλίων αυτών, με οδήγησε σε μια απίστευτη μεταφυσική περιπέτεια, που ανέτρεψε όλη μου τη φιλοσοφία για τη ζωή και με οδήγησε στην Πίστη. Η συγκλονιστική αυτή ιστορία, είναι από τις λίγες που θα λέω στα παιδιά και τα εγγόνια μου και ήθελα να την καταθέσω, για να τη μοιραστώ με τους πατριώτες μας. Στην υποενοότητα αυτή θα άξιζε ένα ολόκληρο βιβλίο. Έχω πάρει όρκο, αν αξιωθώ η αποστολή μου να έρθει εις πέρας και βρω αυτά τα ιερά κειμήλια των προγόνων μας, να το κάνω. Σας την αφιερώνω με αγάπη:

Το χρονικό της αναζήτησης των κειμηλίων και οι απανωτές και απίστευτες «συμπώσεις» που με έφεραν στο κατόπι τους, από το 2017 μέχρι σήμερα, περιγράφονται παρακάτω:

Στην 3η υποενοότητα του παρόντος βιβλίου, με τίτλο 'Η ευγνωμοσύνη δεν έχει ημερομηνία λήξης', αναφέρθηκε η συγκινητική συνάντηση των ανηψιών της Ρένας Βελισσαρίου, Κλεοπάτρας Αντωνοπούλου και Μαρίκας Φαμελιάρη, με την τελευταία απόγονο της οικογένειας Τοζάκογλου, που ήταν αιτία να σωθεί ο εξόριστος παππούς τους Δημήτρης Παπαντωνίου. Σε μια επόμενη συνάντησή μας με την Κλεοπάτρα Αντωνοπούλου, με ρώτησε:

- Αφού ψάχνεις και βρίσκεις τόσα εξαφανισμένα αρχεία για το Λιβίσι και τη Μάκρη, πως και δεν ασχολήθηκες με την αναζήτηση των κειμηλίων των εκκλησιών μας; Στο βιβλίο «Όσα σάρωσε η θύελλα», η θεία μας αναφέρει ότι τα παρέδωσε η γιαγιά μας, στις καθολικές καλόγριες στη Μάκρη!

Έπαθα ένα μικρό σοκ. Είχα διαβάσει το βιβλίο πριν την ίδρυση της ΛΥΚΙΑΣ και το ξεκίνημα της αναζήτησης της μνήμης μας και αυτή η ιστορία μου είχε διαφύγει.

Η μαρτυρία για την παράδοση των εκκλησιαστικών μας κειμηλίων στις καθολικές καλόγριες, βρίσκεται στο βιβλίο - ντοκουμέντο της Ρένας Βελισσαρίου «Όσα σάρωσε η θύελλα» (*). Αναφέρεται ότι τα παρέδωσε η Μακρηνή δασκάλα Δέσποινα Παπαθανασίου, σύζυγος του δασκάλου Δημήτρη Παπαντωνίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι το αναφερόμενο ζευγάρι, ήταν και οι δυο Δάσκαλοι στη Μάκρη και οι δυο με πατεράδες ιερείς. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η Καθολική Ηγουμένη, ευχήθηκε να μπορέσει κάποτε να τα επιστρέψει. Στις σελίδες 320,321,323 και σε δράση που διαδραματίζεται στη Μάκρη, φθινόπωρο του 1922 λίγες μέρες πριν την έξοδο, αναφέρονται «Χρυσά Ευαγγέλια, Χρυσοί Σταυροί, Δισκοπότηρα, Εικόνες, Ιερά Άμφια» και παράδοσή τους στην ηγουμένη του «Καθολικού Μοναστηριού, στις «Χριστιανές Καλόγριες». Πρέπει να ήταν πολλά κειμήλια, γιατί τα μετέφεραν δυο γυναίκες φορτωμένες. Η μαρτυρία είναι επιβεβαιωμένη από τις πρωτότυπες σημειώσεις της Βελισσαρίου,

βάσει των οποίων γράφτηκε το βιβλίο. Το γεγονός επιβεβαίωσε και ο Μέγας Ευεργέτης της ΛΥΚΙΑΣ, δικηγόρος Γιάννης Παπαπολίτης, έχοντας ακούσει από προγόνους του (οικ. Παυλίδη) για την παράδοση των κειμηλίων μας «στην Καθολική Εκκλησία της Μάκρης».

Παραθέτω το απόσπασμα- μαρτυρία από το βιβλίο:

- Και πού θα τα πάουμε εμείς τα χρυσά Ευαγγέλια, τα δυσκοπότηρα και τους σταυρούς που έχουμε;
- Θα τα πάω εγώ στο ιταλικό μοναστήρι, που είναι χριστιανές οι καλόγριες εκεί.
- Θα μας τα επιστρέψουν όταν γυρίσουμε; ρώτησε η Ελισάβετ.
- Δεν πρόκειται να γυρίσουμε εδώ Ελισάβετ. Δεν θα ξανάρθουμε δυστυχώς στα σπίτια μας.....
- Πήρε την Ειρηνούλα και την Γεθσημανή και πήγαν φορτωμένες στο Καθολικό μοναστήρι. Οι καλόγριες τη δέχτηκαν με συγκίνηση.
- Σας συγχάρω για τη σκέψη σας, να φέρετε αυτά τα ιερά πράγματα εδώ, είπε η Ηγουμένη. Εύχομαι να ξανάρθετε και να σας τα παραδώσω πάλι.
- Δεν θα ξαναρθούμε δυστυχώς...

(*) Άλλη μια σύμπτωση: Όταν ο Βασίλης Μουσαίος, στα πλαίσια της συγγραφής και έκδοσης του βιβλίου, πήγε να αναθέσει τη μεταγραφή του δακτυλογραφημένου χειρογράφου της Ρένας Βελισσαρίου σε word, στο τυπογραφείο δίπλα στη δουλειά του στα Μελίσια, βρήκε εκεί ως υπεύθυνη, χωρίς να το γνωρίζει από πριν, τη Μακρηνή πατριωτίσά μας Μαρία Σιτέ.

Ξεκίνησα την έρευνα, αλλά προς απογοήτευσή μου, διαπίστωσα ότι δεν υπήρξε ποτέ καθολικό μοναστήρι στη Μάκρη. Αυτό επιβεβαιώθηκε τόσο από την Ελληνική, όσο και από την Τουρκική πλευρά της έρευνας. Άρχισα να ερευνώ την υπόθεση, να τα εμπιστεύτηκαν σε Καλόγριες από τη Ρόδο, που ήταν το πλησιέστερο μέρος με Καθολικές Μονές πριν το '22. Επικοινωνήσα με όλα τα πρώην Καθολικά και Νυν Ορθόδοξα γυναικεία Μοναστήρια της Ρόδου, πήρα την ευχή των καλογριών, αλλά καμιά περαιτέρω χρήσιμη πληροφορία.

Τότε, ο καλός φίλος ερευνητής από Ρόδο Μιχάλης Τριανταφύλλου, με συμβούλευσε να επικοινωνήσω σε μια καθολική εκκλησία που ίσως ήταν παλιά Καθολικό Μοναστήρι. Τηλεφώνησα. Η εκκλησία δεν ήταν ποτέ Καθολικό Μοναστήρι. Εθελόντρια στο Ναό εκείνη τη μέρα, ήταν η Κα Lucia Conte Janniki, η οποία μου μίλησε και από τότε ξεκίνησαν οι καταγιστικές «συμπτώσεις»:

- Πόσο τυχερός αισθάνεστε σήμερα Κύριε Κακλαμάνη; Είμαι Ελληνο-Ιταλικής υπηκοότητας και η μόνη Ελληνίδα που πήρα άδεια να μελετήσω το αρχείο της Ρωμαιο_Καθολικής εκκλησίας. Έχω γράψει το μοναδικό βιβλίο (στα Ιταλικά) για την ιστορία των καθολικών καλογριών στα Δωδεκάνησα και θυμάμαι ότι κάπου αναφέρει τη **Missione di Macri**. Το βιβλίο δεν πουλιέται, το δίνω στο ναό για ενίσχυση στη μνήμη του συζύγου μου. Θα σας το στείλω!!!

Το βιβλίο της Κας Γιαννίκη με την αναφορά στην καθολική ιεραποστολή στη Μάκρη!!!

Δεν υπήρξε ποτέ καθολικό μοναστήρι στη Μάκρη, υπήρξε όμως πρόχειρη καθολική γυναικεία ιεραποστολή! Εγκαταστάθηκε στη Μάκρη πιθανόν το 1919 (Ιταλική κατάκτηση Μάκρης για ένα χρόνο) και έως το 1923, οπότε και η ιεραποστολή έφυγε για Ρόδο και εγκαταστάθηκε τελικά στην Κω. Πρόκειται για το **τάγμα Suore Zelatrici Missionarie Del Sacro Cuore, με ηγουμένη τότε την Tarcisia Boschiero**. Μεταγράφω τη μετάφραση των σημαντικότερων σημείων του βιβλίου:

ΑΔΕΛΦΕΣ ΖΗΛΩΤΕΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΤΗΣ ΙΕΡΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ

Η Ένωση προήλθε από την Εταιρεία «Αδελφές Ζηλωτές της Ιερής Καρδιάς» ιδρύθηκε στην πόλη της Aquila (Abruzzo) το 1879 από την Μαρία Ferrari (1824-1896). Ο στόχος ήταν η κατ'οίκον φροντίδα των ηλικιωμένων και των αρρώστων.

Το 1918 οι αδελφές έδωσαν όρκο και μετατράπηκαν σε Θρησκευτική Ένωση εγκεκριμένη από τον Επίσκοπο Adolfo Turchi με πράξη της 14-4-1923. Η ιδρυτής γίνεται η Μητέρα Catherine Ferrari Rotilio. Ο Ανώτατος Θρησκευτικός Οίκος χτίστηκε στην Aquila. Οι δραστηριότητες περιθαλψής που προωθήθηκαν από την Ιδρύτρια Μητέρα και συνεχίστηκαν αργότερα ήταν: τα έργα συνεργασίας με την ενορία, το νηπιαγωγείο, ειδικά η φροντίδα για τα παιδιά από φτωχές οικογένειες. Η βοήθεια στους αρρώστους. Η καθολική ιεραποστολική δραστηριότητα.

Η Αποστολή στο νησί της Κω (Δωδεκάνησα)

Όπως ήδη αναφέρθηκε, με τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, στην Ιταλία απονεμήθηκε κυριαρχία επί των Δωδεκανήσων. Ο γερουσιαστής Ernesto Schiaparelli, ήδη ιδρυτής το 1886 της «ANSMI (Εθνική Ένωση για τη Διάσωση των Ιταλών Ιεραπόστολων), το 1909 ίδρυσε μια Ομοσπονδία για να βοηθήσει

τους Ιταλούς μετανάστες στο εξωτερικό και στην Ανατολή: το «ITALICA GENS» Σχολεία και Νηπιαγωγεία.

Στο πλαίσιο αυτό, η Κοινότητα των αδελφών Ζ.Μ.Σ.Σ, ξεκινούν την έναρξη των εργασιών τους στο «νησί της Κω (τώρα Κως) που αποτελούσε μέρος των ιταλικών νησιών» του Αιγαίου (Δωδεκάνησα).

Από την αλληλογραφία μεταξύ της Μητέρας Tarcisia Boschiero και του Αποστολικού Διοικητή της Ρόδου, Mons. A Acciari O.F.M., μπορείτε να εντοπίσετε την αρχή αυτής της θρησκευτικής κοινότητας στη Κω.

Η Μητέρα Tarcisia (φωτογραφία αρ. 36) ήταν η Ηγουμένη του Γυναικείου Ινστιτούτου στην αποστολή στη Macri (σήμερα Fethiye), μια πόλη στην ακτή της «Μικράς Ασίας απέναντι από το» νησί Ρόδος. Μετά τα τραγικά γεγονότα του 1922, η αποστολή σιγά-σιγά αναγκάστηκε να κλείσει καθώς τα σπίτια που κατοικούνταν από τις αδελφές κατασχέθηκαν από τους Έλληνες-Τούρκους πρόσφυγες οι οποίοι απελάθηκαν από τα Δωδεκάνησα. Εκτός από αυτό άρχισαν οι μοναχές να αποδοκιμαζόνται από τον τοπικό πληθυσμό.

Τον Μάρτιο του 1923 η Αδελφή Marcellina Vigano, η Γενική Μητέρα της Συνέλευσης των αδελφών Ζ.Μ.Σ.Σ., του Ανώτατου Θρησκευτικού Οίκου στη Ρώμη έγραψε στο Αποστολικό Διοικητή της Ρόδου, ζητώντας του την άδεια να ανοίξει ένα σπίτι κοντά στο σχολείο στην Κω. Έχοντας λάβει την επιβεβαίωση, ανάθεσε στην Αδελφή Tarcisia την έναρξη διαπραγματεύσεων. Στη Ρόδο ιδρύθηκε, ως εκ τούτου, μια Καθολική Αποστολή με τον Φραγκισκανό μοναχό P. Michelangelo Barcheca o.f.m., για να καλωσορίσει τις Αδελφές.

Στις 13 Αυγούστου του 1923, ενέκρινε η Γενική μητέρα, την Αδελφή Tarcisia να αφήσει την Αποστολή στο Macri και να μετακομίσει στην Κω ως Ηγουμένη.

Η αρχή ήταν πολύ άσχημη και δύσκολη έχοντας εναντίον τους Ορθόδοξους Κληρικούς και τους φανατικούς Έλληνες. Η Αδελφή Tarcisia δεν αποθαρρύνθηκε. Είχε πάντα εμπιστοσύνη στο Θεό και με μεγάλη πίστη, ξεκίνησε την Κοινότητα των Αδελφών με Ζήλο στη Κω. Ζήτησε ένα τέλειο αρτοφόριο, κηροπήγια και ένα πιάνο. Προετοιμασίες, για να διακοσμήσει ένα μικρό παρεκκλήσι που εγκαινιάστηκε στις 2 Σεπτεμβρίου του 1923. Τον ίδιο μήνα, μαζί με τον πατέρα Amanzio Furani o.f.m. επισκέφτηκαν για τη νέα Αποστολή, επίσης, δύο αδελφές: Η Αδελφή **Apollonia** και η Αδελφή **Aluisia** ως πιανίστες. Η θρησκευτική κοινότητα άνοιξε επίσημα.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο σύλλογος «ITALICA GENS» είχε κατασκευάσει ένα μικρό μεικτό δημοτικό σχολείο.

Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1923 ξεκίνησε τις εγγραφές και και την 1η Οκτωβρίου ξεκίνησε η σχολική χρονιά.

Δύο χρόνια αργότερα, τον Ιούνιο του 1925, η ANSMI προέβλεπε ένα σχέδιο για την κατασκευή δύο σχολικών κτηρίων (ένα αρρένων και ένα θηλέων), μιας εκκλησίας και ενός νοσοκομείου.

Τον Μάρτιο του 1926 η Αδελφή Tercisia θα μπορούσε να γράψει στο Αποστολικό Διοικητή, ότι τελικά, μαζί με τις αδελφές σε τέλεια χαρά και γαλήνη, η αποστολή των Αδελφών με Ζήλο είχε προχωρήσει.

Το 1929, στις 29 Μαΐου “ Το «Αγγελιοφόρος της Ρόδου» (τοπική εφημερίδα της αυτοδιοίκησης της Δωδεκανήσου) ανακοινώνει την έναρξη του σχολείου για τα κορίτσια, που ανατίθεται στις Z.M.S.C μοναχές. Ο αριθμός των μαθητών αυξήθηκε από 40 έως 120. Το σχολικό κτίριο, που ονομάστηκε «Vittorio Emanuele III», ήταν ένα κτίριο με δύο ορόφους που διανθιζόταν από μια στοά. Στο ισόγειο υπήρχαν οι διάφορες τάξεις του δημοτικού σχολείου και άλλοι βοηθητικοί χώροι, όπως η τάξη για τα μαθήματα πιάνου, η οποία είχε μια εσωτερική αυλή. Στον πρώτο όροφο υπήρχε η τάξη για τα μαθήματα του κεντήματος και ο κοιτώνας των Αδελφών, καθώς και εκείνων που εργαζόταν στο νοσοκομείο. (Φωτογραφία αρ. 37 α-37 β).

Μετά το σεισμό του 1933, στην προκουμαία της Mandracchio, χτίστηκε ένα νηπιαγωγείο το οποίο άνοιξε το 1934 (φωτογραφία 38). Συγκέντρωσε περισσότερα από εκατό παιδιά.

Την ίδια χρονιά εγκαινιάστηκε και η εκκλησία του «Agnus Dei».

Σύμφωνα με τη μαρτυρία μιας πρώην μαθήτριας, της Elena Polizio, οι αδελφές που εργάζονταν στα δύο κτίρια κατά τα έτη 1938-1946 ήταν:

- Η Μητέρα **Tarcisia** (Ηγουμένη).
- Η Αδελφή **Onorata** και η Αδελφή **Clementina** η οποία είχε αναλάβει τη φροντίδα του Ασύλου.
- Η Αδελφή **Tecla** η οποία ασχολούταν με το δημοτικό σχολείο, βοήθησε αργότερα, δεδομένου του αυξανόμενου αριθμού των μαθητών, επικυρούμενη από τους λαϊκούς εκπαιδευτικούς.
- Η Αδελφή **Fides**, μια πολύ γλυκιά φυσιογνωμία, με χαρά, δίδασκε κέντημα. Το εργαστήριό παρακολούθησαν νέοι άνθρωποι από διαφορετικές εθνότητες.
- Η Αδελφή **Fede** που δίδασκε πιάνο και τραγούδι. «Ήταν αυστηρή και απαιτητική, και αν οι μαθητές έκαναν λάθος μερικές νότες, χτυπούσε με ράβδο τα δάχτυλα. Παρ' όλα αυτά, πολλοί από τους πρώην μαθητές της την θυμούνται με συμπάθεια».

....

Η ηγουμένη Tarcisia Boschiero **νέα**. (<http://cdn1.regione.veneto.it>)

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ «ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ» στην ΚΩ

Το 1926 το ANSMI άρχισε την κατασκευή του λεγόμενου «Μικρού Χειρουργικού Νοσοκομείου». Βρισκόταν δίπλα στο σχολείο των κοριτσιών. Άρχισε να λειτουργεί το 1929 με επικεφαλής τον Δρ Enea Brunetti, επικουρούμενο από τις καλόγριες της Z.M.S.C., με το όνομα «Ιπποκράτειο Νοσοκομείο» (φωτογραφία 41).

Η Μητέρα *Tarcisia Boschiero* έγινε η διευθύντρια των αδελφών του νοσοκομείου. Ζούσαν σε ένα κτίριο δίπλα στο σχολείο των κοριτσιών και ήταν έξι. Θυμάμαι:

Την Μητέρα *Tarcisia Boschiero* (Ηγουμένη), την Αδελφή *Arsenia De Magistri*, την Αδελφή *Lisa Pozzi* την Αδελφή *Concetta Curelli*, την Αδελφή *Paola Feltri* και την Αδελφή *Valentina Burati* (ασχολούταν με το φαρμακείο του διπλανού Νοσοκομείου), την Αδελφή *Lia Piattoni*.

Στις 23 Απριλίου του 1933 στην Κω έγινε ένας φοβερός και καταστροφικός σεισμός. Από την «*Sacra Rhodus*» 1933 σημείο 6 μαθαίνουμε: «Μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1933 με 158 νεκρούς, πολλοί ακρωτηριάζονται, ολόκληρη η παλιά πόλη ισοπεδώθηκε, το έργο τους για συμπάρασταση και παρηγοριά ήταν μεγάλο και γενναιόδωρο. Περισσότεροι από 700 τραυματίες περιθάλπονται στο νοσοκομείο Ιπποκράτειο που επιτηρείται από τους γιατρούς και τις μοναχές με ζήλο... ». Οι τραυματίες είναι εκατοντάδες και δεν μπορούν να παρέχουν φροντίδα σε όλους στο νέο και μικρό νοσοκομείο, γι αυτό μερικοί από αυτούς μεταφέρθηκαν στο νοσοκομείο της Λέρου (εξήντα ένα) και άλλοι στο νοσοκομείο της Ρόδου (τριάντα).

Μέχρι το 1940 το νοσοκομείο συνεχώς επεκτείνεται με νέες αίθουσες.

Κατά τη διάρκεια των ναυτικών βομβαρδισμών του 1942-43 το Άσυλο, που βρισκόταν κοντά στο λιμάνι, μεταφέρθηκε στο κτίριο του δημοτικού σχολείου. Η *Elena Polizio* θυμάται: «.....οι βομβαρδισμοί, τα χαρακώματα μπροστά από το σχολείο, οι Γερμανοί στρατιώτες οπλισμένοι μέχρι τα δόντια, η σφαγή στην έδρα του Ερυθρού Σταυρού και οι Εβραίοι φίλοι που δεν επέστρεψαν ποτέ. Ένα πρωί μια καλόγρια αναστατωμένη εισήλθε στην 5η τάξη του δημοτικού ακολουθούμενη από έναν Γερμανό στρατιώτη ο οποίος, με άσχημο τρόπο, άρπαξε το συμμαθητή *Levi Menasce*, εβραϊκής καταγωγής και τον έσυραν έξω. Δεν μπορώ να ξεχάσω αυτή τη σκηνή και το τρομοκρατημένο πρόσωπο του παιδιού».

Η ακούραστη εργασία των Αδελφών του νοσοκομείου έφθασε στο αποκορύφωμά της κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής 1943- 1944.

Τον Σεπτέμβριο του 1943 το νησί της Κω ήταν επανδρωμένο με 4.000 Ιταλούς στρατιώτες. Δεν υπήρχαν γερμανικές δυνάμεις ώστε, μετά την ανακωχή της 8ης Σεπτεμβρίου, οι Ιταλοί ήταν σε θέση να διατηρήσουν τον έλεγχο του νησιού. Στη συνέχεια ήρθαν 1500 Βρετανοί και ο Βρετανικός στόλος ανέλαβε

τον έλεγχο της θάλασσας. Από τις 18 Σεπτεμβρίου, ωστόσο, το νησί άρχισε να βομβαρδίζεται από τη γερμανική αεροπορία μέχρι τις 4 Οκτώβρη όπου έγινε προσγείωση των εχθρικών στρατευμάτων, με σφοδρές μάχες, κατέλαβαν το νησί αναγκάζοντας τα Αγγλο-ιταλικά στρατεύματα να παραδοθούν. Η Γερμανική κατοχή είχε σκληρή τακτική με τους αιχμαλώτους πολέμου, οι Βρετανοί αντιμετώπιζονταν ως τακτικοί αιχμαλῶτοι πολέμου, οι Ιταλοί, όμως, θεωρήθηκαν προδότες συμμαχίας. Ήταν η περίοδος της “Σφαγή της Κω», όπου, μεταξύ 5 και 7 Οκτωβρίου, 103 Ιταλοί αξιωματικοί πυροβολήθηκαν στην περιοχή του Λινοροτί. Μετά οι Γερμανοί άνοιξαν ένα δικό τους στρατιωτικό νοσοκομείο στην Anguillara (σήμερα Λινοπότι), 20 χιλ. από την πόλη της Κω, και αφαίρεσαν από το Ιπποκράτειο Νοσοκομείο κρεβάτια, στρώματα, υγειονομικό υλικό βάζοντας σε κρίσιμη κατάσταση τη φροντίδα προς τους τραυματίες. Σε αυτή την τραγική περίοδο θα πρέπει να αναγνωριστεί το ιδιαίτερο έργο της Μητέρας Ηγουμένης Αδελφής Tarcisia Boschiero. Εκείνη προσπάθησε βάζοντας όλες της τις δυνάμεις για να διασωθούν εκατοντάδες Ιταλοί στρατιώτες. Η Θρησκευτική της προσήλωση στην υπηρεσία έφτασε στο μέγιστο.

«Ήταν σε θέση να δώσει σε κάθε νοσοκομείο ένα κρεβάτι για να ξεκουραστούν στερώντας από τις μοναχές κάθε άνεση. Οι ασθενείς καθημερινά έφταναν περίπου τους 200 άνδρες. Ο καθένας λάμβανε άφθονη σούπα και ψωμί... Ιδρύθηκαν νοσοκομειακά εργαστήρια ραπτικής, υποδηματοποιίας ώστε να παρέχουν στους στρατιώτες μας πουκάμισα, παντελόνια, μπουφάν κατασκευασμένα από κουβέρτες και άλλα υφάσματα.....Μεγάλο μέρος των στρατιωτών που διέφυγαν στην Τουρκία πηγαίνανε στην Ηγουμένη για να της εμπιστευτούν την πρόθεση τους. Πολλά χαρτονομίσματα των χιλίων δόθηκαν από αυτή την αγία κυρία στους φτωχούς στρατιώτες για τους οποίους η αιχμαλωσία θα ισοδυναμούσε με το θάνατο εάν δεν διέφευγαν. Όταν 600 Ιταλοί αιχμάλωτοι από τη Ρόδο πήγαν στην Κω, η μητέρα προσπάθησε να τους φέρει μαρμελάδα και μπισκότα, και οι Γερμανοί στρατιώτες την πέταξαν έξω με άσχημο τρόπο, απειλώντας την με το όπλο,είπε, «Πυροβολήστε καλά, εγώ δεν φοβάμαι να πεθάνω» (1)

Στη “Συνοπτική Έκθεση της Αποστολής Φραγκισκανών της Ρόδου και των γειτονικών νήσων 1936- 1945” διαβάζουμε: «Στον «Απολογισμό του Χρονικού της Φραγκισκανικής Αποστολής της Ρόδου και των γειτονικών νησιών 1936- 1945» διαβάζουμε: «... στις 7 Οκτωβρίου 1943 το νοσοκομείο είναι γεμάτο από τραυματίες στο αδιαχώρητο. Οι Ιταλοί αιχμάλωτοι πρέπει να επιλέξουν: ή στρατόπεδο συγκέντρωσης ή ένταξη στις γερμανικές δυνάμεις. Ελάχιστοι εντάχθηκαν, πολλοί το έσκασαν, βοηθούμενοι από την Αποστολή ή τις αδελφές Ζηλωτές. Σε αυτή την προσπάθεια βοήθησε ιδιαίτερα η Αδελφή Ταρτσισία Μποσκοιέρο. Περισσότεροι από 800 στρατιώτες κατάφεραν να διαφύγουν στην Τουρκία». «... Οι βομβαρδισμοί, ιδιαίτερα οι ναυτικοί, συνεχίζονται χωρίς διακοπή. Στις 17 Οκτωβρίου 1943 χτυπήθηκε το νοσοκομείο και μία αδελφή, (Αδελφή Λία)

η οποία καθυστέρησε να πάει στο καταφύγιο, και χτυπήθηκε και σκοτώθηκε από θραύσματα, ένα από τα οποία της έκοψε την καρωτίδα». Στις 25 Απριλίου 1945 οι Έλληνες, περιχαρείς για την ήττα των Ιταλών και Γερμανών, σήκωσαν τη σημαία τους αποδεικνύομενοι απειλητικοί προς τις δημόσιες υπηρεσίες και το νοσοκομείο εγκαθιστώντας μία τοπική διοίκηση δημόσιας υγείας εν αναμονή των συμμαχικών δυνάμεων. Στην πύλη του «Ιπποκράτειου» θα βρουν την Ηγουμένη, Μητέρα Ταρτσισία που είχε βοηθήσει τους Άγγλους και τους Έλληνες σε δύσκολες στιγμές, και κανένας δεν τολμούσε να την κακοποιήσει. Τον Μάιο του 1945 το νησί περνά στα χέρια των Άγγλων που εγκαθίδρυσαν μία «Βρετανική Στρατιωτική Διοίκηση». Στη πόρτα του “Ιπποκράτειο” βρήκαν την Ηγουμένη, Μητέρα Tarcisia η οποία βοηθούσε τους Βρετανούς και τους Έλληνες στις δύσκολες στιγμές, οπότε κανείς δεν τολμούσε να την βλάψει.

Τον Μάιο του 1945 το νησί πέρασε στα χέρια των Άγγλων, οι οποίοι θέσπισαν μία “Βρετανική Στρατιωτική Διοίκηση”. Η Βρετανική διοίκηση, πρώτα, ήρθε για να αποτιμήσει φόρο τιμής στην Μητέρα Ηγουμένη που τους έδωσε έγγραφα, χρήματα και επιστολές από Βρετανούς αξιωματικούς κατά τη διάρκεια της έξωσης, όταν το νησί ήταν υπό της γερμανικής κατοχής. Αυτή η χειρονομία εκτιμήθηκε πολύ από τους Βρετανούς, οι οποίοι κάλεσαν τη Μητέρα να εκφράσει την όποια επιθυμία της, για να την εκπληρώσουν.

Έκθεση του Καπετάνιου του Πεζικού, Flaccia Mario που τραυματίστηκε στη μάχη και εισήχθη στο νοσοκομείο Ιπποκράτειο από τις 4 Οκτωβρίου έως τις 5 Νοεμβρίου του 1943 - Αστέρι της Ρόδου το 2005

Ζήτησε την προστασία της κοινότητας και την ευκαιρία στους Ιταλούς να επιστρέψουν στα σπίτια τους, εν αναμονή του επαναπατριισμού. Είχε εγγυηθεί για όλους.

Τόσα πολλά είναι τα γεγονότα που δείχνουν το ανθρώπινο έργο που διεξήγαγε Μητέρα Tarcisia και οι αδελφές της για τους κρατούμενους, τους φυλακισμένους και τον άμαχο πληθυσμό.

Στις 8 Ιουλίου του 1947, λόγω της ελληνικής δίωξης, η Κοινότητα έπρεπε να κλείσει και να επιστρέψει στην Ιταλία. Η Μητέρα Tarcisia Boschiero, σε αναγνώριση του θάρρους και της αγάπης του για τη χώρα τους, κοσμήθηκε με «Αργυρό Μετάλλιο Ανδρείας» για τους λόγους: «Ήταν Ηγουμένη του Νοσοκομείου Ιπποκράτειο στη Κω, κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής οι οποίοι είχαν δημιουργήσει ένα καθεστώς τρόμου στο νησί με βάση τη βία, τις ληστείες, τους διωγμούς και τις σφαγές που διαπράττονταν ειδικά σε βάρος του ιταλικού στρατού, με υπέρτατη περιφρόνηση του κινδύνου, βασισμένη στην θρησκευτική της πίστη και μια βαθιά αγάπη για την πατρίδα, ήταν πάντα ένας πνευματικός οδηγός καθώς και υλική υποστήριξη για τους φυλακισμένους και τους πρόσφυγες, πολλοί από τους οποίους, χάρη στην ηρωική της παρέμβαση κατάφεραν να διαφύγουν και να ξεφύγουν από το νησί». – Νησί Κως, 8 Σεπτεμβρίου του 1943 - 9 Μαΐου του 1945.

Η Αδελφή Tarcisia πέθανε στις 25 Μαΐου του 1954 (σε ηλικία εξήντα ετών) στο S. Faustino της Περούτζια μέσα στο σπίτι με τις υπόλοιπες με Ζήλο ιεραποστόλους αδελφές της Ιερής Καρδιάς.

Με την προσάρτηση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα το 1947, την 1η Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, το νοσοκομείο ήρθε υπό τη διεύθυνση της πόλης της Κω και έγινε «Κως- Ιπποκράτης Δημοτικό Νοσοκομείο». Σήμερα, επεκτάθηκε και εξακολουθεί να λειτουργεί.

Το νηπιαγωγείο με άλλους φορείς που προστέθηκαν, τώρα στεγάζει το 3^ο δημοτικό σχολείο και διατηρεί την αρχική του εμφάνιση.

Το σχολείο έχει διατηρήσει την αρχική του εμφάνιση και τις λειτουργίες του και τώρα είναι η έδρα του γυμνασίου «Ιπποκράτης» (φωτογραφία 42).

Στο Καθολικό νεκροταφείο της Κω, στο παρεκκλήσι της «Agnus Dei» υπάρχουν θαμμένες δύο καλόγριες: Η Αδελφή Lia Piattoni που πέθανε το 1943 και η Αδελφή Concetta Curelli το 1945. Ήταν μέρος των Αδελφών του νοσοκομείου.

Η ηγουμένη στην Κω με ορφανά (<http://cdn1.regione.veneto.it>)

Οι καλόγριες, όπως αναφέρεται, πήγαν από τη Μάκρη στη Ρόδο και μετά στην Κω, ως το 1947 που γύρισαν στην Ιταλία, με καράβι που πήγε μάλλον στο Μπάρι. Έπρεπε να συνεχίσω την έρευνα στην Κω και την Ιταλία. Ενημέρωσα την Εύα Αχλάδη, συνδιαχειρίστρια της ΛΥΚΙΑΣ που εργάζεται στην Πόλη και μίλησε σχετικά με τον Πατριάρχη, που υποσχέθηκε να προσπαθήσει να μας βοηθήσει.

Ξεκίνησα να ψάχνω στα Γενικά Αρχεία του Κράτους στα Δωδεκάνησα για τις καλόγριες. Στα αρχεία δεν εντόπισα τίποτα. Έψαξα και την ιστορία της Κω. Έγραψα και στο γιατρό-συγγραφέα Κο Κογιόπουλο στην Κω, ειδικό στο θέμα που ερευνούσα. Χωρίς αποτέλεσμα.

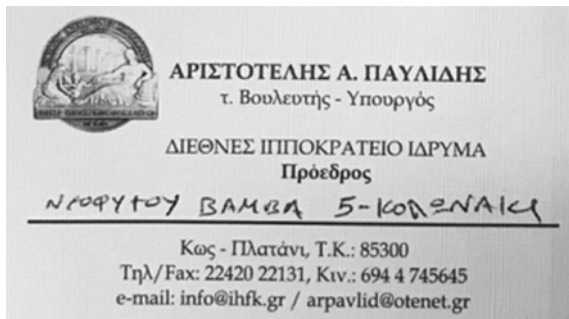
Η Κα Ειρήνη Τόλιου, προϊσταμένη των Γενικών Αρχείων του Κράτους στα Δωδεκάνησα, με συμβούλευσε να επικοινωνήσω με τον πρώην υπουργό Κο Αριστοτέλη Παυλίδη, που είναι καταγωγής κατά το ½ από Μάκρη. Του τηλεφώνησα και δέχτηκε να με δει αμέσως στο σπίτι του κοντά στη Βουλή. Πηγαίνοντας στο διαμέρισμά του, πήρα τον αδερφό μου που εργαζόταν σε εταιρεία με ιατρικά μηχανήματα και επισκεπτόταν συχνά τα νησιά:

- Αντώνη, πότε θα πας Κω; Θέλω να μου κάνεις μια έρευνα στον Ιπποκράτη...

- Τυχερός είσαι, **αύριο πάω στην Κω!!!**

Κι άλλη «σύμπτωση»...σκέφτομαι. Αλλά οι συμπτώσεις είχαν μόλις ξεκινήσει. Ανοίγει η πόρτα και ο κύριος Παυλίδης με καλοσωρίζει, του δίνω την κάρτα μου, μου δίνει τη δική του και μένω άναυδος:

«Αριστοτέλης Παυλίδης, βουλευτής, Πρόεδρος του Ιδρύματος Ιπποκράτης στην Κώ»!!! Το ίδρυμα που σύστησαν οι καλόγριες που πήραν τα κειμήλιά μας από τη Μάκρη!

Ο Κος Παυλίδης ξεκινάει να παίρνει τηλέφωνα στην Κω και στην Ιταλία. Δεν γνωρίζουν κάτι, αλλά του υπόσχονται ότι θα ερευνήσουν σε Κω και Ιταλία. Φεύγω γεμάτος ελπίδες.

Την ώρα της συνάντησης, μου τηλεφώνησε ο Κος Κώστας Κατσιγιάννης. Τον ενημέρωσα για το σκοπό της συνάντησης. Γνωρίζονταν με τον Κο Παυλίδη και μου σύστησε να μιλήσω επίσης με τον πατριώτη και δικηγόρο Κο Γιάννη Παπαπολίτη, το γένος Παυλίδη (συγγενείς με τον Αριστοτέλη Παυλίδη), τον σήμερα Μέγα Ευεργέτη της ΛΥΚΙΑΣ, ο οποίος είχε διασυνδέσεις. Τηλεφωνώ στον Κο Παπαπολίτη. Το γραφείο του είναι κατά «σύμπτωση» 200 μέτρα πιο κάτω. Με δέχεται αμέσως και του εξηγώ από κοντά τον ιερό σκοπό. Ο φιλότιμος αυτός φίλος και πατριώτης, ξεκινάει μπροστά μου επικοινωνίες με πρόσωπα που δεν θα αποκαλύψω, αλλά μόνο από τις ειδήσεις και τις εφημερίδες έχω ακούσει, παρακαλώντας τους να βοηθήσουν. Μόνο τον Πάπα δεν κάλεσε ο Άνθρωπος (το Α δεν είναι ορθογραφικό λάθος αλλά τιμής ένεκεν!). Οι ελπίδες μου έχουν πια φουντώσει για τα καλά!

Εντοπίζω στο ίντερνετ το σάιτ της αδελφότητας στην Ιταλία <http://www.suorezelatriciferrari.org> όπου η αδελφότης διατηρεί σήμερα 4 μοναστήρια. Στέλνω στο σάιτ μήνυμα στα αγγλικά. Οι μέρες περνούν χωρίς καμία απάντηση. Μεταφράζω στα Ιταλικά και στέλνω ταχυδρομικά την παρακάτω επιστολή:

=====

Υπ' Όψιν: Superiora Generale delle Suore Zelatrici del Sacro Cuore

Αξιοσέβαστη Suor Mirella Del Vecchio

Φέτος, 100 χρόνια από το 1922, εκδίδω ένα βιβλίο στη μνήμη των προγόνων μας, που ήρθαν πρόσφυγες το 1922 στην Ελλάδα από τη Μάκρη (Fethiye) και το Λιβίσι (Καγακού) της Λυκίας Μικράς Ασίας, στα παράλια της Τουρκίας, απέναντι από τη Ρόδο.

Σε ένα κεφάλαιο του βιβλίου, αναφέρομαι στην ανθρωπιστική ιεραποστολή των Suore Zelatrici Missionarie del Sacro Cuore, με αρχηγό την ηγουμένη Tarcisia Boschiero, που εγκαταστάθηκε στη Μάκρη 1919-1923. Όπως καταγράφουν οι μαρτυρίες των προγόνων μας, η ιεραποστολή τους συμπαραστάθηκε πάρα πολύ, στα δύσκολα χρόνια πριν εγκαταλείψουν την πατρίδα τους. Η εμπιστοσύνη ανάμεσα στο Τάγμα και τους προγόνους μας ήταν τόσο μεγάλη, που όταν οι Τούρκοι το 1922 έδιωξαν τους χριστιανούς από τη Μάκρη, η δασκάλα του χωριού μας Κυρία Δέσποινα Παπαθανασίου, εμπιστεύτηκε στην ηγουμένη Tarcisia Boschiero τα ιερά κειμήλια- σκεύη της εκκλησίας μας (Ευαγγέλιο, Σταυρό, Διακοπότηρο και άλλα) για να μην τα πάρουν οι Τούρκοι. Η ιεραποστολή το 1923 μετακόμισε στη Ρόδο για λίγο χρόνο και μετά στην Κω, όπου ίδρυσε το «Ίδρυμα Ιπποκράτης της Κω». Έμεινε στην Κω ως το 1947 που γύρισε στην Ιταλία.

Σας παρακαλώ θερμά, σε περίπτωση που μπορέσετε να εντοπίσετε τα κειμήλια της εκκλησίας της Μάκρης Μικράς Ασίας στο αρχείο του Τάγματος ή στο αρχείο της ηγουμένης Tarcisia Boschiero, να μου στείλετε φωτογραφίες τους, για να τις συμπεριλάβω στο βιβλίο, μαζί με τη συγκινητική αυτή μαρτυρία αλληλεγγύης ανάμεσα στους προγόνους μας και το Τάγμα σας. Επίσης εάν υπάρχουν φωτογραφίες του Τάγματος στη Μάκρη 1919-1923, θα ήθελα να μου τις στείλετε και με την άδειά σας να τις συμπεριλάβω στο βιβλίο.

Περιμένοντας την ευγενική σας απάντηση και την πολύτιμη βοήθειά σας, για να μπορέσω να εκπληρώσω το ιερό χρέος στη μνήμη των προγόνων μας, αλλά και στη μνήμη της ηγουμένης Tarcisia Boschiero, παραμένω στη διάθεσή σας και σας ευχαριστώ θερμά για την προσφορά σας εδώ και 100 χρόνια στους προγόνους μας αλλά και σε όλους τους ανθρώπους που υποφέρουν.

Με αγάπη και ευγνωμοσύνη, Αναστάσιος Κακλαμάνης – Χημικός Μηχανικός, συγγραφέας, ερευνητής, ιδρυτής της Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών 'ΛΥΚΙΑ' (www.lycia.gr)

=====

Οι μέρες περνούν. Το μήνυμα και γράμμα μου δεν έχουν απάντηση. Οι διασυνδέσεις των κυριών Παυλίδη και Παπαπολίτη δεν φέρνουν κάποιο αποτέλεσμα. Προσπαθώ να σκεφτώ κάποιο άλλο τρόπο, για να έρθω σε επικοινωνία με το τάγμα των καλογριών στην Ιταλία. Μέσω της παλιάς μου καθηγήτριας στο Πολυτεχνείο και υπεύθυνης για την αναστήλωση του Πανάγιου Τάφου Κας Μοροπούλου, καταφέρνω να επικοινωνήσω με τον Κουστωδό των Φραγκισκιανών στα Ιεροσόλυμα Francesco Patton, όπου το τάγμα των καλογριών υπάγεται διοικητικά. Χωρίς αποτέλεσμα. Η έρευνα στην Κω από τον αδερφό μου, δεν έφερε κάτι νεότερο. Ο Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος της Καθολικής Εκκλησίας Δωδεκανήσου Κος John Luke Gregory, με έδρα τη Ρόδο, με τον οποίο επικοινωνήσα ήταν ευγενέστατος, αλλά δεν μου έδωσε ελπίδες. Η μόνη ανοιχτή καθολική εκκλησία στην Κω «Ο αμνός του θεού» στην οποία λειτουργούσε, δεν είχε τα κειμήλια που ψάχνω... Μιλάω με κάποιους στο Χριστιανικό- Βυζαντινό μουσείο. Δεν υπάρχουν εκεί κειμήλια από Μάκρη και Λιβίσι, αλλά παίρνω μια σημαντική πληροφορία:

«Αν βρεθούν σε καθολικό ναό ή μοναστήρι θα είναι σίγουρα άλλης τεχνοτροπίας από τα καθολικά και ως εκ τούτου αναγνωρίσιμα ανάμεσα στα άλλα. Τα ευαγγέλια των χριστιανικών κοινοτήτων της Ανατολής συχνά έγραφαν πίσω απ το εξώφυλλο και το όνομα της κοινότητας και κάποια σκαυή φέρουν χαραγμένο το όνομα της κοινότητας ή και του δωρητή!!!»

Έκδοση της αδελφότητας των καθολικών Zelatrici του 1928.

Στέλνω μαίηλ, με όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες και κλείνω ραντεβού με τη Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού. (ΥΠΠΟ/ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ /ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ) Η προϊσταμένη Κα Αναστασία Ράμμου είναι εξαιρετική. Με ακούει με προσοχή και εμπλέκει όλους τους συναδέλφους της στη συνάντησή μας. Παρόλα αυτά, συνοψίζουμε το ζητούμενο χωρίς αποτέλεσμα:

«Το ΥΠ.ΠΟ είναι αναρμόδιο για αντικείμενα πριν το 1830, ή αντικείμενα που δεν έχουν κλαπεί και δεν εμπλέκεται πριν αυτά εντοπιστούν και ταυτοποιηθούν. Αφού εντοπιστούν και ταυτοποιηθούν, κατόπιν, πρέπει να γίνουν δυο

Η ηγουμένη Tarcisia Boschiero στην Κω σε αμφιθέατρο με Ιταλικό στρατό (<http://cdn1.regione.veneto.it>)

επερωτήσεις βουλευτών στην Ελληνική Βουλή για να εμπλακεί το υπουργείο μας. Τα κειμήλια που ψάχνετε, βάσει των χρόνων κτίσης των εκκλησιών σε Μάκρη-Λιβίσι, εκτιμώ ότι είναι κατασκευής μετά το 1830, αλλά δεν αποκλείω κάποιες από τις εικόνες να είναι παλαιότερες. Δυστυχώς, πρέπει να τα βρείτε πρώτα μόνοι σας...»

Απελπίζομαι. Τι να κάνω; Να πάω στην Ιταλία και να χτυπάω πόρτες στα μοναστήρια; Δεν ξέρω ούτε Ιταλικά... Να πάρω μαζί κανένα φίλο που τα μιλάει καλά; Τους δυο βουλευτές θα τους βρω, σκέφτομαι: ο Μακρινός φίλος Αριστοτέλης Παυλίδης κι ο θείος μου πρώην Πρόεδρος Βουλής Απόστολος Κακλαμάνης, αλλά ο εντοπισμός και η ταυτοποίηση από των κειμηλίων από εμένα στην Ιταλία, μου φαίνονται αδύνατα....

Η προϊσταμένη του ΥΠ. Πολιτισμού Κα Ράμμου, με αποχαιρετά. Είμαι καταστεναχωρημένος. Πρέπει να φαινόταν αυτό τόσο έντονα στο πρόσωπό μου, που πριν φύγω με τραβάει και μου λέει εμπιστευτικά, δίνοντας μου μια μικρή τελευταία ελπίδα:

«Λυπάμαι που δεν μπορώ να βοηθήσω. Υπάρχει μόνο ένας άνθρωπος στην Ελλάδα μπορεί να εντοπίσει τα κειμήλια που ψάχνετε, αλλά δεν μπορώ να σας αποκαλύψω την ταυτότητά του. Θα στείλω ωστόσο όλα τα στοιχεία που μου στείλατε, μήπως φιλοτιμηθεί και ασχοληθεί.»

Έτσι πέρασαν 40 ημέρες από τη συνάντηση στο Υπουργείο. Έχει σημασία το νούμερο. Οι «συμπτώσεις» είχαν σταματήσει πια και δεν είχα νέα από πουθενά. Αδιέξοδο. Τα καλά μου προαισθήματα με είχαν πια εγκαταλείψει. Άρχισα να πιστεύω ότι όλα αυτά που μου συνέβησαν και οι ανεξήγητες «συμπτώσεις», δεν ήταν η εκδήλωση κάποιου ανώτερου σχεδίου, αλλά απλά ένα παιχνίδι του μυαλού μου. Μια πλάνη. Στον ενθουσιασμό μου, σκέφτηκα, είχα αυθυποβληθεί...

Είχε έρθει η ώρα για το ταξείδι στο Καίμπριτζ, με την πρωινή μου δουλειά, με ενδιάμεση στάση στο Βρετανικό Μουσείο (που περιέγραψα στο Κεφ 5: «Δυο φίλοι της Αντάντ και ένας του Άξονα», όπου είχα συνάντηση με τον Έφορο και φωτογράφησα τα σημειωματάρια του Sir Fellows για τη Λυκία), είχα γυρίσει στην Ελλάδα και με αλλαγή πτήσης μέσω Ρόδου, είχα κάνει το προσκύνημά μου στη Μάκρη και το Λιβίσι με συγγενείς και πατριώτες. 40 μέρες ακριβώς από τη συνάντηση στο Υπουργείο, μπήκα πρωί στο γραφείο μου. Δεν είχα προλάβει να κάτσω και χτύπησε το κινητό μου:

- Καλημέρα σας, είμαι ο άνθρωπος για τον οποίο σας μίλησε η Κα Ράμμου στο Υπουργείο. Θέλω να σας βοηθήσω να βρείτε τα κειμήλια των προγόνων σας. Πότε θα μπορούσαμε να βρεθούμε;

Έμεινα εμβρόνητος... Ένοιωσα..Άπιστος Θωμάς για τη λιποψυχία μου. Εγώ μπορεί να είχα εγκαταλείψει τα κειμήλια, αυτά όμως φαίνεται δεν είχαν εγκαταλείψει εμένα. Κλείσαμε επιτόπου ραντεβού, παράτησα τη δουλειά, προφασιζόμενος επειγόν οικογενειακό θέμα και γκάζωσα να φτάσω στην εκκλησία της Παναγίας, στη Μητρόπολη Αμαρουσίου, όπου είχαμε δώσει ραντεβού. Εκεί με περίμενε μια γλυκιά, ευγενής κοπέλα με πολύ παράξενα, θλιμμένα μάτια. Σαν να ήταν συγκινημένη, σαν να είχε περάσει κάποιο ψυχολογικό, σαν να έκλαιγε λίγο πριν συναντηθούμε... Αυτά που μου αποκάλυψε, μου προκάλεσαν το μεγαλύτερο σοκ που έχω πάθει στη ζωή μου:

«Με λένε Καλλιόπη Φαρμακίδη.. Εγώ είμαι ο άνθρωπος που σας είπε η φίλη προϊσταμένη στο Υπουργείο. Είμαι όντως ο μοναδικός άνθρωπος στην Ελλάδα που μπορεί να τα βρει. Το πόστο μου είναι κάπως...μυστήριο. Ας πούμε ότι δεν έχω σταθερή έδρα και είμαι... άνευ χαρτοφυλακίου. Είμαι ο σύνδεσμος της Ελλάδας με τις Ελληνικές και ξένες μυστικές και αρχαιολογικές υπηρεσίες για διάφορες...δύσκολες αναζητήσεις. Γι αυτό δεν μπορούσε να σας πει ποια είμαι και τι κάνω.

Έκανα 40 ημέρες να σας τηλεφωνήσω από τη μέρα που πήγατε στο Υπουργείο και συναντήσατε την προϊσταμένη, γιατί περίμενα τα 40 του πατέρα μου. Τη μέρα που πέθανε, η Κα Ράμμου μου έστειλε στο μαίηλ μου όλα τα στοιχεία που της είχατε προωθήσει για τα κειμήλιά σας και με πήρε τηλέφωνο. Εγώ όμως εκείνη τη στιγμή, δεν μπορούσα να της μιλήσω. Μόλις είχε πεθάνει ο πατέρας μου. Ήμουν από πάνω του σε κατάσταση σοκ. Είχα απλά σηκώσει μηχανικά το τηλέφωνο και την άκουγα σαν υπνωτισμένη να μου μιλά.. «Ήρθε ένα παιδί από εδώ...σου έστειλα το μαίηλ του....ψάχνει τα κειμήλια των προγόνων του στη Μικρασία....είναι από το Λιβίσι...» Τότε ξαφνικά, άστραψε στο μυαλό μου «το Λιβίσι!!!».

Είμαι από τη Σύμη. Ήμουν 4 χρονών κοριτσάκι, όταν ο πατέρας μου με πήρε μαζί του στο Λιβίσι. Ήταν η πρώτη μου εκδρομή και δεν θα την ξεχάσω ποτέ. Την ώρα που άκουσα για το Λιβίσι στο τηλέφωνο, πάνω απ το νεκρό σώμα

του πατέρα μου, ήταν σαν να μου στέλνει η ψυχή του, την ώρα που φεύγει ένα μήνυμα. Ένοιωσα ότι άκουγα την τελευταία του επιθυμία. Εγώ θα σας βοηθήσω να βρείτε τα κειμήλια αυτά. Στη μνήμη του πατέρα μου. Το έχω χρέος. Ήταν γραφτό να γίνει έτσι....»

Δεν μπορούσα να μιλήσω. Την κοιτούσα μόνο βουρκωμένος από συγκίνηση. Ασυναίσθητα, σαν να ήθελα να της κάνω ένα δώρο, έβαλα το χέρι στην τσέπη. Κάθε πρωί διάλεγα κι έπαιρνα μαζί μου, ένα κομπολόι από τη συλλογή μου. Εκείνο το πρωί είχα διαλέξει ένα μικρό καφέ ξύλινο κομποσκοίνι, που είχα κάποτε πάρει από το Άγιο Όρος. Το μόνο κομποσκοίνι ανάμεσα στα κομπολόγια μου. Άλλη μια «σύμπτωση», σκέφτηκα. Της έπιασα τα χέρια, τραβήχτηκε κάπως διστακτική, έβαλα το κομποσκοίνι μέσα στη χούφτα της και της έκλεισα τα χέρια, ανάμεσα στις δικές μου χούφτες. Κάτσαμε και κοιταζόμασταν. Κι έκλαιγα σαν παιδί...

Ο μοναδικός άνθρωπος στην Ελλάδα που μπορούσε να με βοηθήσει, είχε κάνει την πρώτη της εκδρομή στο Λιβίσι και ο πατέρας της είχε πεθάνει τη μέρα που πήγα στο Υπουργείο, αναζητώντας τα κειμήλια Μάκρης και Λιβισιού. Δεν μπορούσα να το πιστέψω. Με ξεπερνούσε. Ήταν ενάντια σε κάθε πιθανότητα και κάθε λογική. Ένοιωθα σαν να είμαστε όλοι μαριονέτες που κάποια ανώτερη δύναμη κινεί τα νήματα, τις σκέψεις τις πράξεις και τις ζωές μας, βάσει κάποιου σχεδίου, που δεν μπορούμε να κατανοήσουμε, αλλά ούτε και να του ξεφύγουμε. Κάτι είχε ανοίξει μέσα μου ξαφνικά.

Είχα αρχίσει να πιστεύω!!!

Tassos Kaklamanis

Προς: calliope_f

21 Ιουν 2017 στις 9:04 μ.μ.

Αγαπητή Καλλιόπη,

Σε ευχαριστώ πολύ για τη σημερινή μας συνάντηση και την ανέλπιστα βοήθειά σου. Σου στέλνω παρακάτω και συνημμένα την υπόθεση που μας αφορά, όπως την έστειλα στους Κους Παπαπολίτη κ Παυλίδη τους οποίους από σήμερα «πάγωσα» όπως με συμβούλευσες.

Πάρε με ότι χρειαστείς. Ο Θεός μαζί μας!

Με πολλή αγάπη και εκτίμηση,

Τάσος

Δεν ήταν η μοναδική απίθανη σύμπτωση, που μου συνέβη εκείνο το πρωί: Στο δρόμο που οδηγούσα για την εκκλησία, πριν συναντήσω την Καλλιόπη, χάθηκα στα στενά του Αμαρουσίου. Έψαχνα κάποιον να ρωτήσω και είδα

μπροστά μου έναν κύριο με μακριά άσπρα μαλλιά, που κρατούσε υπο-μάλ-
λης ένα πάκο με βιβλία. Τον ρώτησα προς τα που είναι η Μητρόπολη και μου
ζήτησε να τον πάρω μαζί μου, γιατί πήγαινε κι αυτός προς τα εκεί και θα μου
έδειχνε το δρόμο. Συνταξιδέψαμε για πέντε απίστευτα λεπτά. Μόλις μπήκε
στο αυτοκίνητο τον ρώτησα:

- Συγγραφέας;

- Όχι, Μηχανικός του Πολυτεχνείου

- Απίστευτο, είμαστε συνάδελφοι. Πως σας λένε;

- **Παναγιώτη Κοντοδαίμων.**

- Τι...επίθετο είναι αυτό;

- Στην καταγωγή δε με πιάνεις συνάδελφε. Το «Κοντοδαίμων» είναι από Σα-
μοθράκη, ίσως κρατά λένε από τα αρχαία Καβείρια Μυστήρια. Η άλλη μου
καταγωγή είναι από Αλεξάνδρεια

- Μπορεί και να σε πιάνω συνάδελφε, με λένε Τάσο Κακλαμάνη. Η μια μου
καταγωγή είναι από τη Λευκάδα και η άλλη από το Λιβίσι Μικράς Ασίας. Η
οικογενειακή προφορική παράδοση όμως λέει ότι βρεθήκαμε στο Λιβίσι πριν
μερικούς αιώνες, πηγαίνοντας εκεί από Αλεξάνδρεια μέσω Κύπρου!

Φτάσαμε στη Μητρόπολη. Με ευχαρίστησε και βγήκε. Θυμήθηκα ότι προσπα-
θούσα καιρό να εντοπίσω απογόνους Μακρηνολιβισιανών στην Αλεξάνδρεια.
Τα αρχεία προσφύγωνμίλαγαν για 30 οικογένειες εκεί, αλλά δεν είχα καταφέ-
ρει να βρώ ούτε μια. Τον ρώτησα:

- Πας καθόλου στην Αλεξάνδρεια;

- Θα πάω την άλλη βδομάδα, πρώτη φορά μετά από 20 χρόνια

- Στο καλό που σου έκανα, πάρε την κάρτα μου κι άμα βρεις πως μπορώ να
διασυνδεθώ με Μικρασιάτες εκεί, ειδοποίησέ με. Γεια χαρά!

Μετά από 20 μέρες έλαβα το παρακάτω απίστευτο μαίηλ:

«Γεια σου συνάδελφε, είμαι ο Πάνος ο Κοντοδαίμων που με πήρες κούρσα
στο Μαρούσι. Γύρισα από Αλεξάνδρεια. Δεν ξέχασα την υπόσχεση μου. Δεν
χρειάστηκε να προσπαθήσω πολύ για να σε βοηθήσω, ο παιδικός μου φίλος
Μιχάλης Σολομωνίδης, είναι ο Πρόεδρος των Μικρασιατών της Αλεξάνδρειας.
Του μίλησα για σένα και θα σας φέρω σε επαφή!»

Και μας έφερε σε επαφή:

=====

Από: Panos Kontodaimon

Ημερομηνία: 13 Ιουλίου 2017 - 6:04:12 μμ EEST

Προς: «Kaklamanis, Tassos (PIR)», Mikhaly Solomonidis

Θέμα: Αλεξάνδρεια - Μικρασία

Τάσο, Μιχάλη,

Τώρα έχετε και τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις, οπότε μπορείτε να επικοινωνήσετε πιο άνετα.

Και πάλι αν κάτι χρειαστεί στην πορεία, είμαι πάντα διαθέσιμος

Φιλικά, Παναγιώτης Κοντοδαίμων

=====

«Οι συμπτώσεις δεν σταματούν όμως εδώ. Ο Σολομωνίδης δεν ήξερε Μακρηνοούς- Λιβισιανούς στην Αλεξάνδρεια και μου έστειλε τα μαϊήλ των προξενείων Καϊρου και Αλεξάνδρειας. Να στείλω μήνυμα εκ μέρους του. Έτσι κι έκανα. Μετά από μερικές μέρες, ενώ στο γραφείο της πολυεθνικής που εργαζόμουν γινόταν χαμός, βλέπω στο κινητό μου μια κλήση από άγνωστο αριθμό, που ξεκινά από +0020 και το σηκώνω, μιλώντας σε έντονο τόνο και φανερά εκνευρισμένος, περιμένοντας να μου πουλήσουν κανένα πακέτο τηλεφωνίας:

- Ποιός είναι;

- Καλημέρα σας, μήπως ενοχλώ;

- Ναι ενοχλείτε. Τι θέλετε; Πείτε μου γρήγορα γιατί δεν είναι κατάλληλη η ώρα, είμαι στη δουλειά.

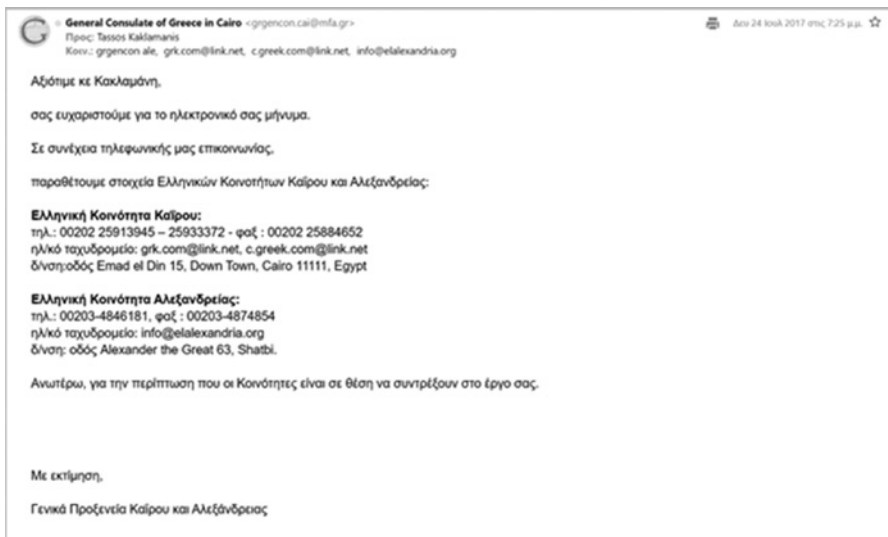
- Με συγχωρείτε, είμαι η Πρόξενος της Ελλάδας στο Κάιρο...

- Ωωωχ...Κυρία μου απολογούμαι, χίλια συγγνώμη. Είμαι όλος στη διάθεσή σας.

- Έλαβα το μαϊήλ που μου στείλατε μέσω του Κου Σολομωνίδη. Είναι πολύ ωραία η προσπάθεια της ΛΥΚΙΑΣ. Σας πήρα να σας πω ότι θέλω να βοηθήσω. Σας στέλνω στοιχεία επικοινωνίας, για να γράψετε εκ μέρους του Προξενείου, προς τις Ελληνικές Κοινότητες Αλεξάνδρειας και Καϊρου, ζητώντας να βοηθήσουν την προσπάθεια της ΛΥΚΙΑΣ, ώστε να βρεθούν απόγονοι πατριωτών σας στην Αίγυπτο!!!

Ο Κοντοδαίμων είχε κάνει τελικά το θαύμα του! Ένοιωθα πια σαν τον..Ιντιάνα Τζόουνς, ή όπως χαριτολογώντας μου είπε κάποτε ο Βασίλης ο Μουσαίος, «Λιβισιάνα Τζόουνς!!!»

Με την Καλλιόπη δεν ξαναβρεθήκαμε ποτέ έκτοτε από κοντά. Επικοινωνούσαμε όμως τακτικά, κυρίως μέσω μηνυμάτων. Μου είχε πει από την πρώτη μας συνάντηση πολλά για τον τρόπο που δουλεύουν οι μυστικές και οι αρχαιολογικές υπηρεσίες συνεργαζόμενες και με ποιο τρόπο θα μπορούσε να προχωρήσει την έρευνα των κειμηλίων στην Ιταλία. Σκέτο αστυνομικό μυθιστόρημα. Δεν προτίθεμαι να μπω σε λεπτομέρειες. Με συμβούλεψε επίσης, να «παγώσω» όλους τους ανθρώπους που έχουν εμπλακεί στην αναζήτηση (Παυλίδη- Παπαπολίτη κ.ά.) για να μπορέσει να δουλέψει απερίσπαστη και διότι η εμπλοκή τους, θα μπορούσε να επιφέρει το αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό

Το μαίηλ της Προξένου της Ελλάδας στο Κάιρο, 24.07.2017

που επιθυμούσαμε. Όταν το είπα στον κο Παυλίδη αναφέροντας το όνομά της μου είπε, επιβεβαιώνοντας τη σημαντικότητα της θέσης της:

- Βρε τρελέ Λιβισιανέ, έφτασε η χάρη σου μέχρι την Καλλιόπη;

Το Σεπτέμβριο του 2017, υπογράφηκε στην Κέρκυρα 14 Σεπτεμβρίου (ανήμερα Σταυρού!!!) παρουσία Πρωθυπουργών- Υπουργών Εξωτερικών- Διπλωματών, μνημόνιο Ελλάδας- Ιταλίας για ανταλλαγή Πολιτιστικών Κειμηλίων. Το μνημόνιο είχε συντάξει η ίδια η Καλλιόπη και όπως μου είπε, πρόσθεσε και μια παράγραφο μετά τη γνωριμία μας, ώστε **«Να συμπεριληφθούν και τα κειμήλια των Καθολικών αποστολών της Ανατολής»**, φωτογραφίζοντας την υπόθεσή μας. Με πολλή χαρά μου ανέφερε, ότι αν μέχρι τότε ήταν δύσκολο να τα βρει και αδύνατο να τα φέρει πίσω, πλέον γίνονταν πιο εύκολα και τα δυο. Έμενε να υπογραφεί/κυρωθεί το Μνημόνιο από τις Βουλές Ελλήνων & Ιταλών. Κατόπιν το Ιταλικό ΥΠ. ΕΞ, τα πρώτα κειμήλια που θα έψαχνε θα ήταν τα δικά μας, μετά από προσωπική της μεσολάβηση στους Ιταλούς.

Η επικοινωνία μας με την Καλλιόπη, κράτησε σχεδόν δυο χρόνια από τότε. Τον Ιούνιο του 2019 με ενημέρωσε ότι **«με πολύ λίγη πλέον υπομονή» η αναζήτησή μας θα έχει αίσιο τέλος.**

Ζούσα ένα όνειρο!!! Η περιπέτεια της ζωής μου. Η πίστη είχε ξεχειλίσει την υπαρκτή μου και ζούσα πια με μια απίστευτη ενέργεια και νόημα στη ζωή, όπως ποτέ μου δεν είχα ξαναζήσει.

Calliope Farmakidi

Προς: Tassos Kaklamanis

8 Δεκ 2017 στις 11:46 π.μ.

Μνημόνιο συνεργασίας (GR-IT) για την προστασία πολιτιστικών αγαθών

<https://www.culture.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?nid=2024>

=====

Μνημόνιο συνεργασίας Ελλάδας- Ιταλίας για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών

Και την προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού

15 Σεπ 2017

Από Archaeology Newsroom

«Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Δράσεων και Τουρισμού της Ιταλικής Δημοκρατίας για την πρόληψη της αρχαιοκαπηλίας, των παράνομων ανασκαφών και της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής, διακίνησης ή μεταφοράς της ιδιοκτησίας πολιτιστικών αγαθών και της προώθησης και της ανάκτησης ή επιστροφής των πολιτιστικών αγαθών στις χώρες προέλευσης» υπέγραψαν η Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού, Λυδία Κονιόρδου και ο Ιταλός Ομόλογός της, Ντάριο Φραντσεσκίни.

Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση του ΥΠΠΟΑ, με αυτή την κίνηση δύο χώρες με σημαντικό πολιτιστικό παρελθόν ενδυναμώνουν την πολύ καλή έως τώρα συνεργασία τους στον τομέα της καταπολέμησης της αρχαιοκαπηλίας.

Οι δύο υπουργοί, στη διμερή τους συνάντηση, στο πλαίσιο του Ανώτατου Συμβουλίου Συνεργασίας Ελλάδας- Ιταλίας που πραγματοποιήθηκε στην Κέρκυρα στις 14 Σεπτεμβρίου, συμφώνησαν να εντατικοποιήσουν τις πολιτιστικές και μορφωτικές σχέσεις των δύο χωρών, ειδικότερα στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς εστιάζοντας, ταυτόχρονα στη σύγχρονη τέχνη μέσα από μια σειρά πλούσιων πολιτιστικών δράσεων και ανταλλαγών ανάμεσα σε Ελλάδα και Ιταλία, που θα ξεκινήσουν από την Άνοιξη του 2018.

Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (Δελτίο Τύπου).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΜΗΝΥΜΑΤΩΝ ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ - ΤΑΣΟΥ, ΤΟ 2019

=====

3 Ιαν 2019, 1:59 μ.μ. ΚΦ:

Τάσο μου! Χαρά & ευτυχία εύχομαι το 2019! Και γρήγορη επίτευξη όλων των στόχων σου! Ήμουν το μεγαλύτερο διάστημα στο εξωτερικό, αλλά δεν ήταν μόνο αυτό το θέμα! Μέσα στην Ελλάδα συνέβη κανονική ανθρωποφαγία στις αρμόδιες διευθύνσεις & οι άνθρωποι που τέθηκαν υπεύθυνοι ήταν ανίκανοι

και αδιάφοροι σε σημείο να εκτιμήσω ότι οποιαδήποτε κίνηση θα έκανε τεράστιο κακό. Θα σου πω από κοντά, στην Αθήνα τον Ιανουάριο. Θα τα πάρουμε πίσω, έχε υπομονή, θα το καταφέρουμε. Ελπίζω πριν των Φώτων να επανέλθει η κυρία που είχες μιλήσει τότε, για να κατορθώσουμε τη γρήγορη επιστροφή τους. Σε φιλώ, καλή δύναμη σε ότι κάνεις, με χαρά να βρεθούμε από κοντά!

3 Ιανουαρίου 2019 - 3:49:30 μ.μ. TK

Προς: Calliope Farmakidi

Το μήνυμά σου μου ζέστανε την καρδιά! Όλα θα πάνε κατ'ευχήν! Καλή αντάμωση!

Φιλιά Τάσος

=====

28.3.19 TK

Καλησπέρα Καλλιόπη. Ελπίζω να είσαι καλά. Σε σκεφτόμουν πριν μέρες γιατί 15 Μάρτη έχασα τον πατέρα μου και θυμάμαι κοντινές ημερομηνίες πριν δυο χρόνια έφυγε κι ο δικός σου. Ήταν η αφορμή να γνωριστούμε. Θα χαρώ να λάβω νέα σου. Να 'σαι καλά. Τάσος

ΚΦ- Τάσο μου τα συλλυπητήρια μου! Δεν ξέρεις πόσο σε καταλαβαίνω! Μόλις έφθασα Αθήνα, είμαι στο αεροδρόμιο, δεν είχα ξαναπεράσει ειδικά να είχαμε βρεθεί. Θα είμαι εδώ, ότι και όταν θελήσεις βρεθούμε.

27.5.19- TK

Καλημέρα Καλλιόπη. Όλα καλά; Όποτε γυρίζω από Λιβίσι ένας κάλος άνεμος με συνοδεύει και μέσα σε μια εβδομάδα έχω φωτογραφήσει πάρα πολλές εικόνες από εκκλησιαστικά κειμήλιά μας από οικογένειες που προσπαθώ να συναντήσω καιρό. Έχω καλό προαισθημα και για αυτά τα σημαντικά στην Ιταλία. Τι λες;

ΚΦ- Τάσο μου, τέλεια θα πάνε. Έχε εμπιστοσύνη & ελάχιστη (πλέον ευτυχώς) υπομονή. Θα σου εξηγήσω από κοντά σύντομα. Φιλιά πολλά πολλά

TK- Πολύ χαίρομαι! Είθε η αύρα των προγόνων να σε δροσιζει!

30.6.19- TK

Καλημέρα! Τι κανείς; Ελπίζω όλα καλά. Πότε έρχεσαι Αθήνα? Τον Ιούλιο θα είμαι εδώ. Φιλιά. Τάσος. ΛΥΚΙΑ

ΚΦ- Θα βρεθούμε. Καθόλου καλά δεν ήμουν γι αυτό δεν άκουσες τίποτα. Έλειπα επίσης. Πολλά φιλιά μετά τις εκλογές θα είμαι Αθήνα. Όλα τα καλά σου εύχομαι!

Η Καλλιόπη Φαρμακίδη

TK- Καλή δύναμη Καλλιόπη μου

KΦ- Από δύναμη τίποτε άλλο! Αυτό μας έφαγε! Ότι δεν λυγίζουμε με τίποτα! Δεν ξέρουν από πού είμαστε, γι αυτό.

Η Καλλιόπη πέθανε ξαφνικά από Καρκίνο, ένα μήνα μετά την τελευταία μας επικοινωνία, τον Ιούλιο του 2019 σε ηλικία 46 χρονών...

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΡΟΔΙΑΚΗ - Αποχαιρετισμός στην Καλλιόπη- Μαρία Φαρμακίδη
Δημοσιεύθηκε Παρασκευή 26 Ιουλίου 2019 11:10

Οι αρχαιολόγοι της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου αποχαιρετούν με οδύνη μία νέα συνάδελφο, που προσέφερε κατά διαστήματα ως συμβασιούχος πολύτιμες υπηρεσίες στο Υπουργείο Πολιτισμού, στο πλάι των μόνιμων συναδέλφων της, ιδίως στον δύσκολο τομέα του επαναπατρισμού και της ανάκτησης κλεμμένων αρχαιοτήτων αλλά γενικότερα σε θέματα πολιτισμού.

Η Καλλιόπη-Μαρία Φαρμακίδη, αδελφή της συναδέλφου τους και μέλους του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων Ελένης Φαρμακίδη, ένα πάντα χαμογελαστό και φωτεινό κορίτσι, έφυγε ξαφνικά από κοντά μας στις 22 Ιουλίου αφήνοντας ένα μεγάλο και δυσαναπλήρωτο κενό στην ευρύτερη αρχαιολογική οικογένεια.

Αγαπημένη μαθήτρια του μεγάλου αρχαιολόγου Luigi Beschi, τελείωσε με άριστα τις σπουδές της στο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας, για να συνεχίσει τις μεταπτυχιακές της σπουδές, με εξειδίκευση στην γλυπτική, πλάι στον καθηγητή Geoffrey Waywell του Kings College στο Λονδίνο.

Με την τόσο πρόωρη απώλεια της Καλλιόπης η έρευνα στερείται τη διεισδυτική ματιά μιας νέας και επίμονης ερευνήτριας, που είναι βέβαιο ότι είχε πολλά να προσφέρει στα μεγάλα και δύσκολα ερωτήματα της γλυπτικής και της κλασικής/ελληνιστικής αρχαιολογίας αλλά και στα συμφραζόμενα ευρημάτων χωρίς ενδείξεις προέλευσης.

Οι αρχαιολόγοι της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου εκφράζουν τα ειλικρινή τους συλλυπητήρια στην αδελφή της Ελένη και στους οικείους της. «Όσοι από εμάς γνωρίσαμε τη γλυκιά, χαρισματική και υποστηρικτική σε δύσκολες ώρες Καλλιόπη είναι βέβαιο ότι θα την θυμόμαστε για πάντα με αγάπη και σεβασμό» αναφέρουν χαρακτηριστικά σε ανακοίνωσή τους.

Η κηδεία θα γίνει σήμερα Παρασκευή, στις 13:00 στο νεκροταφείο του Ταξιάρχη στην πόλη της Ρόδου.

=====

Όταν έμαθα για το θάνατό της, ήρθα σε κατάσταση απόγνωσης. Έπαθα κατάθλιψη. Με την αναζήτηση αυτή, είχα αρχίσει να πιστεύω πραγματικά και ξαφνικά γκρεμίστηκαν όλα μέσα μου...

Παρατάω την έρευνα των κειμηλίων και προσπαθώ να γυρίσω στην κανονική μου ζωή. Τα παρατάω όλα γενικώς.....Περνάνε έξι μήνες.

Τον Ιανουάριο 2020 έχω κάπως συνέλθει και αποφασίζω να επικοινωνήσω με την αδερφή της Καλλιόπης Ελένη Φαρμακίδη, που είναι αρχαιολόγος στη Ρόδο, σε μια απέλπιδα προσπάθεια να πιάσω το νήμα των κειμηλίων, από εκεί που το άφησε η Καλλιόπη. Η Ελένη είναι πρόθυμη να επικοινωνήσει στην Ιταλία με κάποιους από τους γνωστούς της Καλλιόπης. Χωρίς αποτέλεσμα.

Στις 3.02.2020 ζητώ τη βοήθεια του Σεβασμιώτατου Αρχιεπισκόπου Τελμησσού (Μάκρης) Κ. Ιώβ, ο οποίος προθυμοποιείται να επικοινωνήσει με την Καθολική Εκκλησία. Του στέλνω όλα τα διαθέσιμα στοιχεία. Χωρίς αποτέλεσμα.

Επικοινωνώ ξανά με τον Παυλίδη και τον Παπαπολίτη, την εμπλοκή των οποίων στην υπόθεση των κειμηλίων, είχα παγώσει όπως μου είχε ζητήσει η Καλλιόπη: Κύριε Παπαπολίτη, Κύριε Παυλίδη,

Η Μοίρα της επιστροφής των κειμηλίων μας, φαίνεται να είναι στα χέρια των απογόνων της ισχυρότερης οικογένειας της Μάκρης. Σας ευχαριστώ για όλα και στη διάθεσή σας, όπου μπορώ να βοηθήσω. Ο Θεός μαζί μας! Με εκτίμηση, Τάσος Κακλαμάνης

Χωρίς αποτέλεσμα.

Επικοινωνώ ξανά με το Υπουργείο Πολιτισμού. Η παλιά προϊσταμένη έχει φύγει. Η νέα διοίκηση, αρνείται (δικαιολογημένα ίσως) κάθε γνώση σχετικά με το ρόλο της Καλλιόπης και την εμπλοκή της στο μνημόνιο Ελλάδας- Ιταλίας. Ζητάω να γίνει επικοινωνία με το υπουργείο Πολιτισμού της Ιταλίας και έρευνα του Ιταλικού καταλόγου εκκλησιαστικών κειμηλίων. Μου υποδεικνύουν ότι ο ενδεδειγμένος τρόπος, είναι να διερευνηθεί πρώτα ο κατάλογος απογεγραμμένων εκκλησιαστικών κειμηλίων Δωδεκανήσου και αν δεν βρεθούν τα κειμήλιά μας εκεί, να γίνει διάβημα από κοινού από τα Ελληνικά Υπουργεία Εξωτερικών και Πολιτισμού προς τα αντίστοιχα Ιταλικά, για να ερευνηθούν τον αντίστοιχο Ιταλικό κατάλογο καταγεγραμμένων κειμηλίων.

Ο καιρός περνάει χωρίς κανένα νέο και γίνομαι...Άπιστος Θωμάς για 2^η φορά, σε αυτή την αναζήτηση.

Μας παίρνει το καλοκαίρι. Μια μέρα το καλοκαίρι του 2020, μου στέλνει μήνυμα η φίλη Χαριστούλα Γιακουμάκη από τη Ρόδο. Η Χαρά δεν είναι από το Λιβίσι. Έτυχε το 2018 (έτυχε πάλι άραγε;) να έρθει μαζί μας στο Λιβίσι γιατί στο προσκύνημα, συμμετείχε μια φίλη της. Μάλιστα, όταν μου το ζήτησε, οι συμμετοχές είχαν κλείσει, οι θέσεις στα ξενοδοχεία και τα πούλμαν είχαν κλείσει και δεν υπήρχε θέση ούτε για έναν ακόμα. Τελικά κατάφερε από μια ακύρωση της τελευταίας στιγμής μπει στο γκρουπ και έτσι γνωριστήκαμε από κοντά. Ήταν από τους λίγους ανθρώπους που είχα εκμυστηρευτεί τα...μεταφυσικά συμβάντα της αναζήτησης των κειμηλίων, σε μια προσπάθεια να βρω βοήθεια μετά το θάνατο της Καλλιόπης. Εκείνη τη μέρα μου έγραψε:

18.6.20

- *Καλησπέρα Τάσο! Ελπίζω να είσαι καλά εσύ και η οικογένειά σου, καθώς κι όλοι οι ανατολίτες πατριώτες. Τυχαίο; χρεώθηκα την επιστολή σας από το Υπουργείο για την αναζήτηση κειμηλίων. Θα κάνω ότι μπορώ. Καλό καλοκαίρι...*

- *Καλησπέρα Χαρά! Όλα καλά! Τίποτα δεν είναι τυχαίο! Πολύ χαίρομαι!*

Η Χαρά χρειάστηκε μήνες για να ερευνήσει τις 8.000 απογραφές του καταλόγου γιατί είχε μπλέξει με πολλά, αλλά το 2021 με ενημέρωσε ότι δεν βρήκε αναφορά στα εκκλησιαστικά κειμήλια που ψάχναμε, πάρα μόνο δυο αφιερωματικούς δίσκους από το Λιβίσι τους οποίους και μου έστειλε φωτογραφία.

Επικοινωνήσα ξανά με το Υπουργείο, ζητώντας να απευθυνθεί πλέον επίσημα στην Ιταλική πλευρά. Πίεζα διακριτικά για μήνες, μια φορά το μήνα, με μια καλημέρα και μια ευγενική παράκληση.

Μετά από ένα χρόνο παρακλήσεων, πήρα μια τυπολατρική και απογοητευτική επίσημη απάντηση.

Ούτε λίγο ούτε πολύ, έγραφε ότι το Υπουργείο ΔΕΝ προτίθεται να προχωρήσει την υπόθεση της έρευνας, γιατί τα κειμήλια που ψάχνω δεν είναι αναγνωρίσιμα και δεν προτίθενται να ανακατώσουν τα Υπουργεία δυο κρατών, για να ψάχνουν ψύλλους στ' άχυρα για έναν τρελό...

Η σκληρή πεζή πραγματικότητα του Δημοσίου, εναντίον του ονείρου ενός αλαφροϊσκιωτου ερευνητή. Έπρεπε να το περιμένω. Αλλά είχα ήδη πιστέψει στο απίθανο και ήταν πολύ αργά για να σκεφτώ πλέον λογικά.

Παραθέτω το έγγραφο του Υπουργείου με την επίσημη απάντηση:

Έτσι πέρασαν άλλοι οκτώ μήνες. Απελπισμένος με το Υπουργείο, αποφάσισα να ανακατώσω την Ιταλία μοναχός μου. Έστειλα δεκάδες μαίηλ στα ιταλικά, σε όλα τα Καθολικά Μοναστήρια και τα Ιδρύματα που είχαν σχέση με την ιστορία του Τάγματος **Suore Zelatrici Missionarie Del Sacro Cuore**, ζητώντας την ευγενική τους βοήθεια. Από όλα τα μαίηλ, μια μοναχή φιλοτιμήθηκε και μου συνέστησε να επικοινωνήσω με το Τάγμα των καλογριών **Suore Zelatrici Missionarie Del Sacro Cuore DI GESUS**. Αυτές θα ξέρανε ίσως πιο πολλά για την ηγουμένη Tarcisia Boschiero, καθώς θεωρείτο Αγία για την ιστορία τους. Τους έγραψα στο μαίηλ και έστειλα και ταχυδρομική επιστολή.

Η τρισέλιδη ευγενική απάντηση ήρθε το Νοέμβρη του 2022 με επίσημη ταχυδρομική επιστολή, από την ηγουμένη του Τάγματος!!! Ανέφερε πολλές πληροφορίες για την Καθολική αποστολή που ερευνούσα στα Δωδεκάνησα και στην τελευταία σελίδα, σχετικά με το αίτημά μου τα παρακάτω:

Από ιστορικά έγγραφα και απομνημονεύματα- μαρτυρίες που διηγήθηκαν και δίδαξαν προφορικά οι αδελφές ιεραπόστολοι, γνωρίζουμε ότι υπήρξαν τρομερά αντίποινα εναντίον των Ιταλών στρατιωτών που δεν συμμετείχαν στη σύγκρουση. Πολλοί -όπως έχει γραφτεί- εκτελέστηκαν και η αποστολή χρειάστηκε να υποφέρει πολύ. (Είναι επίσης γνωστό ότι κάποια από τα σχολεία μας στην ύπαιθρο χρησιμοποιήθηκαν ως νοσοκομεία για την περίθαλψη τραυματιών).

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

ΥΠΠΟΑ 03/02/2022

Α. Π.: 233116

Απάντηση στο έγγραφο:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ &
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Ταχ. Δ/ση : Αγίων Ασωμάτων 33 και
Ψαρομηλίγκου 21, Αθήνα

Ταχ. Κώδικας : 105 53

Πληροφορίες : Μ. Χουσιάδα

Τηλέφωνα : 210 - 3238877

E-Mail : dtppa@culture.gr

ΠΡΟΣ: Τον κ. Τάσο Κακλαμάνη
Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών
ΛΥΚΙΑ
Πραβίου 9, Βοτανικός
TK 11855

ΚΟΙΝ: ΕΦΑ Δωδεκανήσου

ΘΕΜΑ: Αναζήτηση εκκλησιαστικών κειμηλίων από τη Μ. Ασία.

Σχετ: 1. Το από 05.02.2010 ηλεκτρονικό σας μήνυμα προς τη ΔΤΠΠΑ.
2. Το υπ' αριθμ. ΥΠΠΟΑ/233116/27.07.2021 έγγραφο της ΕΦΑ
Δωδεκανήσου.

Σε απάντηση του ανωτέρω ηλεκτρονικού σας μηνύματος και σε συνέχεια του με αρ. 2 σχετικού, αναφορικά με την αναζήτηση εκκλησιαστικών κειμηλίων προερχομένων από τα χωριά Μάκρη και Λιβίσι της Μ. Ασίας, σας ενημερώνουμε τα εξής:

Η ΕΦΑ Δωδεκανήσου, πραγματοποίησε ενδελεχή έρευνα στα καταγεγραμμένα, από την Υπηρεσία, κινητά μνημεία και εντοπίστηκαν δύο εικόνες και τρία αντικείμενα, προερχόμενα από το Λιβίσι και τη Μάκρη. Συγκεκριμένα, στον ναό του **Αγίου Νικόλαου στον Εμπορείο (λιμάνι) Χάλκης** φυλάσσονται:

- Φορητή εικόνα του **αρχαγγέλου Μιχαήλ** (1,29Χ80,5), **Δωρεά Σταύρου Χουρδά**. Στην πίσω όψη της εικόνας με μολύβι σημειώνονται τα εξής: **1929 27 Ιουλίου Κωνσταντίνου Αεντάκις. Αυτή η εικόνα ήλθεν από την Μικράν Ασίαν τον κερών του πολέμου του στροπ. κκου**. Κατά πάσα πιθανότητα προέρχεται από τον ναό του Ταξιάρχη Μιχαήλ στο Λιβίσι.
- Φορητή εικόνα με την Παναγία ένθρονη Βρεφοκατούσα, δωρεά του **Ευριπίδου Φουντουκλή**, προερχόμενη πιθανότατα από την εκκλησία της Παναγίας της Πυργιώτισσας στο Λιβίσι.

Επίσης, στο εκκλησιαστικό Μουσείο της Παναγίας Τσαμπίκας στον Αρχάγγελο της Ρόδου εκτίθενται: Τρεις μεταλλικοί δίσκοι, ασφαλώς χρονολογημένοι με

επιγραφές (1843, 1874, 1883). Σύμφωνα με τις αναγραφόμενες επιγραφές, ένας προέρχεται από το Λιβύσι, ένας από τη Μάκρη και ο τρίτος πιθανότατα επίσης από μία εκ των αναφερόμενων περιοχών.

Κατά την έρευνα της ΕΦΑ Δωδεκανήσου εντοπίστηκαν και άλλα αντικείμενα προερχόμενα από διάφορες περιοχές της Μ. Ασίας. Επισημαίνεται ωστόσο από την ΕΦΑ Δωδεκανήσου, ότι σε ναούς και μοναστήρια, αλλά και σε ιδιωτικές συλλογές είναι πιθανόν να φυλάσσονται εκκλησιαστικά κειμήλια που προέρχονται από τη Μ. Ασία, καθώς είναι γνωστές οι σχέσεις που διατηρούσαν οι κάτοικοι των νησιών του δωδεκανησιακού συμπλέγματος με τις περιοχές της Ανατολής. Ωστόσο, όσον αφορά στις πληροφορίες για τη μεταφορά εκκλησιαστικών κειμηλίων από το Λιβύσι και τη Μάκρη από τις καθολικές μοναχές αρχικά στο νησί της Ρόδου και αργότερα στο νησί της Κω από το 1919, η ΕΦΑ Δωδεκανήσου δεν διαθέτει κάποιο σχετικό στο αρχείο της, έγγραφο ή πηγή.

Επομένως, μετά τα ανωτέρω επισημαίνουμε τα εξής:

- Για τη συγκεκριμένη υπόθεση δεν έχουν συγκεντρωθεί επαρκή στοιχεία αναφορικά με το είδος των αντικειμένων που αναζητούνται (είδος εκκλησιαστικών κειμηλίων, εικόνες ή κ.α.), τον ακριβή τους αριθμό, το υλικό κατασκευής τους και τη χρονολόγησή τους. Στη σχετική επιστολή σας, αναφέρεται ότι πρόκειται για «χρυσά Ευαγγέλια, χρυσούς Σιωνικούς, Δισκοπότηρα, Εικόνες, Ιερά Λμφια» και ότι τα αντικείμενα πιθανότατα χρονολογούνται μετά το 1830.
- Από την έρευνά σας δεν υπάρχουν ουσιαστικά τεκμήρια, όπως φωτογραφίες, σχέδια ή σκαριφήματα των αντικειμένων, τα οποία θα μπορούσαν να καθοδηγήσουν και να διευκολύνουν την έρευνά μας και εν τέλει να οδηγήσουν σε ταύτιση των αντικειμένων, παρά μόνον μνημεις και προφορικές μαρτυρίες.
- Αντίστοιχα δεν προκύπτει με σαφήνεια ο χρόνος που τα κειμήλια ήλθαν στην Ελλάδα ούτε ο χρόνος που αυτά απομακρύνθηκαν, προκειμένου να διαπιστωθεί το ισχύον νομικό καθεστώς υπό το οποίο πραγματοποιήθηκε η εισαγωγή και η εξαγωγή τους.
- Όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να τεκμηριωθεί η παράνομη διακίνηση των αντικειμένων και να διευρευνηθεί στη συνέχεια ο τρόπος και η δυνατότητα διοκδικητής τους.
- Σύμφωνα με τον Αρχαιολογικό Νόμο 3028/2002 «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» ως αρχαία μνημεία ή αρχαία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανήκουν στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830, καθώς τα εκκλησιαστικά έργα φιλοτεχνημένα από το 1830 έως το τέλος του 19^{ου} αιώνα (ΦΕΚ 633/Β/07.08.1991 και ΦΕΚ 639/Β/07.08.1991).

Τέλος, όσον αφορά στο «Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας (Memorandum of Understanding between the Ministry of Culture and Sports of the Hellenic Republic and the Ministry for Cultural Heritage and Activities and Tourism of the Italian Republic on the prevention of the theft, illegal excavation and illicit import, export, transit or transfer of ownership of cultural property and on the promotion of the restitution or return of cultural property to its countries of origin), το οποίο αναφέρετε στην επιστολή σας, καθώς εκάστες ότι τα αντικείμενα βρίσκονται στην Ιταλία -χωρίς να είναι γνωστός ο ακριβής τόπος φύλαξης-, σας γνωρίζουμε ότι τόσο το εν λόγω Μνημόνιο, το οποίο υπεγράφη το 2017, όσο και οι Διεθνείς Συμβάσεις για θέματα παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών, όπως η Σύμβαση του 1970 της ΟΥΝΕΣΚΟ, εφαρμόζονται από την Κύρωση τους

και δεν έχουν αναδρομική ισχύ. Επίσης, στο ανωτέρω Μνημόνιο μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας δεν υπάρχει ειδική αναφορά σε κειμήλια Καθολικών Λαοσπολών της Ανατολής.

Σε περίπτωση που προκύψουν νεότερα στοιχεία, κατόπιν σχετικών ερευνών, για το εν λόγω ζήτημα, αυτά θα αξιολογηθούν και η υπόθεση θα επανεξεταστεί.

Παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε περαιτέρω διευκρίνιση και ευχαριστούμε για το σύνολο των πληροφοριών που θέσατε σε γνώση της Υπηρεσίας μας.

Εσφ. διανομή: ΔΤΠΠΑ /ΤΤΠΠΑ

Η Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Τεκμηρίωσης
και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών

Οι μοναχές, συμπεριλαμβανομένης της αδερφής Ταρσίσια, προσπάθησαν να βοηθήσουν να σωθούν όσο το δυνατόν περισσότερες ζωές, διακινδυνεύοντας τη ζωή τους αν πιάνονταν να βοηθούν στη διάσωση των φτωχών στρατιωτών.

Σε ένα Χρονικό του Ινστιτούτου του 1947 διαβάζουμε «... οι αποστολές μας στα Δωδεκάνησα, κάποτε πολύ ακμάζουσες, τώρα έχουν σχεδόν καταστραφεί και σχεδόν ερημωθεί, μετά τα μεγάλα ερείπια που άφησαν οι μάχες με τους Γερμανούς. Ακόμη και οι Αδελφές μας επέστρεψαν στην πατρίδα τους».

Ακόμη και η άξια αδελφή Ταρσίσια επέστρεψε στην πατρίδα της εκείνη την περίοδο, αλλά άρρωστη από τις ενοχλήσεις, τους φόβους και τις στερήσεις που υπέστη. Μάλιστα, έτσι τη θυμάται το Ινστιτούτο την ημέρα του θανάτου της, που συνέβη στις 25 Μαΐου 1947.

«Ήταν μοναχή μεγάλων ιδανικών και ευγενών ορμών. Έπρεπε να βιώσει όλες τις φρικαλεότητες των δύο παγκόσμιων πολέμων: εγκλεισμό, εξορία, πείνα, φτώχεια, απειλές εκτέλεσης από τους εχθρούς, αλλά το σταθερό της θάρρος τη στήριζε πάντα σε όλες τις δοκιμασίες. Έσωσε τις ζωές εκατοντάδων στρατιωτών, χωρίς να νοιάζεται αν θέτει σε κίνδυνο τη δική της. Ένας Αξιωματικός που επέστρεφε από το Αιγαίο είπε γι' αυτήν: -Πάνω από όλα έλαμπε με ένα αληθινό ηρωικό φως η Ηγουμένη του Νοσοκομείου της Κω-. Η Ιταλική κυβέρνηση της απένειμε το Μετάλλιο της Στρατιωτικής Ανδρείας με ένα υπέροχο κίνητρο. Μετά από όλα τα δεινά που υπέστη, αρρώστησε με διαβήτη και προσοδευτική παράλυση, που την οδήγησε γρήγορα στον τάφο. Απεβίωσε ως θρησκευτική αγία...”.

Κατά την ταπεινή μας γνώμη, οι αναζητήσεις και τα εμπόδια που έβαλαν οι στρατιώτες ακόμα και στις αποστολές μας στην Κω θα μπορούσαν, εν μέρει, να δώσουν κάποια εξήγηση για τη μη ανακάλυψη των ιερών αντικειμένων που δικαίως αναζητάτε.

Ωστόσο, λυπούμαστε πολύ που δεν μπορέσαμε να σας εξυπηρετήσουμε όπως μας ζητήσατε, αλλά είμαι σίγουρη ότι, ακόμα κι αν δεν μπορέσατε να τα φέρετε μόνοι σας λόγω αυτών των αντιξοοτήτων, η αδελφή Ταρσίσια θα τα είχε φυλάξει με προσοχή και εγκαίρως, αν μπορούσε, θα τα είχε επιστρέψει.

Ευχαριστώ από καρδιάς για τη μνήμη που είχατε από εμάς και τις αποστολές μας, σας προσφέρω τους ειλικρινείς και στοργικούς χαιρετισμούς μου.

Madre Miriam Cunha Sobrinha - Γενική Ηγουμένη

Έτσι έγινα 3^η φορά... Άπιστος Θωμάς, πέφτοντας πάλι σε απελπισία. Η απιστία μου όμως αυτή τη φορά, κράτησε μόνο μερικές ώρες. Η Εύα Αχλάδη την ίδια μέρα που παρέλαβα την επιστολή από την Ιταλία, έτυχε και μου έστειλε να δω ένα άρθρο στο ίντερνετ για τον Άγιο Ιάκωβο και εκείνη τη στιγμή συνειδητοποίησα, ότι το καθ' όλα απογοητευτικό γράμμα από την Ιταλία είχε φτάσει 22 Νοεμβρίου. Μια καθόλου τυχαία ημέρα.

Ήταν 22 Νοεμβρίου, η ημέρα που τιμούμε τη μνήμη του Αγίου Ιάκωβου Τσαλίκης, του μόνου Λιβισιανού Αγίου της Ορθοδοξίας, γεννηθέντος το 1920 στο Λιβίσι Μικράς Ασίας!!!

Προσωπικά, μετά από όσα μου συνέβησαν, δεν έχω περιθώρια για άλλες αμφιβολίες και...απιστίες. Πιστεύω ότι τα κειμήλιά μας είναι γραμμένο να βρεθούν. Αργά ή γρήγορα. Θα συνεχίσω να τα αναζητώ όσο ζω. Θα ξαναψάξω στην Κω. Θα ξαναψάξω στην Ιταλία. Θα κάνω ότι περνά απ το χέρι μου. Ας με πουν αλαφροϊσκιωτο, τρελό κι ότι άλλο θέλουν. Δεν με ενδιαφέρει καθόλου. Μεγάλη δύναμη η Πίστη. Και μεγάλο Χρέος μαζί. Έχω αποκτήσει νόημα στη ζωή μου και την απέραντη αισιοδοξία ενός μικρού παιδιού, για το οποίο όλα είναι δυνατά! Σκέφτομαι ακόμα και τις εναλλακτικές προτάσεις για το που θα τοποθετήσουμε τα κειμήλιά μας όταν βρεθούν & επιστρέψουν:

1. Στο μουσείο Μακρολιβισιανών της Νέας Μάκρης. Η Νέα Μάκρη ιδρύθηκε από οικογένειες που ήρθαν το 1922 από τη Μάκρη της Μικράς Ασίας, μεταξύ των οποίων και η οικογένεια των δασκάλων που παρέδωσε τα κειμήλια στις καθολικές μοναχές και είναι στο παρόν η μόνη ιστορικά συμπαγής κοινότητα Μακρολιβισιανών στην Ελλάδα, ως εκ τούτου η πλέον αρμόδια κοινότητα για την παραλαβή των κειμηλίων.

2. Στη Μητρόπολη της Κω. Υπάρχει εκεί και εκκλησιαστικό μουσείο.

3. Στη μοναδική σε λειτουργία Καθολική Εκκλησία της Κω, αυτή του Αμνού του Θεού.

(Στην Κω οι Καθολικές καλόγριες και η ηγουμένη Tarcisia Boschiero έζησαν 1923- 1947.)

4. Στη Μητρόπολη Ρόδου. Στη Ρόδο βρίσκεται ο Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος της Καθολικής Εκκλησίας Δωδεκανήσου, Κοσ John Luke Gregory και εκεί υπάρχουν πάρα πολλές οικογένειες Μακρολιβισιανών. Από τη Ρόδο πέρασαν οι πρόσφυγες πρόγονοί μας φεύγοντας το '22 όπως και οι Καλόγριες με τα κειμήλιά μας. Η Ρόδος επίσης είναι απέναντι ακριβώς από τη Μάκρη

5. Στην Πόλη, στο Πατριαρχείο

6. Στο Χριστιανικό- Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών

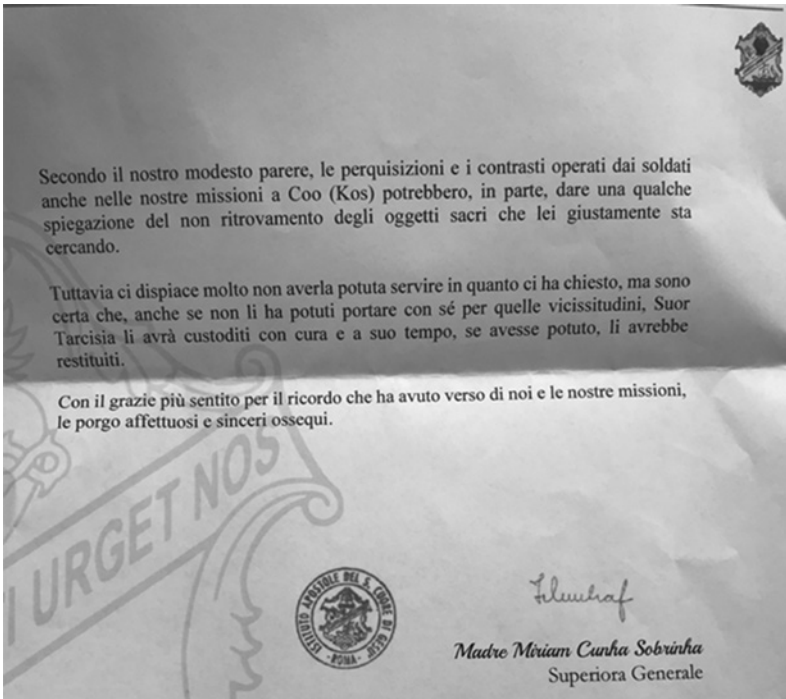
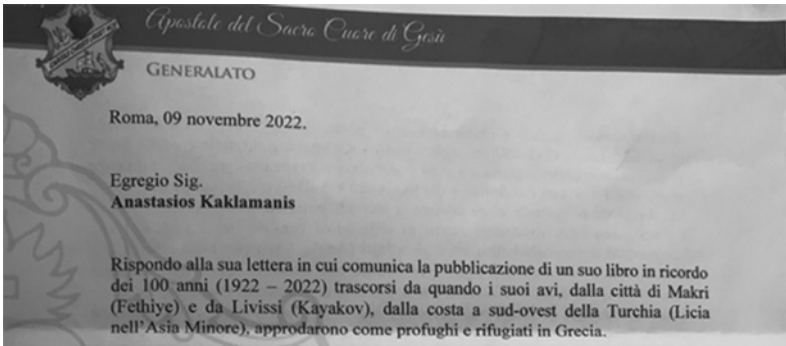
7. Στη Μονή Οσίου Δαυίδ στην Εύβοια, όπου και μόνασε και άγιασε ο μοναδικός Λιβισιανός Άγιος, ο Ιάκωβος Τσαλίκης (Λιβίσι Μικράς Ασίας, 5 Νοεμβρίου 1920 - Εύβοια, 21 Νοεμβρίου 1991)

8. Στη Μάκρη (Fethiye), σε ένα ορθόδοξο ναό που θα μπορούσε να λειτουργεί στο μέλλον (π.χ. στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου Μάκρης αν γινόταν μουσείο.)

Σκέφτομαι πλέον ολοένα και περισσότερο την Πίστη... Σκέφτομαι και τις Γραφές...

“Πριν ο αλέκτωρ λαλήσει τρις”...

(Κατά Λουκά Ευαγγέλιο (ΚΒ. 61) και στο κατά Ματθαίο Ευαγγέλιο (ΚΣΤ. 34) - Φράση του Ιησού, απευθυνόμενου προς τον μαθητή του Πέτρο (ή Σίμωνα), λίγο πριν από τη σύλληψή του από τους Ρωμαίους στρατιώτες, προβλέποντας ότι ο μαθητής του θα τον αρνηθεί τρεις φορές πριν από το ξημέρωμα, όπως και έγινε.... (με το "τρεις", ο Ιησούς αναφέρθηκε στις αρνήσεις του Πέτρου και όχι στις φορές που θα... λαλήσει ο κόκορας!

Απόσπασμα πρωτοτύπου της απαντητικής επιστολής των καθολικών καλογριών.

40. (ΕΠΙΛΟΓΟΣ): ΣΜΥΡΝΗ – ΙΩΝΙΑ ΠΑΠΑΠΑΝΟΥ

Τέλη Σεπτέμβρη 2021. Ακριβώς 99 χρόνια από την προσφυγιά της οικογένειάς μου. Λίγες μέρες πριν το 3^ο Αντάμωμα Μακρηνολιβισιανών στο Αιγάλεω. Όλα για τη μνήμη. Πάω το πρωί στο 3^ο Νεκροταφείο, να αφήσω δυο λουλούδια στο μνήμα του πατέρα μου. Ένα καινούριο μνήμα έχει κτιστεί πια δίπλα του, στο πρώην κενό σκάμμα. Χωρίς φωτογραφία. Δεν του δίνω ιδιαίτερη σημασία. Καθαρίζω το μνήμα του πατέρα μου, από τα μααραμένα άνθη. Αδειάζω το πρασινισμένο νερό από τις ανθοστήλες. Βάζω τα φρέσκα λουλούδια στις δυο ανθοστήλες. Φέρνω φρέσκο νερό με το ποτιστήρι. Ελέγχω το καντήλι του, είναι αναμμένο. Ανάβω τσιγάρο. Κοιτάω τη φωτογραφία του. Βυθίζομαι στα μάτια του. Βυθίζομαι στις μνήμες μου. Σβήνω το τσιγάρο. Πετώ ένα φιλί και ένα «άντε καλημέρα πατέρα», όπως συνηθίζω και στρίβω να φύγω. Το μάτι μου «σκαλώνει» στο όνομα του διπλανού νεοφερμένου τάφου και...κοκαλώνω.

ΣΜΥΡΝΗ - ΙΩΝΙΑ ΠΑΠΑΠΑΝΟΥ 1923- 2021

Σίγουρα κόρη προσφύγων, σκέφτομαι, που γεννήθηκε το '23. Θα ήταν ενός χρονού όταν βαφτίστηκε άρα γεννήθηκε το '22 μετά την καταστροφή, μεταξύ Οκτώβρη και Δεκέμβρη. Να πιάστηκε άραγε στη Σμύρνη λίγο πριν μπουν οι Τσέτες και αρχίσει η σφαγή; Τι αντίκρισαν τα άγουρα μάτια της, τους πρώτους μήνες της ζωής της; Να είδε φωτιά και τσεκούρι; Να ήρθε στην Ελλάδα με τους γονείς της, ή μήπως σκοτώθηκαν και ήρθε με τη γιαγιά της ορφανή; Να μεγάλωσε σε παράγκα ή σε κανένα ίδρυμα; Να άκουσε θρήνους αντί για νανουρίσματα; Να έκανε οικογένεια; Να θυμόταν άραγε αργότερα;

Οι γονείς της δεν την άφησαν πάντως να ξεχάσει, αφού έδωσαν στο νεογέννητο κορίτσι, το όνομα της χαμένης πατρώας γης της Ιωνίας, να τη φωνάζουν και να της το θυμίζουν κάθε μέρα, κάθε ώρα. Να το ακούνε κι οι γύρω της, για να θυμούνται.

Έζησε 99 χρόνια και σίγουρα δεν μπόρεσε να ξεχάσει.

Αν ζούσε η γιαγιά της, να είχε πικραθεί που δεν έβγαλε το όνομά της ή να είχε χαρεί και συγκινηθεί που πήρε το όνομα μιας ολόκληρης κυνηγημένης γενιάς;

Πως να αντιδρούσαν οι γηγενείς μετά το 1922, στο άκουσμα του ονόματός της; Να τη βοήθησε ή να την παιδεύσε το όνομα αυτό, στον υπόλοιπο βίο της;

Να είχε άραγε εγγονή και να της έδωσε το ίδιο όνομα; Έψαξα στον τηλεφωνικό κατάλογο, αλλά δεν βρήκα κάτι... Να κράτησε η μνήμη της οικογένειας μόνο δυο γενιές; Να είναι γραφτό να σβήσει άραγε η μνήμη της Σμύρνης – Ιωνίας σε τρία χρόνια, μετά την εκταφή και το χάλασμα του μνήματος;

Δεν το νομίζω.

Ακόμα κι αν σβηστούν όλα τα βιβλία οι φωτογραφίες και οι μαρτυρίες του κόσμου, η μνήμη θα κρατιέται πάντα ζωντανή, έστω και από έναν άνθρωπο, ένα παλιό υφαντό που πάει από γενιά σε γενιά, μια παλιά φωτογραφία, ένα μνήμα που πριν χαλαστεί, πρόλαβε να μπει σε ένα παράξενο βιβλίο σαν αυτό.

Αιωνία σου η μνήμη, Σμύρνη – Ιωνία!!!

Παραρτήματα:

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ «ΛΥΚΙΑ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ Ε.Ι.Ε. «ΛΥΚΙΑ»

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στους ευεργέτες της ΛΥΚΙΑ από ιδρύσεώς της, για την ευγενή τους στήριξη:

ΜΕΓΑΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ: Γιάννης Νικ. Παπαπολίτης

ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ: Βασίλης Π. Μουσαίος, Στέλιος Γεωρ. Βασιλειάδης, Ιωσήφ & Ελισάβετ Χαριτωνίδη, Βασίλειος Α. Αγαπητός, Ελευθέριος Σωτηρίου, Αλίκη Θεοδοσιάδη & Γεωργία Κατσιγιάννη- Θεοδοσιάδη, οικ. Ι. Νικάνδρου, Ιωάννης Γιαμάνης, οικ. Αγαπητού- Αιγάλεω, οικ. Παρασκευοπούλου.

Στις εκδόσεις ΕΜΒΡΥΟ και το Στέλιο Βασιλειάδη προσωπικά, για την αμέριστη βοήθειά του στην παρούσα έκδοση, που έγινε, ακόμα μια φορά, στις εκπνοές των τυπογραφικών διοριών, με προσωπικές του παρεμβάσεις και υπερβάσεις.

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ «ΛΥΚΙΑ»

Η Λυκία είναι η γεωγραφική περιοχή απέναντι από τη Ρόδο, με σημαντικό και αδιάλειπτης παρουσίας πολιτισμό από την 3^η χιλιετία π.Χ. ως το 1922 και σημαντικότερες κοινότητες πριν την Έξοδο τη Μάκρη, το Λιβίσι και τα Μύρα. Το Λιβίσι, ως μια μοναδική περίπτωση Μικρασιατικού χωριού που έχει μείνει ακατοίκητο από το 1922, θεωρείται από Έλληνες και Τούρκους σύμβολο της Ελληνο-Τουρκικής φιλίας και της Ανταλλαγής Πληθυσμών καθώς και σημαντικό μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών «ΛΥΚΙΑ» είναι Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία που συστάθηκε από απογόνους Μικρασιατών από τη Μάκρη και το Λιβίσι της Μικράς Ασίας. Σκοπός της «ΛΥΚΙΑΣ» -μεταξύ άλλων- είναι η διάσωση της Μικρασιατικής Μνήμης και του Μικρασιατικού Πολιτισμού, η συλλογή, ψηφιοποίηση και μελέτη ιστορικού υλικού για τη Λυκία από αρχεία εσωτερικού, εξωτερικού και οικογενειακά αρχεία, η μετάφραση των οθωμανικών και ξένων αρχείων που αφορούν τη Μάκρη και το Λιβίσι, η προετοιμασία των πατριωτών για τη διοργάνωση ετήσιων Ανταμωμάτων των Απανταχού Μακρητών- Λιβισιανών, η έκδοση ιστορικών βιβλίων, η δημιουργία ψηφιακού αρχείου και μουσείου, η αλληλεγγύη προς τους Μικρασιάτες πρόσφυγες και η προώθηση της Ελληνο-Τουρκικής φιλίας.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ

Για την ενημέρωση-κινητοποίηση απογόνων και τη συλλογή οικογενειακών μαρτυριών και αρχείων, η «ΛΥΚΙΑ» ξεκίνησε οδοιπορικό ανά την Ελλάδα, για να καλυφθούν όλα τα κύρια μέρη όπου εγκαταστάθηκαν οι Μακρολιβισιανοί πρόσφυγες μετά την Έξοδο του 1922:

*30/5/17 Αθήνα-Αιγάλεω, εκδήλωση «Μάκρη κ' Λιβίσι - Το Χτες, Το Σήμερα, Το Αύριο» υπό την αιγίδα του Δήμου Αιγάλεω. (στην οδό Μάκρης στο Αιγάλεω έμειναν 100 οικ. Μακρολιβισιανών)

*18/6/17 Ρόδος, εκδήλωση σε συνεργασία με τους Μικρασιάτες Ρόδου και υπό την αιγίδα των Γ.Α.Κ Δωδεκανήσου.

*9/7/17 Ιεράπετρα Κρήτης, εκδήλωση σε συνεργασία με τον Σύλλογο Μικρασιατών Ιεράπετρας.

*29/7/17 Κήρινθος Εύβοιας σε συνεργασία με τους εκεί Μακρολιβισιανούς.

*10-11/11/17, εκδηλώσεις σε Ιτέα και Θήβα με τους εκεί Μικρασιατικούς Συλλόγους.

*02/05/18 αντίστοιχη εκδήλωση στη Δραπετσώνα.

*04/10/18 αντίστοιχη εκδήλωση στη Ρόδο.

Στις 15-17/6/17 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στα Μικρασιατικά παράλια (Μάκρη-Λιβίσι) και συνάντηση με αρχιτέκτονες και κοινοτικούς εκπροσώπους της Μάκρης (Fethiye) με τους οποίους η ΛΥΚΙΑ διατηρεί άριστες σχέσεις και επικοινωνία.

Στις 17/12/2017 έγιναν τα εγκαίνια των γραφείων της ΛΥΚΙΑΣ στο Αιγάλεω κατόπιν ευγενικής παραχώρησης ενός ορόφου από το ιδιόκτητο κτίριο της Πανελληνίας Ένωσης Ασυριών, με την οποία πλέον συστεγαζόμαστε. Στα εγκαίνια παρέστη τουρκική αντιπροσωπεία με επικεφαλής τον αντιδήμαρχο Μάκρης/Fethiye, προσκεκλημένη της ΛΥΚΙΑΣ και του Δήμου Αιγάλεω.

Στις 24/06/2018 η ΛΥΚΙΑ διοργάνωσε με τη συμμετοχή 500 πατριωτών και φίλων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, στο Πνευματικό Κέντρο «Ελληνικό Μολύβι» του Αιγάλεω- Αθήνας, το **1ο Αντάμωμα των απανταχού Μακρηνών-Λιβισιανών**, με ομιλίες και χαιρετισμούς από όλες τις περιοχές εγκατάστασης των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων, εντός και εκτός Ελλάδος, παρουσιάσεις τριών νέων εκδόσεων (Αρχαία και Σύγχρονος Λυκία- Παραμύθια Μάκρης & Λιβισιού- Χρονογραφήματα Πλάτωνα Μουσαίου,εγγονού του μεγάλου Δασκάλου του Λιβισιού Μιχαήλ Μουσαίου) και αφιέρωμα στη μουσική και το χορό της περιοχής, με τη συμμετοχή του ΚΕΠΕΜ (Κέντρο Ερεύνης και Προβολής της Εθνικής Μουσικής- Αρχείο του Σίμωνα Καρά), του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφήνας και σπουδαίων μουσικών.

Στις 5 - 8 Οκτωβρίου, η ΛΥΚΙΑ οργάνωσε μετάβαση στη Μάκρη (Fethiye) και το Λιβίσι (Kayaköy) συνοδεία του Δημάρχου και Δημοτικού συμβουλίου Δήμου Αιγάλεω (προσκεκλημένοι του Δήμου Μάκρης/Fethiye) και 100 πατριωτών. Σκοπός της επίσκεψης, το προσκύνημα στα πάτρια και η συνάντηση με Τούρκο Δήμαρχο και εκπροσώπους του τοπικού Αρχιτεκτονικού Επιμελητηρίου, για συζητήσεις σχετικά με κοινές δράσεις στον τομέα της ιστορικής έρευνας και της συντήρησης του Λιβισιανού οικισμού. Στις 07 Οκτωβρίου, σε επίσημη εκδήλωση- υποδοχή του Δήμου Μάκρης/Fethiye έγιναν ομιλίες /παρουσιάσεις της ΛΥΚΙΑΣ και τούρκων πανεπιστημιακών καθώς και συγκινητική παρουσίαση του τοπικού Δήμου, αφιερωμένη στη φιλία των δυο λαών.

Στις 15 Ιουνίου 2019 η ΛΥΚΙΑ επισκέφθηκε τους Μακρηνούς- Λιβισιανούς στη Μασσαλία και συνδιοργάνωσε στο Port De Bouc με το Σύλλογο Φωκαέων Παλαιάς Φωκαίας «Αγία Ειρήνη» και τοπικούς συλλόγους σχετική εκδήλωση.

Στις 23 Ιουνίου 2019 η ΛΥΚΙΑ διοργάνωσε με συμμετοχή 400 πατριωτών και φίλων από την Ελλάδα και το εξωτερικό (Αυστραλία κ Αμερική),στο Πνευματικό

Κέντρο «Ελληνικό Μολύβι» στο Αιγάλεω, το **2ο Αντάμωμα των Απανταχού Μακρηνών-Λιβισιανών**, με ομιλίες- χαιρετισμούς από όλες τις περιοχές εγκατάστασης των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων εντός και εκτός Ελλάδας, παρουσίαση του Ψηφιακού Αρχείου (www.lycia.gr) και του Αρχείου Μαρτυριών της ΛΥΚΙΑΣ, παρουσιάσεις τριών νέων εκδόσεων («Πρακτικά 1^{ου} Ανταμώματος», «Η Ιστορία μας 1848-1922 - Μιχάλη Δελησάββα», «Μάκρη & Λιβίσι Μικράς Ασίας, Ο Τόπος & Οι Άνθρωποι-έκδοση 'ΛΥΚΙΑ'»), αφιέρωμα στη Λιβισιανή Αρχιτεκτονική (Κώστας Κατσιγιάννης, πρώην Γεν.Δντης Ε.Ο.Τ), στο Λιβισιανό Ιδίωμα (Ιώ Μανωλέσου- Τμ. Ιδιωμάτων Ακαδημίας Αθηνών) και στους Μακρηνολιβισιανούς Μουσικούς (Δημήτρης Μαντζούρης - Αρχείο Σίμωνα Καρρά).

Στις 22 Ιουλίου 2019, η ΛΥΚΙΑ οργάνωσε εκδήλωση για τους Μακρηνούς- Λιβισιανούς της Σάμου, με τη συνεργασία του Συλλόγου Μικρασιατών Σάμου και με θέμα «Μάκρη κ' Λιβίσι - Το Χτες, Το Σήμερα, Το Αύριο»

Στις 30 Αυγούστου 2019 η ΛΥΚΙΑ οργάνωσε συνάντηση με τους Μακρηνούς- Λιβισιανούς της Ιεράπετρας, με τη συνεργασία του τοπικού Συλλόγου Μικρασιατών

Στις 5-8 Οκτώβρη 2019 η ΛΥΚΙΑ οργάνωσε για 2^η συνεχόμενη χρονιά μετάβαση στη Μάκρη (Fethiye) και το Λιβίσι (Karaköy) συνοδεία του Δημάρχου και Δημοτικού συμβουλίου Δήμου Αιγάλεω (προσκεκλημένοι του Δήμου Μάκρης Fethiye) και 100 πατριωτών. Σκοπός της επίσκεψης, το προσκύνημα στα πάτρια και η συνάντηση με Τούρκο Δήμαρχο και εκπροσώπους του τοπικού Αρχιτεκτονικού Επιμελητηρίου, για συζητήσεις σχετικά με κοινές δράσεις στον τομέα της ιστορικής έρευνας και της συντήρησης του Λιβισιανού οικισμού.

Στις 3 Νοέμβρη ο Σύλλογος Φίλων Βιβλίου Θήβας και η ΛΥΚΙΑ διοργάνωσαν μια συγκινητική τιμητική εκδήλωση στο Μιχάλη Δελησάββα, με συμμετοχή πολλών ν πατριωτών και φίλων.

Στις 2 Οκτώβρη 2021 η ΛΥΚΙΑ διοργάνωσε με τη βοήθεια του Δήμου Αιγάλεω και με συμμετοχή 200 πατριωτών και φίλων από την Ελλάδα και το εξωτερικό (Αυστραλία Γαλλία κ Αμερική), στο Ανοιχτό Θέατρο Αιγάλεω «Αλέξης Μινωτής», το **3ο Αντάμωμα των Απανταχού Μακρηνών-Λιβισιανών**, με ομιλίες- χαιρετισμούς από όλες τις περιοχές εγκατάστασης των Μακρηνολιβισιανών προσφύγων εντός και εκτός Ελλάδας, παρουσίαση του Ψηφιακού Αρχείου (www.lycia.gr) και του Αρχείου Μαρτυριών της ΛΥΚΙΑΣ, παρουσιάσεις έξι νέων εκδόσεων («Πρακτικά 2^{ου} Ανταμώματος», «Η Λυκία στην Επανάσταση του 1821 –Μιχάλη Δελησάββα», «Το μονοπάτι της διάβας μου-Αρχείο Στέλιου Θεοδοσιάδη», «Η Λυκία στον Τύπο του 19^{ου} αι.», «Λυκιακά Ποιητικά και Παραμύθια», «Ο Γάμος του Μαλώνη Αντιφάτου»)

Στις 28 Αυγούστου 2022, σε κλίμα συγκίνησης και με τη μαζική συμμετοχή 500 πατριωτών από την Ελλάδα και το εξωτερικό, η ΛΥΚΙΑ διοργάνωσε με τη

βοήθεια του Δήμου Μαραθώνα, στο Πολιτιστικό και Αθλητικό πάρκο Νέας Μάκρης, το 4ο Αντάμωμα των Απανταχού Μακρηνών- Λιβισιανών Μικρασιατών, ένα σημαδιακό αντάμωμα, 100 χρόνια μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Το συνέδριο ξεκίνησε με τη συγκινητική τιμητική βράβευση των 100 ιδρυτικών οικογενειών προσφύγων της Νέας Μάκρης. Παρουσιάστηκαν επτά νέες εκδόσεις της «ΛΥΚΙΑ» (κάνοντας 22 τις εκδόσεις της «ΛΥΚΙΑ» ως σήμερα): «π. Διονύσιος Καλαφάτης & Μικρασιατικός Σύλλογος ΤΕΛΜΗΣΣΟΣ - Εύας Αχλάδη», «Δάσκαλος Γεώργιος Πολίτης - Χάρη Φίλιππα», «Λαογραφικά Συμπληρώματα - Μιχάλη Δελησάββα», «Λυκιακά - Μιχάλη Δελησάββα», «Εκ βάθους καρδιάς - Μιχάλη Δελησάββα», «Το χωριό που περιμένει - Δήμητρας Σκίκου- Ηλιάδη, «Πρακτικά 3^{ου} Ανταμώματος». Έγινε επίσης παρουσίαση των «Ψηφιακών Ιστορικών Εφαρμογών της «ΛΥΚΙΑ» με τη χορηγία του Υπουργείου Πολιτισμού, οι οποίες είναι προσβάσιμες από το σάιτ της «ΛΥΚΙΑ» www.lycia.gr. Το Αντάμωμα της «ΛΥΚΙΑ» έκλεισε με ζωντανή μουσική από το συγκρότημα του Χρήστου Τσιαμούλη και παραδοσιακούς χορούς από τον Επιμορφωτικό Σύλλογο Νέας Μάκρης, ενώ στο χώρο του συνεδρίου, παρουσιάστηκε έκθεση ιστορικού υλικού και πορτραίτων μεγάλων Μακρηνολιβισιανών μορφών.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΕ 'ΛΥΚΙΑ' ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΟΥ ΥΠ.ΠΟ.Α

Από ιδρύσεώς της, η 'ΛΥΚΙΑ' στηρίζεται οικονομικά για τις δράσεις της σε λίγους φιλότιμους πατριώτες, ενώ **το 2021 για πρώτη φορά η 'ΛΥΚΙΑ' επιχορηγείται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠ.ΠΟ.Α)** παίρνοντας τη μεγαλύτερη επιδότηση μεταξύ των Μικρασιατικών Φορέων που υπέβαλλαν αίτηση χορηγίας για δράσεις 100 χρόνια από την Καταστροφή. Με τη βοήθεια του Υπουργείου, η ΛΥΚΙΑ μπορεί να συνεχίσει τη διάσωση της Μικρασιατικής μνήμης μέσα από νεότερες εκδόσεις και ψηφιοποίηση ιστορικού υλικού, όπως περιγράφεται παρακάτω:

*ΨΗΦΙΑΚΗ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΜΑΚΡΗΣ- ΛΙΒΙΣΙΟΥ

*ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ

*ΨΗΦΙΑΚΟΙ ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΑΚΡΗΣ- ΛΙΒΙΣΙΟΥ & ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Ανακοίνωση χορηγιών ΥΠ.ΠΟ.Α για τη Μικρασιατική Μνήμη, 100 χρόνια από το 1922 (27.07.21): <https://www.culture.gov.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?nID=3894>

ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΛΥΚΙΑΣ

ΟΓΚΟΣ: 25.000 ΤΕΚΜΗΡΙΑ - 250GB

ΕΙΔΟΣ: ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ- ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ- ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ- ΧΑΡΤΕΣ- ΦΩΤΟ- ΗΧΗΤΙΚΑ- ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Έχουν ήδη ληφθεί μαρτυρίες, στοιχεία και γενεαλογικά δέντρα από 400 οικογένειες.

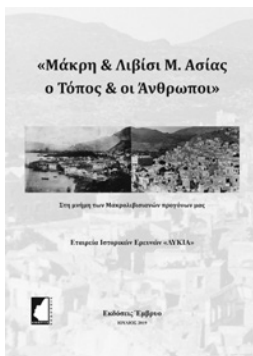
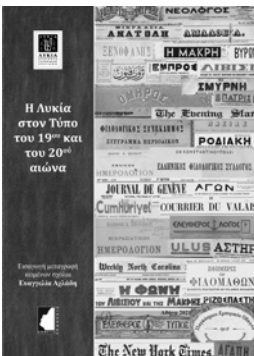
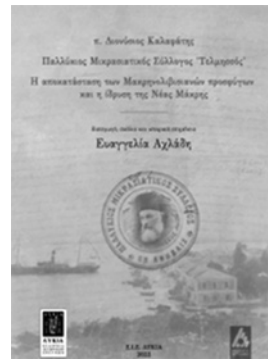
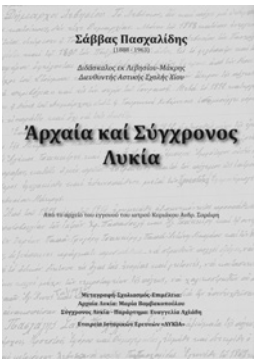
Έχουν ήδη μεταφραστεί τα περισσότερα Οθωμανικά αρχεία που αφορούν Μάκρη και Λιβίσι.

Έχουν ήδη συλλεγεί και μεταφραστεί τα σημαντικότερα ιστορικά αρχεία εντός και εκτός Ελλάδας (αρχεία ΥΠ. ΕΞ Ελλάδα, Γαλλίας, Ιταλίας, Αγγλίας)

Για την ευρύτερη ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων και την άνετη πρόσβαση των μελετητών δημιουργήθηκε ο ιστότοπος Ψηφιακό Αρχείο ΛΥΚΙΑΣ www.lycia.gr όπου σταδιακά θα αναρτηθεί το σύνολο του ανωτέρω αρχειακού υλικού μετά την ψηφιοποίησή του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ 'ΛΥΚΙΑ'

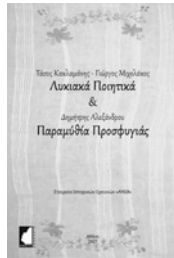
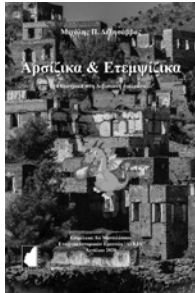
I. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ

Αναζητώντας τη Μικρασιατική μας Μνήμη

II. ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΕΣ

III. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Τάσος Κακλαμάνης (Χημικός Μηχανικός - Ερευνητής - Αθήνα)
Εύα Αχλάδη (Τουρκολόγος- Ερευνήτρια - Αρχιβιβλιοθηκονόμος
Σισμανόγλειου Βιβλιοθήκης Κωνσταντινούπολης)
Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών «ΛΥΚΙΑ»
Σαμψούντος 6, Αιγάλεω 12242, Τηλ +30 6977 841099
Mail: kaklamanist@yahoo.gr και lyciagreece@gmail.com,
Facebook: Εταιρεία Ιστορικών Ερευνών «Λυκία» - Society of Historical
Research "Lycia"
Site: www.lycia.gr